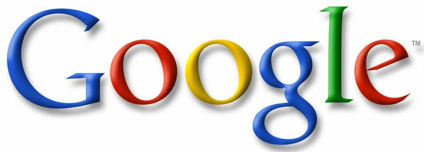
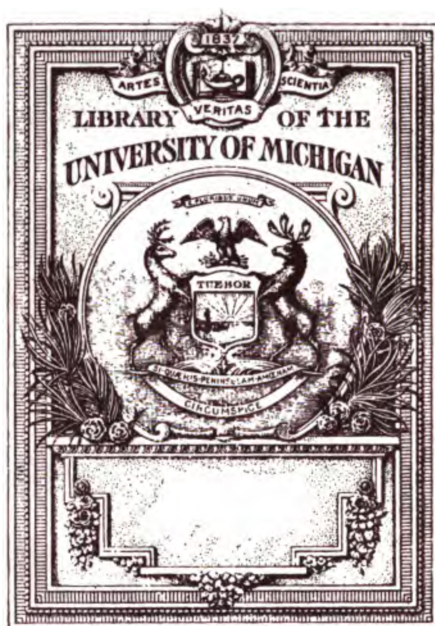
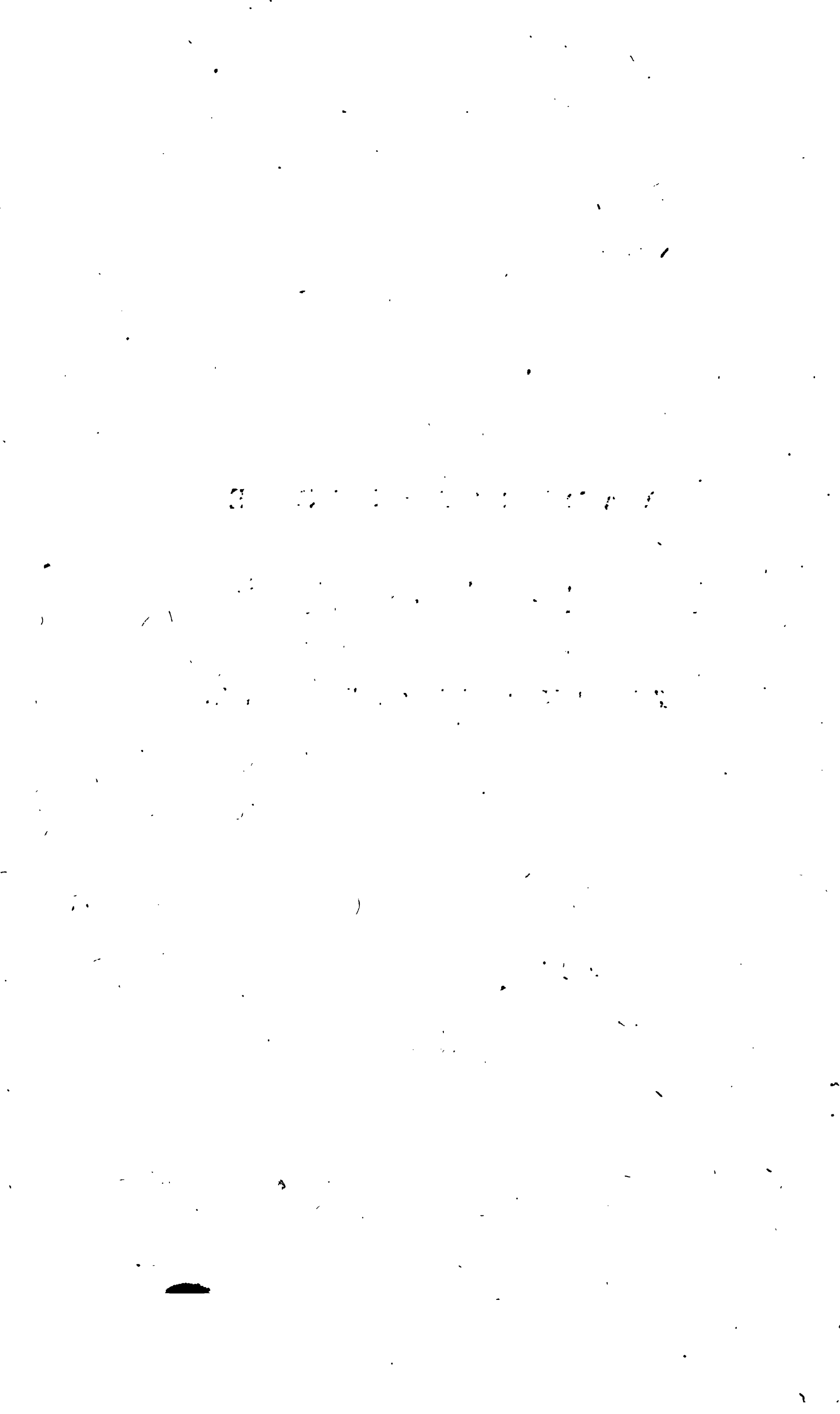

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUÆRIS PENINSULAM AMŒNAM
CIRCUMSPICE

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

ZES EN DERTIGSTE DEEL.

VADERLANDSCHE
HISTORIE,
VERVATTENDE DE
GESCHIEDENISSEN
DER
VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMÉRICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigste Schryvers, en egte Gedenkstukken, zamengesteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

ZES EN DERTIGSTE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART.
MDCCCVI.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD VIERDE BOEK.

INHOUD.

Gelderlands gelukwensching aan de Nationaale Vergadering. Hoe beantwoord. Geldheffing in dit Gewest uitgeschreeven. Klagten by de Nationaale Vergadering uitgestort, over de zwaare Inlegeringen. Gelukwensching der Nationaale Vergadering door het Sticht. Beantwoording van dezelve. Vroegere tegenwerkingen door de Franschen in het Sticht hervat. Publikatie aldaar gedaan om de geweezene Regenten Schavergoeding op te leggen. Hoe BEURNONVILLE *daar tegen werkt. Berigt hier van ter Nationaale Vergadering. Aanmerkingen op dit gedrag gemaakt. Besluit daar op. Raad van het Directoire in Parys om dit Besluit in te trekken. Blyken des ongenoegens hier over. Geschil in Utrecht met* DE LA HOUSSAYE, *over het betrekken der wagt. Schikkingen hier op gemaakt. Bepaalingen in dit Gewest in gevolge der Afscheidinge van Kerk en Staat. Brief van* CIV. BOEK.

-CV. BOEK.

Gelukwensching uit Stad en Lande. Wat men daar, tot styving der Geldmiddelen deedt. Een Corps Burger-jaagers daar opgerigt. Schikking tot de Opbrengst van Wadde en en Westwoldingerland gemaakt. Het Instituut van Onderwys van Dooven en Stommen vervoegt zich ter Nationaale Vergaderinge. Gunstige besluiten ten deezen opzigte genomen. Slegte staat der Armenkasse by de Hervormden, en hoe daar in voorzien. De Tytel door het Provintiaal Bestuur van Zeeland aangenomen, behaagt niet ter Nationaale Vergadering. Een Plan van Gewestlyk Bestuur reeds in den voorleden Jaare ontworpen. Een nieuw Plan vervaardigd. Eedvordering der Ampteenaaren. Staat der Geldmiddelen in dat Gewest. Beschikking op de Heerlykheden en Heerendiensten. In Tholen een Burgersocieteit gesloten. Begroeting der Nat. Vergadering door de Drenthenaaren. Hoe het zich in dit Landschap toedroeg. Bataafsch Brabant wenscht de Nationaale Vergadering heil. Voordragt van dit Gewest om deel en zitting te hebben in de Uitvoerende Magt. Het voorgevallene deswegen, en het besluit daar op. Schaarschheid van Geld in dat Gewest tot Bylaage aan den Lande. Bydraagen van Geldsommen. Berigt van de middelen tot bekoming van Geld aangewend. Tegenstand der Franschen, om, wegens de Goederen des Keurvorsts van de Palts, op te brengen. De verkoop der Geestelyke Goederen aldaar geschorst. Die verkoop verdeedigd. Hoedanig dit stuk werd werd ingezien. Byzonderheden eenige Steden

en

en Plaatzen betreffende. Het voorgevallene wegens Kuilenburg en Buuren. Wat te Vianen en Ameide gebeurde. IJsselstein, Leerdam en Acquoi geeven aan der Nationaale Vergadering veel werks. De zaak van de Willemstad nog niet ten einde gebragt. Geschillen te Middelharnis. Wat 'er, ten aanziene der Heerlykheden voorviel. Voorstel van LOKHORST *hier toe betrekkelyk. Handelingen daar over. Besluit.* OCTOBER.

Gelderlands Afgevaardigden telde men onder de vroegste Gelukwenschers der Nationaale Vergadering. E. A. DAENDELS voerde, te dier gelegenheid, dit woord. „ Burgers Representanten! Eindelyk heeft het „ Volk van *Gelderland* deszelfs wensch, „ deszelfs begeerte, mogen vervuld zien; „ het heeft dan eindelyk mogen zien, dat „ deeze Vergadering, door het *Nederlandsche* Volk verkoozen, tegen alle de „ hinderpaalen, welke dat groote, dat „ belangryke werk, van zo verschillende „ kanten ontmoette, by een kwam. 1798. *Gelderlands* Gelukwensching aan de Nat. Vergadering.

„ En geen wonder ook, dat tot ondermyning van dit werk niets onbeproefd „ wierd gelaaten; de Aanhanger van *Oranje* immers verloor in de vereeniging „ der verdeelde Magten, zyn laatste hoop „ op het herstel van zynen voormaligen „ Beschermer; terwyl die Voorstander van „ het Zevenhoofdig Bewind, welke deeze „ omwending van zaaken niet tot 's Volks, „ maar tot zyn byzonder voordeel wilde

CV. BOEK. 1796.

„ doen ſtrekken, hier door zyn heerſch- „ en hebzugt geſnuikt zag.

„ Doch de liefde voor het Vaderland, „ dat kenmerk van een waar *Nederlander*, „ deedt de verſchillende gevoelens in een „ ſmelten, en het onzalig tydſtip, welk „ niets minder dan eene ſcheuring tus- „ ſchen de Bondgenooten, meer dan twee „ Eeuwen op het naauwst verbonden, „ dreigde, zag men verdwynen, alle de „ Gewesten tot de daarſtelling deezer „ Vergaderinge toetreeden, daar door de „ banden tusſchen dezelve vaster dan „ ooit toehaalen, en durft men hoopen, „ onafſcheidelyk vereenigen.

„ Wy verheugen ons daar door te „ meer, Burgers Repreſentanten! Ul. uit „ naam van alle braave *Gelderſchen*, der- „ zelver ongeveinsde vreugde, welke het „ byeenkomen deezer Vergaderinge in „ hunne harten heeft verwekt, te mogen „ betuigen, en derzelver hulde te komen „ aanbieden.

„ Ontvangt dan ook deeze hulde, Bur- „ gers Repreſentanten! als een blyk van „ het vertrouwen, het welke *Geldersch* „ Ingezetenen op Ul. ſtellen, in het bly- „ de vooruitzigt, dat Gyl. ten ſpoedig- „ ſten, het Volk van *Nederland* eene Con- „ ſtitutie, gebouwd op de eeuwige, on- „ veranderlyke en onverdeelbaare gron- „ den van Gelykheid en Vryheid, aan- „ bieden, en door dat Volk bekragtigd, „ tot een fundament voor ons toekomſtig „ geluk, voor den bloei, luister en wel-

„ vaard

„ vaard van dit Gemeenebest, en tot her- XV.
„ eeniging der maar al te zeer van elkan- BOEK.
„ der verwyderde harten van *Neerlands* ——
„ Ingezetenen, zult leggen. 1796.

„ Maakt dan ook, Burgers Represen-
„ tanten! om dit groot oogmerk te be-
„ reiken, gebruik van die middelen, wel-
„ ke het Volk Ulieden in handen heeft
„ gesteld, op dat het Vaderland tegen
„ allen aanval van buiten, en tegen de
„ listen van binnenlandsche Vyanden wor-
„ de beveiligd. —— Noodigt ten dien ein-
„ de de *Neerlands* Jongelingschap uit ——
„ Formeert ze tot behoorelyke Legerben-
„ den —— Stelt ze onder het geleide van
„ kundige en beproefde Vaderlandsche
„ Mannen, en onze Vyanden zullen bee-
„ ven, dat het braave *Geldersche* Volk goed
„ en bloed tot het ondersteunen van uwe
„ besluiten, terwyl wy Ul. durven verzeke-
„ ren, tot behoud van Vaderland en Vry-
„ heid genomen, ten allen tyde, zal veil
„ hebben. —— De Almagtige zegene hier
„ toe Ulieder Persoonen en de raadslagen
„ tot heil des Volks genomen."

De Voorzitter VAN DE KASTEELE be- Beantwoording.
antwoordde die Aanspraake met deeze
taal. „ Medeburgers! daar Gylieden dee-
„ ze Vergadering thans plegtiglyk begroet,
„ en hier het Volk van *Nederland* in één
„ Lichaam vertegenwoordigd ziet, kan
„ het Ulieden niet dan ten uiterften aan-
„ genaam zyn, U te mogen voorspellen,
„ dat, gelyk de Representanten des Volks
„ uit alle Gewesten hier op zulk eene

XV. BOEK. 1796. „ wyze zamengesmolten en vereenigd zyn, „ dat zich geenerhande onderscheiding be- „ speuren laat, zo ook de behartiging der „ algemeene belangen van het geheel, hier „ de hoofdbedoeling zyn zal, zonder te „ gedoogen, dat de tegenwerking der by- „ zondere belangen, die van het geheel „ veragteren of verydelen.

„ De bron onzer verdeeldheden, de „ oorzaak onzer rampen, de vestiging der „ grootheid van weinigen, of van éénen, „ was, tot hier toe, ten grootsten deele, „ te vinden in de veelvoudigheid van het „ Bestuur, en de steeds woelende tegen- „ kanting der onderscheidene deelen te- „ gen het geheel. — De geneezing dee- „ zer kwaale, is dus ook te zoeken in „ Eenheid te geeven aan het Bestuur, en „ Onverdeelbaarheid aan de Republiek.

„ De Regeerder der Volkeren, ver- „ vulle uwe wenschen over onze raad- „ pleegingen daar toe, op dat ons lieve „ Vaderland, zo lang door verdeeldheden „ op den oever van deszelfs ondergang „ gebragt, éénmaal gered en behouden „ worde! — Diezelfde God zegene ook „ uwe raadslagen, in het Huishoudelyk „ Bestuur van Ulieder Gewest, en om- „ ringe uwe Persoonen en belangen, met „ zyne weldaadigheden (*)."

Geldheffing daar uitgeschreeven. Hoe zeer *Gelderland* met schaarsheid in den gelde worstelde, en 'er verdeeldheden uit reezen, heeft ons Geschiedblad vermeld

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 279.

meld (*). Die geldbehoefte bleef aanhouden. 's Lands kas moest intusschen gestyfd worden, door Gewestlyke opbrengsten. By de ontvouwingen van den staat der Geldmiddelen, by de opgave van bezuinigingen door het afschaffen van eenige Ampteläaren; by het indienen van de lyst der gewoone Belastingen, van welke zommige verhoogd en andere op den ouden voet gelaaten waren (†), bleef het niet berusten. In Herfstmaand werd, om de ledige Schatkist, immers gedeeltelyk, aan te vullen, eene Geldheffing op de Landschapsvergadering vastgesteld van den vyftigsten penning, nevens eene verhooging van een dubbele Verponding, voor den tyd van één Jaar (§).

CIV. BOEK. 1796.

Klagten by de Nat. Vergadering uitgestort over de zwaare Inlegeringen.

Was eenig Gewest, sints den aanvang der Omwentelinge, door opeenvolgende Inlegeringen van Krygsvolk, zo van Vyanden als van Vrienden, bezwaard, moest het dien zo onaangenaamen als zwaardrukkenden last draagen, het was buiten twyfel *Gelderland*. Klagten by klagten gingen deswegen op, van byzondere Plaatzen, van byzondere Steden; zy werden aangedrongen door eenen Brieve van de Hoogstgeconstitueerde Magt in *Gelderland*. Deeze betroffen deels niet alleen het bezwaar,

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIII. D. bl. 89 enz. Men vergelyke hier mede het Verslag door SCHIMMELPENNINCK, naderhand over deeze zaak uitgebragt. *Dagverb. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 391.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1474—1507.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 2273 enz.

CIV. BOEK. 1796. zwaar, voortvloeijende uit de ligging diens Gewests, meer dan de meeste andere, aan het doortrekken van Krygsvolk blootgesteld; maar 't geen verder ging, ook de eigene Landsschikkingen hier op gemaakt, die van de Burgers ondraaglyke lasten vorderden: lasten, geschikt om den reeds verarmden Burger van 't geen hy, ten eigen en 'shuisgezins onderhoud, hoogstnoodig hadt, te berooven; en hem eindelyk ten bedelzak te brengen. Behalven de plaageryen, die den grond in 's Krygtmans euvelmoed hadden, en veelvuldig waren, vonden zy zich door een en ander Artykel, vastgesteld op het doortrekken des Krygsvolks, te deerlyk bezwaard. Zy eischten, met veel aandrangs, van 't een en ander, ontheffing by de Nationaale Vergadering.

Een verslag daar op uitgebragt, erkende de billykheid van veele dier klagten, en dat de gevorderde Eetwaaren, Drank en Stroo, onmogelyk, ten gestelden pryze, konden verschaft worden van Ingezetenen, door de gevolgen des Oorlogs verarmd, en door zwaare Geldheffingen uitgeput. Nadere verzagtende schikkingen werden hier op voorgedraagen, die de goedkeuring der Nationaale Vergadering wegdroegen (*).

Gelukwensching der Nat. Verg. Vonden wy de handelingen, tot het daarstellen der Nationaale Vergadering, vermeldende, de Afgevaardigden des Lands van *Utrecht* zo gereed en volyverig, om met

(*) *Dagv. der Nat. Verg.* III. D. bl. 129 en 378.

met *Holland*, dit werk daar te ſtellen, geen wonder, dat dit Gewest zeer ſpoedig die Vergadering met een Geluk- en Zegenwensch bejegende. Eene ſtaatlyke Bezending verſcheen ten dien einde, en voerde de Burger STEENBEEK dit woord. „ Burger Preſident! en Vertegenwoordigers „ van het Vrye Volk van *Nederland!* „ De Repreſentanten 's Lands van *Utrecht* „ hebben ons afgevaardigd, om in hunnen naam, in den naam des Volks, het „ welk wy vertegenwoordigen, Ulieden, „ met den aanvang uwer werkzaamheden, „ geluk te wenſchen.

CIV. BOEK. 1796. door het *Sticht.*

„ Gylieden, Burgers! zult geen oogenblik aan de welmeenenheid onzer Committenten — aan de hartlykheid hunner „ gelukwenſchingen — noch aan onze „ blydſchap, van met deezen aangenaamen last bekleed te zyn, kunnen twyfelen, wanneer Gyl. U herinnert, met „ welk een onvermoeiden yver de Gedeputeerden onzer Landſchap ter Vergadering van hun Hoog Mogenden hebben medegewerkt om deeze aanzienlyke Nationaale Vergadering daar te „ ſtellen; daar zy die hebben beſchouwd „ en nog beſchouwen, als het eenig middel tot herſtel der zo hoognoodige „ Eendragt, het tegengaan van allen byzonder belang, het verkrygen van een „ door billyke wetten bepaalde Vryheid, „ en het daarſtellen eener op *Eén-* en „ *Onverdeelbaarheid* gegronde Conſtitutie, „ en eene daar uit voortvloeijende Broe-

CIV. BOEK. 1796.

„ derschap, zonder welke deeze Repu„ bliek nimmer eenen gerusten Vrede ge„ nieten kan.

„ Welk een verrukkend vergenoegen „ voor ons, en voor alle onze Burgeren, „ dat wy; door de wyze keuze des Volks, „ onze hoop en verwagting zien beves„ tigd, dat het tegenwoordig en toeko„ mend belang van *Neerlands* Burgeren is „ toevertrouwd aan Mannen, wier beken„ de Vaderlandsliefde, kunde, beleid en „ cordaatheid, het vertrouwen der *Bataa*„ *ven* waardig zyn.

„ De Vertegenwoordigers van het Volk „ van *Utrecht* betuigen, op het plegtigst, „ bereid te zyn om alles aan te wenden, „ om de Besluiten der Nationaale Verga„ dering, welke ten voordeele van het „ algemeen, en helaas! door het byzon„ der belang te lang gefolterd Vaderland, „ kunnen strekken, te ondersteunen en „ hunne byzondere Resolutien daar vol„ gens in te richten.

„ Van harten, Burgers Representanten „ des *Nederlandschen* Volks! wenschen wy „ Ul. geluk met deeze aanzienlykste en „ tevens allergewigtigste post, daar de „ vestiging van den toekomenden voor„ spoed der vrye *Bataaven*, de verzeke„ ring hunner Vryheid, naast de werking „ der Godlyke Voorzienigheid, van Ulie„ der raadsbesluiten afhangen.

„ Het zedert Eeuwen in ketenen ge„ klonken, doch thans ontkluisterd Volk „ van *Nederland*, heeft een vertrouwend

„ oog

„ oog op Ulieden geslaagen, en het zal, „ in dit zyn vertrouwen, zich niet bedroogen vinden; gevoelig voor de eer, „ met welke het U heeft bekroond, maar „ nog meer gevoelig voor deszelfs onschatbaare belangens, zult Gylieden de „ grondslagen leggen van den Tempel der „ *Bataafsche* Grootheid, op welke geheel „ *Europa*, met verwondering en eerbied, „ staaren zal.

„ Dat daar toe de GOD der Vryheid „ in het midden deezer Vergadering zy! „ dat een onkreukbaare Eendragt, en „ Broederlyke Liefde aan uwe heilzaame „ Raadsbesluiten, dien spoed en die kragt „ byzetten, die 's Lands onwaardeerbaare „ belangens vorderen. Dan zal ons jongste Naageslacht nog met traanen van „ eerbied, liefde en dankbaarheid deeze „ plegtige Zaal, waar voorheen de dartele weelde en kruipende slaaverny een „ gunstigen opslag van het oog des Dwingelands afbedelden, aanschouwen, en „ juichend uitroepen, „ „ Hier was de „ „ Vergaderplaats dier Vaderlandsche „ „ Helden, die de vernielende Heerschzugt getemd, *Neerlandsch* vertrapte „ „ Tuin hersteld, en de *Bataafsche* Vryheid en Voorspoed voor eeuwig gevestigd hebben!" "

De Voorzitter VAN DE KASTEELE, die wy zo menigmaal dusdanige Bezendings Aanspraaken hoorden beantwoorden, paste dit woord deezen toe. „ Medeburgers! „ Afgevaardigden van de Vergadering, aan

Hoe beantwoord.

CIV. BOEK. 1796.

„ aan welke het Provintiaal Bestuur des „ Lands van *Utrecht* is toevertrouwd! — „ Terwyl wy eenen aanvang maaken met „ de moeilyke taak te aanvaarden, die „ door het Volk van *Nederland* ons is „ aanbevolen, strekt het ons tot geen ge- „ ring genoegen, van alle kanten de „ blydschap onzer Medeburgeren, over „ onze zamenkomst, te verneemen; maar „ inzonderheid van Hun, die, in de on- „ derscheidene Gewesten, tot het huis- „ houdelyk bestuur van dezelve geroepen „ zyn. Overtuigd van Ulieder verlangen „ om aan uwe bestemming te voldoen, „ zeggen wy U dank voor uwe wenschen „ over onze raadpleegingen en besluiten.

„ Gylieden en de Ingezetenen van het „ Gewest, waar over U het huishoude- „ lyk bewind aanbetrouwd is, hebt by- „ zonderlyk uwen recht vaderlandschen „ yver betoond, tot het doen byeenko- „ men deezer Vergaderinge, in welker „ midden Gyl. U thans bevindt.

„ Gelyk dit Ulieden tot vreugde moet „ strekken, zal het Ulieden steeds aange- „ naam zyn te verneemen, dat niets dee- „ ze Vergadering meer ter harte zal gaan, „ dan de zorg, om onze Burgerlyke en „ Nationaale Vryheid, op onwrikbaare „ gronden te vestigen, en de goede „ Orde, aan de heilzaame poogingen, „ ter beveiliging der waare Vryheid, „ dienstbaar te maaken, en zonder zich „ door den invloed van afwisselende Opi- „ nien te laaten beheerschen, bestendig

„ vast

„ vast te houden aan die Principes van „ billykheid en regtvaardigheid, welke de „ zekerste waarborgen zyn, om, by het „ daarstellen der Eenheid en Ondeelbaarheid, in het bestuur alomme de voorregten te verspreiden van waare Gelykheid, Vryheid en Broederschap.

„ Uwer wenschen met wederkeerige „ wenschen, over uwe Persoonen, belangen, en bestuur beantwoordende, bied „ ik Ulieden, uit naam deezer Vergaderinge, de eer der Zittinge aan (*)."

Vroegere tegenwerkingen door de *Franschen* in het *Sticht* hervat.

Het *Sticht*, en de Hoofdstad *Utrecht*, waren ten tyde der Omwentelinge, op een zonderling Verdrag, door de toenmaalige Regenten, aan de *Franschen* overgegeeven. Het heusch en verpligtend gedrag dier Regenten ten opzigte van de *Fransche* Representanten, Legerhoofden, en Lieden van eenigen rang, was, in een en ander geval, de oude Regenten te stade gekomen (†). Door tusschenkomst van den Representant RAMEL en den Generaal PICHEGRU, miste het bedoelde Huisarrest der verdagte Regenten des Jaars MDCCLXXXVII (§). Ten deezen Jaare moesten de Volksrepresentanten van dit Gewest, op nieuw de tegenwerking der *Franschen* ondervinden, in een geval, op welks volvoering zy zich ten sterksten gesteld toonden. Ge-

(*) *Dagverh. der Nat. Vergadering*, I. D. bl. 60 en 166.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXVIII. D bl. 287.

(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXII. D. bl. 89.

XV. BOEK. 1796. Publikatie aldaar gedaan om de geweezene Regenten Schavergoeding op te leggen.

Gelyk in andere Gewesten was ook in 't *Sticht* 's Lands kas ledig, en het Bestuur op middelen bedagt om dit ledige, op de minst drukkende wyze, voor de Burgers in 't algemeen, aan te vullen. Diep geworteld by de *Utrechtsche* Patriotten was de haat tegen de oude Regenten, en het plan om Schavergoeding by hun te zoeken, werkte daar zo sterk als ergens in den Lande. Met Bloeimaand deezes Jaars zonden de Representanten eene Publikatie in 't licht, welke, naa eene breede inleiding, geheel niets anders behelzende, dan eene zwarte lyst van de nadeelen, en byzonder ten opzigte der Geldschaden, aan het *Sticht* toegebragt. — Op deeze gronden stelden zy vast, dat alle Leden van het voorig Bestuur, zo in Staats- als Stads-regeeringen geplaatst, gelyk ook de Hoofdschouten der Steden, en de Maarschalken der Kwartieren, voor zo verre zy zitting gehad hadden in Staats- of Stads-regeering, alle de door hun genootene Gelden in die kwaliteiten, zo Jaarwedden als andere Voordeelen aan die Regeeringsposten verbonden geweest, zedert hunne zogenaamde Staatsvergadering te *Amersfoort*, op den dertigsten van Oogstmaand des Jaars MDCCLXXXVII aangevangen, tot den dag hunner afzetting ingeslooten, aan den Lande zouden wedergeeven. De betaaling hier van zou, binnen den tyd van vier weeken, moeten geschieden. Tegen de nalaatigen zou men ten scherpsten in Regten handelen. De

Erf-

Erfgenaamen der overleden Regenten zouden die wedergave uit de Goederen der Overledenen moeten doen. Regenten, welke binnen dien tyd voor hunne Regeeringsposten hadden bedankt, zouden niet verpligt weezen tot eene verdere wedergave, dan tot den dag op welken zy opgehouden hadden 's Lands geld te trekken. — Het beslag op dier Regenten Goederen gelegd, voor zo veel zy die, tot voldoening dier somme, zouden moeten verbinden of verkoopen, werd vernietigd. Wyders zou van het oogenblik der betaalinge af, het Provintiaal arrest hunner Persoonen zyn opgeheeven, behoudens hunne verantwoordelykheid, wegens de verrigtingen als Regenten uitgeoefend. — Aan die Regenten, of by derzelver overlyden naa hunne Afzetting, zouden de door hun betaalde Amptgelden terug gegeeven worden in Schuldbrieven ten laste des Gewests. — Dan de Secretarissen en Ministers der oude Regeerings-collegien, waren als uit eigen gezag, in die bedryven niet medegewerkt hebbende, tot die wedergave niet verpligt (*).

CV. BOEK. 1796.

Ten aanziene van dit geliefde plan om de Geldmiddelen te styven, althans aan daadlyk dringende eischen te voldoen, vonden de Representanten zich, van de zyde der *Franschen*, gedwarsboomd. By hun beklag deswegen, door eene Bezending ter Nationaale Vergadering gebragt, vermelden

Hoe BEURNONVILLE daar tegen aan werkt. Berigt hier van ter Nat. Verg.

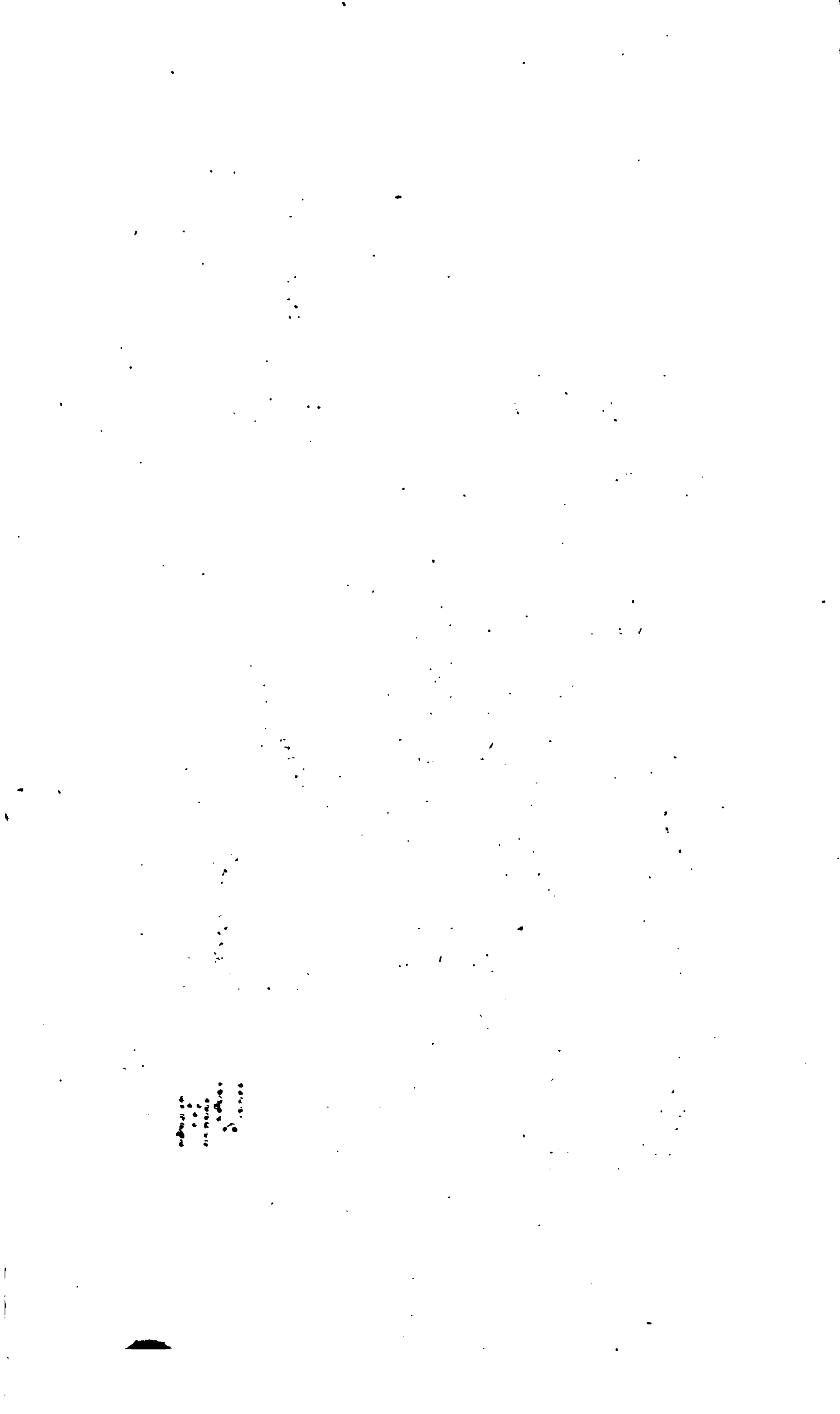
(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1752—1758.

CIV. BOEK. 1796. den zy de verdrukkingen der voorige Regenten, en leverden een afschrift over van de even aangeduide Publikatie. Zy stellen het deswegen met de *Franschen* gebeurde in deezer voege voor. Hoe zy, niet dan met aandoening, geëvenredigd aan het gewigt der zaake, hadden moeten ontwaaren, dat de *Fransche* Generaal en Chef BEURNONVILLE, vergezeld van zynen Adjudant, zich ter Vergaderinge der Vertegenwoordigeren vervoegd, en in naam van den *Franschen* Minister NOËL verzogt hadt om met de volvoering van die Publikatie te verwylen, tot dat die *Fransche* Staatsdienaar, van het *Directoire Executif* van de *Fransche* Republiek, de beschikking deswegen zou vernomen hebben; met byvoeging dat hy gelast was, tot dien tyd toe, deezen last des *Franschen* Ministers te handhaaven.

De Representanten des *Stichtschen* Volks verzogten een Afschrift van dien last. In den Brieve tot voldoening van die begeerte, schryft BEURNONVILLE onder andere; „ De *Fransche* Minister, gecharge„ geerd met de handhaaving der gesloo„ tene Contracten en Capitulatien, be„ schouwt Ulieder Decreet als strydig „ met die, welke de *Fransche* Generaal „ SALM met de Provintie van *Utrecht* „ sloot. Hy heeft vermeend hier van „ aan het Directoire Executif van *Frank*„ *ryk* rekenschap te moeten geeven, en „ tot deeze zal beslist hebben, ben ik „ gelast deeze dispositie te maintineeren."

Sterk

BEURNONVILLE.
H. Le Dru. del.
R. Vinkeles, sculp.

Sterk zeker luidde dit Artykel (*), en hieldt men het genomen Besluit ter Schavergoeding en het Plakaat deswegen uitgevaardigd, voor een inbreuk op 't zelve. Dan merkten de Representanten des Volks van *Utrecht* op, dat alle *Capitulatien* haare kragt verlooren hadden, door het *Alliantie Tractaat* met de *Fransche* Republiek gesslooten. Boven dien kon het bedoelde Artykel niet anders aangemerkt worden, dan als eene verbintenis aan de zyde der *Franschen*, ten behoeve van hunne Vyanden, om hun te laaten in het gerust bezit van hunne goederen; dan welke nimmer werken kon tusschen hun en het Volk, wier belangen zy dus onverantwoordelyk verwaarloosd hadden. — Immers de *Franschen* konden wel, voor zo verre hun zelven betrof, met hunne Vyanden een Verbond aangaan; maar hun nimmer ontslaan van de Verantwoordelykheid aan het Volk verschuldigd; de *Franschen* hadden den Oorlog aan de Stadhouder en diens Aanhang verklaard; doch geenzins aan

CVI. BOEK. 1796. Aanmerkingen op dit gedrag gemaakt.

(*) Woordlyk hieldt het in. „ 'Er zal eene volmaakte veiligheid voor de Persoonen en Goederen, voor alle de Burgers en Inwoonders van de Provincie, plaats hebben, en niemand zal verontrust worden, noch met opzigt tot zyne Gevoelens, die hy zou mogen aan den dag gelegd hebben, geduurende den tyd des tegenwoordigen Oorlogs, noch omtrent de troubelen, die dezelve ten gevolge gehad hebben." Men zie onze *Vaderl. Hist.* XXVIII. D. bl. 283. en onze beoordeeling van dit gedrag der Regeeringe, *Aldaar* bl. 286.

XV. BOEK. 1796. aan het *Bataafsche* Volk. De schatten des Volks konden of mogten niet verspild worden om den Oorlog voor den Stadhouder te voeren, dit egter was geschied.

Hier op beklaagen de *Utrechtenaars* zich, dat zy, strydig met dit heilig Verbond, belemmerd werden in hunne vrye raadpleegingen, tegengegaan in hunne werkzaamheden ten beste der Finantien, die zy, behoudens de strikste Regtvaardigheid, moesten in het werk stellen, om aan hunne pligt, de voldoening der aangegaane Verbintenisse met *Frankryk* te beantwoorden. Zulks kon, of mogt, oordeelden zy, de Burgers Representanten, wien de belangen van *Nederland* geheel en onverdeeld waren opgedraagen, niet onverschillig zyn. Indien de Wet aan het Gewestlyk Bestuur over huishoudelyke zaaken, door Buitenlandsche Magt werd voorgeschreeven, zou dan ook de Souvereine Vergadering van *Neerlands* Volksvertegenwoordigers niet eerlang voor dien invloed moeten bukken?

„ Neen," dus vervolgden zy woordlyk, „ Burgers Representanten! het Volk, „ dat zyne hoop op Ulieden gevestigd „ heeft, zal zich niet meer bedroogen „ vinden; Gy zult, dit verwagten wy „ van Ulieden, gelyk wy het U bezwee„ ren, *Neerlands* Vryheid en Onafhange„ lykheid vestigen, of dezelve niet over„ leeven. — Wy komen tot U, in den naam „ dier Vryheidminnende Mannen, die hun „ vertrouwen in ons gesteld hebben, om

„ van

„ van U te vraagen *of wy waarlyk vry* VII.
„ *zyn?* Zyn wy het — is het Volk van BOEK.
„ *Nederland* geheel Onafhangelyk, kan ———
„ hetzelve zynen Souverainen wil vry en 1796.
„ ongehinderd uitoefenen, zo als door de
„ *Fransche* Republiek plegtig is verklaard?
„ dan vorderen — dan eisschen wy bil-
„ lyk van Ulieden, dat gy die Onafhan-
„ gelykheid handhaaft, en dat de Besluî-
„ ten door Provintiaale Bestuurderen ge-
„ nomen over hunne eigene huishoude-
„ lyke zaaken, niet worden belemmerd
„ of tegengegaan — en zyn wy het
„ *niet?* — waar in bestaat dan het ge-
„ luk — waar voor heeft dan het Volk
„ ontelbaare schatten opgeofferd — met
„ één woord, waar in is dan *Neerlands*
„ Vryheid gelegen?

„ Vertegenwoordigers van *Neerlands*
„ Volk! Geen *Federalisme* — geen *Fa-*
„ *natisme* — geen *Terrorisme* — of iets
„ van dien aart, dat aan *Utrechts* Repré-
„ sentanten door vuilaarten laster wordt
„ aangewreeven, is de dryfveer hunner
„ daaden — Neen — 's Volks Geluk
„ is hun eenigste doel, en daar 's Lands
„ Finantien niet toereikende zyn, om aan
„ de geconsenteerde Petitien te voldoen,
„ en het verdrukte Volk geen zwaarder
„ lasten kan draagen, terwyl zy hunne
„ verdrukkers, door hun goed en bloed
„ vet gemest, in wellust en weelde zien
„ leeven, zo hebben zy noodig geoor-
„ deeld, dat zy, de oorzaaken van
„ 's Lands onheilen, ook in derzelver

B 2 „ ge-

CIV BOEK. 1796.

„ gevolgen, boven anderen moesten doen „ deelen.

„ Wie zyn het, die op de Een- en „ Onverdeelbaarheid der Republiek heb- „ ben aangedrongen? — wie zyn het, „ die getragt hebben, het Volk te doen „ jouisfeeren van waare Vryheid en Ge- „ lykheid, boven *Utrechts* Reprefentan- „ ten? Hier van zyn hunne Refolutien „ genoegzaame bewyzen. Neen; maar „ 's Volks waardigheid te handhaaven, is „ hunne ernftige begeerte, dit hebben zy „ gezwooren, en aan deezen Eed zullen „ zy getrouw zyn!

„ Ziet," zeggen zy naa de fterkfte uitboezemingen, „ ziet hier de gebeurtenisfen in haaren waaren aart, — Gylie- „ den gevoelt ongetwyfeld met ons de „ gevolgen, die de inbreuk op de Vry- „ heid en Onafhangelykheid van een ge- „ deelte van het Volk, dat gy vertegen- „ woordigt, voor de geheele Republiek, „ kan hebben — Gylieden zult, als ge- „ trouwe Vertegenwoordigers, de Vry- „ heid en Onafhanglykheid van alle ge- „ deeltens van 't zelve ongefchonden hand- „ haaven. — Dit is het, dat wy, op „ grond van uwe gelofte, in naam onzer „ Committenten, ook alleenlyk van Ulie- „ den vorderen, en geenzins de beoor- „ deeling onzer Huishoudelyke Provin- „ tiaale zaaken, aan ons door onze Com- „ mittenten toevertrouwd. — En hier „ op dringen wy met des te meerder „ gronds aan: alzo zal de Provincie haar

„ aan-

„ aandeel in de geconsenteerde Petitie
„ voldoen; haare Decreeten moeten onbe-
„ lemmerd en haare Financieele Operatien
„ niet belemmerd worden. — Hierom
„ is het ook, dat wy, naamens onze
„ Committenten, als speciaal door het
„ Volk van onze Provincie gelast, by dee-
„ zen plegtig verklaaren voor het oog
„ van geheel *Nederland* — ja voor het
„ oog van geheel *Europa*, dat wy onver-
„ antwoordelyk willen zyn voor alle ge-
„ volgen, wanneer niet de Deliberatien
„ der Vergadering van Representanten,
„ en derzelver Decreeten, vrylyk haaren
„ loop kunnen hebben, en overeenkom-
„ stig de waardigheid van een Vry Volk,
„ effect sorteeren; zo dat onze Vryheid
„ niet in naam, maar in de daad bestaa;
„ terwyl wy, in 's Volks naam, wel ex-
„ presselyk moeten protesteeren tegen
„ alle zodanige gevolgen, als de belem-
„ mering onzer Deliberatien van de Fi-
„ nancieele Operatie onzer Provincie zou-
„ den kunnen of mogen hebben, dezelve
„ eenig en alleen over te laaten voor re-
„ kening en verantwoording van hun,
„ die de handhaaving der algemeene Vry-
„ heid en de bestuuring der algemeene
„ belangens van het Volk van *Nederland*,
„ waar van het Volk onzer Provincie een
„ gedeelte uitmaakt, zyn toevertrouwd."

CV. BOEK. — 1796.

Naa weinige woordwisseling over dit stuk, 't geen eene algemeene en geen geringe aandoening verwekte, was de voordragt des Voorzitters J. A. DE VOS VAN

Besluit daar op.

CV. BOEK. 1796.

Steenwyk om 't zelve in handen der Commissie van Buitenlandsche zaaken te stellen, het stuk te onderzoeken, en met den *Franschen* Minister Noël te spreeken (*).

Raad van het Directoire in *Frankryk* om dit Besluit in te trekken.

Eerlang zondt de *Fransche* Staatsdienaar Noël een Berigtschrift ter Nationaale Vergaderinge, uit naam van het *Directoire* der *Fransche* Republiek, waar in 't zelve zyne begeerte en wensch en te kennen gaf, dat de Nationaale Vergadering haare goede diensten en wyzen raad by die van *Utrecht* zou aanwenden, om het Besluit raakende de Goederen en Persoonen der voorige Regenten, by dat Gewest genomen, in te trekken.

De Commissie der Buitenlandsche zaaken hadt, over dit stuk, zo met Noël, als met Beurnonville, in 't breede gehandeld, en, naar 's Voorzitters verklaaring alle reden, om over den afloop dier onderhandelingen alzins voldaan te zyn. Een Brief der Nationaale Vergadering verstendigde deswegen de *Stichtenaaren* (†).

Blyken des ongenoegens hier over.

Geene voldoening vonden de Vertegenwoordigers des Volks van *Utrecht* in het hun des aangeschreevene, als strekkende om de door hun genomene maatregel van schavergoeding kragtdaadig te belemmeren. Zonder het in 't werk stellen daar van

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 106 *enz.* Deeze handelwyze der *Stichtenaaren* werd verdeedigd in een Tydschrift de *Democraten* getyteld No. 3.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 428. Zie den Brief zelve *Ald.* IV. D. bl 287.

van hielden zy zich onverantwoordelyk voor de gevolgen, die uit het niet tydig betaalen huns Aandeels voor het Gewest zouden kunnen voortvloeijen. —— Dit wederschryven hadt veel beraadslaagings ten gevolge. Men sprak niet weinig over de bemoeijingen van Buiten 's Lands met de zaaken van *Utrecht*, die alle klaarheid en bepaaldheid niet hadden. Inmiddels hadt de Nationaale Vergadering een Brief afgevaardigd, inhoudende, dat zy de maatregelen tegen de Gewesten in de opbrengst nalaatig, ten uitvoer zouden brengen, „zonder," gelyk de bewoordingen luiden, „eenig agt te slaan op de ver„ontschuldigingen, door zommige Ge„westen bygebragt, dat zy eischen ten „opzigte van anderen hebben, die zy „niet kunnen bekomen, of dat hunne „maatregels, buiten hun toedoen, belem„merd zyn, of welke andere redenen zy „ook mogten bybrengen." Deeze verklaaring oordeelen eenigen, dat volkomen, ook ten opzigte van de *Utrechtschen*, moest gehandhaafd worden; terwyl anderen aanmerkten, dat het grievend voor eenig Gewest moest zyn, wanneer het alle poogingen, tot styving der Geldmiddelen aangewend hebbende, daar in belemmerd was door een hooger Gezag. Veel bedenkens viel hier op. Het nader schryven werd weder in handen gesteld van de Commissie der Finantie en der Buitenlandsche zaaken; terwyl de meerderheid der Vergaderinge stemde dat zulks zou geschieden onder

CIV. BOEK.

1796.

XIV. BOEK. 1796. Geen uitstel van opbrengst voor het *Sticht* te wagten.

aankleeving van haar oogmerk in den gemelden Brieve aan den dag gelegd (*).

Middelerwyle was in het *Sticht* een nieuw Provintiaal Bestuur, gegrond op eene geëvenredigde Vertegenwoordiging, daargesteld, onder den Tytel van *het Provintiaal Bestuur van Utrecht*; van dit Reglement deedt eene Bezending kundschap aan de Nationaale Vergadering. Deeze gaf, in haare Aanspraak, de sterkste verzekeringen, van alles te zullen aanwenden tot herstel van het Finantieweezen; zich verzekerd en overtuigd houdende, zulk een billyk uitstel van betaaling te zullen erlangen, welk een nieuw Bestuur van de edelmoedigheid der Nationaale Vergadering te wagten hadt. Geen groote hoop hier op mogten zy scheppen uit het antwoord des Voorzitters B. BLOK. Hy kon hun verzekeren, dat 's Lands Finantieele toestand zodanig was, dat het Provintiaal Bestuur van *Utrecht*, zo min als de Hoogstgeconstitueerde Magten der andere Gewesten, zich met eenig uitstel konden vleijen (†).

Geschil in *Utrecht* met DE LA HOUSSAYE, over het betrekken der wagt.

De Generaal BEURNONVILLE, hadt DE LA HOUSSAYE tot *Commandant de la place* in de Stad *Utrecht* aangesteld. Deeze vermeende, uit dien hoofde ook het bevel over de Gewapende Burgery te hebben; dan de Schutters verklaarden aan den Raad der Gemeente, by monde van hun Opperhoofd O. D. GORDON, dat zy, tot

(*) *Dagv. der Nat. Verg.* III. D. bl. 316—317.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 442 enz.

tot nog geen andere Magt, dan den Raad, aan welken zy trouw beloofd hadden, gehoorzaamheid verschuldigd waren en in geene deele af hingen of bevelen zouden gehoorzaamen van den Commandant DE LA HOUSSAYE. De Raad hadt, om openlyk misverstand te voorkomen, zich als tusschen beiden gesteld en de bevelen des Commandants tot de Gewapende Burgery overgebragt; doch by zekere schikking door GORDON op de wagtbetrekking der Burgery gemaakt, vermeende DE LA HOUSSAYE, dat de Burgers hem gehoorzaamen moesten, of dat hy de door hun bezette posten moest laaten aflossen. De Raad, geen ander middel tot voorkoming van schroomlyke gevolgen, vindende, besloot daadlyk alle de door de Burgery bezette posten in te trekken, en de schutterlyke diensten op te schorten; doch was geenzins over deeze Magtaanmaatiging des Commandants voldaan, en vervoegde zich over deeze zaak ter Nationaale Vergaderinge.

Gemaakte schikkingen der Nat. Verg.

Men herinnerde zich terstond aan de door BEURNONVILLE voorgeslaagene aanstelling eenes Commandants te *Amsterdam*, en hoe zulks werd afgeslaagen (*). *Utrecht* was, zo min een Grensstad als *Amsterdam*, en kwam een *Commandant de la place* daar even min te passe. Het ingediende stuk werd gesteld in handen van de Commissie tot Organisatie van de Gewapende Burger-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXV. D bl. 463.

GEV. ONDERGAAN. — 1795. germagt, om met het Committé te Lande te handelen, en tevens te beraamen een algemeenen maatregel te volgen op die plaatzen, waar en eene Militaire Krygsbezetting en eene Gewapende Burgermagt gevonden werd; ten einde door onderlinge schikkingen de inwendige rust te bewaaren, de magt der wederzydsche Commandanten naauwkeurig af te baakenen; daar door alle verwarring, wanorde en twisten te voorkomen. Dit geschiedde (*).

Bepaalingen in dit Gewest ingevolge de Afscheiding van Kerk en Staat.

De Afscheiding van Kerk en Staat, hadt in dit Gewest eene Afkondiging ten gevolge, by welke de betaalingen aan Hoogleeraaren in de Godgeleerdheid, Leeraaren, Predikants Weduwen, Krankbezoekers, en alle andere hoogere en laagere Bedienaars van byzondere Godsdienstige Genootschappen, voor zo verre die uit 's Lands Kas, of andere Gewestlyke Goederen geschiedde, naa het verloop van vier Maanden zouden ophouden. Nevens bepaalingen ten opzigte van het gebruik der Kerkgebouwen, en voorzieningen omtrent de zaaken, die zich door deezen maatregel in kommerlyke omstandigheden zouden gedompeld vinden (†). — Het Committé van Algemeen Welzyn deezes Gewests vondt reden, om, in 't laatst deezes Jaars, zich ter Nationaale Vergadering te vervoegen, met klagten over de geringen spoed in het stuk der Afscheidin-

din-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 338. 409.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1989—1994.

dinge van Kerk en Staat gemaakt, 't welk gelegenheid gaf tot het ophaalen van nog daar tegen strydige handelingen daar en elders in zwang (*).

By eenen Brieve wenschten de Representanten van *Stad en Lande* de Nationaale Vergadering geluk met haar aanweezen. Zy schreeven. „ Medeburgers ! heeft „ *Neerlands* Volk, zints twee eeuwen, de „ worstelingen moeten verduuren, die de „ verschillende gedaantens, onder welke „ zy beurtlings is bestuurd geworden, „ hebben opgeleeverd, eer zy tot het genot der waare Vryheid heeft mogen „ geraaken ?

CIV. BOEK. 1796.

Brief van Geluk-wensching uit *Stad en Lande.*

„ Hoe groot, hoe belangryk is dan „ niet het tydstip, dat wy thans beleeven, onder de lotgevallen van de Republiek, daar het Volk van *Nederland*, „ althans door haare Vertegenwoordigers „ plegtig is zamengekomen, om, over de „ aangelegenheden des Lands en die van „ haar zelven te raadpleegen.

„ Zonder te rug te treeden tot die dagen, waar in de Staatkunde van dit „ Gemeenebest onbedreikende is bevonden „ ter bevordering van dit geluk, het welk „ een Volk met reden mogt verwagten, in „ welks boezem de Vryheid en de Godsdienst door publiek gezag werden geleerd, en ook van veelen gekend en „ beleeden; doch van anderen, met veel „ ophefs van woorden, by alle gelegen- „ he-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 289.

XV. BOEK. 1796.

„ heden, den Volke aangekondigd; maar
„ helaas! by de uitvoeringe, zo niet op-
„ zettelyk verwaarloosd, immers niet naar
„ vereisch gepractiseerd, verkiezen wy
„ liever, by het aanvaarden van het nieuw
„ Bestuur van zaaken, met het Volk van
„ *Nederland*, ja met geheel *Europa*, ons
„ oog te vestigen op U, Vertegenwoor-
„ digers van het Volk van dit Gemeene-
„ best! en daar wy eerbiedigen de hooge
„ en geduchte hand, die dit werk onder
„ ons gewrogt heeft, te gelyk Hun, en
„ U met deezen heuchlyken Dag geluk
„ te wenschen. Terwyl wy den Aller-
„ hoogsten vuurigst bidden, dat uw arbeid
„ voorspoedig moge zyn, en alle uwe
„ verrigtingen mogen uitloopen tot heil
„ van *Neerlands* Volk, en tot welzyn,
„ bloei en luister van het Land, dat hun,
„ tot hier toe, tot een verblyf en in-
„ wooninge verstrekt. — Dan zullen uwe
„ Naamen gezegend zyn, en uwe Daa-
„ den, het kenmerk van Wysheid en
„ Regtvaardigheid draagende, zullen uwen
„ lof verbreiden tot in de afgelegenste
„ Landen; ja de Volken des Aardbodems
„ zullen jalours worden van onzen voor-
„ spoed; en, op uw voetspoor geleid,
„ zullen zy komen tot de kennis dier
„ waarheid, dat Vryheid en Godsdienst
„ de zuilen van den Staat zyn!" (*).

Wat men 'er tot

Werkzaamheid kan den Inwoonderen van *Stad en Lande* niet ontzegd worden, zy

(*) *Dagv. der Nat. Verg.* I. D. bl. 97 en 175.

zy betoonden deeze eigenschap ook in de beschikkingen ten dienste van den Lande. Welvaarende was dit Gewest; doch de Gewestlyke Kas, even gelyk elders, schaars voorzien. Om gebrek aan gereede penningen te voorkomen, en de Ingezetenen aan de eene zyde te bevryden van de ongelegenheden, die het ontvangen en uitgeeven van Provintiaale Recepissen vergezelden, en aan den anderen kant om het Gewest te ontheffen van een verlies, het welk door het ontvangen en weder uitgeeven van dezelven, mitsgaders door de ongeoorloofde en tegen 's Lands Plakaaten inloopende Handel en Opkoop, om dezelve in de Kantooren voor 's Lands lasten in rekening te brengen, aan 's Lands Kas werd toegebragt, en waar tegen, tot voorkoming van grooter verlies noodwendig moest worden voorzien, stelden zy vast een Geldnegotiatie van Losrenten ten laste des Gewests. In dezelve zouden Lands Obligatien of Verzegelingen, naar beloop van derzelver Rente, voor de helft, voor een derde, of voor een vierde, of een derde met Provintiaale Recepissen, en twee derden en het overige in klinkende penningen gegeeven en daar voor Obligatien, ten laste des Gewests, tot vier ten honderd 's jaarlyks, afgegeeven worden, met vernietiging der oude overgeleeverde Stukken (*).

CIV. BOEK. 1796. Styving der Geldmiddelen deedt.

Met

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 478.

CIV. BOEK. 1796.

Een Corps Burger Jaagers daar opgericht.

Met geldigen onderstand kon veel, maar alles niet gedaan worden, de gelegenheid van *Stad en Lande* eischte een byzonder toevoorzigt, waakzaamheid en vaardigheid tot het bieden van tegenweer. Dit deedt de Representanten een plan ontwerpen tot het oprichten van een Corps Burger-Jaagers, met uitnoodiging van alle daar toe geschikte Burgers van de Stad, uit het Land, als mede *Wedde* en *Westwoldingerland*, om 'er deel in te neemen; de prikkel van Geldige belooning en Eer werd niet vergeeten (*).

Schikking tot de opbrengst van *Wedde* en *Westwoldingerland* gemaakt.

Zo werd, in deeze uitnoodiging *Wedde* en *Westwoldingerland* begreepen, als behoorende tot *Stad en Lande*, ook was het altoos eene Heerlykheid geweest aan *Stad en Lande* ondergeschikt; dan hadden de Ingezetenen aldaar, tot nog, in de buitengewoone lasten niets opgebragt. Dit werd in de Nationaale Vergadering opgemerkt, en des schikking gemaakt (†).

Het Instituut tot Onderwys der Dooven en Stommen vervoegt zich ter Nat. Vergadering.

In dit Gewest, en bepaald in de Stad *Groningen*, bestondt het steeds toeneemend en door liefdegaven ondersteunde Instituut tot Onderwyzing van Dooven en Stommen (§). Bestuurders deezer Stichting vervoegden zich ter Nationaale Vergadering, derzelver goedkeuring en bescherming verzoekende. Aan goedkeuring ontbrak

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 485—495.

(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* III. D. bl. 70.

(§) Van deeze Stichting hebben wy een breed verslag gegeeven in onze *Vaderl. Hist.* XXIV. D. bl. 258—266.

brak het dit loflyk en den Lande tot eere strekkende Kweekschool, ter Vergadering niet; dan de verzogte bescherming kon uit veelerlei oogpunten beschouwd en zeer onderscheiden ingericht worden. — Om des een bepaalder voordragt te doen, werden eenige Leden benoemd (*). Zy hadden, volgens den gegeeven last, te onderzoeken, op welk eene wyze de Nationaale Vergadering best haare goedkeuring, zo over het Instituut in 't algemeen, als over den eersten Insteller daar van, den Burger GUYOT in het byzonder, zou kunnen betoonen; voorts hoe dezelve aan dat Instituut eene nuttige aanmoediging en de begeerde bescherming, zo veel de aart der zaake dit zou toelaaten, behoorde toe te zeggen en te verleenen.

Gunstige besluiten ten deezen opzigte genomen.

Allergunstigst was de voordragt der Burgeren tot het uitbrengen daar van benoemd. Immers zy wilden, dat de Nationaale Vergadering haare bescherming daar aan verleende, met een som van vierduizend Guldens ééns — dat zy de jaarlyksche Rekening van Directeuren, en de opgave van de verrichtingen der Scholieren met genoegen, zou ontvangen, dat de Burger GUYOT de hoogste goedkeuring der Vergadering wegdroeg, dat, van wegen het dankbaar Vaderland, hem, zo lang hy in deeze nuttige werkzaamheid volhardde, eene Jaarwedde van zes honderd Guldens zou worden toegelegd, een aan-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 179.

XIV. BOEK. 1796.

aanvang neemende met den dag der eerste Zittinge van de Nationaale Vergadering. Overeenkomstig hier mede viel het besluit der Vergaderinge (*). —— Men vondt buiten dezelve niet weinigen, die deeze geldige Gift, en de toegezegde Jaarwedde wraakten; niet om dat zy dit Onderwys, voor 't welk de Menschlievenheid zo sterk sprak, eenigzins afkeurden, of de Burger GUYOT deeze belooning zyns betoonden yvers misgunden; maar uit aanmerking, dat de Inkomsten der Inrichting zelve jaarlyks vermeerderden; en men dag aan dag over geldgebrek by den Lande klaagde. Ingevolge hier van hielden zommigen op met 's jaarlyks geldgeevende Leden te blyven. Wy beoordeelen niet of zy hier in regtmaatig handelden; maar stippen het aan als eene daadzaak. —— Hoog klonk de stem der dankerkentenisse van de Bestuurderen deezer Inrichting, zedig was de dankbetuiging van den Kerkleeraar GUYOT (†).

Slegte staat der Armekasse by der Hervormden, hoe daar in voorzien.

Met den staat der Armenkasse by de Hervormde Gemeente binnen *Groningen* was het slegt gesteld; ondanks de geduurige byspringingen uit de Stadskasse. Van hier eene vervoeging in de eerste plaats aan de Leden dier Gemeente, als 'er de naaste en onmiddelyke betrekking toe hebbende, en voorts aan de andere Gezindheden, om in deezen nood, door ruime lief-

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* II. D. bl. 39.
(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* II. D. bl. 364.

liefdegaven voorzien. Aan deeze opwekking op de welbekende milddaadigheid der *Groningeren* gegrond, meenden zy de voorkeur te moeten geeven, boven eene hoofdlyke schatting, waar toe zy, by feil van dit redmiddel, zouden moeten komen (*).

XV. BOEK. 1796.

Behalven de Municipaliteitsleden en Kiezers binnen *Groningen*, werden alle de Stads Amptenaaren van hunne Posten ontslaagen, terwyl zy dezelve, op hunne verantwoordelykheid, tot nader opzegging toe, moesten blyven waarneemen. Ten voordeele van 's Stads kasse zouden zy eene naauwkeurige herziening doen van alle de Stads-ampten en derzelver Bezoldingen, de noodlooze afschaffen, en de Belooningen, naar elks werk, regelen. De openvallende Stads-ampten, zouden met eerlyke, kundige en yverige Patriotten worden aangevuld, die deeze Burgerbelofte, by het aanvaarden hunner posten, zouden moeten afleggen. „ Ik verklaar „ by deeze openlyk, dat ik de voormaa„ lige Regeeringsvorm, met en benevens „ het Stadhouderschap, voor wettig afge„ schaft houde; dat ik nimmer zal mede„ werken om de eerste, noch de laatste „ weder in te voeren; maar dat ik my, „ wanneer 'er middelen mogten aangewend „ worden, om zulks te doen, met goed „ en bloed, daar tegen zal verzetten. Dat „ ik altoos een Voorstander zal zyn van „ de tegenwoordige Regeeringsvorm, ge„ grond

Belofte den Stads Amptenaaren afgevorderd.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1311.

XIV. BOEK. 1796.

„ grond op de Oppermagt des Volks, op „ Vryheid en Gelykheid, en de Regten „ van Mensch en Burger, en dat ik my „ altoos als een goed en braaf Burger „ gedraagen zal (*)."

De Tytel door het Provinciaal Bestuur van *Zeeland* aangenomen, behaagt niet.

Van wegen *Zeeland* hebben wy geene byzondere begroeting der Nationaale Vergadering aangetroffen. In Bloeimaand kwam ter tafel een Brief uit dit Gewest, vermeldende, dat in Grasmaand het Reglement van een Tusschenbestuur voor de Provintie *Zeeland* was vastgesteld, en dat de Vergadering der *Provisioneele Representanten des Zeeuwschen Volks* vervangen was door eene Vergadering, onder den naam van *Vertegenwoordigers des Zeeuwschen Volks*. — Deeze Tytel stootte sommige Leden der Vergaderinge, als beledigend voor de *Souverainiteit des geheelen Volks van Nederland*. Op voordragt van SONSBEEK nam de Voorzitter dien Brief weder tot zich, om ze ter tafel te brengen, wanneer de zaak over de Titulatuure der Provintiaale Regeeringen zou beslist weezen (†).

Een Plan van Gewestlyk Bestuur ontworpen in

Reeds in Wynmaand des voorleden Jaars was aan de Burgers C. VISSER Cz., J. H. APPELIUS en J. H. VAN DER PALM de last opgedraagen om een Plan eens Gewestlyken Regeerings Reglements te ontwer-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1007.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 409. Zie het voorgevallene over de Titulatuure der onderscheidene Gewesten by de Nationaale Vergadering in het XXXIV. D. onzer *Vaderl. Hist.* bl. 340.

werpen. Zy hadden, zonder gevolg, hunne Medeburgers uitgenoodigd, om hun door voorlichting de behulpzaame hand te leenen. In Wintermaand waren zy met hun Verslag in gereedheid. Het werd derhalven vervaardigd, in het tydsgewrichte der hoogloopende Geschillen over het beleggen der Nationaale Vergadering, en betoonden de Vervaardigers, van dit met veel overlegs opgesteld en zeer leezenswaardig Stuk, de gehegtheid aan het Gewestlyk Bestuur, welke in de Onderhandelingen over het Plan der Nationaale Vergadering tot het laatste zo sterk doorstraalde, immers zy betuigen in den op zich genomen arbeid menigmaal ontmoedigd te weezen, door de vrees, dat denzelve misschien vrugtloos zyn zou, „door de „drift," gelyk zy zich uitdrukten, „waar „mede de Vereeniging van het Bestuur „der gansche Republiek in den boezem „eener Nationaale Conventie, met Ver„nietiging van alle Provintiaale Souverai„niteiten, door sommige Bondgenooten „begeerd en doorgedrongen werd, zo „dat 'er menigmaal, tusschen de keus van „zulk een oppermagtig en ondeelbaar „Bestuur, of de scheuring van de ban„den des Bondgenootschaps geen middel„weg open scheen. —— Dan, getrouw „aan den last ons opgelegd, getrouw „aan den herhaalden wil der *Zeeuwsche* „Natie, en op haare standvastigheid ons „verlaatende, hebben wy ons niet laaten „afschrikken; al zouden onze poogin„gen,

XII. BOEK. 1796. den voorleden Jaare.

CIV. BOEK. 1796.

„ gen, in de Jaarboeken van dit Gewest, „ alleen tot getuigenis verstrekken, hoe „ het Volk, dat wy vertegenwoordigen, „ afkeerig van vreemden invloed, en nog „ vry van vreemde overheersching, ja-„ lours op zyne eigene Regten, en naauw-„ gezet omtrent die zyner Bondgenoo-„ ten, door orde en wetten van het maat-„ schaplyk Bestuur, éénmaal getragt heeft „ deszelfs Vryheid, Rust en Welvaard „ zelve te vestigen (*)."

Een nieuw Plan vervaardigd.

De toetreeding van *Zeeland* tot de Nationaale Vergadering (†) maakte een Ontwerp, op gemelde gronden gebouwd, onbruikbaar, en het vervaardigen van een nieuw volstrekt noodzaaklyk. Behalven de Regeeringsleden, die het voorgemelde opgesteld hadden, waren aan die verandering werkzaam C. C. G. Bylevelд, F. Ermerins, J. C. Bacot, A. V. Linden van den Heuvel, Jacobus Dominicus, L. de Vos, A. Vereyck van Bommel. Een gewigtige taak, door de omstandigheden verzwaard. Zy moesten de aanmerkingen en bedenkingen op en tegen het voorheen gemaakte Gewestlyk Regeerings Reglement ingebragt, overwegen; tevens het geheel herzien, en in een staat brengen, om, met de hoop van een gelukkigen uitslag, aan het *Zeeuwsche* Volk ter bekragtiging te worden aangeboden.

„ Be-

(*) *N Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 7369 enz. Voor 1796. bl. 315.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIV. D. bl. 253.

„ Bedenkingen," gelyk zy vermelden, „ even zo verschillende als de geest van „ derzelver byzondere Ontwerpers, moes- „ ten zy vereenigen, en aan dezelve trag- „ ten te voldoen; groove en nadeelige „ vooroordeelen moesten zy durven te- „ gengaan, en zich voor minder nadee- „ lige dwaalingen inschiklyk betoonen; „ hunne eigene denkbeelden moesten zy „ menigmaal aan den schynbaaren wil „ van anderen opofferen; in alles waren „ zy verpligt zich naar de zo zeer veran- „ derde omstandigheden te schikken." — Eenige stukken van het eerste Ontwerp werden behouden, andere weggelaaten, en wederom andere of verwerkt, of ook wel geheel veranderd geworden (*).

CIV. BOEK. — 1796.

Eedvordering der Amptenaaren.

Welhaast kwam ook in *Zeeland* het besluit, wegens de Gewestlyke en Stedelyke Ampten in 't licht, tot welken geenen zouden toegelaaten worden, dan onder Eede, „ dat zy alleen voor wettig hielden zodanig „ eene Regeeringsvorm, welke gegrond „ was op de Oppermagt des Volks, en „ diensvolgens alle Erflyke Ampten en „ Waardigheden te beschouwen als daar „ mede strydig." — Ook zouden alle reeds aangestelde of vervolgens aankomende Amptenaaren, moeten verklaaren. „ Ik beloof en zweer hou en getrouw te „ zullen zyn aan het Bestuur, 't welk „ op grond van 's Volks erkende Oppermagt

(*) Zie dit Verslag en Reglement in de *N. Nederl. Jaarb.* voor 1796. bl. 1147—1180.

OCT. BOEK. 1796.

„ magt is vastgesteld; en dat ik mits dien „ niets zal doen, direct of indirect, waar „ door indragt op dezelve zou geschieden „ of het voormaalig Erfstadhouderlyk Be- „ wind, weder worden ingevoerd." De zulks weigerenden zouden onmiddelyk van hunne Posten verlaaten, en dezelve aan zodanige Burgers gegeeven worden, op wier Vaderlandschgezindheid men zich zou mogen verlaaten (*).

Staat der Geldmiddelen in dit Gewest.

Onder de Gewesten, die aanmaaning noodig hadden, om hun aandeel in 's Lands kasse, op te brengen, mogt men *Zeeland* tellen. Een Brief van de Nationaale Vergadering, daar toe strekkende, werd in Herfstmaand derwaards afgevaardigd. — Het antwoord luidde, dat, hoewel *Zeelands* Gewestlyke kas geheel was uitgeput, de Provintiaale Raad nogthans daadlyk middelen ter hand zou neemen tot styving van 's Lands Geldmiddelen; dat, hoewel hunne Ingezetenen reeds veel hadden op- en bygebragt, nogthans hun Commissie tot de Finantien was aanbevolen om een Plan tot eene nieuwe buitengewoone Heffing te vervaardigen (†).

Het uitlokkend Plan eener Provintiaale *Zeeuwsche* Lotery zonder Nieten, reeds met den aanvang des Jaars voorgesteld (§), hadt geen genoegzaame styving der kasse aangebragt, om aan den gemelden aandrang,

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1694.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 361.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 397.

drang, met bedreiging van Executie, te voldoen, schreef het Bestuur, in 't laatst van Slachtmaand, eene Geldheffing uit van één ten honderd over eens ieders Kapitaal en Bezittingen, waar voor men Schuldbrieven, rentende drie ten honderd in het Jaar, zou ontvangen (*).

XII. BOEK. 1796.

In het gedrag der Eigenaaren van Heerlykheden in *Zeeland*, omtrent de Opgezetenen ten Plattenlande, als in dat van deezen, ten opzigte van die Eigenaaren, waren veelvuldige ongeregeldheden ingeslopen, deels onregtvaardig in zich zelven, deels, onbestaanbaar met de tegenwoordige orde van zaaken. Meerendeels hadden de Volksvertegenwoordigers deeze, by afzonderlyke besluiten, uit den weg geruimd. Dan, des ondanks, vorderde men de voor den vryen Mensch zo vernederende Heerendiensten, onder bedreiging, en bleeven de Ambagtsheeren aan sommige Schoolmeesters bescherming verleenen, welke den Eed van trouwe, in eene en andere betrekking, hadden geweigerd. Het vorderen der Heerendiensten, werd by voorraad, geschorst, als mede de regtsgedingen te dier oorzaake hangende, onder bedreiging dat die deezen vorderden, of regtsgedingen deswegen begonnen of voortzetten, met de berooving van alle hunne Heerlyke Regten, zouden gestraft worden. — De Aanstelling der Schoolmeesteren werd ook, voor eerst, over-

Beschikking over de Heerlykheden enz.

(*) *Nl. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 2784—2801.

XIV. BOEK. 1796. Ongenoegen over den Franschen Generaal Chouhan.

overgelaaten aan het Plaatslyk Bestuur (*).

De *Fransche* Generaal CHOUHAN in *Zeeland*, die zich, in den voorleden Jaare, door zyn gedrag, te *Zwolle*, en het onbetaald laaten van verscheide schulden, stinkende hadt gemaakt (†), thans in *Zeeland*, met zyne onderhebbende Manschap, gelegerd, gaf aan de Hoogstgeconstitueerde Magt deezes Gewests stoffe om zich over hem, een en andermaal, by de Nationaale Vergadering, te beklaagen. Boven al deeden zy zulks, wegens eenen Brieve door dien Generaal aan het Provintiaal Collegie ingezonden, vol van de hoonendste uitdrukkingen, met verzoek om betering dier beledigingе, en voordragt, welke de gevolgen zouden kunnen zyn van het langer verblyf diens Generaals in hun Gewest. Onder anderen hadt hy in den aanvange diens Briefs, eene zonderlinge uitdrukking gebezigd ten opzigte van het Krygsvolk. Men las, ten zelfden tyde eene beëedigde verklaaring voor, betreffende het voorgevallene op den Huize van *Oost-Kapelle*, by het in requisitie neemen van 't zelve door den Generaal CHOUHAN (§). — Op voordragt der Commissie, in wier handen die stukken gesteld waren, werd aan den Generaal BEURNONVILLE, wegens de gedraa-

gin-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 2803.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 324. 335.

(§) De uitdrukking luidde, *Les Troupes, que vous pretendez etre a votre service et a votre Solde Messieurs!* — *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 249.

gingen van CHOUMAN geschreeven, met overzending der wegens hem ingezondene Brieven; en verzoek, dat hy daar over zyne verontwaardiging zou te kennen geeven, en zorgen, dat de beschuldigde Generaal, niet alleen de door hem gevorderde Woonplaats ontruimde, de schadens vergoedde; maar hem ook het Bevelhebberschap over eenig Krygsvolk, in het *Bataafsche* Gemeenebest, ontzegd worden (*).

XIV. BOEK. 1796.

Gedraagingen van dien aart als de *Franschen*, onder dien Generaal, in *Zeeland* hielden, kunnen zeer ligt in dat Gewest, zeker niet onder die te tellen, in welke de *Franschen* het welkomst geweest waren, en men zich overvaardig betoonde in het uitstrooijen van vreemde maaren, gelegenheid gegeeven hebben, tot het verspreiden van het gerucht, dat eenige Persoonen een Verraad tegen het *Fransche* Krygsvolk in *Zeeland* zouden gesmeed hebben.

Gerugt aldaar uitgestrooid, dat men de *Franschen* wilde ombrengen.

Wel te recht noemde het Uitvoerend Departement des Provintiaalen Raads van *Zeeland* dit uitgestrooide voorneemen even wreed in deszelfs oorsprong, als bespottelyk in de byzonderheden, en onmogelyk in de uitvoering. Het stelde het grootst belang in zich te verzekeren van de waarheid eens Ontwerps, 't geen, zo het immer eenig aanweezen gehad hadt, den oorsprong alleen kon verschuldigd weezen aan Onverlaaten, even vyandig aan de goede Orde en de beide zo naauw verbon-

Uitlooving eener belooning op de Verzinner of Verspreider dier maare.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 257.

VII. BOEK. 1796. bondene Volken, als aan ketenen gehegt, welke de *Nederlanders* naauwlyks van hunne halzen hadden geschooven; maar zy hadden, aan den anderen kant, geen minder belang om den oorsprong deezer Gerugten na te gaan, byaldien deselve, zo als zy gaarne wilden veronderstellen, slegts verspreid waren door woelzieke geesten, die, nyaverig van het naauwe Verbond tusschen beide de Gemeenebesten, gaarne het Zaad van Tweedragt zouden willen strooijen, en in 't byzonder het *Fransche* Krygsvolk opzetten door twyfelingen omtrent de Broederlyke Gezindheid der *Zeeuwen* te doen ontstaan, door van een Verraad te spreeken, 't welk geen ander bestaan hadt dan in hun heilloos verlangen. — Door deezen geest bezield en door den Provintiaalen Raad gevolmagtigd, beloofden zy één Duizend Guldens aan den geenen, die voldoende narichten bezorgde omtrent den Ontwerper van 't gemelde Verraad, of den Veroorzaaker dier verspreide Geruchten, zodanig dat de een of de ander, in handen des Gerechts geraakte, en van het misdryf overtuigd, het welverdiende loon zyns misdryfs ontving (*). — Van dit alles kwam niets.

Stedelyk Reglement voor *Middelburg*. *Zeelands* Hoofdstad *Middelburg* vormde een Stedelyk Regeerings Reglement, 't geen, even als dat des Gewestlyken Bestuurs, naa eenige Veranderingen onder-

gaan

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 2130.

gaan te hebben, tot stand kwam (*). GEVE-

Zonderling was *Middelburg* niet alleen BODE.
in *Zeeland*, maar in alle de Gewesten,
met, ten deezen Jaare, de Burgers en 1796.
Ingezetenen uit te noodigen tot het houden van een plegtigen Dank- en Bededag; en ten deezen einde eene Bekendmaaking te doen, grootlyks in den vorm der Uitschryvingen van de voorheen gevierde Dank- en Bededagen (†). Minder dan elders, schoon overal dit werk geen spoed nam, en des wegen klagten vielen, betoonde men zich, in dit Gewest, gereed om zelfs in het uitwendige, aan 't geen de Afscheiding van Kerk en Staat medebragt, te voldoen; men ging 'er voort met de Kerkklokken te luijen, met Mantel en Bef te dragen (§).

Een Dank- en Bededag te dier Stede uitgeschreeven.

By de vernieuwing van het Stedelyk Bestuur der Stad *Middelburg*, op het eindigen van Bloeimaand, werden de voorige Bestuurders, andermaal, met het vertrouwen der Burgery vereerd, schoon zulks op de innige overtuiging van hun Geweeten het uitwendig Zegel van der Burgeren goedkeuring drukte, ontstondt egter, by de meesten hunner, eene oogenbliklyke huivering, om, met opoffering van huislyke rust en zorgen, de belangen der Burgerye te blyven behartigen, niet om dat

Slegte staat der Armekasse in *Middelburg*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 320. 1189 enz. en 1698—1747.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1084.

(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl. [illegible]

XV. BOEK. 1796.

dat moeilykheden; en dikwerf verdrietige bezigheden, aan die post verknogt, hun de zorg voor der Burgeren welzyn hadt walglyk gemaakt; maar alleen om dat zy, met betrekking tot den deerlyken toestand van het Stedelyk Finantieweezen, wanhoopten om 't zelve immer te kunnen herstellen.

Dan deeze kommer werd, door de Kiesvergadering opgeruimd, welke hun, als met één wenk wees op der Burgeren bekend vertrouwen, welwillenheid, en medewerking.

Noodloos oordeelden zy in een breedvoerig vertoog te treeden van den staat der Stedelyke Geldmiddelen. Twee keeren was zulks, ten aanhooren van alle de Burgers, geschiedt. Zy wilden tot geene vrugtlooze uitweiding komen, om aan te toonen uit welke oorzaaken de Stad in zulke drukkende schulden gedompeld was. Even min wilden zy vraagen, of van het Credit der Stad geen deerlyk misbruik was gemaakt; maar alleen tragten de middelen aan te wyzen, die zy oordeelden tot herstel te kunnen leiden.

Naa het vermelden van eene en andere bronnen, waar uit het niet kunnen voldoen van de Stedelyke schulden voortvloeiden, komen zy ter bedoelde zaake, met zo veele woorden vermeldende,

„ Daarenboven worden wy, op eene zon-
„ derlinge wyze, aan den anderen kant,
„ gedwongen, om, willens of onwillens,
„ aan een Lichaam in *Middelburg*, gedu-
„ rig

„ rig Gelden op te schieten, waar aan „ reeds, zonder eenig gegrond vooruit- „ zigt van Aflossing, zo veel ontelbaare „ sommen voorheen zyn opgeschooten. „ Wy bedoelen *de Armen der Nederduit-* „ *sche Hervormde Gezindheid*, met die der „ *Roomschen*, welken daar onder altoos „ zyn gemengd geweest (*). Zie daar „ den wortel van de kwaal en kanker, „ die de uitgaven deezer Stad 's jaarlyks „ aanhoudend heeft doen vermeerderen: „ welke, indien zy tot nog toe niet al- „ tyd omzwagteld; maar zints lang, in „ derzelver bron zelve, was aangetast ge- „ worden, in den beginne ligtlyk te ge- „ neezen, en van dien verderflyken in- „ vloed op het geheel Finantieweezen „ niet zou geweest zyn."

CIV. BOEK. 1796.

De Voorzitter en Raaden, op gemelde wyze, gesprooken hebbende, vraagen aan wien de Armen behooren? Nam men voor een grondregel aan, dat de onderscheide Godsdienstgezindheden ieder voor het onderhoud haarer Armen moest zorgen; wie zou dan de zorg op zich neemen der zodanigen, die, uit deeze of geene oorzaak, zich tot geene Gezindheid bepaald hadden? Nam men ten grondbeginzel aan, dat alle Armen afhingen van de bezorging der onderscheide Gezindheden,

Hoe daar in voorzien.

(*) Behalven deeze Gezindheden heeft men te *Middelburg* eene *Walsche*, een *Engelsche*, een *Luthersche* en eene *Doopsgezinde* Gemeente, welke laatste, schoon niet zeer talryk, zeer veel gegoede Burgers telt.

VI. BOEK. 1796. den, tot welke zy behoorden, dan behoefde zich de Stadsregeering, wegens derzelver bezorging niet langer te bekreunen, dan aan elke Gezindheid over te laaten om met haare Ledemaaten, zodanige schikkingen te maaken, als tot onderhoud der Armen van haar noodzaaklyk voorkwam; en moesten zy, door de wet der Gelykheid bepaald, alle verzoeken van Stedelyken onderstand voortaan van de hand wyzen.

Hier tegen beweeren zy, dat de Armen Leden der Maatschappy zyn, vóór dat zy Leden eener Gezindheid heeten. Dat de Weezen Burger Kinderen zyn; en dat de Maatschappy eene Verzameling van Menschen zynde tot onderlinge ondersteuning vereenigd, ook de geheele Maatschappy verpligt is om te zorgen voor alles, wat in haar midden hulpe behoeft, en gehouden het zyne by te draagen tot ondersteuning van den noodlydenden Medebroeder. De arme Burgers behoorden aan de Burgerlyke Maatschappy: deeze moest voor derzelver onderhoud instaan, zonder agt te geeven onder welke Godsdienstige Gezindheid zy behoorden. *Zy* leeden, en hadden daarom een genoegzaame aanspraak tot algemeene Ondersteuning.

Anders omtrent den Christlyken Godsdienst te denken, kwam hier in geene aanmerking. De Armen behoorden, in de eerste plaats, aan de Burgery, en niet aan elke Gezindheid, dan in de tweede; als *Christenen* kon men niet tot derzelver

on-

onderfteuning genoodzaakt worden; maar wel als Burgers. De Verzorging en Beftuuring der Armen, kwam, ingevolge hier van, niet aan Diakoniën van Gezindheden; doch alleen aan dat Collegie toe, waar aan de Burgery de weering van vreemde Armen, en alle overige Stadszorgen hadt opgedraagen. GEV. BORRA 1796.

Tot nog toe hadt de bezorging der Armen afgehangen van de willekeurige liefdegaven der Gezindheid onder welken zy behoorden. De verflapping in die Gaven en de vermeerdering der nooddruft hadt, zints jaaren, te wege gebragt, dat het Stadsbeftuur door de Armverzorgers der *Nederduitfche Gereformeerde Kerk* aangefprooken, 's jaarlyks verbaazende fommen voorgefchooten, en daar door voedzel gegeeven hadt aan de meer en meer inkrimpende vermindering der Liefdegaven. Eene vermindering, uit verfcheiden hoofde, na de jongfte Omwenteling, op eene alle geloof te boven gaande wyze, toegenomen.

Was het onderhoud der Armen derhalven een Burgerlyke Pligt, dan ook waren alle Burgers gehouden een, naar hunne bezittingen geëvenredigd, aandeel daar in te draagen. Dit aandeel moest zodanig weezen, dat, alles zamengenomen, de Armen niet meer dan het noodige daar door genooten. Eene eenigzins ruimer bezorging der Armen van iedere Geloofsgezindheid ftondt onverlet, en bleef den *Menfchenvriend* en *Christen* aangepreezen. De kosten van het onderhoud aller Armen, moesten onder de Burgers

en

XIV. BOEK. 1796.

en Inwoonders verdeeld worden, naar elks vermogen.

Dit doel hadt de Stadsregeering voor oogen gehouden, by het ontwerpen des Plans van Quotisatie of Hoofdlyken Aanslag, 't welk zy aan der Burgeren oordeel onderwierpen, gegrond op de weezenlyke of berekenbaare Huur der Huizen.

Geenzins bedoelde het Stadsbestuur zich de bezorging en bestuuring der Armen zelve aan te maatigen, schoon het vertrouwde beweezen te hebben, dat het aan het Stedelyk Bestuur toekwam. Zy lieten dit aan de onderscheide Diakonien over; doch zy bepaalden een afzonderlyk Collegie, zamengesteld uit Leden van alle Christlyke Gezindheden in *Middelburg* om de Penningen dier Quotisatie in te zamelen, en uit dezelve, volgens de Wet der Gelykheid, aan de onderscheide Diakonien en Weesbezorgers, afgiften te doen, geëvenredigd aan het getal der arme Huishoudens en Weezen.

De *Middelburgsche* Burgery werd uitgenoodigd, om, binnen een bepaalden tyd, hunne aanmerkingen der Regeeringe ter hand te stellen; ten einde die beoordeeld en daar uit het noodzaaklyk gekeurde mogt overgenomen worden (*). Het Stadsbestuur maakte zich die aanmerkingen ten nutte, bedankte de Inzenders, zich verheugende over de vry algemeene goedkeuring, en voerden het, onder welnee-men

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 2487 *enz.*

men des Vertegenwoordigeren des Volks van *Zeeland* in (*).

XIV. BOEK. 1796. *In Tholen een Burgersocieteit gesloten.*

Gelyk het elders in den Vaderlande, ten deezen dage, niet zeldzaam was, dat een Volksgedeelte zich meer aanmaatigde, dan hetzelve toekwam, zo vondt men in de Stad *Tholen* daar van een blyk. Eene Burgersocieteit, daar vergaderende, onder de Zinspreuk *Voor Gelykheid en Vryheid*, wordt gezegd deeze beginzelen, welke haar denk- en handelwyze moest regelen, miskend, en in verscheide omstandigheden, een gedrag gehouden te hebben, 't welk eindelyk in ongeschiktheden zo zeer toenam, dat de Municipaliteit oordeelde met haar gezag tusschen beiden te moeten treeden. Niet slegts hadt dezelve, gelyk de Municipaliteit klaagde, reeds vroeg naa de eerste oprichting, zich den naam van *Volksvergadering* poogen toe te eigenen, en gezogt zich als zodanig te doen eerbiedigen en gehoorzaamen, en haare Voorstellen, als oppermagtige Bevelen, op te dringen, zelfs aan de zodanigen, aan welke door de Volkskeuze daar ter Stede het bewind was toevertrouwd; maar ook naderhand zich hoe langs hoe meer, in ongeschiktheid en wanorde toegegeeven. Verleidingen, uit den boezem dier Burgersocieteit ontstaande, zouden, was de aangevoerde moedwil niet in tyds en gelukkig gestuit geworden, een gedeelte der Krygsbezetting de wapenen tegen de Wet-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 2806 env.

XV. BOEK. 1796.

Wetten en derzelver Voorstanderen hebben doen keeren. Vervolgens waren, uit die Vergadering, aan meer dan eene Schuttery in *Zeeland*, rondgaande Brieven afgevaardigd, opgevuld met lasterlyke klagten, en den Gewapenden Arm inroepende. Het oogmerk hier van beschouwde de Municipaliteit als misdaadig, en zwanger van gevolgen, eerder te duchten dan te berekenen, welke zouden hebben moeten uitloopen op het smooren der Volksstem, het aanhitzen van Burgers tegen Burgers, en het doen ontstaan van bloedige tooneelen, welker bloot denkbeeld de Menschlykheid en Vaderlandliefde deedt yzen.

Hier door vondt de Municipaliteit zich gedrongen om die Burgersocieteit te ontbinden, en de Leden van dezelve, wel scherp te verbieden, om, op geenerlei wyze, die Byeenkomsten langer te houden (*).

Begroeting der Nat. Vergadering door de *Drenthenaaren*.

De Vertegenwoordigers des Volks van *Drenthe*, waar men zo ras, en bestendig, voor het daarstellen der Nationaale Vergadering zag yveren, waren ook niet traag met hunne begroeting, vervat in eenen Brieve, waar in zy de Representanten des Volks van *Nederland* op deezen trant aanspreeken. „ Indien wy niet „ vermeenden, dat door de veelvuldige „ Deputatien, die hulde aan uwe Vergadering komen doen, uwe gewigtige „ werk-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1747.

„ werkzaamheden te dikwerf zouden wor- CIV.
„ den gestoord, zouden wy niet in ge- BOEK.
„ breke gebleeven zyn, door eene pleg-
„ tige Commissie uit ons midden, Ul. 1796.
„ Burgers Representanten! met de daar-
„ stelling der langgewenschte Nationaale
„ Vergadering te komen gelukwenschen. —
„ Wy houden ons, derhalven, verzekerd,
„ dat Gyl. het ten besten duiden zult,
„ wanneer wy niet in Persoon; maar by
„ Missive, ons van deeze aangenaame ver-
„ pligting komen te kwyten, om Ul. met
„ den aanvang uwer Byeenkomst, op het
„ hartlykst, te congratuleeren. — Hoe
„ streelend, Burgers Representanten! is
„ niet het denkbeeld, dat wy, dat alle
„ Inwoonders van *Nederland*, die hunne
„ belangen aan uwe zorgen hebben aan-
„ bevolen, ons vormen mogen van uwen
„ onvermoeiden yver, van uwe uitmunten-
„ de bekwaamheden, van uwe belanglooze
„ Vaderlandsliefde, om 's Volks geluk eer-
„ lang op duurzaame gronden te zien ge-
„ vestigd. — Door uwe werkzaamheden
„ zal eene Regeeringsvorm worden daar-
„ gesteld, gebouwd op de onwankelbaare
„ grondzuilen van Vryheid en Gelykheid;
„ wanneer de Koophandel herleeven en
„ de Landbouw bloeijen zal, en alle bron-
„ nen van onze welvaard worden geo-
„ pend! — Deeze middelen, door uwe
„ Wysheid en Voorzigtigheid bestuurd,
„ zullen de heilzaamste vrugten der Re-
„ volutie voortbrengen. Door dit nieuw
„ Bestuur zal deeze onderlinge eendragt,

CIV. BOEK. 1796.

„ zo veel te aanzienlyker en belangryker „ voor haare Vrienden, als zy te geduchter voor haare Vyanden en voor de „ Haaters van Vryheid en Gelykheid zyn „ zal. —— Uitgestrekt en belangryk zyn „ voorzeker de voorwerpen, welke te „ uwer overweeging zullen worden gebragt. Alle Besluiten, tot heil des Volks „ genomen, door Ul. (die de uitgebreidheid uwer pligten kent,) zullen door „ alle Braaven worden toegejuichd en „ ondersteund, en zal als dan Ul. naagedagtenis met dankbaare erkentenis tot „ het laatste Naageslacht worden overgebragt (*)."

Hoe 't zich daar toedroeg.

Rust en stilte heerschte in dat Landschap, 't welk ons Geschiedblad, in vroegeren tyde, te meermaalen, als vol woelings en partyschaps afschetste. Niet dat de laatste daar geheel was uitgestorven; maar zodanig te ondergebragt, dat geen beroerende vertooningen zich opdeeden.

Bataafs Brabant wenscht de Nat. Verg. heil.

Even als uit het Landschap *Drenthe* een Brief van Gelukwensching aan de Nationaale Vergadering alles afdeedt, zo vervingen de Representanten des Volks van *Bataafsch Brabant* hunne Begroeting ook in geschrifte. Dit schryven was op een vry hooger toon gestemd dan het *Drenthsche*, en gaf van den staat diens nieuwen Gewests teffens eenig verslag, alles in deeze bewoordingen begreepen — „ Burgers „ Representanten! Met harten vervuld van „ gloei-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 175.

„ gloeiende Vaderlandsliefde, wenſchen CIV.
„ wy *Nederland* geluk, wegens de daar- BOEK.
„ ſtelling uwer Vergadering! — De ty-
„ ding daar van, waar naar wy zo lang 1796.
„ reikhalsden, werd by ons aangezien,
„ als de Bodinne van 's Lands heil — als
„ de Aankondigſter eener meerdere Een-
„ heid; eener betere Onverdeeldheid der
„ *Bataafſche* Republiek, dan de verſlee-
„ tene banden der Unie van *Utrecht* kon-
„ den omvatten. — En wat toch zoude
„ de Omwenteling, zonder de daarſtel-
„ ling uwer Vergadering gebaard hebben,
„ dan eene nieuwe *Ariſtocratie*, in de ge-
„ volgen mogelyk nog drukkender dan de
„ voorige? Neen! *Nederland* moest niet
„ van meesters veranderen, *Nederland*
„ moest vry zyn. — En om die Vry-
„ heid met de daad te bevestigen, zyt
„ Gylieden, uit den boezem des Volks,
„ door het Volk zelve, verkoozen!

„ Het is dan ook van Ulieden, dat
„ wy, dat geheel het Volk, herſtel van
„ den vervallen Koophandel, Zeevaard,
„ Fabrieken en Trafieken, Land- en Zee-
„ magt, en van het Nationaal Crediet
„ verwagt. En, in die verwagting, zul-
„ len wy niet te leur geſteld worden.
„ Het vertrouwen van alle Welmeenen-
„ den is met U; en God zelve zal met
„ Ulieden zyn!

„ Gy toch zult Vryheid en Orde paa-
„ ren, Veiligheid en Eigendom beſcher-
„ men; Gy zult het Regt onkreukbaar
„ maaken, en het gebrooken evenwigt

CV. BOEK. 1796.

„ van den Staat herstellen, en aan *Nederland*, voor het eerst, eene Constitutie schenken, die de Eenheid zal daarstellen! — In Ulieden dan zien wy de Vaderen des Vaderlands; en wy doen Ulieden de verschuldigde hulde. En zou het geene ongevoeligheid kenschetzen, indien wy koel waren by deeze gebeurtenis! — Eene gebeurtenis, te heuchlyker voor het Volk van dit Gewest, daar hetzelve, thans byna voor het eerst, in ruim twee Eeuwen, (want wat toch is het sessie neemen voor een half uur in het afgreedend Collegie der Staaten Generaal (*),) waarlyk deelgenoot geworden is, en in uwe Vergadering even vry vertegenwoordigd wordt, als dat der overige Gewesten? Nu zal geen onderscheid meer zyn tusschen *Provinciën* en *Generaliteits Landen*; ook de Inwoonders van dit zo lang vertrapt Gewest zullen als Broeders behandeld worden; zy zullen gelyke Regten genieten als de overige Burgers van dit Gemeenebest!

„ Het zou zeker van onzen pligt geweest zyn, te deezer gelegenheid, eene plegtige Bezending uit ons midden aan Ulieden af te vaardigen; maar zo het gebrek aan een genoegzaam aantal Leden, waar van een gedeelte in Ulieder Vergadering Zitting verkreegen heeft,

„ en

(*) Vergelyk het des voorgevallene in onze *Vaderl. Hist.* XXXIV. D. bl. 267.

„ en de flegte toestand der Geldmiddelen „ van een uit den grond nieuw op te richtene Kas, hebben ons daar in wederhouden. En och! of de Kas van dit Gewest in een redelyken stand te brengen ware, hoe aangenaam zou het ons „ zyn, tot styving van 's Lands Finantien, „ mede te werken! Maar een Kas geheel van den grond af nieuw op te „ richten, in een door den Oorlog uitgemergeld, en in veele Oorden verwoest Landschap, is eene zaak, die merkelyken tyd vordert; en daarom vertrouwen wy, in de betaaling der Quota van dit Gewest, wat den betaaltyd „ aangaat, naar de regelen van Broederschap, te zullen behandeld worden.

„ Wy beveelen dan onze Vergadering, „ en het Volk van *Bataafsch Brabant*, in „ uwe Vaderlyke Bescherming, en wenschen, dat de GOD der Vryheid uwe „ poogingen, ten beste des Lands aan te „ wenden, met eenen gunstigen uitslag „ bekroone (*)!"

Het leedt niet lang of de Vertegenwoordigers van *Bataafsch Brabant* oordeelden, dat zy, tot nog toe, geen aandeel hadden in de Uitvoerende Magt. Een ingediend verslag kwam hoofdzaaklyk hier op neder, dat het regt van *Bataafsch Brabant* om, in de onderscheidene Committés der Uitvoerende Magt, even als de andere Gewesten, aandeel te hebben, onwe-

Voordragt van dit Gewest om deel en zitting te hebben in de Uitvoerende Magt.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 198.

CV. BOEK. 1796. wederspreeklyk was; doch, dat van wegen den slegten staat van 's Lands Geldmiddelen, in geenen deele, kon worden besloten, om, zonder openvallende plaats der tegenwoordige Leden, nieuwe Leden in dezelve te plaatzen; maar dat, dit geval daar zynde, zulks gelegenheid zou kunnen geeven om aan deeze billyke vordering van *Bataafsch Brabant* te voldoen, door eenen *Bataafsch Brabander* te verkiezen, welke daar en boven, door zyne kennis der voornaamste plaatzen van Verdeediging in dien Oord, voor den Lande van het meeste nut kon zyn.

Het voorgevallene deswegen. Volgens de betuiging van den Representant VREEDE, was het die van *Bataafsch Brabant* zo zeer niet te doen om hunne Landgenooten in de Committés geplaatst te zien, dan wel om, in de benoeming der Leden van de Committés, gekend te worden. — Andere Vertegenwoordigers van dit Gewest beschouwden het als overtollig een Regt, by besluit van de Nationaale Vergadering vast te stellen, 't geen die van *Bataafsch Brabant*, buiten dien, onvervreemdbaar bezaten. — Als niet gedaan wilde de Voorzitter DE SITTER dien Voorslag buiten de Aantekeningen gehouden hebben. Dit werd afgekeurd, en vervolgens door VAN DE KASTEELE opgemerkt, dat het reeds, by de eerste oprichting van het Committé te Lande en van dat der Marine, de geest van het toen genomen Besluit was geweest, om, in de Uitvoerende Magt, al het

het onderscheid van Provintien, en al wat naar Federalismus smaakte, weg te neemen; doch dat vervolgens: naardemaal die oude en ingewortelde denkbeelden, zo spoedig niet waren uit te rooyen geweest, in de benoeming der Leden van die Committés het Gewestlyke weder invloed hadt bekomen. Dat evenwel nu, daar de Nationaale Vergadering het *geheele Volk van Nederland* vertegenwoordigde, en niet ieder Lid dat District, waar in hy verkoozen was, die van *Bataafsch Brabant* niet langer konden gezegd worden, geen aandeel gehad te hebben in de benoeming der Leden voor de Committés der Uitvoerende Magt (*).

CV. BOEK. 1796.

Bataafsch Brabant was in eenen zeer verarmden staat gedompeld, door de rampen des Oorlogs, welks drukkend gewigt het maanden agter een hadt moeten verduuren. De byzondere Gemeentens waren, door de menigvuldige vorderingen, zo van de *Geallieerde* als *Fransche* Armeeën, in verbaazende schulden diep gezonken, en de Ingezetenen, door de onophoudelyke Inlegeringen des Krygsvolks, geheel uitgeput en bedorven. —— In Grasmaand gaf de Nationaale Vergadering aan de Representanten van dit Gewest, by eenen Brieve, kennis van de verleende toestemming in de Petitie, tot goedmaaking der Bondgenootschaplyke Lasten over het loopen-

Schaarsheid van Geld in dit Gewest tot bylaage aan den Lande.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 289.

CIV. BOEK. 1796.

pend Jaar, de som van zestig Millioenen Guldens bedraagende: waar in de Quota deezes Gewests veel grooter som bedroeg dan door hetzelve kon worden opgeschooten; te meer daar de eerste termyn van betaaling, op zo korten tydsafstand, was bepaald, dat dezelve door geen gewoone middelen van belastingen kon gevonden worden, zo dat zy tot eene afgevergde Geldligting zouden moeten komen, ten zy de Volksvertegenwoordigers, door eene Vrywillige Geldopschieting, nog by tyds, in staat gesteld werden. Zy stelden dezelve open, ten beloope van zesmaal honderd duizend Guldens, waar voor Schuldbrieven, tegen vier ten Honderd in 't Jaar, zouden worden afgegeeven (*).

Bydraagen van Geldsommen.

Met Zomermaand was dit Gewest gereed, met honderd duizend Guldens in vermindering van deszelfs aandeel in de Zestig Millioenen (†). In Herfstmaand konden zy van ruimer toebrenging spreeken, en der Nationaale Vergadering vermelden, dat 'er reeds vyfmaal honderd duizend Guldens, in de aanstaande week, zouden worden afgezonden. Een berigt, gepaard met de geruststellende verzekering, dat, indien de door hun genomene maatregelen, niet werden gedwarsboomd, de twee volgende termynen veel rigtiger, en binnen korteren tyd, zouden worden afgeleeverd.

Zy

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1811 enz.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 180.

1796.

Berigt van de middelen tot bekoming van Geld aangewend.

Zy gaven teffens de maatregelen op, door hun genomen, beſtaande, voor eerst, in het verkoopen van eenige Goederen aan de Geestlyke Kantooren in *Bataafsch Brabant* behoorende. Een middel niet buitengewoon, en door de geweezene Staaten Generaal en Raad van Staaten, menigvuldigmaal ter hand genomen, als een middel waar door de Gewestlyke Kas van penningen voorzien, en de Geestlyke Kantooren in hunne Bezittingen en Inkomſten niet verminderd werden: dewyl zy, voor het volle beloop der Kooppenningen, van het Beſtuur verzekerd worden met Gewestlyke Schuldbrieven, tegen de rente van vier ten honderd; 't geen in de daad niet anders was, dan eene verwisſeling van Bezittingen dier Kantooren, en eene Geldopneeming ten behoeve, en ten lasten, van dit Gewest.

Een tweede middel was het doen voorſchieten door de onderſcheidene Gemeentens van eene zekere aan dezelve aangeſchreevene Geldſomme, te vinden, 't zy by Quotiſatie over derzelver Ingezetenen, 't zy by Negotiatie. Dit merkten zy aan als een onvrywillig voorſchot door de Gemeentens te doen, 't geen de Vertegenwoordigers min haatlyk voorkwam, dan het doen opbrengen van een vyf en twintigſte of andere Penning, hoe zeer men daar voor ook Schuldbrieven moge afgeeven; als wordende langs deezen weg, het doen van Eeden door de Ingezetenen, en het openleggen van hunnen ſtaat voorgekomen.

Het

CV. BOEK. 1796.

Het derde middel bestondt in het heffen van eene buitengewoone Verponding van de Bezittingen der Uitheemschen, niet woonagtig in zodanige Gewesten, waar, by het doen van gedwongene Geldligtingen, de Ingezetenen van *Brabant* vrygelaaten waren van te doene opbrengst, wegens hunne in die Gewesten gelegene Goederen. —— In dit stuk volgden zy die van *Gelderland*, waar zodanig eene buitengewoone Verponding ook door de Ingezetenen van *Brabant*, even zo wel als door de Bewoonderen van *Fransch Kleefschland* hadt moeten worden opgebragt.

Tegenstand der *Franschen* om van wegen de Goederen des Keurvorsts van den *Paltz* op te brengen.

Dan dit middel vondt tegenstand by den Burger DAVERDOING, Directeur en Ontvanger der Domeinen van de *Fransche* Republiek in de *Nederlanden*, zo ver de onder Sequestratie gestelde Bezittingen des Keurvorsts van de *Paltz* betrof. Het beweerde Regt hier toe werd, by aanhoudenheid, van de *Fransche* zyde, geweigerd (*). DAVERDOING betoonde zich ongenegen om deeze buitengewoone Verponding te voldoen; ook bleef hy, door uitstel op uitstel, agterlyk om zelfs de gewoone lasten te betaalen en op zyn tyd aan te zuiveren.

„ Moest," schreeven zy ten slot, „ deeze

(*) Reeds vroeg was dit een Geschilpunt. Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXI. D bl 223. Alles hadt men aangewend om die Goederen van de Sequestratie te ontheffen. Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIV. D. bl. 361.

„ ze handelwys voortgang hebben, dan „ was *Bataafsch Brabant*, het eenigst Ge- „ west, zo verre hun bekend was, van „ deeze Republiek, waar in Goederen „ van den Keurvorst van de *Paltz* gele- „ gen waren, en dus ook het eenigst op „ welks hoofd alle deeze nadeelen neder- „ kwamen, niet alleen ten hoogsten te „ beklaagen; maar ook buiten staat om „ zyne Quota', op den bepaalden voet, te „ fourneeren." —— Hier op gronden zy de verwagting, dat de Nationaale Vergadering de Vertegenwoordigers van *Bataafsch Brabant*, by hun goed regt, ten overstaan van het *Fransch* Gouvernement, zou handhaaven, of wel aan hun, op de Quota van dat Gewest zou kwytschelden, zodanige sommen, als de gewoone en buitengewoone lasten, op Goederen des meergemelden Keurvorsts zouden bevonden worden te bedraagen, als zynde het niet meer dan billyk, dat de nadeelen, door een *gedeelte*, ten behoeve van het *geheel*, geleeden, ook door dat *geheel*, werden gedraagen (*).

De verkoop van eenige Geestlyke Goederen geschorst.

By het vermelden deezer aangewende middelen, en van de daar op gegronde hoope op een spoediger en rigtiger afbetaaling, hadden die Representanten, wel uitdruklyk de *mits* gevoegd, „ indien de- „ zelve niet werden gedwarsboomd." Zulks sloeg, buiten twyfel op den voorslag van MIDDERICH, dat hy, in 't zeke-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 64.

CIV. BOEK. 1796.

kere onderricht was, hoe de Repreſentanten des Volks van *Bataafsch Brabant*, ſtrydig met het oogmerk des Beſluits, wegens de Afſcheiding van Kerk en Staat, hadden kunnen goedvinden, ter verkoop te doen aanſlaan, honderd en drie en zestig Perceelen. Hy verzogt dat de Vergadering hier in, ten kragtdaadigſten mogt voorzien, en die verkoop opſchorten; zulks werd verleend, en des bericht na *Bataafsch Brabant* gezonden (*).

Dit was geſchied zonder die van *Bataafsch Brabant* daar op gehoord, en hun gelegenheid gegeeven te hebben, om het gehouden gedrag te verdeedigen; waar van de Repreſentant VERHEES, ter gelegenheid van de raadpleegingen over den gemelden Brieve, in 't midden bragt, op welk een grond de Hoogstgeconſtitueerde Magt van *Bataafsch Brabant*, die Verkoop hadt ondernomen.

Die verkoop verdeedigd.

De Raad van Staaten hadt zulks, vóór meer dan eene Eeuw, werkſtellig gemaakt, uit aanmerking dat het bezitten van Vaste Goederen voor den Souverain doorgaans, om verſcheide redenen, niet voordeelig was. En op dat die Kantooren, onder welker beheer deeze Goederen gelegen waren, belast met het onderhoud der Kerken, Predikanten en Schoolmeesters, door zulk een verkoop niet zouden worden verminderd, hadt de Raad van Staaten, zo verre de Kooppenningen der

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 14.

CIV. BOEK. — 1796.

der verkogte Geestlyke Goederen bedroegen, telkenmaale daar voor, ten laste der Generaliteit, gegeeven Obligatien, tegen de Rente van drie ten honderd, welke door den Ontvanger Generaal der Generaliteit, aan de Geestlyke Kantooren werden betaald (*).

Het verkoopen der Geestlyke Goederen was laater, in den Jaare MDCCXC, door de Commissie raakende het Financieweezen, en het regelen der Quotas, gunstig voorgesteld, met deeze woorden; „ van „ de Landeryen (naamlyk in de *Meyerye* „ *van 's Bosch*) worden nu en dan eenige „ verkogt, op eenen voet, die gunstig is „ voor de Financien van de Generaliteit, „ en wy twyfelen niet of de Raad zal „ daar mede continueeren zo dikwyls der- „ gelyke Verkoopingen, met hoop van „ succes, kunnen worden getenteerd (†)."

Volgens die oude gewoonte, en op het voorbeeld van den Raad van Staaten, hadden de Representanten des Volks van *Bataafsch Brabant*, thans den tyd gunstig ziende tot dusdanig een Verkoop, tot het vin-

(*) Hier by droeg VERHEES eene Lyst voor der verkogte Geestelyke Goederen, en afgeloste Renten en Koornpagten zedert den Jaare 1754 tot 1789; derzelver beloop was *f* 747,777-19 en de jaarlyksche Renten *f* 224,606-14. In den Jaare 1789 waren nog eenige Geestlyke Goederen verkogt, dan de som daar by opgebragt, was niet ter kennisse van VERHEES gekomen.

(†) Dit is te vinden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1790. bl. 618.

XV. BOEK. 1796. vinden der noodige Penningen in dit gefolterd en door den Oorlog en Requisitie uitgeputte Gewest, en de Ingezetenen voor de gedreigde Requisitien te bevryden, het ondernomen, eenige Geestlyke Goederen ter verkoop aan te slaan; met het besluit om van de opbrengst dier verkogte Goederen, Obligatien, tegen de rente van vier ten honderd 's jaars, aan de Administratie des Geestlyken Kantoors, ten laste van *Bataafsch Brabant*, af te geeven, welke rente 's jaarlyks door dit Gewest zou worden betaald.

Hier door werden, naar 's Voorstellers inzien, de Geestlyke Goederen niet verminderd; maar bleeven in denzelfden staat. Op deeze gronden beruste zyn voordragt tot het opheffen van de gemelde opschorting. — VERHEES vondt een kragtige ondersteuning daar toe, in zyn Medereprefentant GUILJE, die op een spoedige opheffing der opschorting aandrong. — Het verzoek van den Representant DE SITTER, dat die Burgers, welke eenige verdere bedenkingen op dit stuk mogten hebben, dezelve zouden overgeeven aan de Commissie in wier handen het Voorstel van MIDDERICH gegeeven was, behaagde den Voorzitter CAMBIER. Op voordragt van den Burger VOS VAN STEENWYK werd dit stuk ook aan het Committé te Lande gezonden (*).

Wel-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 66.

CIV. BOEK. 1796. Verdere Verdeediging hier van.

Welhaast ontving de Nationaale Vergadering een Brief van Reprefentanten des Volks van *Bataafsch Brabant*, waar in zy zich beriepen op hunne bevoegdheid tot het neemen van Besluiten het Financieele diens Gewests betreffende; ingevolge daar van hadden zy de Verkoop vastgesteld van eenige Geestlyke Goederen; en met geene geringe verwondering vernomen, hoe ter Nationaale Vergadering een voordragt gedaan was, als liep dit bedryf aan tegen het besluit der Affcheidinge van Kerk en Staat; „ dan zy geloofden niet, dat dit Voorstel zou zyn „ gedaan geworden, indien dat Medelid, „ die het voorstel gedaan hadt, van den „ waaren staat der zaaken was onderrigt „ geweest; en daar zy, uit het overzenden van een Billet der te doene Verkooping, zonder opgave der door hun „ verder genomen Besluiten, ten duidelykften ontwaarden, en ook reeds meermaalen waren ontwaar geworden, dat „ zich Vyanden van de tegenwoordige „ orde van zaaken, in alle bogten kromden, om hunne beste en onschuldigste „ maatregelen, in een verkeerd daglicht „ te doen voorkomen, en, zo veel mogelyk, te contracarreeren, om door de daar „ uit ontstaane verwarring, hun verfoeilyk doel te bereiken, zou het hun aangenaam zyn, in zodanige gevallen, de „ Nationaale Vergadering, alvoorens te „ decreteeren, de noodige elucidatien te „ mogen toedienen."

 Aan

CII. BOEK. 1796. Aan het ten opzigte van de Geestlyke Goederen bygebragt Besluit, waar op men de opschorting des Verkoops grondde, meenden zy voldaan te hebben; dan moesten, uit de voordragt ter Vergadering, opmaaken, dat zy verdagt gehouden werden van de Geestlyke Goederen te vervreemden, ten nadeele van het onderhoud der Predikanten, en verdere Bedienaaren der Gereformeerde Kerke, en van de Fondsen, waar uit de betaalingen geschiedden; doch het was 'er zo verre af, dat zy immer ten oogmerke zouden gehad hebben tot vermindering in deezen, dat zy veel eer vermeenden door dien by hun vastgestelden verkoop, die Fondsen op een veel vaster voet gebragt te hebben, dan dat die Goederen daar aan bleeven behooren. Aangezien dat alle Landeryen onder een Publieke Bestuuring nimmer zo kunnen worden gade geslaagen, als die van byzondere Persoonen. De gelding der te koop geveilde Goederen, doorgaans tot een goeden prys gebragt zynde, hadden zy den verkoop in 't algemeen goedgekeurd; doch welke niet genoeg mogten gelden, doen ophouden, en het verkoopen daar van gewraakt. — In tyds hadden zy, vóór tot den verkoop te besluiten, daar van aan den Rentmeester aanschryving gedaan, dat zy, in plaats der Kooppenningen, de Geestlyke Kantooren zouden vrywaaren, met Obligatien op *Bataafsch Brabant*, tegen de Rente van vier ten honderd in 't jaar. Deeze maatregel was der-

derhalven niets anders dan eene verandering van Bezittingen, by welke dezelve niet alleen niets verlooren, maar des te zekerder hunne Inkomsten konden berekenen; en ten opsigte van het Gewest, was dezelve eene eenvoudige Geldopneeming tegen de rente van vier ten honderd. — Tot deezen maatregel oordeelden zy zich geregtigd, in overeenkomst met het beslootene tot de betaaling der Leeraaren en Beampten der gewezene Heerschende Kerk, wier betaaling moest blyven op den ouden voet, tot dat op dit stuk een nader verslag zou zyn uitgebragt. — Zy vertrouwden genoegzaam aangetoond te hebben, dat door hun niets nieuws was daargesteld, dat zy niemand benadeeld, of strydig gehandeld hadden met eenig genomen Besluit der Nationaale Vergaderinge. De hun gedaane aanschryving vertrouwden zy dat nimmer zou geschied zyn, indien slegts één Lid der Vergaderinge van den waaren toestand der zaaken was onderrigt geweest. Zich voorts beroepende op hun gezindheid en yver betoond om steeds te voldoen aan de Besluiten der Vergaderinge.

CXI. BOEK. 1796.

Hoedanig dit stuk werd ingezien.

Midderigh gevoelde en betoonde zich geraakt door de uitdrukkingen in deezen Brieve, welke hy begreep dat op hem slongen, als of zyn Voorstel een aanslag was tegen de nu standgrypende orde van zaaken. De Voorzitter voerde hem te gemoete, dat, wanneer hy, de zaak in haaren zamenhang beschouwde, zou ont-

CIV. BOEK. 1796.

ontdekken, dat zulks niet op één persoon sloeg; maar in 't algemeen werd bygebragt. Verscheide Representanten lieten zich hooren om het voorstel zelve en de opschorting daadlyk in te trekken. De Voorzitter bragt, als zyn raadslag uit, deezen Brief in handen eener Commissie te stellen. Overeenkomstig hier mede viel het besluit. Schoon de Representant GREVE, de bedenking hadt ter baane gebragt, dat de Geestlyke Goederen in *Bataafsch Brabant*, of als *Nationaale* moesten worden aangemerkt, en dan stondt het aan het Provintiaal Bestuur niet vry dezelve te verkoopen; of als *Provintiaale* tot nog toe; maar die veelligt, by de aanneeming der Staatsregeling, *Nationaal* zouden worden. Indien, in dit laatste geval, het Bestuur van *Bataafsch Brabant* deeze Goederen vervreemdde, en met die Gelden zyne Quota betaalde, terwyl andere Gewesten de Geestlyke Goederen ongeschonden lieten, zo zou vervolgens, wanneer zy tot een algemeen Fonds overgingen, het eene Gewest daar by zich bevoordeeld hebben, en het ander daar by benadeeld zyn (*).

Byzonderheden eenige Steden en Plaatzen betreffende.

Wy hebben, de Staatsomwenteling beschryvende, vermeld de Regeeringsveranderingen en Schikkingen, welke, ten opzigte van eenige Heerlykheden, Steden en Plaatzen, alle in deezen ommezwaay dee-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 105 *enz.*

deelende, plaats greepen (*). Ten aanziene van zommige bleef alles op den toen met veel moeite beraamden voet; maar, ten opzigte van andere, ontstonden 'er geschillen ter Nationaale Vergadering, zeer breed verhandeld. Tot byzonderheden van eenen langwyligen aart kunnen wy ons niet inlaaten; maar even min ons onthouden om een en ander van het aangelegenste te vermelden. CIV. BOEK. 1796.

Het voorgevallene wegens *Kuilenburg* en *Buuren*.

Naa hoe veel raadpleegens en tweestryds *Kuilenburg* en *Buuren* in *Gelderland* waren ingelyfd, gedagten wy voorheen (†). Gereezene oneenigheden op beide plaatzen, deeden eene Commissie derwaards afvaardigen, met last om te *Buuren*, na den aart en toestand der Kantooren onderzoek te doen, en het aldaar voorgevallene, met betrekking tot de Inlyving van dat geweezene Graafschap in *Gelderland*, na te speuren, en berigt in te neemen, wegens zeker Verzoekschrift door eenen ZEGER VAN BRUMMELEN aan de Nationaale Vergadering ingeleeverd, by 't welk de Verzoekers hunne bezwaaren aan den dag lagen, wegens die Inlyving.

By deezer aankomst te *Kuilenburg* vonden zy vier Gelastigden, die de onderhandelingen, *Kuilenburg* betreffende, begonnen en rustig voortzetten. Ten opzigte van *Buuren* spoedde de zaak traager en ging met onaangenaame omstandigheden ver-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXI. D. bl. 176 enz.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXI. D. bl. 186.

CIV. BOEK. 1796. vergezeld. Op een brief door hun geschreeven, ontving de Commisſie een weigerend antwoord, in zeer ſcherpe bewoordingen, waar in men bleef volharden, met de Onderhandelaars te gelasten geene opening aan de Nationaale Commisſie te geeven. Omtrent even weigerig bleeven zy ten aanzien des Geſchilſtuks van ZEGER VAN BRUMMELEN. De Gecommitteerden beſlooten, ten deezen opzigte, opſchorting te verleenen, met aanſchryving deswegen aan die van *Buuren*. Even min betoonden zy zich gereed om daar aan te voldoen, en gingen zo verre om een Proclamatie uit te vaardigen, by welke aan de In- en Opgezetenen van *Buuren* verbooden werdt „ eenige opening te „ geeven, of te gehoorzaamen aan, of „ bevelen te reſpecteeren, van wegen de „ Commisſie der Nationaale Vergadering."

De derwaards Afgevaardigden begreepen, dat dit van de verre uitziendſte gevolgen was, als mede, dat, door zulk eene handelwyze, de Eer en de Majeſteit des *Nederlandſchen* Volks ten hoogſten geſchonden was. Zy wilden, dat de Vergadering zodanige middelen zou beraamen, als konden ſtrekken om de Eer en Waardigheid der Nationaale Vergadering in deezen te herſtellen, en kragtdaadig te handhaaven (*).

Op

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 431, 9 en 655.

Op gedaan verzoek des Voorzitters verscheen een nader Verslag ter tafel der Vergadering over de zaak van *Buuren*, hier op nederkomende, dat in deezen de Nationaale Eer, op het kragtigst, moest worden gehandhaafd. Diensvolgens stelden zy voor, dat de Vergadering aan de Hoogstgeconstitueerde Magt van *Gelderland* haare hoogste verontwaardiging zou te kennen geeven, en tevens voldoening vorderen; dat die van den Geregte te *Buuren* daadlyk van hunne posten zouden worden afgezet, en de Commissie gevolmagtigd om dezelve door anderen, 't zy dan uit *Buuren* of wel uit de omliggende Districten, te verkiezen, te doen vervangen; dat intusschen het Committé te Lande zou gevolmagtigd worden, om ten spoedigsten een Detachement, met de noodige Officieren, zo veel mogelyk Paardenvolk, derwaards te doen vertrekken.

CIV. BOEK. 1796.

Eenige Representanten verklaarden zich ten sterksten tegen die strenge maatregelen, en sloegen zagtere voor; anderen hielden de zaak tusschen *Gelderland* en *Buuren* voor afgedaan, en dus louter huishoudelyk, zo dat de Nationaale Vergadering 'er zich niet in hadt te mengen; nog anderen hielden zich aan het uitgebragt Verslag. De Voorzitter DE KEMPENAAR stelde voor, die van den Geregte van *Buuren*, wegens hun gedrag te bestraffen, en de Hoogstgeconstitueerde Magt van *Gelderland* aan te schryven, dat het verrigtte te *Buuren* door haare Commissie ver-

CIV. BOEK. 1796.

nietigd en dat der derwaards gezondene Afgevaardigden goedgekeurd werd. Teffens wilde hy, dat derwaards vyf en twintig man Krygsvolk zou gezonden worden, en dat *Gelderland* andere Afgevaardigden derwaards zou schikken.

Het nader verslag der Commissie behaagde veelen geenzins, als uitwyzende, dat derzelver verrigtingen, de *Oranjegezinden* in de hand werkten en de Patriotten het onderspit deeden delven. Dan, hun gedrag werd goedgekeurd; en de na *Buuren* beschikte Ruiterbende keerde terug. — Men bleef in *Buuren* en *Kuilenburg* de klokken luijen, en de Predikanten droegen bef en mantel, en men plakte 'er geen Publikatien der Nationaale Vergadering aan (*).

Het voor gevallene met *Vianen*.

Vianen en *Ameyde* hoorden wy, by de Omwenteling, voor een gedeelte van *Holland* verklaaren (†). De beschikkingen aldaar gemaakt, als de Afschaffing van het Hof van Justitie, en boven al het regelen der Lasten, wekte van den aanvange af, morrend misnoegen (§). Die ongezindheid groeide aan, en bragt te wege, dat de Municipaliteit van *Vianen* de Nationaale Vergadering een Brief toeschikte, niets minder behelzende dan een verzoek, dat de Inlyving onwettig mogt verklaard en bui-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 559. 561. 563. III. D. bl. 220. 376.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXI. D. bl. 183.

(§) *Vaderl. Hist.* als boven bl. 185.

buiten werking gesteld worden, met op- CIV.
heffing van de door *Holland* uitgeschree- BOEK.
vene Geldheffing in den Lande van *Vianen*.

De *Vianenaars* vonden ter Nationaale 1796.
Vergaderinge hunne Voorstanders; doch de meerderheid toonde zich voor het stellen deezes schryvens in handen des Provintiaalen Bestuurs van *Holland*, en tevens voor de opschorting der uitgeschreevene Geldheffing. —— Dit Bestuur betuigde zyne verwondering over de met klagten opgevulde vervoeging der Municipaliteit van *Vianen*. *Holland* hadt, de Geldheffing, welke alle de Inwoonders diens Gewests moesten draagen, ook van de *Vianenaars* gevorderd; doch hun, buiten zulks, met alle zagtheid, toegeeflykheid en verschooning behandeld. Men schreef den door hun nu gedaanen stap alleen toe aan een ongeoorloofde zugt om boven anderen vrygesteld te worden.

Het hadt die van *Vianen* niet ontbrooken aan schynredenen, als dat zy, zonder hunne toestemming, in *Holland* ingelyfd waren, dat het Land van *Vianen* nooit tot *Holland* zou behoord; maar een afgezonderde Souverainiteit uitgemaakt hebben; dat *Hollands* Bestuur nimmer geregtigd was, om, zonder toestemming van de Ingezetenen aldaar, de Ingezetenen met lasten te mogen bezwaaren. Zulks stondt nu te geschieden en was 'er alle reden van duchten, dat die belasting de onherstelbaare ruïne des Lands van *Vianen* naa zich zou sleepen. En dat, hoe ver

CV. BOEK. 1796. door de erkentenis van de Regten van den Mensch, alle regt van *Holland* op *Vianen*, daadlyk verviel, zy egter niet ongenegen waren zich by *Holland* te houden; doch dat alvoorens zou moeten bepaald worden, wat, en in hoe verre, zy eenige Lasten aan *Holland* zouden opbrengen.

Hollands Provintiaal Bestuur ging deeze stellingen tegen, beweerende onder andere, dat *Vianen* deel genomen hadt in het benoemen der Kiezers tot een Lid in hun Bestuur; dat het verzoek alleen door de Regeering van *Vianen*, onderschraagd door het kleine *Tienhoven* gedaan was, die geen regt hadden tot een zo algemeen verzoek. Daarenboven hadden die van *Vianen* en *Ameyde*, hunne Lasten, volgens de wetten door *Holland* gegeeven, opgebragt, zelfs in de buitengewoone Geldheffing des jongst verstreeken Jaars.

Op deeze gronden verzogten die van *Holland*, dat de verleende Opschorting, ten spoedigsten, mogt worden opgeheeven: dewyl derzelver volduuring hun buiten staat zou stellen, om aan de Quota, over de geheele uitgestrektheid van *Holland* berekend, geheel en al te voldoen. De zaak werd voorts in handen eener Commissie gesteld (*).

Wat 'er met *Tyselstein* gebeurde. *Tyselstein*, was nevens *Vianen*, aan *Holland* toegeweezen (†); dan oordeelden de Regenten dier geweezene Baronie zich bezwaard

(*) *Dagv. der Nat. Verg.* III. D. bl 12. 13. 322.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXI. D. bl. 182.

zwaard, en klaagden by de Nationaale Vergadering, over het besluit des Provintiaalen Bestuurs van dit Gewest, wegens de uitgeschreevene buitengewoone Belasting van zes ten honderd, beweerende, dat zy, uit hoofde van voorige Overeenkomsten en Gewoontens, nimmer, zedert twee en een halve Eeuw, hadden gedraagen in buitengewoone Lasten, en de gewoone met drie duizend Guldens 's Jaars afgekogt, met verzoek om hier van te worden uitgeslooten, en opschorting in het voldoen aan dien eisch (*). | CV. BOEK. 1796.

Het Provintiaal Bestuur van *Holland*, aan 't welk om berigt verzogt was, diende een breedspraakig stuk in, te verstaan geevende, hunne meening, dat door geene Municipaliteiten Adresfen aan de Nationaale Vergadering mogten aangeboden worden, dan over Huishoudelyke zaaken. Als zodanig beschouwden zy die van *Ysselstein* niet; beweerende, dat de Graaven van *Holland* altoos het Souveraine Regt in *Ysselstein* hadden uitgeoefend, en dat die van *Ysselstein*, naa de afschudding van het Graaflyk juk, Gemagtigden in de Vergadering van *Holland* hadden gezonden; dat alles pleitte voor hun regt van Inlyving. Daarenboven waren de *Ysselsteinenaars*, by het oproepen des Volks tot het verkiezen van Representanten, onder *Holland* begreepen.

Ysselstein hadt, ter Vergaderinge Voorstan-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 185.

CIV. BOEK. 1796. standers; anderen ondersteunden het door *Holland* aangevoerde, en hielden het wederstreeven van *Ysselstein* als alleen opwellende uit de bron om de Finantieele werkingen te verlammen. De zaak werd in handen eener Commissie gesteld (*).

Wat met *Leerdam* en *Acquoi*. Dit was ook het geval van *Leerdam* en *Schoonderwoerd*. Ten opzigte van eerstgemelde Stad, waar een aantal Burgers zich aan *Holland*, als van ouds tot dat Gewest behoorende, ter nieuwe inlyving, hadt aangeboden (†), werd aangemerkt, dat dezelve werklyk zitting genomen hadt in de Vergadering der Provisioneele Repressentanten van *Holland*, en dat dus noch het gedaane verzoek, noch de opschorting, in aanmerking kon komen. Tot dezelve werd egter beslooten, en die zaak, gelyk andere van gelyken aart, eener Commissie aanbevolen. —— Over eenen kam met *Leerdam* hadt het Provintiaal Committé van *Holland*, *Acquoi* geschooren; dan werd ter Nationaale Vergadering opgemerkt, dat die van laatstgemelde plaats zich, van den aanvange der Omwetelinge af, tegen de Provisioneele Representanten verzet, hunne Publikatien niet geëerbiedigd; maar ongeopend terug gezonden, en zich tegen alles, wat *Holland* verrigte, verklaard hadden: dewyl zy begreepen vry te zyn, en dat zy altoos op zich zelven gestaan hebbende, even on-

af-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 289.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXI. D. bl. 279.

afhangelyk als het grootste Gewest in *Nederland* waren. Dit maakte, schoon zy een misslag begingen, waar van zy terug kwamen, een aanmerkelyk onderscheid tusschen beide deeze plaatzen (*). Naar gewoonte bleef die zaak hangen (†). CVI. BOEK. 1796.

Wegens de *Willemstad* was, na de Omwenteling, zeer veel tusschen de Algemeene Staaten en *Bataafsch Brabant* voorgevallen, en de geschillen deswegen tot eene groote hoogte gereezen (§). Zeer vroeg werd deeze zaak voor de Nationaale Vergadering gebragt, by eenen Brieve door die van *Bataafsch Brabant*, de regtmaatigheid beweerende der begeerte van de Burgers in de *Willemstad*, om by *Bataafsch Brabant* te mogen gerekend worden. Eene Commissie, in de zaaken van de *Willemstad* benoemd, kreeg ook dit stuk in handen (**). De zaak der *Willemstad* nog niet ten einde.

Behalven deeze Steden en Plaatzen, over welker Inlyving in andere Gewesten, met de gevolgen daar van, dusdanige verschillen ontstonden, waren 'er andere, op welke het hoogstgaande misnoegen rees, meest daar aan toe te schryven, dat de voornaamste Bewoonders aldaar den Huize van *Oranje* waren toegedaan geweest en bleeven. By de Regeerings- Geschillen te *Middelharnis.*

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 168.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 651. en IV. D. bl. 214.
(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXI. D. bl. 194 *env.*
(**) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 297.

CIV. BOEK. 1796. ringsveranderingen hadt men, op eenige plaatzen, Perfoonen van minder aanzien en van minder bedreevenheid, uit de Patriotten tot Municipaliteitsleden benoemd. Hier uit reezen gefchillen, en herhaalde benoemingen. —— Het Provintiaal Committé van *Holland* mengde zich in de gefchillen te *Middelharnis* gereezen, op eene wyze waar over de weinige Patriotten aldaar zich ter Nationaale Vergaderinge herhaalde keeren beklaagden. De Municipaliteit uit deezen gekoozen, hadt een Regeerings Reglement voor die Plaats vervaardigd: tegen 't zelve bragten de anders denkende Ingezetenen bezwaaren in 't midden, en vonden gehoor by het Provintiaal Committé van *Holland*, welke eene Bezending derwaards afvaardigde, en alles te deezer begunftiging deeden afloopen (*). —— Dit bedryf verwekte ter Nationaale Vergadering niet weinig opfpraaks. De Burger JANSSEN, Reprefentant uit dat Diftrict, maakte hier veele aanmerkingen op, en oordeelde het noodig de Municipaliteit, tegen die verdrukking, te handhaaven, en uit dezelve een Committé van Waakzaamheid, aldaar hoogst noodzaaklyk, te vormen. Te meer dewyl de *Fransche* Generaal COMPERE onlangs die Municipaliteit aan-

(*) Meer handelingen van het Provintiaal Committé van *Holland*, werden geoordeeld dien weg op te loopen. Wy herinneren flegts aan het voorgevallene te *Delft*. Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXV. D. bl. 281.

aanzette om een waakend oog te houden; ten einde tusschen *Middelharnis* en *Engeland* geene strafwaardige gemeenschap plaats greep, of dat hy anders zelfs daar voor zou zorgen. Dit maakte het klein *Middelharnis* in de oogen diens Representants van veel aanbelangs, en oordeelde hy de Nationaale Vergadering verpligt, om zorg te draagen, dat geene Anti-patriottische Municipaliteit, zodanig eene verderflyke gemeenschap oogluikend toeliet.

XV. BOEK. 1796.

Een Advys in deeze zaak uitgebragt, liep daar heen, dat het eene huishoudelyke zaak was, over welke de Municipaliteit van *Middelharnis*, indien zy oordeelde in haare regten bekort te zyn, door het Committé Provintiaal, zich by het Provintiaal Bestuur van *Holland* moest vervoegen. Die oneenigheden reezen uit het mangel aan een vaste leidstar, die men by de Stemming in het oog moest houden. — Dan liet men hier by niet onopgemerkt, dat de ligging van *Middelharnis* en de denkwyze van een groot aantal Inwoonderen zodanig was, dat zulks eene rechtstreeksche betrekking kon hebben op het algemeen Nationaal belang; en in zo verre de onmiddelyke bezorgdheid der Nationaale Vergadering verdiende, en dat de Commissie van Binnenlandsche Correspondentie zou worden verzogt om op de omstandigheden te *Middelharnis* plaats hebbende, voor zo verre de zekerheid en veiligheid van den Staat

daar

CIV. BOEK. 1796.

daar in betrokken was, een byzonder waakend oog te slaan (*).

Wat 'er ten aanziene der Heerlykheden voorviel.

By dit alles moeten wy nog 't een en ander voegen de Heerlykheden betreffende. Veel was deswegen, van den aanvang der Omwentelinge af, gehandeld, bepaalingen waren hier op by *Holland* gemaakt, en in deeze weder veranderingen gebragt; in *Gelderland* zag men ze afschaffen; in *Zeeland* was men des vroeg werkzaam geweest (†), en, ondanks dit alles, onderhevig gebleeven aan mishandelingen, welke men, ten deezen Jaare, poogde te stuiten (§).

Voorstel van LOKHORST hier toe betrekkelyk.

De Representant LOKHORST liet thans, ter Nationaale Vergaderinge, de stem der Burgeren ten Plattenlande woonende, hooren. By de omwending, die de onvervreemdbaare Regten van den Mensch en Burger afkondigde, baarde zulks in 't byzonder vreugde onder de Bewooners ten Plattenlande. Zy leerden, schoon het meest aan onderdrukkingen gewoon, als door een onwederstaanbaare schok getroffen, om zo te spreeken, in één oogenblik, hunne waarde kennen; hernamen hunne onvervreemdbaare Regten, en benoemden, voor 't eerst, hunne eigene Bestuurders. Alles, erkende hy, ging overal niet met de vereischte voegelykheid en er-

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 169. 171. 173. 397 *enz.*

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 55. 58.

(§) Zie hier boven bl. 39.

erkentenis des wettigen eigendoms toe. Alle bepaalingen, in de onderscheidene Gewesten, deswegen gemaakt, hadden het byvoegzel, *dat zy alleen zouden stand houden tot op den tyd, dat eene Vergadering van Representanten des geheelen Bataafschen Volks de noodige schikkingen deswegen zou hebben vastgesteld.*

CV. BOEK. 1796.

„ De Burgers van het Platteland," dus sprak LOKHORST, „ hebben hier om het „ oog op deeze Vergadering gevestigd, en „ verwagten van dezelve zodanige bepaa„ lingen, door welke zy, in het volle ge„ not hunner Vryheid, nu nog aan zo „ veele uitzonderingen, ja zelfs onder„ drukkingen, onderhevig, zullen gesteld „ worden. —— Ja, Burgers Representan„ ten! de Burgers ten Plattenlande heb„ ben de Vryheid in zo verre leeren „ kennen, dat zy niet gemaklyk meer, „ door derzelver schyngenot, te verblin„ den zyn. Het is hun niet meer ge„ noeg om de Regeeringen hunner Plaat„ zen aan te stellen, en daar door *in* „ *schyn* zich als een Vry Volk te vertoonen; „ maar zy begeeren ook eenmaal onthef„ fing van de *Pecunieele Bezwaaren*, welke „ de door hun verkoozene Amptenaaren, „ en daar door hun zelven drukken, en „ die onder den naam van *Recognitien* ge„ noegzaam bekend zyn, of door andere „ benaamingen worden uitgedrukt."

De Ambagtsheeren, de Vryheeren, en dergelyken, verkogten of de bediening van Schout en Secretaris en andere op hunne

CIV. BOEK. 1796. Plaatzen, of gaven dezelve uit, onder bepaaling van eene somme gelds, 's jaarlyks door die Amptenaaren te betaalen, en zy ontleenden dit regt uit de aankoop van zodanige Heerlykheden, die alle uit den boezem der Natie zelve voortsprooten, en door de toenmaalige Regeeringen, met onderscheidene regten en voorregten, werden uitgegeeven. Strydig met de Regtvaardigheid zou het geweest hebben, de Bezitters te ontzetten van aangekogte of geërfde inkomsten. Doch 'er bleeven veele bezwaaren over, welker opheffing de Bewoonders des Plattenlands van de Nationaale Vergadering te gemoet zagen, en volgens gedaane verzekering van dezelve verwagtten. Op Schadeloosstelling der Bezitteren van Ambagtsheerlykheden, en op de volkomene Vryheid, hadden zy het oog, en, om dit beide te verkrygen, 't zelve op de Nationaale Vergadering geslaagen.

Het te wagten van de Constitueerende Vergadering, gelyk zommigen misschien oordeelden, keurde LOKHORST af: dewyl men van dezelve niet dan algemeenheden kon te gemoet zien, die nader zouden moeten toegepast worden, naar de plaatslyke gelegenheden. Dit helderde hy op, en maakte eene onderscheiding tusschen de Bezitters van Ambagtsheerlykheden. Op dit alles liet hy, ter overtuiging, dat de belangen der Burgeren ten Plattenlande, ook der Nationaale Vergaderinge ter harte gingen een voorstel van deezen aart volgen, om eene Commissie uit de Natio-

naa-

naale Vergadering, of buiten dezelve, te benoemen, om de bezwaaren der Burgeren ten Plattenlande te hooren, en schriftlyk over te neemen; ten einde in staat te zyn om de Vergadering op dit stuk voor te lichten; een plan van schadeloosstelling voor de Heeren, en van daadlyke Vryheid voor de Burgers te beraamen. Hier van wilde hy by openbaare afkondiging den Volke kennis gegeeven, en tot het verkrygen der noodige bescheiden, de vereischte schikkingen gemaakt hebben (*).

CIV. BOEK. 1796.

By eene nadere overweeging deezes voorslags, prees de Voorzitter HARTOGH 't oogmerk des Indieners, keurde het noodig, dat 'er voorziening geschiedde omtrent die onderwerpen; dan in overweeging neemende het groot aantal der Heerlykheden in dit Gemeenebest, als mede de verschillende regten en voorregten aan deeze gegund of gegeeven, zou dit werk een onberekenbaaren tyd kosten. Hy wenschte het voorstel eenigzins veranderd te zien, hetzelve uitvoerlyker en nuttiger te maaken. By eenen rondgaanden Brieve wilde hy de Hoogstgeconstitueerde Magten in de *Nederlandsche* Gewesten, onder het oog brengen, de noodzaaklykheid, om de bezwaaren der Burgeren ten Plattenlande uit den weg te ruimen, en de Bezitters der Heerlykheden eene billyke schadeloosstelling te bezorgen, met verzoek om Com-

Handelingen daarover.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. Deel. bl. 183.

CIV. BOEK. 1796. Commissien tot het opneemen van het eene en voorstelling van het andere, in elk Gewest te benoemen, die het ingeleverde, der Nationaale Vergaderinge zouden ter hand stellen; ten einde dezelve of de Commissie tot de Constitutie, of wel de eerste Wetgeevende Vergadering, naa het onderzoek van alle die Plans, met spoed, daar uit een algemeen plan zou kunnen opmaaken, ten genoegen van de belanghebbenden.

De Representant KANTELAAR, die, nu tien Jaaren geleden te *Almelo* alle de woede der beledigde eigenliefde en hooggraaflyke ongenade van eene trotsche en schraapzugtige Vryvrouwe gebraveerd, en zyne beste poogingen aangewend hadt, om de bezwaaren dier kleine *Overysselsche* Stad, en van het omliggende Land, zo veel mogelyk, te verligten, betuigde zyne gezindheid en vuurigen wensch om die voorgestelde bezwaaren, zo spoedig mogelyk, weg te neemen; doch hadt veel in te brengen, tegen de bevoegdheid der Nationaale Vergaderinge, om de voorgestelde Proclamatie uit te vaardigen. Met de hem eigene scherpzinnigheid maakte hy eene andere aanmerking op het voorstel van LOKHORST. Hy wilde het aan de Commissie der Constitutie overgeleeverd en alle voorbaarigheid geweerd hebben.

LOKHORST betuigde zyn genoegen over het vleiend oordeel des Voorzitters wegens zyn voorstel, en dat hy goeddeels genoegen

gen nam in de verandering door deezen gemaakt; dan, hy hadt niet weinig aan te merken op het verwylende in het voorstel van KANTELAAR begreepen, hy verlangde geen hartlyke wenschen, maar daaden. — OCKHUIZEN, een Bewooner van het Platteland, hadt met veel genoegen het voorstel van LOKHORST gehoord, daar hy zints lang het oogmerk gekoesterd hadt om des een voorstel te doen; doch hy was daar in terug gehouden, door het begrip, dat dit het werk der Constitueerende Vergadering was. Dit en de zaak zelve breeder beredeneerd hebbende, kon men, zyns oordeels, besluiten; „ 'er zal „ eene Commissie benoemd worden, tot „ inneeming van alle bezwaaren, het zy „ aan den kant der Ambagtsheeren, het „ zy aan den kant der Ingezetenen; op „ dat men dit in voorraad zou hebben, „ en by de nieuwe Constitutie zodanig „ in werking brengen, als de Nationaale „ Vergadering dan zou oordeelen te be„ hooren."

XV. BOEK.

1796.

COLMSCHATE, te *Almelo* woonagtig, hing een afzigtig tafereel op van het met voeten treeden der Burgerlyke en Godsdienstige Voorregten der Ingezetenen. Deeze zyne Geboorteplaats was, voor zo verre hy wist, de eenigste plaats in *Overysfel*, waar de door den onsterflyken CAPELLEN TOT DEN POL bewerkte Vryheid van Drosten en Heerendiensten nog nooit gesmaakt was. Dan, schoon hy zelfs, naar zyne betuiging, meer dan iemand

XV. BOEK. 1796. zyner Medeingezetenen, de wrange vrugten en gevoelige slagen van dat geweld, gevoeld en gesmaakt hadt, en zo wel als alle zyne Landgenooten, naa een volkomen verlossing van dat juk, met een reikhalzend verlangen uitzag en smagtte, hieldt hy zich overtuigd, dat, in dit stuk, gelyk in veele andere, voorzigtigheid en geduld onze poogingen ter verbetering bestuuren moesten, en dat de Nationaale Vergadering niet alles moest willen herstellen, en ook niet kon herstellen, wilde zy de magt, by het Reglement haar voorgeschreeven, niet overschryden. Hy wilde het voorstel van LOKHORST aan de Commissie tot de Staatsregeling verzonden hebben.

De Burger SCHIMMELPENNINCK liet zich op dit stuk zeer onderscheidend hooren. Volkomen was hy het eens met de Burgers, die zich overtuigd hielden, dat de goede Gemeente zich menigwerf, met reden, over de knevelaaryen der Vry- en Ambagtsheeren, en over de onderdrukking van trotsche en kwaadaartige Vry-Vrouwen beklaagden. Zeer was hy 'er voor, dat daar aan paal en perk zou worden gesteld, en geheel gerust, dat de grondige geneezing van deeze oude fedaale ziekte aan de ontwerpers der Staatsregeling niet zou ontsnappen. Dan even zeer hieldt hy zich overtuigd, dat drift, overhaasting en partyzugt, omtrent deeze zaak, even als ten opzigte van zeer veele andere, verwarring op verwarring

zou-

zouden ſtapelen, indien men dit werk niet met de meeste voorzigtigheid behandelde; maar dat ook menigvuldig, onder den ſchyn van zich tegen knevelaaryen en onregtvaardigheden te verzetten, de grootſte onregtvaardigheden ſtrafloos zouden ondernomen worden. —— Het was hem voorgekomen, dat men, tot nog toe, geen genoegzaam onderſcheid gemaakt hadt tusſchen de zogenoemde *Fedaale* (van het oude Leenſtelzel afkomſtige) *Regten*, *Previlegien*, *Regalien enz.*, en tusſchen zodanige *Pecunieele Opbrengſten* en *Voordeelen*, welke op grond van wettige Verdragen, als *Koop* en *Verkoop*, *wettige Overgiften* en *deugdlyke Stipulatien* aan de Eigenaars van zogenaamde Heerlyke Landgoederen toekwamen. —— Ten aanziende van de *eerſte ſoort* ſprak het van zelve, dat het vernietigen daar van niets anders was dan het afſchudden van een voor eenen Vryman ondraagelyk juk; maar wanneer men, op dezelfde wyze, de *tweede ſoort* behandelde, liep men gevaar om zomtyds de grootſte onbillykheden te pleegen, en, in plaats van onderdrukkingen tegen te gaan, werd men zelfs onderdrukkers, en zag men dan, onder de vlag van Vryheid en het geroep van Gelykheid, het vuigſte eigenbelang, byzondere haat en wraakzugt, en ontelbaar andere laage beweegredenen, de ſchandelykſte rol ſpeelen. —— Uit dit alles leide hy af, dat de daarſtelling van voorzigtige en op goede gronden berekende maatregelen, omtrent de Vry- en Ambagts-

 heer-

CIV. BOEK. 1796. heerlykheden, van eenen veel te wyden omvang, veel te ingewikkeld, veel te vatbaar voor tallooze byzonderheden, verschillende omstandigheden en daar uit voortvloeijende verschillende Regten was, dan dat dit onderwerp of door deeze Vergadering, of door eene Commissie uit haar midden, met mogelykheid, naar behooren, kon geregeld worden. —— Hy ging voorby de hindernissen, die de nog plaats hebbende Gewestlyke Inrichtingen, zouden kunnen veroorzaaken. —— Hy wilde niet aanvoeren, dat de tyd, gedunrende welken deeze Nationaale Vergadering zou zitten, ongenoegzaam, tot het afdoen deezes werks, zou weezen. —— Op deeze gronden was zyn raadslag tegen het voorstel van LOKHORST, zo als het daar lag, en stemde in met den Voorzitter.

SCHIMMELPENNINCK, deezen raadslag uitbrengende, hadt opgemerkt, dat *Bataafsch Brabant* alleen een zo ruim veld van onderzoek zou opleveren, dat, het leezen van alle de stukken, daar toe betrekkelyk, meer dan een Jaar tyds zou vereischen. — Hier in vondt hy zich gerugsteund door GUILJE, die verklaarde, van een kind af, zonder tusschenpoozing, de drukkendste knevelaryen, door de meeste Heeren der Heerlykheden in *Bataafsch Brabant* te hebben zien uitoefenen. Riep de Nationaale Vergadering die Charters en Privilegien in, dan hieldt hy zich verzekerd, „ dat de Vergadering wel een vol Jaar „ zou noodig hebben om alle die *Heer-*

„ *lyk-*

„ *lyke* vexatoire vodden van *Bataafsch* „ *Brabant* alleen te leezen."

Naa alle deeze overweegingen was het besluit overeenkomstig met het voorgestelde des Voorzitters, en werd 'er eene Commissie benoemd tot het vervaardigen van een rondgaanden Brief aan de Gewesten (*). Besluit,

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* II. D. bl. 243—247.

VA-

VADERLANDSCHE
HISTORIE.

HONDERD VYFDE BOEK.

INHOUD

CV. BOEK.

Overgang tot het Krygsweezen, zo te Land als te Water. Het Committé van het Bondgenootschap te Lande begroet de Nationaale Vergrdering. Hoe door P. PAULUS *beantwoord. De Zevende Halve Brigade gaat in dienst der Bataafsche Republiek over. De Krygsmagt in 's Haage onder de bevelen der Nationaale Vergaderinge gesteld. De Generaal* VAN GURICKE *doet den Eed. Diens aanspraak.* BEURNONVILLE *volgt* MOREAU *op. Wegens de magt aan* BEURNONVILLE *opgedraagen. Verschillende gevoelens daar over. Gemiddelde voorslag. De aandrang van de Commissie tot de Buitenlandsche zaaken, om zich ter vordeediging toe te rusten, gaat door. Voorstel om het Oppergezag over het Leger aan* BEURNONVILLE *op te draagen. Zulks geschiedt. Veelvuldige zaaken van eenen moeilyken aart doen zich op.* P. C. DE ROOKS *geval. Wat met* VAN HEL-

DEN

DEN *voorviel.* LOCKHORSTS *klagten over de Dienstverlaating des Krygsvolks. Antwoord daar op door het Committé te Lande. Bedenkingen van* BEURNONVILLE *deswegen.* VAN LOCKHORST *daar over niet voldaan. Het verloop des Krygsvolks gestuit. Voorstel van* BLOK *tot kennisneeming van de verrigtingen des Uitvoerenden Bewinds. Voorstel van* LOCKHORST *om Lysten, wegens den staat der Armée. Handelingen daar over. Uitgebragt verslag deswegen.* BEURNONVILLE *klaagt over het werven van Zeevolk onder de Landmagt. Verslag wegens de Pensioenen. In Stad en Lande yvert men om het nazien der Pensioenlysten. Armoede der gepensioneerde Bataaven. Klagten over gebrek aan betaaling. Besluit daar toe. Bepaaling wegens de Pensioenen en Gratificatien aan de Bataaven. Wat by een nader Verslag ter Nationaale Vergadering voorviel. Over de Gewapende Burgermagt. Voorslag van Gecommitteerden tot het stuk van de Gewapende Burgermagt. Een daar op ingediend Verslag. Voorslag van eene Proclamatie en Brief aan de Gewesten. Ontwerp daar toe voorgeleezen. Hoe beoordeeld. Aanmerkingen van de Commissie uit de Gewapende Burgers daar op. Wederspraak van het gestelde in het Tegenvertoog. Het Plan der Burgerwapening ingediend. Aanmerkingen te dier gelegenheid voorgedraagen. Over het vrylaaten der Doopsgezinden van den Wapenhandel. Verschillende gevoelens over het Artykel deezen betreffende. Bepaaling van dit Artykel. Zeeland wil het Voorstel der Burgerwapening den Volke*

CV. BOEK.

voor-

CV. BOEK. *voorstellen. Dit wordt verworpen. Zwaarigheden door die van Haarlem tegen eene en andere byzonderhed in het Plan. Proclamatie aan den Volke, wegens de Burgerwapening. Aanmerking daar op sneedig terug gekaatst. Begroeting van het Committé van Marine aan de Nationaale Vergadering. Beantwoording. Aanspraak van den Vice-Admiraal* DE WINTER. *Hoe beantwoord. De nieuwe Landsvlag ingevoerd. Staatlykheid daar by in Texel. Vaderlandsche Dronk. Voordragt des Committés van Marine om Manschap. Voorstel om die aan te werven. Proclamatie ten dien einde. Rondgaande Brief aan de Gewesten. Commissien deswegen na Amsterdam. Byzonder uitnoodigende Belooning te dier Stede. Wat des in Holland voorviel. Wat in Gelderland. Hoe het zich in Zeeland toedroeg. Hoe in Stad en Lande. Gunstige berigten wegens de bemanning der Vloote. Het Scheepsvolk deel aan den Buit gegeeven. Aantal van 's Lands Schepen, en derzelver Naamsveranderingen. Plan tot eene vaste Jaarwedde der Zeeofficieren ontworpen. Voordragt van 't zelve. Ombelsd. Dordrechts voorstel om te dier Stede een Scheepstimmerwerf voor den Lande aan te leggen van de hand geweezen. Hoorn, Enkhuizen en Medemblik dingen om tot Werken Legplaatzen voor 's Lands Vloot te dienen. Hoe Delfzyl daar toe wordt aangepreezen. Beschuldigingen wegens het gebeurde op 's Lands Werf te Amsterdam onderzogt. Dringende eisch om Geld voor het Committé der Marine. Wat deswegen ter Nationaale*

Ver-

Vergaderinge voorviel. Van den Oorlog te Lande valt. wat onzen Staat betreft weinig te melden. De Zee-oorlog voor 's Lands hier zynde Vloot van geen aanbelang. Onheil een Smaldeel overgekomen. Engelsche Schepen op de Eems aangehouden. Wat deswegen voorviel. Besluit tot vrygeeving. Een Smaldeel Fransche Schepen van Oorlog komt in Hellevoetsluis. Het daar omtrent verrigtte. Vredehandeling deezes Jaars. Aanzoek van Engeland. Hoe ingezien door het Directoire Executief. Voordragt van MALMESBURY. *Aamerkingen daar op van* DE LA CROIX. *Hoe het Directoire de zaak inziet. Nadere verklaaring van de Engelsche zyde. Vertrouwlyke Memorie van wegen Engeland ingediend. En byzonder stuk den Vrede met Spanje en Holland betreffende. Antwoord daar op van het Directoire. De onderhandelingen afgebrooken. Men hadt van wegen onzen Staat Gevolmagtigden benoemd.*

CV. BOEK.

Veel stofs voor de Geschiedpenne leverden, in de laatste twee Boeken, de byzondere Gewesten onzes Vaderlands betreffende, op; byzonderheden vermeldende, welke met de Nationaale Vergadering, in een min of meer onmiddelyk verband stonden. Tot dat middelpunt van Bestuur en Magt behoorde het Krygsweezen, zo te Land als ter Zee. In beide deeze vakken, van zo groot eenen omvang, waren de gebeurtenisfen, het beheer, en de verdere daadlyke werkzaamheden

1796. Overgang tot het Krygsweezen zo te Land als te Water.

den

CIV. BOEK. 1796.

den betreffende, veelvuldig, zeer verschillende en belangryk. Geen enkel Boek, maar een geheel Boekdeel, zou 'er vereischt worden, wilden wy alles vermelden, wat, in die twee opzigten, ten deezen Jaare, voorviel, en welke daar omtrent de werkzaamheden waren der Nationaale Vergaderinge. Met alleen op de voornaamste het oog te vestigen, zullen wy ons thans onledig houden, en, in de eerste plaats hetzelve op de Landmagt bepaalen.

Het Committé van het Bondgenootschap te Lande begroet de Nat. Vergadering.

Onder de eerste begroeters der Nationaale Vergadering telde men het Committé tot de zaaken van het Bondgenootschap te Lande, de Spreeker liet zich op deezen trant hooren — „ Burgers Vertegenwoordigers van het Volk van *Nederland!* Zo 'er ooit een tydstip onder den „ afloop der eeuwen, in deeze Republiek, „ belangryk geweest is voor het vereenigd lichaam der Uitvoerende Magt, „ (thans genaamd het Committé tot de „ algemeene zaaken van het Bondgenootschap te Lande,) het is gewis dit, voor „ het Vaderland zo gewigtig tydstip. — „ Een tydstip, waar op het zevenhoofdig „ Bewind zyne plaats inruimt aan die gewenschte verbetering in het Bestuur der „ Maatschappye, waar door het algemeen „ geluk des Volks, eerlang op onwankelbaare fundamenten gevestigd, als uit „ een afgrond van wanhoop en vertwyfeling herschaapen, die zagte kalmte „ zal wekken in gevoelige harten, vat-

„ baar

„ baar voor waarheid en deugd; dat elk „ *Nederlander* zyne onvervreemdbaare „ Regten als Mensch en Burger, zal ge- „ voelen, en, uit hoofde van dat gevoel, „ en de infpraak der Natuur, zyn eigen „ waarde zal erkennen; doch, met innig „ medelyden nederzien op dezulken, die „ in den gunftigen of ongunftigen aanblik „ van Volkstyrannen, hunne luisterryke „ grootheid of rampzalig verderf, te ge- „ moet ylen!

CV. BOEK. 1796.

„ Ja — agtenswaardige Vertegenwoor- „ digers van het *Bataaffche* Volk! geen „ Uwer of hy is overreed met ons, dat „ het eerfte den mensch, in zynen oor- „ fpronglyken luister plaatst; daar het „ laatfte hem beneden de dieren rang- „ fchikt.

„ Zou ons hart dan niet kloppen van „ de reinfte en vuurigfte blydfchap en „ dankbaarheid, daar wy, (alle Leden „ der Uitvoerende Magt,) als Broeders „ van een en hetzelfde Huisgezin, U en „ ons zelven hartlyk mogen gelukwen- „ fchen, met deeze Byeenkomst der Wet- „ geevende Magt in ons Vaderland!

„ U, op deezen dag te herinneren, „ welke woelingen 'er, van tyd tot tyd, „ hebben plaats gehad, om (was het mo- „ gelyk) den Nationaalen wil te veryde- „ len, dient niet tot ons oogmerk — „ veel liever fchuiven wy een gordyn „ voor deeze gebeurtenisfen; daar dezel- „ ve reeds tot dien aanmerkelyken trap „ van bedaardheid gebragt zyn, dat wy

„ al-

XV. BOEK. 1796.

„ alle reden hebben om te hoopen, dat
„ derzelver bewerkers, (van hunne dwaa-
„ lingen terug gekeerd,) welhaast in be-
„ taamelyke onderwerping aan de orde
„ des tyds, met ons, dankbaar zullen jui-
„ chen! — Verwagt ook niet van ons,
„ dat wy U, uit de geschiedenis der We-
„ reld, de gebreken, die by elk byzon-
„ der Volksbestuur plaats gehad hebben,
„ zullen ontleden, en U, uit hoofde
„ dier gebreken, de noodzaaklykheid der
„ Nationaale Vertegenwoordiging aanwy-
„ zen; — of U met zwarte verwen te-
„ kenen een aantal belangzugtigen, die
„ hunne grootheid op de ruïnen van Bur-
„ gerstaat en Maatschappye, zo medogen-
„ loos wisten te vestigen, en ten ohreg-
„ te de wierook van een bedroogen en
„ misleid Volk werd toegezwaaid; —
„ die toch zyn, in ons Vaderland, (den
„ Hemel zy gedankt!) ontthroond, en
„ gevoelen hunne zwaarste straf in de
„ stem van hun kloppend geweeten.

„ Driewerf welkom, derhalven, roep ik
„ U, uit naam der Leden van het Bond-
„ genootschap te Lande toe, gezamen-
„ lyke Representanten des *Bataafschen*
„ Volks, uit onderscheiden deelen des
„ Vaderlands, op deezen plegtigen dag,
„ alhier te zamen vergaderd! — Aan-
„ vaard die uitgebreide kringen van werk-
„ zaamheid, waar toe het geheele Volk
„ elk uwer geroepen heeft, met stand-
„ vastigen moed — onbezweeken trouw —
„ en den vuurigsten yver, om hunne be-

„ lan-

„ langens, onder inwagting van den Ze- „ gen des Allerhoogsten, met opoffering „ van allen eigenbelang te behartigen! XCV. BOEK. 1796.

„ Zo zal deeze Vergadering steeds het „ bolwerk van Vryheid en van de Reg- „ ten van den Mensch zyn — zo zal „ zy, zonder tydverzuim, zo wel onze „ In- als buitenlandsche Vyanden, op den „ wenk van eenheid, door cordaatheid, „ gepaard met goede trouw, moed en „ dapperheid van ons bevestigd en ver- „ beterd Staatsgebouw, sidderende doen „ terug deinzen.

„ De Uitvoerende Magt bied U hier „ toe haare hulpe aan.

„ Wy naderen daarom tot het altaar „ des Vaderlands, en herhaalen, op dee- „ zen heuchlyken dag, plegtig voor het „ geheele Volk van *Nederland*, en voor „ deszelfs Vertegenwoordigers, onzen ge- „ heiligden eed van trouwe, van eerlyk- „ heid en van yver — Wy doen zulks „ gloeiende van de zuiverste Vaderlands- „ liefde, onder een eerbiedig opzien tot „ den weldaadigen Vader van het Mensch- „ dom, met vuurige bede, dat door Hem, „ die *Nederland* tot nog toe gered heeft, „ alle onze Natuurgenooten zich eerlang „ zullen mogen verblyden over eenen al- „ gemeenen en duurzaamen Vrede — op „ dat ons Vaderland bevryd blyve voor „ vyandlyke aanvallen van buiten. — Hy „ neige de harten der Ingezetenen tot „ vrede en eendragt, op dat de waare „ Vryheid, de wettige Gelykheid en de

CV. BOEK. 1796.

„ algemeene Broederschap steeds onder „ hun moge plaats vinden!

„ Dan zult Gy, en Wy door U, Vertegenwoordigers des geheelen Volks, „ wanneer wy, ieder in onze byzondere „ betrekkingen, onzen pligt zullen betragt hebben, de dankbaare hulde van „ *Nederland* mogen waardig geagt worden, en de vraag van een goed gewisse zal onze voortreflykste belooning „ zyn!

„ En gy, *Nederlandsche* Natie! verleent „ aan uwe Vertegenwoordigers, uwe zo „ noodige ondersteuning, blaakende liefde „ en onderling vertrouwen. Deeze drie „ hoofddeugden zyn de springveeren, „ waar door het geheele Staatsgebouw in „ geduurige werkzaamheid en veerkragt „ moet blyven. — Ziet eerlang door „ uwe Vertegenwoordigers het staatlyk „ gebouw van waare Vryheid en Gelykheid, als van onder de puinhoopen van „ het schandelyk Despotisme, oprichten „ en voltooijen; op dat hunne werkzaamheid, onder geduurig opzien na Godlyke hulp, uwe goedkeuring en vuurigsten dank mag wegdraagen, en hunne naamen, in 's Lands gedenkrol geboekt, een zegen mogen zyn voor de „ Naakomelingschap!

„ Juicht, derhalven, op deezen dag! „ Beweldaadigd en verrukt *Nederland!* „ Nu op uwen vryen grond de fundamenten gelegd worden van dien voorspoed en dat geluk, waar op zo veel

dui-

„ duizenden onzer Broederen (helaas!) gehoopt hebben. VI. BOEK. 1796.

„ Nog eens, juicht op deezen dag! en aanschouw, in uwe Vertegenwoordigers, rechtgeaarte Vaderlandsche Mannen, die uwe duurgekogte Vryheid zullen handhaaven door regtvaardigheid en billykheid — op dat de list gesnuikt, de onschuld beschermd, de boosheid gestraft, en 's Volks duurzaam heil en kalme rust, voor het wangunstig zo wel als deelneemend oog van het bewonderd *Europa*, voor altoos, bevestigd mag worden!

„ In het eind, waardige Vertegenwoordigers van het *Bataafsche* Volk, en gy allen die my hoort — De Opperregeerder der Wereld bestempele alle de te neemene besluiten deezer Vergaderinge met zyne hooge goedkeuring! Hy zegene het geheele Volk, in U — en U allen in het Volk! — tot dat elk onzer, naa de opoffering zyner kragten en vermogens aan het heil des Vaderlands gewyd, de onverwelkbaare kroone der eindelooze zaligheid dankbaar mag ontvangen!"

De Voorzitter Paulus betuigde in beantwoording; „ Burgers! De Nationaale Vergadering ontvangt met genoegen de hulde die ook Gyl. als een aan haar *ondergeschikt*, en met een *gedeelte* der Uitvoerende Magt bekleed Committé, op dit oogenblik, aan haar komt bewyzen, en den nieuwen Eed, dien gy, Beantwoording.

 „ als

CV. BOEK. 1796.

„ als in haare handen hebt willen afleg-
„ gen. —— Zy vertrouwt van Uliedes
„ yver en werkzaamheid, dat Gyl. niets
„ onbeproefd laaten zult om de Frontieren,
„ Arsenaalen en Magazynen in dien staat
„ te brengen, als met de tegenwoordige
„ omstandigheden der Republiek overeen-
„ komstig is; even zo als Gyl. aan dit
„ Vaderland eene in de daad schoone Ar-
„ mee bezorgd hebt (*), terwyl de Ver-
„ gadering hartlyk wenscht, in staat te
„ zyn om Uliedes die Fondsen te bezor-
„ gen, zonder welke Gyl. zeker buiten
„ staat zyn zoudt, om te voldoen aan 't
„ geen anderzins, met regt en billykheid
„ van Ul. Committé zou worden gevor-
„ derd.

„ Ik beveel Ul. intusschen de belan-
„ gens van het Vaderland, op het na-
„ druklykste, gelyk ook het bevorderen
„ en voorstaan der Revolutie, zo veel in
„ Ulieder vermogen is; dat Gyl. onder
„ 's Lands Armée te Lande steeds zult
„ onderhouden en doen onderhouden,
„ goede Discipline, en dat Gy in de be-
„ vor-

(*) De talryke Landmagt des Jaars 1794 was bykans tot niets gebragt by het inrukken der *Franschen* in het volgend Jaar; zeer schielyk was men bedagt om dezelve te herstellen, schoon men dezelve niet tot die sterkte gebragt hadt, als de Nationaale Landmagt voor 1795 gewoonlyk in Vredestyd was. Men zie R. METELERKAMP *Toestand van Nederland* II. D. bl. 197. Te *Rotterdam* by CORNEL en VAN BAALEN. Dan men vergeete niet de 25,000 man *Fransche* troepen, zo Ruitery als Voetvolk.

„ vordering van Officieren, steeds op „ Braafheid, Vaderlands- en Vryheidsliefde zien zult; en alzo van de Landmagt „ van den Staat meer en meer eene Armée zult maaken, die uit zo veele be„ schermers der waare Vryheid bestaan „ zal; — wanneer Gyl steeds op de be„ scherming en ondersteuning deezer Ver„ gadering zult kunnen staat maaken, als „ die zich voorgesteld heeft de toevlugt „ en beschermster steeds te weezen van „ alle braaven — de schrik en vreeze der „ kwaaden. — Verder wensch ik U, Me„ deburgers! allen mogelyken zegen en „ genoegen op uwen arbeid; en bied U, „ in naam der Vergadering, de eer haa„ rer Zittinge aan (*)."

De zevende Halve Brigade gaat over in dienst der *Bataafsche* Republiek.

Eene der eerste verrigtingen der Nationaale Vergadering, ten aanziene van de Land-dienst was, om de Zevende Halve Brigade, over welke zo veel voorheen tusschen de Gewesten te doen viel, en stoffe tot zo hoogloopend misnoegen opleverde, en die nog in den Eed, Dienst en Soldy van *Holland* en *Utrecht* stondt (†), oogenbliklyk in die te doen overgaan van de *Bataafsche Republiek*, als mede van dezelve eene Nationaale Lyfwagt te vormen voor de Vertegenwoordigers des *Bataafschen* Volks. — De Representant VITRINGA sprak van dit voorstel in handen eener Commissie te stellen, ten einde te vernee-men

(*) *Dagv. der Nat. Verg.* I. D. bl. 19 en 111-112.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXII. D. bl. 268.

CV. BOEK. 1796. men wat de Provintien in dit geval, doen zouden. De Voorzitter PAULUS merkte aan, dat het *Provintiaale* nu geheel vernietigd zynde, dit voorstel streedt met het Reglement der Nationaale Vergadering. Ja dat zelfs het woord *Provintiaal* niet meer behoorde genoemd, en veel minder nog gebezigd te worden. —— Met meerderheid van stemmen werd overeenkomstig het Voorstel besloten, en daar by bepaald, dat men onverwyld hier van kennis zou geeven aan de Vergadering van *Holland*, aan het Bondgenootschap te Lande, en de Krygsbezetting in *'s Gravenhaage*.

De Krygsmagt in *'s Haage* onder de Bevelen de Nat. Verg. gesteld.

De geheele Krygsbezetting te gemelder plaatze, werd, naa een weinig tegenspraaks, gesteld, onder de onmiddelyke bevelen der Nationaale Vergadering, en wel inzonderheid onder de orders van den tydlyken Voorzitter (*), aan wien ook het geeven des Wagtwoords werd opgedraagen —— De gebiedvoerende Generaal VAN GURICKE, ter Vergadering opontboden en verscheenen, kreeg by monde des Voorzitters kundschap van dit besluit.

VAN GURICKE doet den Eed. Diens Aanspraak.

Hy deedt den Eed van *Getrouwheid aan de Natie*, en vergezelde dien met deeze korte, maar recht Krygsmanlyke aanspraak. „ Volksrepresentanten! Soldaatentaal is „ kort en rond. Die zyn beste jaaren „ doorbragt, ten dienste van zyn Vader- „ land.

(*) Het deswegen voorgevallene by het zenden des Krygsvolks na *Amsterdam* hebben wy geboekt in onze *Vaderl. Hist.* XXXV. D. bl. 235.

„ land. Die de punten zyner hairen zigt „ gryzen onder de wapenen, die twee- „ maal de Zee doorkliefde, en veelen, „ ja zelfs van de zynen agterliet, die weet „ wat eer en pligt is, die weet wat het „ is te eerbiedigen en te gehoorzaamen; „ dit deed ik steeds, en Hy, die de hoo- „ pe myner bestemming is, bekwaame „ my verder daar toe! —— Ja Hy, die „ alles in allen regeert, die U allen op „ deeze plaatze bragt, zie op U neder „ in zyne gunst, en doe U by onder- „ vinding smaaken, dat aangenaam, dat „ verkwikkend en verteederend gevoel, „ dat de waare Vader in de ruimste maate „ geniet, wanneer hy zyne Kinderen op „ 't hoogst gelukkig ziet. – Dat zy zo!" — IV. BOEK. — 1796.

Een algemeen gejuich deedt de Vergaderzaal weergalmen. Schoon de Voorzitter, te deezer gelegenheid, de Toehoorders verzogt, om, door geen handgeklap of gejuich, of eenige luidrugtige tekenen, hunne goed- of afkeuring over eene of andere verrigting der Vergadering te doen blyken, en zulks op dit oogenblik werkte, bleeven die tekens op verre na niet altoos agter. De gevoelige deelneeming perste ze by eene en andere gelegenheid af (*).

De Opper-Generaal des Noordlyken Legers MOREAU, verstendigde de Nationaale Vergadering, door eenen Brieve, dat het *Directoire Executif* der *Fransche* Re- — BEURNONVILLE volgt MOREAU op.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 9.

EV. BOEK.
1796.

Republiek hem aangesteld hadt om die post by de *Moezel Armee* te bekleeden, en dat hy alhier ftondt vervangen te worden, door den Generaal BEURNONVILLE. — Alleszins hadt de vertrekkende Generaal zich hier te Lande geagt en bemind gemaakt; des zouden de Staatsfchriften niet zwygen, en hier van den wegtrekkenden Veldheer berigt gegeeven worden. Ons Gefchiedblad heeft veele gelegenheden gehad om tot roem deezes Mans te fpreeken (*).

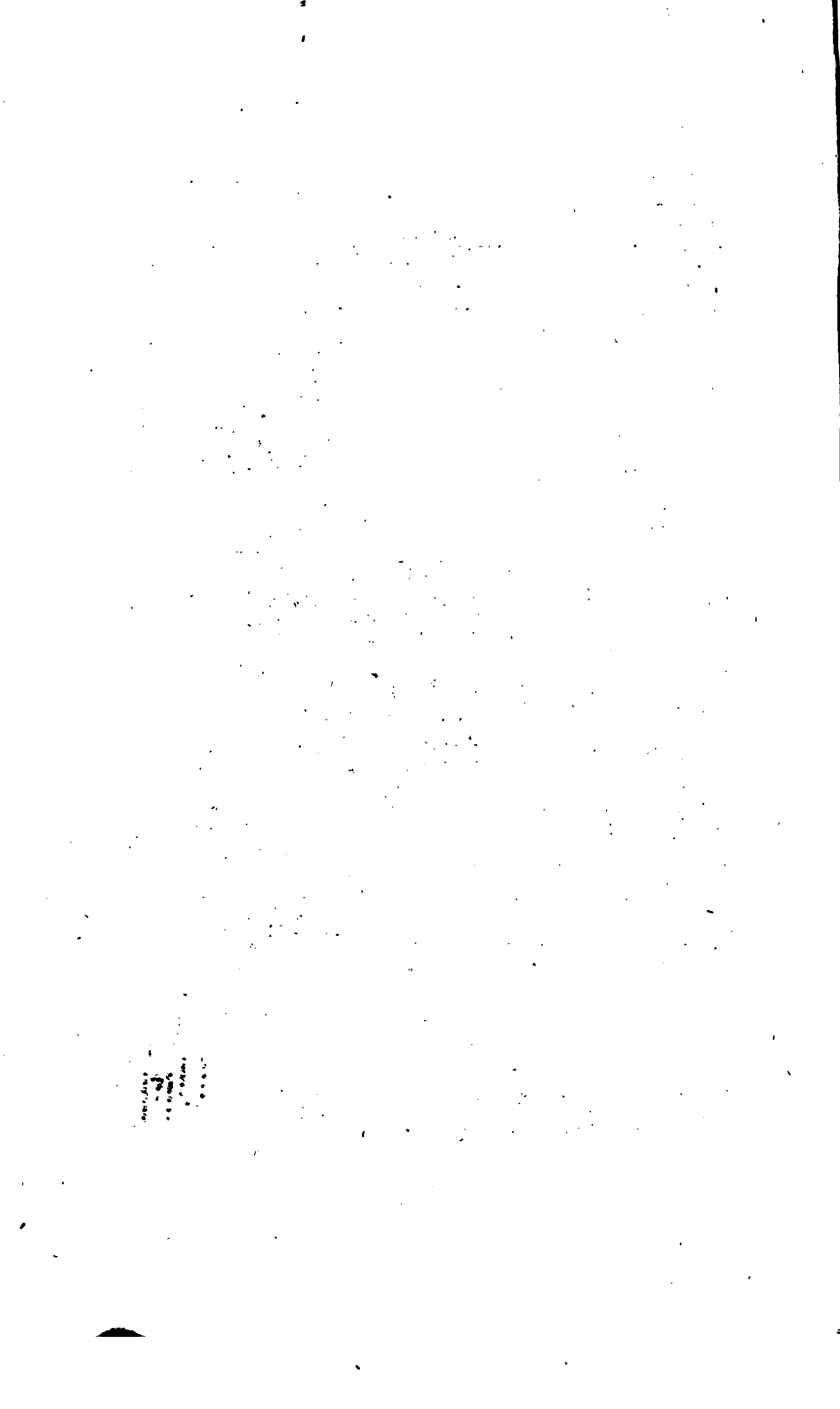
Wegens de Magt aan BEURNONVILLE op te draagen.

Met het aanluikend Voorjaar hadt de Commisfie van Buitenlandfche zaaken, met het Committé te Lande, in onderhandeling geweest, en deeze, ten gevolge gehad, dat het in allen gevalle goed fcheen de Armée op den Oorlogsftaat te brengen, en ftelde de Commisfie voor om den Generaal BEURNONVILLE, die als Opperbevelhebber het gebied zou voeren, te volmagtigen, om zonder Patent, zyn Krygsbenden te doen trekken, werwaards het belang des Vaderlands zulks vorderde, die ook aan het Committé te Lande van alle zyne beweegingen zou kennis gee-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 139. Men vindt van deezen Veldheer een vry uitvoerig Levensbericht in *De Leevensbefchryvingen*, door K. A. SCHILLER II. D. bl. 257. Zyn lotgevallen in laateren tyd, dan dit Leevensverhaal loopt, en byzonder wat zyn gezegd aandeel in eene zamenzweering tegen BUONAPARTE betrof, kan men vinden in M. R. DE MONTGAILLARD *Mem. over de Zamenzweering van* PICHEGRU, als mede PICHEGRU en MOREAU. Te *Amft.* 1804.

Gerard, del. R. Vinkeles, sculp.

geeven, en van hetzelve het noodige voor zyn Krygsvolk zou vraagen (*).

CV. BOEK. 1796.

Een voorslag die rype overweeging verdiende, en op welken de inzigten zeer wyd van een liepen. Eenigen oordeelden de uitgebreide magt in de handen des Oppergeneraals zo onbepaald als het voorstel inhieldt, gevaarlyk, en spraaken om Commissarissen van wegen de Nationaale Vergadering by het Leger te zenden, of althans dit stuk onder nadere bepaalingen te brengen. Zommigen hielden het daar voor, dat Patenten, in Vredestyd, konden gevraagd en gegeeven worden; doch dat zulks belemmerend was in tyd van Oorlog, en dus in de tegenwoordige omstandigheid des Vaderlands niet voegde: waarom zy het voorstel, zo als het lag, onverwyld wilden omhelsd hebben. Anderen zagen de nabyheid des gevaars niet, en twyfelden dus over het oorbaare van het in beweeging brengen der Armée. Dit ontmoette heftige wederspraak: dewyl eenigen aandrongen, dat de nood des Vaderlands zulks vorderde. Dit werd ondersteund door de zodanigen, die, toestaande dat het gevaar, schoon zo oogenbliklyk dreigende niet als eenigen beweerden, nogthans spoedig kon ontstaan, als wanneer de *Franschen* aan den *Rhyn* eene nederlaage kreegen, en die daarom noodig keurden, in tyds, de noodige maatregels te neemen. Naa veel over- en weder-

Verschillende gevoelens daarover.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 446.

CV. BOEK. 1796.

derspraaks, en tegenstreevens van den Voorzitter J. B. Bicker, die de zaak in handen eener Commissie wilde gesteld hebben, besloot de meerderheid tot eene nadere opgave des Voorstels, terwyl de geest van 't zelve voor besslooten verklaard werd (*).

Gemiddelde Voorslag.

De nadere voordragt, door de Commissie tot de Buitenlandsche zaaken, verwylde slegts twee dagen. In dit stuk, wordt het mobiel maaken der Armée, waar over, in de voorige handelingen zo verschillend gesprooken was, gemiddeld, door aan te merken, dat wel de aanschaffing van onontbeerelyke noodwendigheden voor een te velde trekkend Leger, door de Nationaale Vergadering besslooten was; maar nog niet dat dit mobiel maaken werklyk zou geschieden.

Aandrang van de Commissie tot de Buitenlandsche zaaken, om zich ter Verdediging toe te rusten, gaat door.

Eenige Volksvertegenwoordigers hadden van den Vyand gesprooken als gereed om dit Gewest aan te vallen; anderen zulks verre weg gesteld. De Commissie tot Buitenlandsche zaaken betradt een middelweg, den toestand der zaaken, ten dien opzigte, in deezer voege afschetzende. Misschien, hier op kwam hun voordragt neder, zal het der Wysheid van de Nationaale Vergadering goeddunken, een stellig besluit, wegens het daadlyk in beweeging stellen des Legers, het stuk van het Opperbevel over 't zelve te laaten voorgaan. Dit namen zy de vryheid aan de

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 457 env.

de Vergadering voor te stellen. Niet als of zy meenden, dat het gevaar reeds zo dringende was, of dat 's Lands grenzen, zo maar op het oogenblik, stonden aangevallen te worden; immers de dappere Armée van *Sambre* en *Maas* bestondt, *Dusseldorp* was in der *Franschen* handen, en van de *Westphaalsche* zyde hadt die te recht geduchte verzameling van Krygsvolk nog geen plaats; maar, aan den anderen kant, kon niemand in twyfel trekken, dat Vaderland en Vryheid afgunstige, waakende en werkende binnen- en buitenlandsche Vyanden hadt, dat de kans des Oorlogs wisselvallig was; dat men weezenlyk sprak van eene zogenaamde Neutraliteits Linie, dat dezelve, in gevalle van onverwagten tegenspoed der *Franschen* aan den *Rhyn*, dubbele oogmerken zou kunnen hebben. Het paste den Vertegenwoordigeren des Vryen Volks van *Nederland*, om, aan den eenen kant, ydele vreeze te verbannen; maar ook, aan den anderen kant, de Grenzen in dien staat te brengen, en derzelver Verdeedigers zodanig eene houding te doen aanneemen, welke het gevaar gerust zou kunnen doen afwagten, de *Fransche* Republiek overtuigen, en 's Lands Vyanden doen bezeffen, dat wy haar Bondgenootschapo verdienen; en dat *Nederland* vry is en vry wil zyn. — Hier op rustte de aanmaaning tot het oogenbliklyk mobiel maaken van 's Lands Legermagt: want daar mede te wagten, tot dat wy weezenlyk werden aangevallen,

CV. BOEK. 1796.

CV. BOEK. 1796. len, den eersten stoot te geeven tot zodanige geregelde en gewigtige beweeging, op het eigen oogenblik eens aanvals, of daar toe af te wagten den daadlyken tegenspoed der *Fransche* Wapenen aan den *Rhyn*, dat zou volmaakt roekeloos weezen, dit der edele bestemming van de Nationaale Vergadering te kort doen. Men moest zorg draagen om zich, in dit geval, niet te bedriegen; de ontzaglyke voorspoed der *Franschen* in *Italie*, scheen wel de hoop te voeden, dat *Oostenryk* Vrede zou moeten maaken; maar gaven zy in bedenking, of het niet even zeer waarschynlyk was, dat de Keizer thans alle de overblyfzels zyner kragten zou verzamelen, om zyne nederlaagen en verliezen aan die zyde, te herstellen en te vergoeden aan den *Rhyn*, 't welk eene nieuwe beweeggrond opleverde, om, van den kant onzes Vaderlands, op de hoede en gereed te zyn. De *Fransche* Republiek, de Trouw aan dezelve verschuldigd, ons Vaderland, onze Vryheid, 's Volks eer en 's Volks behoud scheenen dit te vorderen. — Het voorstel om 's Lands Legermagt in beweeging te stellen, en in staat om te velde te kunnen trekken, droeg de goedkeuring der Vergadering weg (*).

Voorstel om het Gepaard met deeze voordragt was het voorstel der Commissie, dat de Generaal

BEUR-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 489. Dit voorstel geschiedde den 12 Mey.

BEURNONVILLE Opperbevelhebber der Nationaale Armée zou zyn, tot nadere beschikking; dat hy dezelve zou kunnen doen trekken, zonder Patent, werwaards de omstandigheden hem voorkwamen zulks te vorderen; dat hy, van alle zyne beweegingen, aan het Committé te Lande zou kennis geeven, en by 't zelve aanvraage doen, tot verkryging van het noodige; dat egter vyf duizend man des Legers zou blyven ter beschikking van de Nationaale Vergadering, en het besluit 't welk de Krygsbezetting in 's *Gravenhaage* onder de onmiddelyke bevelen dier Vergadering stelt, volle kragt behouden (*). Overeenkomstig hier mede viel eerlang het be sluit der Vergaderinge (†).

Oppergezag over het Leger aan BEURNONVILLE op te draagen.

By eenen Brieve hadt de Generaal BEURNONVILLE nadere ophelderingen gegeeven, betrekkelyk eenige vraagen, hem gedaan ten opzigte van de Armée. En daarenboven by het Committé te Lande aangedrongen op de spoedige benoeming eens Opperhoofds over het Krygsvolk van den Staat, als mede gevraagd te mogen weeten wanneer 't zelve te veld zou trekken (§),

Zulks geschiedde.

Het bevel over de Nationaale Armée werd, overeenkomstig het Tractaat van Alliantie; dat over dezelve een *Fransch* Generaal het bevel zou voeren, aan BEURNONVILLE opgedraagen. By het beantwoor-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 490.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 514.
(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* I, D. bl. 492. 507.

EEN EN TWINTIGSTE BOEK. 1796. woorden van die aanstelling betuigde hy zyne gevoelighheid voor de byzondere wyze van onderscheiding van wegens de Nationaale Vergadering ten zynen opzigte, beloovende alles, van zynen kant, te zullen aanwenden, wat tot verdeediging en bewaaring van Vryheid en Vaderland kon strekken (*).

Veelvuldige zaaken van eenmoeilyken aart doen zich op.

Deeze aanstelling, met het geen 'er onmiddelyk aan verknogt was, of daar toe gebragt kon worden, gaf aanleiding dat die Generaal, de *Fransche* Representant RICHARD en de Commissaris MALUS, hunne bedenkingen inzonden op verscheide Artykelen, welke overweeging en bepaaling noodig hadden. Het Bondgenootschap te Lande hadt daar over bedenkingen en ophelderingen medegedeeld, aan eenige Leden der Nationaale Vergadering ten onderzoek ter hand gesteld, en de Commissie van Buitenlandsche zaaken, over 't zelfde onderwerp, haare gedagten uitgebragt, zo verre zulks hetzelve betrof. — Zy stelden hunne bedenkingen over deeze *moeilyke* en *verdrietige onderwerpen*, gelyk zy ze te regt noemden, der Nationaale Vergaderinge voor. Veel viel over een en ander stuk te zeggen. By het nagaan deezer Artykelen liepen de gevoelens dikwyls wyd uit een, en was de bepaaling moeilyk om den *Franschen* genoegen te geeven, en teffens het Krygsvolk van den Staat, als mede de Burgers, in verscheide opzigten, de In-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 532.

Inlegering betreffende, te vrede te stellen, drukkende lasten te voorkomen, alles zo draaglyk mogelyk te maaken, en voor den Lande te bezuinigen, zo veel als de zeer wydgaapende eischen van de *Fransche* zyde toelieten (*). CV. BOEK. 1796.

Veelvuldig waren de vervoegingen in vroegeren dage reeds geweest van misnoegde in den Lande wedergekeerde *Bataaven*, wegens de aanstellingen by de Krygsmagt van den Staat (†). Veel was 'er te doen gevallen by de Nationaale Vergadering door de herwaards gekeerden P. C. DE ROOK, by de Organisatie van de Armée door het Committé te Lande voorbygegaan en op een Jaarwedde gesteld, wanneer hy verzogt in zyn ouden rang geplaatst of als *Inspecteur Generaal der Ruitery* aangesteld te worden, een post nimmer hier te Lande in gebruik geweest, en welke, schoon door eenigen als hoogst nuttig beschouwd, door anderen aangezien werd als uitgevonden om DE ROOK daar mede te beloonen. Voor- en Tegenstanders ontbraken hem niet; en hy verdeedigde zyne zaak in een breed vertoog, 't welk aandagt wekte (§) en van lange naasleep was. P. C. DE ROOKS geval.

Ge-

(*) Men vindt de Stukken en de raadslagen daar over in het *Dagv. der Nat. Verg.* III. D. bl. 20—24.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIV. D. bl. 69.

(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 122. 250. II. D bl. 305. 350. Hoe zeer het Committé te Lande zich, in den voorleden Jaare, wegens haare verrigtingen verantwoordde, hebben wy in onze *Vaderl.*

CV. BOEK. — 1796. Wat met VAN HELDEN voorviel.

Gelukkiger slaagde terstond H. VAN HELDEN, geweezen Adjudant van den Generaal DU MOULIN, die in den Jaare MDCCLXXXVII, uit het Vaderland geweeken, eene langduurige Krygsgevangenis in het *Hessische* uitgestaan hadt, en daar uit wedergekeerd, zich met een Verzoekschrift, om weder op nieuw in 's Lands dienst geplaatst te worden by het Committé van het Bondgenootschap te Lande vervoegde. Hoe gunstig men over hem dagt, blykt uit het geen dit Committé, ten zynen opzigte, der Nationaale Vergadering voordroeg, om hem naamlyk aan te stellen tot *Inspecteur Generaal over de Zeekusten*, met den rang van Generaal Major, op een Jaarwedde van drie duizend Guldens, met vergoeding van Reiskosten, tot eene bepaalde som. *'s Gravenhaage* zou zyn verblyfplaats weezen, en hy, in allen deele, ten dienste van het Committé staan. Even als in 't geval van DE ROOK was de Post hier voorgeslaagen om VAN HELDEN mede te begiftigen, eene nieuwe. By het voorstel ontmoette zulks onmiddelyk de opmerking des Representants VREEDE, die hoe zeer VAN HELDEN hoogagtende, oordeelde, dat de Na-

onze *Vaderl. Hist.* XXXII. D bl. 284. aangeweezen, en ook aldaar, bl. 288. om de gelykheid der stoffe, eene nadere verdeediging van dat Committé in Grasmaand deezes Jaars by de Nationaale Vergadering ingediend, geplaatst. Wy wyzen derwaards over. Men vindt dit stuk in zyn geheel in het *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 426—434.

Nationaale Vergadering geene vryheid hadt, om, ten zynen gevalle, een nieuw Ampt te scheppen. Het Ampt moest niet om den Man; maar den Man om het Ampt gevonden worden. — By een nadere overweeging deezes voorslags, was de tegenstand, om ten bezwaare van 's Lands kas, deeze nieuwe post daar te stellen, nog sterker; dan vondt het voorstel van den Representant HAHN, om hem tot Generaal Major te bevorderen, met volmagt aan het Committé te Lande, om dien Vaderlander, daar en ten dien einde te gebruiken, als 't zelve 't nuttigst oordeelde, ingang. — Vol vuurs en yvers aanvaardde hy die aanstelling. Niet weinig geschils rees 'er naderhand over de Jaarwedde deezes begunstigden Mans; daar eenigen begreepen, dat het Jaargeld hem, by 't verzoek, door het Committé toegelegd, door hem zou getrokken worden; en anderen beweerden, dat hy het Jaargeld eens Generaal Majors, te weeten zes duizend Guldens, moest trekken. Met het eerste hielden de eerstgemelden zich verzekerd; dat hy zich zeer wel zou vergenoegen. Deeze zo wyd uit een staande begrippen te onderzoeken, werd eene Commissie aanbevolen: die voor haar gevoelen uitbragt, dat het doen van Uitspraak hier over der Nationaale Vergaderinge best zou voegen, 't zy by hoofdlyke stemming, of anderzins. Verre was het dat de Leden der Vergadering op dit stuk het toen eens konden worden. Her-

IV. BOEK. 1796.

CV. BOEK. 1796.

vatte beraadslaagingen bragten het eindelyk daar heen, dat men vastſtelde om den Generaal Major VAN HELDEN te doen genieten een jaargeld van vier en twintig honderd Guldens; dat hy, intusſchen in dienst des Vaderlands gebruikt, een daggeld zou trekken van tien Guldens daags, onder beding, dat deeze daggelden 's jaars de ſom van duizend Guldens niet zouden te boven loopen; en dat het Committé te Lande verzogt zou worden om dien Generaal Major, by 't openvallen eener Generaalspost, aan het Wetgeevend Lichhaam voor te ſtellen (*).

Te zeer zouden wy in byzonderheden treeden, met allen, die in deezen opkwamen, te vermelden: wy plaatſten deeze beide gevallen om derzelver byzonderheid; als mede van wegen het veelvuldige, 't welk des te doen viel ter Nationaale Vergadering, waar voorſtellen van dien aart, ſteeds aan voor- en tegenſpraak onderhevig waren, ſchoon ze niet vergezeld gingen van de voorgeſtelde ſchepping eens nieuwen Ampts.

LOCKHORSTS klagten over Deſertie en de ſchikking des Legers.

Naauwlyks waren de Krygsbenden van den Staat, op last van den Generaal BEURNONVILLE, met toeſtemming van het Bondgenootſchap te Lande, na de Grenzen getrokken, of men hoorde, over de ſchandlykſte Dienstverlaating den Repreſentant VAN LOCKHORST klaagen, terwyl hy

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* II. D. bl. 38. 90. 105. 289. 460 en 438.

hy zyne verdenking uitboezemde, wegens de Vaderlandsche denkwyze veeler Officieren. Dit stuk wilde hy naagegaan, en de daaden door het Bondgenootschap te Lande verrigt, onderzogt hebben. Byzonder stondt hy stil op de schikkingen van onze Armée, die, strydig met de bepaaling, dat men in de eerste Linie zich zou bedienen van *Fransch* Krygsvolk, en het onze in de tweede plaatzen, in de eerste gerangschikt was. — Een voordragt van dien aart keurde men gewigtig genoeg om deswegen zich by het Committé te Lande te vervoegen (*).

XV. BOEK. — 1796.

Antwoord van het Committé te Lande.

Niet lang draalde 't zelve met een antwoord in te zenden over dat *geruchtbaarend voorstel*; gelyk zy 't zelve betytelden. De berigten wegens het verloop van 's Lands Krygsvolk, schreeven zy toe aan bedoelingen niet duister te raaden, als alleen strekkende om het Committé meer en meer verdagt te maaken, en van een verkeerd bestuur te beschuldigen. Dat 'er verloop onder het Krygsvolk plaats hadt, konden zy niet loochenen, grooter was hetzelve dan wenschlyk; doch zo groot niet als men verspreidde. Dan, vraagden zy, ligt de oorzaak in verkeerd genomene maatregelen? in de kwaade trouw der Officieren? of moeten wy ze elders zoeken? Zy hielden zich verzekerd, dat dezelve, buiten het misdaadig opzet van eenige byzondere persoonen, wier

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 209.

CV. BOEK. 1796. wier verlies ook geen verlies voor het Vaderland was, voornaamlyk moest gezogt worden, en ook te vinden zou weezen in gebrek aan Leevensbehoeftens, die de Soldaat, by de overgroote duurte van alles, zich niet genoegzaam kon aanschaffen; in de jalouzy, die natuurlyk by de Vaderlandsche Krygsknegten moest ontstaan, wanneer zy zagen, dat hunne *Fransche* Wapenbroeders, met welken zy te velde getrokken waren, en niet *zy*, van Vleesch en Brood werden verzorgd. „ Dat," laaten zy woordlyk volgen, „ het „ Gouvernement de Staatkunde van den „ grooten FREDRIK volge, den Krygs„ man wel voede, en wel kleede, en men „ zal van geene Desertie hooren. Wy „ zien wel de bron van het kwaad; maar „ ons ontbreeken de middelen, om die „ weg te neemen — aan U Burgers Re„ presentanten! staat zulks; geeft ons nu „ *Last*; maar boven alles geeft ons *Geld*, „ om dit ten uitvoer te brengen."

Zy droegen geen kennis, dat de Officieren, hun pligt vergeetende, hun eed verzaakende, by oogluiking, of zelfs met voorkennis, hunne onderhebbende Manschappen gelegenheid gaven om 's Lands Vaandels te verlaaten. Zy wilden, dat men ze noemde. Hier aan was de eer van 's Lands Officieren hoogst gelegen. „ Verdenkingen van den gemelden aart „ moest den yver in den dienst zeer doen „ verflaauwen, zelfs by de bestgezinden. „ Wees men de slegten aan, zy zouden

„ hun,

„ hun, anderen ten voorbeelde, straffen, „ zy zouden hun misdryf met hun lee„ven boeten; zy wilden geen weezens „ voeden, die hun den dolk in den boe„ zem zouden wringen.”

Wat de door BEURNONVILLES schikking des Krygsvolks betrof, door LOCKHORST vermeld, raakte den Veldtocht des voorleden Jaars, niet van dit Jaar. De bedoelingen daar van openlyk aan den dag te leggen, was ten hoogsten onstaatkundig, en zou de Vyanden des Vaderlands in de hand werken. De genomene schikkingen waren die des Generaals BEURNONVILLE, die, met de Commissie van Buitenlandsche zaaken, het plan van deezen Veldtocht beraamd hadt. Zy verlangden niets meer, dan dat op de daaden, welke zy verrigt hadden, en nog stonden te volvoeren, ernstig werd agtgegeeven, en dat een Commisfie tot onderzoek hunner verrigtingen een spoedig verslag deedt.

Bedenkingen van BEURNONVILLE deswegen.

Met deezen Brieve zonden zy teffens het schryven van den Generaal BEURNONVILLE, waar op zy zich in denzelven beroepen hadden. Die Veldheer gaf, tegen het verloop des Krygsvolks, den zelfden raad als wy het Committé hoorden voorstellen. Wat het rangschikken der Krygsknegten in de eerste of tweede Linie betrof, schreef hy, dat de Nationaale Vergadering de Armée der *Bataafsche* Republiek aan zyn Opperbevel toevertrouwende, des geene voorwaarde bepaald hadt. Daarenbo-

CV. BOEK. 1796. boven merkte hy op, dat het, van zyne zyde, zo dwaas als onstaatkundig zou weezen in een tweede Linie, en dus agter zich, plaats te geeven aan Krygsvolk, waar op hy geen vertrouwen stelde, dat dit niet anders weezen zou dan zich tusschen twee vuuren te stellen, als de vyand op hem aanviel, indien 'er verstandhouding was tusschen den vyand en de verdagten, die zich onder het *Bataafsche* Krygsvolk konden bevinden. 'Er byvoegende, dat het verlaaten van 's Lands dienst der zodanigen misschien heilzaam was: dewyl hy liever vogt met een hand vol Braaven, dan met een groot Leger, bestaande uit bloodaarts of Tegenomwentelingsgezinden (*).

Van Lockhorst des niet voldaan.

De Representant Lockhorst bevondt zich niet ter Vergaderinge by het voorleezen deezes Briefs; dan nam de eerste gelegenheid waar om zyne gedagten daar over te zeggen. Hy vondt dien gesteld in een styl, niet voegende aan een ondergeschikt Committé, en op eene hem beledigende wyze geschreeven; hy bragt de bewyzen by, op welke zyn voorstel rustte; de gronden van het verloop des Krygsvolks, in den Brieve opgegeeven, erkende hy ten deele; doch was verre van dezelve genoegzaam te houden. Den doolhof van de Organisatie van 's Lands Armée wilde hy zo min als de Leden van het Committé in treeden; doch liet zich hef-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 209—211.

heftig uit over de aanstelling eeniger Oranjegezinde Officieren, met voorbygang van braave Vaderlanders. De zaak werd eener Commissie in handen gegeeven (*).

Eerlang gaf de Burger GRASVELD, Commissaris by de *Bataafsche* Armée te velde, by gelegenheid eens aanzoeks om spoedige toeschikking van benoodigdheden, te verstaan, dat het verloop onder het *Bataafsche* Krygsvolk geheel hadt opgehouden, naa het uitvoeren eener Militaire Strafoefening, op last des Luitenants Generaals DAENDELS (†).

Hier mede eindigde de verdenkingen op het Uitvoerend Bestuur niet. De Volksvertegenwoordiger BLOK merkte op, dat de Nationaale Vergadering geene volkomene kennis droeg van het beheer der zaaken aan dat Bestuur toevertrouwd; hoe zulks noodig was om een bepaald en algemeen vertrouwen tusschen het Wetgevend en Uitvoerend Bewind daar te stellen; welk vertrouwen ter bereiking van de heilzaamste oogmerken voor het heil van Volk en Vaderland, hy onontbeerlyk keurde. Hy gaf in bedenking of de Vergadering niet zou kunnen goedvinden eene Commissie te benoëmen om de werkzaamheden van het Uitvoerend Bestuur, met alle naauwkeurigheid, te onderzoeken, de wyze van inrichting na te gaan, en kundschap op te doen van alles wat de Vergadering

VII. BOEK. 1796.

't Verloop des Krygsvolks gestuit.

Voorstel van BLOK om kennisneeming van de verrigtingen des Uitvoerenden Bewinds.

(*) *Dagverh der Nat. Verg.* II. D. bl. 281.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 323.

CV. BOEK. 1796.

gadering daar mede nader bekend zou maaken by een uitgebragt Verslag (*). — Daar aan werd voldaan met de bekendmaaking, dat die berigtgeevingen, binnen weinig dagen, in gereedheid zouden weezen (†).

Voorstel van Lockhorst om Lysten wegens de Armée.

Naauwlyks hadt men eenige Leden benoemd om dit voorstel nader te onderzoeken of VAN LOCKHORST nam deeze, misschien gegeevene, gelegenheid waar om de snaar des wantrouwens ten opzigte van het Committé der algemeene zaaken van het Bondgenootschap te Lande, weder en sterk te roeren. Aanstippende wat hy, raakende dit onderwerp, reeds gezegd hadt, voegde hy 'er nevens, dat hem niets aangenaamer zou weezen, dan iets toe te brengen, om, voor het vervolg, allen twyfel weg te neemen, en der Natie verzekering te geeven, dat men, in alle gevallen, op onze Armée dien staat kon maaken, als noodig was om de veiligheid van binnen en van buiten te bevestigen. — In naavolging der *Franschen* wilde hy beslooten hebben, tot een last aan het bovengemelde Committé, om, binnen den tyd van vier weeken, naauwkeurige en uitvoerige Lysten en Staaten op te geeven van de geschaapendheid des geheelen Legers, waar van hy het model mededeelde.

Handelingen daar over.

Heftige tegenspraak, boven al tegen de scherpe inleiding gericht, bejegende dien voor-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 414.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 174.

voorslag. Eenigen wilden dat het geen voorwerp van raadpleeging kon uitmaaken; dewyl 'er geene bepaalde beschuldigingen tegen het Committé in 't midden gebragt werden, en men geen gewigt aan algemeene verzekeringen mogt hegten; men wilde dat Lockhorst het voorstel terug name, en verklaarde, dat 'er geen wantrouwen, hoe genaamd, omtrent het Committé te Lande by hem huisvestte. Anderen oordeelden het noodloos, en zelfs, in dit tydstip, gevaarlyk, zodanig een voorstel in werking te brengen. Geenen hielden, schoon de inleiding tot het voorstel in zyne waarde laatende, het voorstel zelve van eene mogelyk zeer heilzaame strekking. Van Lockhorst den heftigen tegenstand ziende, welk zyn aanhef ontmoette, betoonde zich gereed om deeze; hoe zeer hy zich dezelve niet schaamde; van het voorstel af te scheuren, wanneer hy begreep dat 'er geen twyfel meer zou vallen om daar mede overeenkomstig te besluiten. Dan hier in bedroog hy zich: dewyl, naa eenige voor- en tegenspraak, het besluit des Voorzitters viel, om, daar in het voorstel nog wel eenige verbeteringen te maaken waren, en 't zelve voor eene meerdere uitbreiding vatbaar was, 't zelve in handen eener Commissie te geeven. (*)

XCV. BOEK. 1796.

Het verwylde eenigen tyd eer dit Verslag opdaagde. 't Zelve behelsde veele aan-

Uitgebragt verslag.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 414—417.

IV. BOEK. 1796.

aanmerkingen op de Organisatie der Armée, grootlyks strekkende om den voet daar in gehouden, te verdeedigen, inzonderheid, wegens het plaatzen van Officieren, die der Oranjeparty toegedaan geweest waren. Ondanks den grooten spoed, waar mede dit werk volvoerd moest worden, hadt men alle voorzorgen gedraagen, die genomen konden worden, zo in de keuze uit de *Bataaven*, als uit de voorige zeer verstrooide Armée, van welke, zonder eene geheele herschepping, geen nut te hoopen, maar zelfs het grootste nadeel voor den Lande te vreezen was. Immers, volgens deeze opgaven, waren aan 't hoofd der Corpsen mannen geplaatst, wier kunde, braafheid en liefde tot het Vaderland boven allen twyfel verheeven was. Bevonden 'er zich onder de minderen, die anders beter geweerd geweest waren, men wist hoe deezen, als 't ware, gedwongen werden zich wel te gedraagen. — Uit de uitgeweekene *Bataaven* werden, voor verre het grootste gedeelte, de Hoofden der halve Brigades en Battaillons genomen, in welker keuze men de voorstellingen volgde van den Luitenant Generaal DAENDELS, van de Generaal Majors SULJARD, BONHOMME en BORCOP. — De verdere Officieren werden genomen uit de Officieren, die, in de Jaaren MDCCLXXXVII, afgezet en gepensioneerd waren, of ook uit anderen, die zich, met verzoek om geplaatst te worden, hadden aangediend, en van wier Burgertrouw men zich overtuigd hieldt,

hieldt. Zeer weinigen uit de oude Armée werden aan het hoofd der Battaillons geplaatst, en men koos dan nog alleen de zodanigen welke veelvuldige aanbevelingen hadden. — Met dit alles, en het verwerpen van eenigen, die by de Organisatie in 't eerst geplaatst waren, hadt men alle gebreken niet kunnen vermyden, noch het mogelyk plaatzen van geheel onwaardige voorwerpen.

Bevonden 'er zich nog de zodanigen in het Leger van den Staat, de Verslagdoeners in deezen verlangden derzelver ontdekking, en twyfelden niet of deeze zou opdaagen, te meer daar de Represèntant VAN LOCKHORST, wiens voorstel dit Verslag deedt gebooren worden, verklaard hadt de zodanigen te kennen, en dezelven te zullen aanwyzen, zo ras de door hem begeerde Lysten waren ingekomen. — De Commissie maakte geene swaarigheid, om, voorbehoudens eenige aanmerkingen op de ingediende Lysten, de eenigzins veranderde aan het Committé te Lande, met aanschryving, toe te schikken. De veranderingen betroffen voornaamlyk de twee Vraagen, in VAN LOCKHORSTS voorstel; waar de Officieren zich bevonden hadden van den eersten January MDCCLXXXVI tot den eersten January MDCCLXXXVIII? — welke hunne Handteering of Beroep geweest waren, vóór dat zy in den Krygsdienst traden? Noodig keurden de Verslagdoeners de eerste weg te laaten: dewyl men de braafheid eens Officiers, niet kon

EV. BOEK. 1796.

kon beoordeelen uit de verblyfplaats, in 't gemelde tydvak; of zelfs uit de Party, in welker dienst hy zich toen gebruiken liet — en de tweede geen plaats te geeven: dewyl de bekendmaaking van het voorig Beroep, niets ter zaake deedt, en soms van schadelyke gevolgen voor de dienst zou kunnen worden (*).

Beurnonville klaagt over het werven van Zeevolk onder de Landmagt.

Land- en Zeevolk hadt men beide noodig. De Wervers van Zeevolk hadden, volgens ingediende klagten van den Generaal BEURNONVILLE, verscheide manschappen tot de vyf en twintig duizend man *Fransch* Krygsvolk in dienst deezer Landen behoorende, tot den *Zeedienst* overgehaald, en aan denzelven verknogt. Hier tegen verzogt die Generaal voorziening, teffens vermeldende, last gegeeven te hebben; om dergelyke Wervers, als ze in handen des Krygsvolks geraakten, volgens de Krygswetten, daadlyk te straffen (†).

Verslag wegens de Pensioenen.

Van voorlange hadt het stuk der Pensioenen aan Krygslieden den Lande schatten gekost, en kon het niet uitblyven of de schaarsheid van Penningen, moest althans het oog daar heenen doen wenden. Eenige Representanten, door de Vergadering daar toe benoemd, bragten een Verslag uit, gewaagende van de ontzettende som, welke deeze jaarlyksche Begiftigingen

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 108 en 173 enz.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 410.

gen beliepen; hoe de geweeze Stadhouder, met dezelve uit te reiken, willekeurig, en naar gunst, en niet tot 's Lands best, gehandeld hadt. Het loon aan verdiensten verschuldigd bezigende om verdienstlooze gunstelingen te plaatzen; terwyl welverdiend hebbende, ontydig, ten bezwaare voor den Lande. en ter vernedering van een Man van Eer, den dienst ontzegd, en met een schraale gift werden afgezet. Behalven andere misbruiken in dit stuk door hem gepleegd, was hy zeer mild geweest, ten kosten van den Staat, met op de Pensioenlyst menig een te brengen, die het Vaderland nog lang kon en gaarne wilde dienen, om aanbevolene gunstelingen, meest al vreemden, te plaatzen, of ook wel om een ydele gril te wreeken. — Het verrigtte van hun Hoog Mogenden, onmiddelyk naa de Omwenteling, ten deezen opzigte vermeld hebbende, komen zy tot de Uitgeweekenen, en op uitnoodiging van hun Hoog Mogenden herwaards gekeerde *Bataaven*, wier aantal om Pensioenen vraagende, of zich om Gratificatie aanmeldende, zeer aanmerkelyk was. Het ontbrak, ten deezen opzigte, aan de vereischte bepaalingen. Men scheen bedoeld te hebben, deezen by voorkeur 't zy in de nieuwe Armée te plaatzen, 't zy tot andere Posten, by voorkeuze, te bezigen; dit viel ook zommigen te beurte, niet weinigen egter beklaagden zich over dit gemis, en vestigden hun aanspraak op Pensioen of Gratificatie: eenigen was dit toe-

ge-

CV. BOEK. 1796.

geſtaan, anderen bleeven het nog vorderen. Wat hier omtrent, in de dagen van beroering gedaan was, ſtippen zy aan. Dan merken 'er nevens op, dat zulke Vaderlandſche Liefdegiften niet kunnen geagt worden toegelegd te zyn, dan aan zulken, die het verdienden; immers zulks door hun gedrag niet wraakten. Vondt men onder de Gepenſioneerden, die zich, blykens voldoende bewyzen, in de Jaaren MDCCLXXXVI en MDCCLXXXVII, aan wandaaden hadden ſchuldig gemaakt, of den Gewestlyken Eed verbreekende, uit *Holland* na *Gelderland*, of het *Stichtſche* Leger, waren overgeloopen, voor dezulken, ſchoon zy op de Penſioenlyst ſtonden, zouden zy het doorſchrappen voor de minſte ſtraf rekenen. — Zy maakten ook geene zwaarigheid om allen op de Penſioenlyst geplaatſten, die, in de gemelde jaaren, ergens in bezetting lagen, waar de Soldaaten plundering of geweld pleegden, getuigſchriften af te vorderen, dat zy daar in geen deel haden, en ook niet in gebreke waren gebleeven, zulks kunnende en moetende beletten, daadlyk belet, immers niet begunſtigd hadden. — Het zelfde merkten zy aan ten opzigte van hun, welken niet alleen, by de jongſte Omwenteling, niet vraagden om geplaatst te worden; maar weezenlyk niet wilden geplaatst zyn; als mede de zodanigen, die zich nog wel ter plaatzing aangemeld; doch geweigerd hadden in 's Lands dienst te treeden, als, naar hunne inbeelding, niet hoog genoeg

ge-

gerangschikt; en eindelyk allen, die een andere geschikte post was aangebooden; doch, om het Pensioen te behouden, van de hand geweezen hadden. — Voorts gaven zy hunne bedenkingen op, hoedanig de Pensioenen, huns oordeels, ten meesten nutte des Vaderlands, moesten zyn ingericht. —— Ten slot van dit welgesteld Verslag een wenk geevende, schoon met beduchtheid van den reeds zo zwaaren last des Lands te vergrooten, om ook den Man, die by de gevaaren des Oorlogs, de gevaaren der Zee, op onze Vloot tartte, in zynen 's Lands dienst grys geworden, niet te verstooten, of aan de worstelingen van prangende behoefte over te laaten (*).

CV. BOEK. —— 1796.

De Afgevaardigden uit *Stad en Lande* hadden, reeds, in Louwmaand deezes Jaars, by hun Hoog Mogenden, wegens zodanig eene uitmonstering onder de Pensioentrekkenden gesprooken. Een aantal Burgers van dit Gewest deeden by de Nationaale Vergadering een verzoek in geschrifte om eene spoedige herziening van de Lyst der Pensioenen; het dagt hun onbestaanbaar, dat Lieden van geheeler harte de voorige Orde van zaaken toegedaan, door het zweet en bloed der Burgeren gevoed werden. Gereeden ingang vondt dit by zommige Representanten. Een hunner betuigde op den eigen dag der inlevering deezes Verzoekschrifts brieven ontvangen te

In *Stad en Lande* yvert men om het naazien der Pensioenlysten.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 595—600.

CV. BOEK.

1796.

Armoede veeler gepensioneerde *Bataaven.*

Klagten over gebrek aan Betaaling.

te hebben, welke hem Gepensioneerde Officieren aanduidden, schuldig aan de verregaandste euveldaaden tegen de Patriotten (*).

Onder de Gepensioneerden telde men een aantal oude Vaderlanders, als mede veelen in de kragt huns leevens, die, by de Omwenteling, op den Vaderlyken bodem wedergekeerd en niet in het Leger geplaatst waren, hoe zeer zy wenschten zich met de betwisters der Vryheid op het veld van Eer te meeten; volgens een besluit mogten geene Officieren, eenig Politiek Ampt bekleeden. Deeze allen vonden zich, in zo verre zy geen andere middelen van bestaan hadden, genoodzaakt van het hun toegekende Jaargeld te leeven. Bekrompen was dit zeker, doch eenigzins te draagen geweest, indien de betaaling, ten gezetten tyde, geschiedde; dan ook dit haaperde.

In Oogstmaand hadt een aantal deezer ter Nationaale Vergadering een Verzoekschrift om betaaling ingeleeverd. 't Zelve was aan het Committé van het Bondgenootschap te Lande gezonden, met last om daar in te voorzien; doch dit was zonder uitwerking gebleeven. Zy herhaalden dit verzoek in Wynmaand, met verdubbelden aandrang; daar zy, nu in zeven maanden, geene betaaling erlangd hadden. By de indiening van 't zelve haalde een en ander van de Leden der

Ver-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 598. 674.

Vergaderinge voorbeelden op van de schreiende armoede door deezen en geenen geleden, en waar mede zy nog bleeven worstelen, zommigen in hun ouden dag, anderen met Vrouw en Kinderen, broodgebrek lydende. Zy vonden onder de Leden, die met hun zich de zaak deezer hoogst behoeftigen aantrokken.

CV. BOEK. 1796.

Besluit daar op.

De Voorzitter TEN BERGE, die als zyn raadslag hadt uitgebragt, om dit Verzoekschrift in handen van het Committé te Lande te stellen, om 'er, zonder verwyl, in te voorzien, voor zo verre de klagten gegrond waren; dan het ingebragte verstaan hebbende, voegde hy 'er nevens, om het meergemelde Committé aan te schryven, dat men die waarlyk behoeftigen, voor eerst, drie maanden zou uitbetaalen (*).

Bepaaling wegens de Pensioenen en Gratificatien der *Bataaven.*

Ontelbaar veel Uitgeweekenen, waar onder niet weinigen, die in *Fransche* Krygsdienst geweest waren, hadden voorheen met klagten en verzoeken niet opgehouden, en gunstige Besluiten verworven, schoon met bepaalingen, die men voeglyk keurde. Over het aanneemen en geeven van Pensioen of Gratificatie in ééns, of het weigeren, was van tyd tot tyd, veel te doen gevallen, zo in de onderscheidene Gewesten, als by hun Hoog Mogenden, en thans by de Nationaale Vergadering. Daar bragt de Commissie tot de zaak der *Bataaven* een breed Verslag

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 361.

CV. BOEK. 1796. ſlag in, door eenigen beſtreeden en afgekeurd, door anderen verdeedigd en omhelsd. Het beſluit viel dat de Vergadering inſtemde met de gronden en beweegredenen in het Verſlag voorkomende, met verzoek des Voorzitters dat de Leden aan de Commisſie zouden opgeeven wat zy ter opheldering van den ſtaat van byzondere Perſoonen wisten (*).

Wat by een nader Verſlag gebeurde. Een nader Verſlag dier Commisſie wedervoer het zelfde lot; dan de tegenkantingen waren heſtiger. 's Voorzitters STOFFENBERGS hamerſlag, op het voorſtel, dat de Vergadering met het Verſlag inſtemde, werd betwist door VAN HOOFF en BLOK, die betuigden zich niet te ſtooren aan een willekeurigen hamerſlag des Voorzitters; diens nader voorſtel om het Verſlag te omhelzen, met uitzondering van de Perſoonen, omtrent welke bedenkingen waren ingebragt, waar van men nader berigt zou geeven greep ſtand (†).

Over de Gewapende Burgermagt. Met de Landmagt van bezoldigde Knegten, waar van wy dus verre ſpraaken, paarden zich de overleggingen, wegens eene Gewapende Burgermagt, over welke reeds in den voorleden Jaare, zo veel te doen viel (§); een ſtuk zo onderſcheiden beoordeeld (**), en nu weder het onderwerp van veelvuldige beraadſlaagingen.

On-

(*) *Dagv. der Nat. Verg.* III. D. bl. 367—384.
(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 299.
(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXII. D. bl. 277 *enz.*
(**) Men zie hier over R. METELERKAMP *De Toeſtand van Nederland* II. D. bl. 219 *enz.*

Onder de eerste Gelukwenschers der Nationaale Vergadering telde men de Afgevaardigden uit de Algemeene Vergadering der gevolmagtigde Gecommitteerden van de Gewapende Burgermagten der onderscheidene gedeeltens van de Republiek. In derzelver Aanspraak gewaagden zy van het oogmerk om, binnen weinig dagen, een ontwerp van algemeene Burgerwapening, op de één en ondeelbaarheid gegrond, als de vrugt hunner voorbereidende werkzaamheden, naar den algemeenen wensch van het beste en welwillendste gedeelte des Volks ingericht, te zullen aanbieden (*).

IV. BOEK. 1796. Voorslag van Gecommitteerden tot het stuk der Gewapende Burgermagt.

Eene Commissie uit derzelver midden verscheen ter Nationaale Vergaderinge. De Burger VAN DER SPEK, ontvouwde breedvoerig de bedoeling dier Vergaderinge, en de middelen ter bereiking van dezelve te werk gesteld. Byzonder drong de Spreeker aan, dat hun Plan op de Een- en Onverdeelbaarheid van het Gemeenebest gegrond was, zonder welke dezelve ook geen nuttig of kragtdaadig bestaan kon hebben, althans niet, om, op den eersten wenk, door dezelve in staat te zyn om in- en uitwendige Vyanden te kunnen tegengaan en beteugelen — „ deeze sterkte moest," gelyk zy zich woordlyk uitdrukten, „ toch op het „ voetspoor der Vaderen, een voornaam, „ zo niet het voornaamste doel hunner „ Bur-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 13.

CV. BOEK. 1796. „ Burgerwapening weezen, zou dezelve „ niet enkel in *Soldaatjen-speelen* bestaan, „ of tot een Burgerwagt van willekeur „ en eigendunkelyk Gezag van één of „ veelen verstrekken, gelyk de droevige „ ondervinding zonder derzelver georden- „ de Vereeniging, zo vaak geleerd hadt."

Zy beklaagden zich, dat, uit het *Groninger Grondgebied*, geene Gelastigden, uit hoofde van de byzondere Organisatie daar plaats hebbende, hadden mogen verschynen: uit alle de andere Gewesten waren die opgekomen (*).

Ten aanziene van de *Requisitie*, in het Plan vermeld, wilden zy de Vergadering doen opmerken, dat, hoe zeer zy, kortheidshalven, en om de algemeene verpligting van elk braaf Burger in den nood des Vaderlands aan te duidden, zich van die algemeene bewoording bediend hadden, dezelve in geenen deele gelyk gesteld moest worden, noch stondt, met die sterke bepaalingen, waar mede dezelve elders uitgeoefend is; veel min eene nieuwigheid uitmaakte, en nog veel minder als van de *Franschen* overgenomen, moest wor-

(*) TONKO MODDERMAN gaf eerlang te verstaan, dat hy, als Lid van de Commissie ter instaatstelling der Verdeediging van het Frontier benoorden den *Tsfel* het Plan dier Organisatie met zyn Amptgenoot voorgesteld hadt; doch dat de eer van het Ontwerp den schranderen Generaal DUMONCEAU toekwam, en dat de *Groningers* niet minder dan zy deel hadden in deszelfs overweeging. *Dagverb. der Nat. Verg.* I. D. bl. 435.

worden aangemerkt. Zy beweerden dat dit niets nieuws was, en weiden hier over uit, om voor den min doorzigtigen hunner Medeburgeren, die zo noodzaaklyke maatregel in deszelfs waaren dag te ſtellen, en voor te komen de misleiding, en verkeerde indruk, welke dit ſtuk, ten nadeele der Burgerwapening, anderzins zou kunnen maaken. — Verder ſtelden zy te deezer gelegenheid voor, het geeven der Wapenen, van 's Landswege, en het ſchenken van het Stemregt aan allen, die de Wapenen werden toevertrouwd. CV. BOEK. 1796.

Voorts verſtendigde de Spreeker de Nationaale Vergadering, dat de Algemeene Vergadering der Gelastigden uit de Gewapende Burgermagten, eer dezelve uit een ging, eene Commisſie van Correspondentie benoemd hadt, belast met het inleveren van het Ontwerp, en tevens om ſtaande de raadpleeging der Nationaale Vergadering over de begeerde Bekragtiging van 't zelve, zodanige ophelderingen en inlichtingen te kunnen geeven, als misſchien zouden vereischt worden.

Een hier over ingediend Verſlag.

De Voorzitter beloofde, dat de Vergadering het Plan, ten ſpoedigſten, in ernſtige overweeging zou neemen, en boodt der Commisſie de eer der Zittinge aan (*). — De Leden, welken dit Plan ten onderzoek in handen gegeeven was, marden niet met het uitbrengen eens Verſlags; maar leverden

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 170. 207. en 216.

CV. BOEK. 1796.

den 't zelve in 't voorst van Bloeimaand in. Zy bekenden in de behandeling diens onderwerps veele moeilykheden ontmoet te hebben, welke hun van dien aart ſcheenen, dat dezelve een bedaard onderzoek vereischten, en in één oogenblik niet konden uit den weg geruimd worden.

Doch, daar de nood des Vaderlands veelligt de kragtdaadige medewerking, binnen kort, zou kunnen vereiſchen, begreepen zy het allernoodigst te weezen, dat, op de eene of andere wyze, aan het groot oogmerk voldaan werd, en dus eenige voorloopige ſchikkingen te moeten voordraagen, die daadlyk van uitwerking zouden kunnen zyn. Met voorbehouding en aanbod, om vervolgens bedaard, en zo ſpoedig mogelyk, met het onderzoek voort te gaan, en een nader Verſlag uit te brengen.

Voorſlag van eene Proclamatie en Brief aan de Gewesten.

Hun voorſtel was om aan de Hoogstgeconſtitueerde Magten, in elk Gewest, eene Proclamatie te zenden, onder geleide van eenen Brieve, om hun yver en medewerking in deeze gewigtige zaak in te roepen (*).

Ontwerp daar van voorgedraagen.

De Repreſentant VREEDE las het Ontwerp dier Proclamatie voor. De aanhef, vol vuurs, ſtrekte om den Burgerwapen-han-

(*) De Verſlagdoenders herinnerden, dat de volvoering deezer zaake, ten opzigte der Ingezetenen van *Wedde* en *Westwoldingerland*, aan de Hoogstgeconſtitueerde Magt van *Stad en Lande* behoorde te worden aanbevolen, en de aanſchryving daar mede overeenkomſtig worden ingericht.

handel by een Vry Volk aan te pryzen. De *Bataaven* werden van vroeger en laater tyden, wanneer zy als Burgers streeden voor Vaderland en Vryheid, herinnerd. — By de bekendmaaking des oogmerks tot een nader overziening van het Plan, wordt te verstaan gegeeven, wat men, intusschen voorstelde te verrigten.

CV. BOEK. 1796.

Hoofdzaaklyk luidde hunne bedoelde Berigtgeeving aan den Volke, dat zy besslooten hadden, by wyze van vrywillige deelneeming, te onderzoeken, wie genegen zoude zyn, zich tot den Wapenhandel te verbinden, om, des noodig geworden, het Vaderland te verdeedigen — welke loflyke, heilryke pooging op zich zelve van alle zyden, den lust tot denzelven zou opwakkeren en uitbreiden.

De Wapens, welke de Burgers begeerden te ontvangen, zouden van 's Lands wegen gegeeven, en de vergoeding die hun voor verzuimden tyd toekwam, uit 's Lands Kas voldaan worden. Zy hadden, ten dien einde, hunne Naamen aan daar toe Gemagtigden op te geeven.

In dertien Artykelen was dit voorloopig Plan begreepen. I. Alle Burgers, van achttien tot vyf en vyftig Jaaren, geneegen om de Wapens op te vatten, om, in gevalle van nood, tot verdeediging van Vryheid en Vaderland, gebruikt te worden, zouden, op de aanvraage der Hoogstgeconstitueerde Magten, of der daar toe door dezelve Gelastigden, zulks moeten verklaaren. — II. Derzelver Naamen,

CV. BOEK. 1796. zouden opgetekend, en de lysten aan de Nationaale Vergadering overgezonden worden met eene naauwkeurige opgave van de nog ontbreekende wapenen, welke hun uit 's Lands Magazynen zouden worden toegevoegd. — III. Zy die Leden waren van eenige plaatslyke Burgermagt, of wel van een zeker District, zouden daar door niet verhinderd worden, om in deeze Vrywillige Wapening deel te neemen. — IV. De Bataillons- en Compagnies Officieren, die het bevel zouden voeren over de Manschappen, die zich vrywillig verbonden hadden, zouden door dezelven worden verkoozen. Dit nogthans onder zodanige bepaaling en op zulk een voet, als nader zou worden vastgesteld. Dat ter plaatze, waar, zedert de laatste Omwenteling, eene Gewapende Burgermagt mogt georganiseerd zyn, en waar van zich een genoegzaam aantal Vrywilligers, uit een en hetzelfde Corps hadt opgedaan, zouden deezen hunne reeds verkoorene Officieren kunnen behouden. — V. Allen, die zich door deeze vrywillige Wapening aan den dienst van het Vaderland hadden toegewyd, zouden daar door, schoon anders beneden den bepaalden ouderdom zynde, tot Stemgeregtigde Burgers daadlyk worden aangenomen. — VI. Ieder derzelven zou van wegen de Nationaale Vergadering, een Certificaat, als vertrouwd en verdienstlyk Burger, worden toegereikt. — VII. Alles gelykstaande, hadden zy, boven anderen, uit hoof-

hoofde hunner verdiensten geene byzondere aanspraak op Ampten en Beneficien. — VIII. Zy zouden, ten minsten tweemaal 's weeks, zich in den Wapenhandel oefenen, en desbegeerende, wegens den verzuimden tyd, schadeloos worden gesteld. — IX. Van het oogenblik, dat zy, ter Verdeediging van het Vaderland daadlyk werden gebezigd, zouden de Officieren en Sergeanten betaald worden als die van de staande Armée deezer Republiek, en de Corporaals genieten in de week 3 Guldens, de overige Manschappen 2-10- boven de gewoone uitdeeling van vleesch en brood. — X. Daarenboven zouden zy, die op de eene of andere wyze boven anderen hebben uitgemunt, deswegen ook buitengewoon worden beloond, en van hunne verdiensten een vereerend getuigschrift ontvangen. — XI. De Naamen der verdienstlyke Vrywillige Burgeren zouden in de Jaarboeken der Republiek, worden opgetekend, om als Mannen, die de Vryheid hadden helpen vestigen, aan de vergetelheid onttrokken te worden. — XII. Het Vaderland de dappere daaden zyner Verdeedigeren dankbaar erkennende, zou ook de rampen, hun in die Verdeediging overkomende, edelaartig verzagten. — XII. Naa dat de Lysten der zich aangegeeven hebbende Burgeren zouden zyn ingekomen, zou een behoorelyk Reglement, zo omtrent de Organisatie van deeze Vrywillige Burgermagt in 't algemeen, als het

 aan-

CV. BOEK. 1796.

aanstellen der Officieren, het beheer der Kasse, Krygstugt en wat daar mede toe behoort, worden bepaald. — Het ontwerp des rondgaanden Briefs aan de Hoogstgeconstitueerde Magten werd tevens medegedeeld (*).

Hoe beoordeeld.

By de afzonderlyke overweeging van alle de Artykelen, welke niet kort duurde, en met heftige over- en wederspraak vergezeld ging, betoonden zich zeer weinigen gereed om ze aan te neemen, zo als zy daar lagen. Eenigen wilden het stuk, als niet kunnende dienen, terug geeven; anderen iets volledigers hebben, met aanwyzing van het gebrekkig gekeurde. Artykel voor artykel byzonder behandeld, bragt de geesten, nu en dan, in heftige beweeging, en de aflaating van een en ander Artykel, en meerdere of mindere verandering in andere voort. Dit was ook het geval, schoon in mindere maate, ten opzigte van de Proclamatie; de Geleidbrief ging met goedkeuring door (†).

Aanmerkingen van de Commissie uit de Gewapende Burgers daar op.

De gemaakte veranderingen smaakten geheel niet aan de Commissie, uit welker boezem het eerste Ontwerp voortkwam (§). De in *'s Haage* gebleevene Leden beschouwden het als een geheel nieuw Ontwerp, van het naar den wensch der Gewapende Burgermagt vastgestelde en uitgebragte, niets dan de schaduw hebben-

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* I. D. bl. 420. 422.
(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* I. D. bl. 433—443.
(§) Zie hier boven bl. 131.

bende, terwyl het *geheele* weezen veranderd was, en een geheel nieuw bestaan hadt, in menigvuldige opzigten geheel afwykende van, en strydig met het voorgaande. Uit deezen hoofde wilden zy met het besluit verbeid hebben, tot dat zy hunne nadere bedenkingen zouden hebben ingediend (*).

Breed spraaken zy van de eenpaarigheid des besluits tot het indienen van hun Plan, op last en uit naam der Gewapende en daar toe bevoegde Burgerschaar van het geheele Gemeenebest. Ten opzigte van *Stad en Lande* (†) 'er by voegende, dat schoon het hier van uitgezonderd was, egter de Gewapenden, in dat Gewest, van alle beraamingen en werkzaamheden kennis gedraagen, en zich daar tegen nimmer uitdruklyk verzet, veel min eenige afkeuring of bedenkelykheid opgegeeven hadden (§).

Wat hier over van *Amsterdam* geschreven werd.

Dan de Raad der Gemeente van *Amsterdam* verstendigde de Nationaale Vergadering, dat zy nimmer in het afzenden deezes Briefs ingestemd hadden, als hebbende nooit Afgevaardigden ter dier Vergadering gezonden; daar de Burger Ruysch in dezelve, wegens *Amsterdam*, verscheenen, slegts gelast was om te zien wat 'er zou voorvallen; dat de Burger Hespe hem, ten dien einde, opgevolgd, door

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* II. D. bl. 302.
(†) Vergelyk daar mede bl. 132 hier boven.
(§) *Dagverb. der Nat. Verg.* II. D. bl. 302.

XV. BOEK. 1796.

door hun was terug ontboden: weshalven zy dien Brief ter verantwoording lieten van alle zulke Lichaamen, als die de Afgezondenen daar toe gevolmagtigd hadden (*). — Men drong, van wegen de Commisfie, aan, om dien Brief uit handen der Nationaale Vergaderinge te ontvangen; doch zonder vrugt (†). Met *Gelderland* was dezelve deswegen in moeilykheden ingewikkeld (§).

Wederfpraak van het geftelde in het tegenvertoog.

Eerlang werd 'er een Verflag uitgebragt over den veel gerugtswekkenden Brief der Commisfie, ftrekkende om aan te toonen het dwaalende des begrips daar in beweerd, als of het door hun ingediend Stuk, alleen ter Bekragtiging, aan de Nationaale Vergadering was overgegeeven, en geenzins zodanig een voorwerp van raadpleeging hadt behooren te worden, dat daar uit een aanmerkelyk verbeterd, of geheel nieuw Plan, zou kunnen ontftaan. De Gelastigden in deezen oordeelden, dat zy aan geen Plan of Ontwerp, door wien ook ontworpen, of goedgekeurd, gehouden waren. De Nationaale Vergadering ftondt in 't zelfde gevoelen. Hier uit was het nieuwe Plan gebooren, waar in men grootlyks de leidraad des ingedienden Ontwerps volgde. — Het voorgeftelde begrip, als of de Volksgoed-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 329. vergeleeken met bl. 520

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl 374.

(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 481.

goedkeuring, of althans van de Gewapende Burgermagt, zou vereischt worden, werd gewraakt, en het aangevoerde als of de Burgeryen meest overal reeds op den voet des ingeleeverden Ontwerps waren ingericht, ontkend. Terwyl men het voorgesteld verwyl om de gedagten der der Commissie in te neemen, verwierp. In 't kort, de Commissie der Vergaderinge tot dit stuk benoemd, was van oordeel, dat men, in het by dien Brieve gedaan verzoek, niet behoorde te treeden; maar met het onderzoek des nader ingediendén Verslags voortgaan. — Het besluit viel om dit Verslag te omhelzen, en de raadpleegingen op het nader ingediend Plan te hervatten, en voort te zetten (*).

Het Plan der Burgerwapening ingediend.

In het begin van Herfstmaand was de Commissie tot dit Plan in gereedheid met een Ontwerp, geschikt „ om," gelyk zy spraaken, „ de Burgerwapening eenmaal „ tot dien trap van volkomenheid te brengen, dat zy als Verdeedigster der Vryheid en Onafhangelykheid van dit Ge„ meenebest, en de steun der wettige „ en door den algemeenen Volkswil daar„ gestelde Geconstitueerde Magten, zo „ wel als de schrik der Vyanden van rust „ en orde, zou kunnen beschouwd wor„ den."

Aanmerkingen te dier gele-

Noodig oordeelde het de Commissie om, by gelegenheid deezer overlevering, een

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* II. D. bl. 403.

CV. BOEK. 1796. genheid voorgedraagen.

een woord te zeggen, wegens de Requisitie. Het Reglement gaf aan de Nationaale Vergadering geene andere beschikking over de Georganiseerde Burgermagt dan voor zo verre de Gewapende Burgers zich vrywillig daar toe zouden leenen. Het Reglement onschendbaar vasthoudende, keurde zy het van het hoogste belang alles aan te wenden om aan de denkwyze des Volks, hoe langs hoe meer, die leiding te geeven, welke haar met de Republikeinsche deugden en pligten kon gemeenzaam maaken, en de Natie, als het ware, voorbereiden tot het uitoefenen van dezelve op zodanig eene wyze, als haar in 't vervolg, van tyd tot tyd, door het belang, en den nood des Vaderlands, zou kunnen voorgeschreeven worden. Zy wilden de Hoogstgeconstitueerde Magten, in elk Gewest, ten sterksten aangemaand hebben, om, daar het oogmerk van eene welgeorganiseerde Burgerwapening niet enkel kon zyn, om een ieder in zyn Huis, Plaats of Gewest; maar, ingevalle van nood, ook het gemeene Vaderland, tegen buitenlandsch Geweld te verdeedigen, zodanige maatregelen te beraamen als noodig zouden zyn om den yver en geestdrift des *Bataafschen* Volks op te wekken, en tot die hoogte te verheffen, dat de Gewapende Burger, zyne verpligting gevoelende, om, in geval van nood, niet alleen tot verdeediging van eigen Haardstede, daadlyk werkzaam te zyn; maar ook *daadlyk*, wanneer de noodzaaklykheid zulks

zulks vereischte, op het voetspoor zyner braave Voorouderen, waar men menigvuldige onwraakbaare bewyzen van aantrof, overal, waar de nood van *Nederland* hem mogt roepen, zyne Medeburgeren, tot verdeediging der Vryheid tegen de aanslagen van buitenlandsche Vyanden ter hulp te snellen. De gepastheid, ja noodzaaklykheid, hier van beweerden zy op verscheide gronden. —— Nog herinnerden zy de Vergadering, dat de thans nog plaats hebbende orde van zaaken hun belet hadt, in zommige opzigten, de Burgerwapening tot die Eenheid te brengen, voor welke zy vatbaar zou geweest zyn, indien zy daar in, door het Reglement niet waren verhinderd geworden; waarom zy oordeelde, dat by, of naa de vastselling der Constitutie, indien dezelve, zo als zy hoopten en vertrouwden, gegrond zou weezen op de Een- en Ondeelbaarheid der Republiek, daar omtrent zodanige nadere voorzieninge zou moeten gedaan worden, als de veranderde omstandigheden, in dat geval, medebragten (*).

Over het vrylaaten der *Doopsgezinden* in den Wapenhandel.

Veelvuldig en langdurend waren de Zittingen, in welke dit Plan, van stuk tot stuk, overwoogen werd. Veele aanmerkingen vielen 'er op, die deels omhelsd werden, deels eenige verandering en verschikking veroorzaakten, of ook geheel en al wegvielen. Tot derzelver op-

(*) Het Ontwerp is voorhanden in het *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 84—103.

CV. BOEK. 1796.

opgave kunnen wy ons niet inlaaten, zy zouden een geheel Boek beslaan (*). Alleen kunnen wy niet voorby iets daar uit aan te roeren, over de algemeenheid dier verpligting voor Burgers, die den bepaalden ouderdom bereikt hadden. Ten allen tyde, naa het vryſtryden der Republiek van de *Spaanſche* Dwinglandy, waren de Ingezetenen, onder den naam van *Mennonieten* of *Doopsgezinden* bekend, die wel geen groot aantal, in vergelyking met het geheel, uitmaaken; maar onder welken men aanzienlyke en zeer vermogende Burgers telde, van den Wapenhandel, als by hun een gemoedlyk bezwaar uitmaakende, ontheeven geweest, veel al geld, op de eene of andere wyze geheeven, voor dien vrydom betaalende. Ruimer begrippen hadden, van tyd tot tyd, omtrent dit ſtuk, plaats gegreepen, en deeze zich byzonder geopenbaard in en omſtreeks den Jaare MDCCLXXXVII, wanneer veelen vrywillig de Wapenen hadden aangegord, gelyk onze Geſchiedenis van dit Tydperk uitwyst; doch was het Wapenvoeren, by die Gezindheid, in verre na niet algemeen geworden.

Verſchillende gevoelens over het

Deeze geſteldheid dier Gezinte, en die gehoudene handelwyze, deedt onder de Artykelen, de zodanigen betreffende, die be-

(*) Men vindt de opgave dier Raadpleegingen in het *Dagverb. der Nat. Verg.* III. D. bl. 399. 407. 414. 420. 439. 447. 455. 462. 470. 479. 487. 494. 502. 511. 519. 525. 533. 542.

begeerden vrygesteld te worden, plaatzen, „ Alle Leden van Godsdienstige Gezind- „ heden, die het voeren van Wapenen „ voor ongeoorloofd houden; mits zy de „ zelve nimmer te vooren gedraagen, of „ zich daar toe bereid getoond hebben." — Niet weinig viel hier over te beraadslaagen, en wyd liepen de gevoelens van één. — Eenigen oordeelden het met alle billykheid strydig, dat men thans de Leden der *Doopsgezinde* Broederschappe, die altoos, uit hoofde hunner Godsdienstige gevoelens, van het draagen der Wapenen vry geweest waren, daar toe zou noodzaaken; dat dit niet dan de grootste onaangenaamheden zou te wege brengen, en zulks de verregaandste onbillykheid zou weezen; daar zy zich, door alle tyden heen, betoond hadden Verdeedigers en Voorstanders der Vryheid te zyn, en het Vaderland kragtdaadig, met hunne bezittingen, in tyden van nood, hadden bygestaan. — Anderen vermeenden, dat 'er geene uitzonderingen van het eene Kerkgenootschap boven 't andere, in aanmerking moesten komen, dat, daar de verpligting, om den Vaderlande ten dienst te zyn, algemeen is, zy, die de voordeelen daar van genooten, ook deelen moesten in alles wat tot bevordering en instandhouding van 't zelve kon strekken; dat men door die uitzonderingen dagelyks nieuwe Sekten zou zien ontstaan, welke het voor zich ongeoorloofd zouden rekenen de Wapenen te draagen. — De uitzondering

CVI. BOEK. — 1796. Artykel deezen betreffende.

XV. BOEK. 1796. der geenen, die immer voorheen, de Wapens gedraagen of alleen zich daar toe bereid getoond hadden, dagt zommigen te sterk, aangemerkt het beloop der tyden en zaaken eene kortstondige verlaating van eens omhelsde begrippen kon te wege brengen, terwyl die begrippen naderhand met de oude kragt, voor den geest opkwamen. —— De vryheid van Wapenhandel wilden anderen, dat bepaald zou worden tot de zodanigen, die, naar de oude Leerbegrippen der *Mennonieten*, in gemoede, geen Wapens voeren, geen Eed doen en geen Regeeringsposten bekleeden konden.

Bepaaling van dit Artykel. SCHIMMELPENNINCK verklaarde, aan den eenen kant, wel doordrongen te weezen van het gevoel der billykheid, dat Leden van zodanige Genootschappen, welke, *zints veele verloopen Eeuwen*, getoond hadden een gemoedelyk bezwaar in het draagen der Wapenen te hebben, ook *nu* niet zouden gedwongen worden hun gemoed geweld aan te doen; doch dat hy, aan den anderen kant wel wenschte, dat de Vergadering, door eene kleine verandering, op dit stuk, aan de Natie blyk gaf van te willen waaken tegen de misbruiken, tot welke deeze ontslagverleenende uitzondering welligt aanleiding zou kunnen geeven by zodanigen, die, gelyk hy zich uitdrukte, *hun Geloof met eenige Artykelen van Convenientie zouden willen amplieeren*; om zich, onder begunstiging van zodanig een Geloof van de waarneeming van zeer gewigtige Burgerpligten te kunnen

gen verschoonen. Geenzins wilde hy deeze bedenking tegen de tegenwoordige, in ons Vaderland bestaande, *Doopsgezinde* Gemeentens ingericht hebben, veel min dezelve van dit uitzonderende Ontslag berooven, by 't welke zy zo lang gehandhaafd waren; doch gaarne tegen het misbruik gewaakt zien. Hy stelde voor, om het ontslag van Wapenvoeren te vergunnen, *alleen aan die Godsdienstige Genootschappen, welke zodanige gemoedlyke bezwaaren mogten hebben, reeds van ouds opgericht en thans nog in den Vaderlande aanwezig*. Overeenkomstig hier mede werd dit Artykel veranderd (*).

XV. BOEK. 1796.

De Provinciaale Raad van *Zeeland* verstendigde by eenen Brieve de Nationaale Vergadering, dat het Reglement van Burgerwapening, thans bepaald, wel ontvangen was, als mede dat zy 't zelve ter overweeginge van het Provintiaal Bestuur, op de eerstkomende Vergadering, zou brengen. Schor klonk dit voorstel veele Leden in 't oor: dewyl aan de Nationaale Vergadering, by het Reglement de Organisatie van de Gewapende Burgermagt was toegekend; en dus een Plan by dezelve bepaald, niet weder ter overweeging van een der Gewesten kon worden gebragt. Zy oordeelden, dat dusdanig een voorslag met verontwaardiging moest verworpen worden. Zulks geschiedde (†).

Zeelands voorstel om het den Volke voor te stellen, verworpen.

Naar-

(*) *Dagv. der Nat. Verg.* III. D. bl. 408. 420-422.
(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* III. D. bl. 451.

CV. BOEK.

1796.

Zwaarigheden door die van *Haarlem* tegen een en andere byzonderheid in het Plan.

Naardemaal dit Plan vervaardigd was vóór het genomen Besluit tot de Een- en Ondeelbaarheid, kon 't zelve niet op dien grondslag gevestigd of naar dit beginzel ingericht weezen. Zo werd, onder andere, gesprooken van het toevertrouwen der byzondere Directie aan Leden uit de Hoogstgeconstitueerde Magt van elk Gewest; dit kon, naar het oordeel van de Leden der Gewapende Burgermagt te *Haarlem*, die anderzins de *Bataafsche* Burgermagt als een weezenlyk deel der aanstaande Constitutie, en als derzelver bolwerk beschouwden, op den duur, niet bestaan met het Besluit tot de Een- en Ondeelbaarheid. Zy maakten daarom veel zwaarigheids om een Reglement, waar in zo veel van een Regeeringsvorm, die ras geheel zou verdwynen, gesprooken werd, door een plegtigen Eed of Belofte te bekragtigen. Noodig keurden zy het, om by den Eed de bepaaling te voegen; „ Dat die Eed naa de Invoering der Constitutie, of zo veel eerder als het Volk in de byzondere Gewesten zou goedvinden, de Provintiaale Bestuuring te doen ophouden, van geene verbindende kragt zou weezen; „ maar dat men, van dien tyd af aan, ontslaagen zou zyn van den gedaanen Eed; „ als mede, dat by de invoering van het „ Reglement, zou worden verklaard, dat „ hetzelve, naa de Invoering der Constitutie, van alle Provintiaale Bestuuring „ zou worden gezuiverd, zonder eg-

„ ter

„ ter aan eene Reorganisatie blootgesteld „ te zyn."

In de Belofte zelve kwam eene uitdrukking voor, welke deeze Gewapende Burgers voor onbestaanbaar hielden met de Oppermagt des Volks: naamlyk gehoorzaamheid te belooven aan Reglementen *nog te geeven*: en dus aan iets waar van niemand hunner kennis droeg of kon draagen. Zy wilden die woorden, als mede alle Artykels daar toe betrekkelyk, in dien Eed, geheel vernietigd hebben.

Zonder het wegneemen dier bezwaaren konden zy niet van zich verkrygen, zich op nieuw in de *Bataafsche* Gewapende Burgermagt te verbinden; terwyl zy, integendeel, wanneer de Vergadering, ten genoegen der Burgery, deeze punten goedkeurde, zich hoe eer hoe liever georganiseerd zagen: daar zy zulks als allernoodzaaklykst voor de goede zaak van de geheele *Bataafsche* Republiek en byzonder voor *Haarlem* aanmerkten (*).

Proclamatie aan den Volke, wegens de Burgerwapening.

Aan eene Commissie was het invoeren des Plans van Algemeene Burgerwapening opgedraagen. Hier toe was eene Proclamatie aan den Volke noodig. De Representant VREEDE hieldt der Nationaale Vergadering een stuk, daar toe ingericht, voor, 't geen met zeer weinig aanmerkingen, aangenomen en vastgesteld werd. Hetzelve draagt zo veele kenmerken van den yvergloed dier dagen om den Burgerwa-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 290.

EV. BOEK. 1796. wapenhandel tot ſtand te brengen, dat wy ze onzen Leezeren niet mogen onthouden. — „ *Batavieren!* Zoudt gy een Vry „ Volk willen zyn, en niet de Wape- „ nen willen draagen tot verdeediging „ van uw Vaderland! Dat de Alleenheer- „ ſcher, dat Ariſtocraaten, die in hunne „ Medeburgers ſlegts afhangelingen be- „ ſchouwen, de Wapenen alleen aan be- „ zoldigde handen toevertrouwen, om, „ naar willekeure, te kunnen bevelen en „ heerſchen. — Een vrye Natie is ge- „ wapend. — Haare Burgers ſchaaren „ zich om het heiligdom der Vryheid als „ een ringmuur, die niet is om te wer- „ pen. — De jalourſche Nabuur ziet, „ met grimmige ſpyt, de onmogelykheid „ om zich een Volk afhangelyk te maa- „ ken, dat vóór de Vryheid gewapend „ is. — En wee den Burger, die in- „ wendig der Vryheid eene ſchendige hand „ zou durven toereiken, en ſtaan na Al- „ leenheerſching, of willekeurig Gezag!

„ Trouwens zodanige waren de alge- „ meene beweeggronden, die, in alle ty- „ den, vrye Volken de Wapenen hebben „ in handen gegeeven.

„ Hier door werd de heldhaftige *Zwit-* „ *ser*, in zyn hemelhoog gebergte, onover- „ winnelyk, terwyl hy zyne ſtroomen „ verfde met het onwaardig bloed zyner „ onregtvaardige Aanvalleren. — Hier „ door zegepraalde de *Americaan* op de „ gehuurde Benden, door het *Britsch* Mi- „ nisterie na dat Waereldeel gezonden;

„ de

„ de hand der Overwinning schonk hem „ de Vryheid, en haare schelle Zegetoo- „ nen ontwaakten het eerst 't verbaasd *Eu-* „ *ropa*, dat in den doodslaap der Slaaver- „ ny gekluisterd lag. — Hier door heb- „ ben de *Franschen* hunnen roem verwor- „ ven — de *Franschen*, die, naa dat zy „ hunnen laatsten Tyran voor het oog der „ Volken gestraft hadden, en der Vry- „ heid een Throon gesticht, die aan bei- „ de Poolen reiken zal!

CV. BOEK. 1796

„ En zou 'er in de Geschiedrolle der „ Volken van de *Bataaven* niet gesproo- „ ken worden? Ja, Medeburgers! wy „ hebben slegts het voetspoor onzer dap- „ pere Voorvaderen op te treeden, en „ de roem onzer Natie zal by het laatste „ Naageslacht gekend worden!

„ Het Bondgenootschap met het krygs- „ haftig trotsch *Rome* beloonde reeds de „ dapperheid der *Bataafsche* Legerbenden, „ door CLAUDIUS CIVILIS aangevoerd. — „ De vrye *Fries*, schoon dikwerf, door „ der *Romeinen* onberekenbaare Overmagt, „ te ondergebragt, hief telkens weder, „ met dezelfde fierheid, het hoofd om- „ hoog, en schudde zyne ondraaglyke „ ketens af, zo dikwerf de kans hem „ eenigzins gunstig scheen.

„ Zouden wy dan alleen de beroemde „ Naamen onzer Voorvaderen behouden „ hebben, en hunne Deugden met hun „ in het graf verzonken zyn? Neen, „ Medeburgers! neen, alle volgende tyd- „ vakken onzer Geschiedenis spreiden den

CV. BOEK. 1796. „ zelfden Krygsroem der *Bataaven* ten „ toon. —— Hier zien wy onzen grond „ doorweekt met het bloed onzer Voor„ vaderen, omgekomen in de talllooze „ Oorlogen tusschen *Hollanders*, *Stichte*„ *naars* en *Friezen* —— Oorlogen, die „ wel alleen om het baatzugtig belang „ van hunne kleine Tyrannen onderno„ men werden; doch die egter niet na„ laaten zo veele bewyzen op te leveren „ van de Krygsdeugd, die hun bezielde.

„ Is *Spanjes* trotsch niet, ten grooten „ deele, door der *Bataaven* Burgermagt „ gefnuikt geworden? —— Dat wy hier „ herdenken aan den hardnekkigen, maar „ op 't laatst bezweeken tegenstand van „ *Haarlem* — aan de hardnekkige, maar „ gelukkige verdeediging van *Leyden* en „ *Alkmaar*. —— Dat wy hier herdenken „ aan den onverzaagden heldenmoed der „ *Watergeuzen*, by het inneemen van den „ *Briel*, wier stout gedrag de laatste Naa„ neef nog zal bewonderen. —— Ja de „ *Franschen*, met ons in het juk gekneld, „ die Vyanden; maar nu, met ons vry, „ en onze Broeders! — de *Franschen* wee„ ten, welk een tegenstand *Hollandsch* „ Burgermagt hunnen Veertienden LODE„ WYK gebooden heeft, toen hy, na tot „ *Bodegraave* te zyn doorgedrongen, eg„ ter tot eenen verhaasten aftocht gedwon„ gen werd. Zyn Eedverwant, *Munsters* „ Opperheer en Bisschop, heeft toen on„ dervonden, wat den *Groninger* Burger „ vermag, wanneer hy voor Haardstede

„ en

„ en Altaaren het zwaard getrokken CVI
„ heeft. — En *Frankryks*, en *Enge* BOEK.
„ *lands* vereenigde Vlooten, ten zelfden —
„ tyde uit Zee geslaagen, hebben aan 1796.
„ *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* den roem
„ geschonken, dat zy de grootste Zee-
„ helden van hunnen tyd hebben voort-
„ gebragt, en een overtuigend bewys in
„ het licht gesteld, dat der *Bataaven* hel-
„ denmoed voor die van geen Volk be-
„ hoeft te zwigten.

„ Trouwens, zouden wy het Tydvak,
„ dat wy beleefd hebben, geheel moe-
„ ten overslaan? Is dat juk, dat ons,
„ in MDDCLXXXVII is om den hals ge-
„ wrongen, ons opgelegd zonder dat 'er
„ blyken gegeeven zyn, dat *Neerlandsch*
„ Burgermagt, met meerder trouw en
„ beleid aangevoerd, zyne Vryheid met
„ geen beteren uitslag zou verdeedigd
„ hebben; zyn dan de uitgeweekene *Ba-*
„ *taaven* niet met hunne *Fransche* Mede-
„ broeders deelgenooten geweest van hun-
„ ne Overwinningen? Zyn zy niet in
„ hun Vaderland weder terug gekomen,
„ met het Zwaard in de vuist, en met
„ Krygsloof om de hairen?

„ En wie kan *Utrechts* grond naderen,
„ zonder eerbied te gevoelen voor de
„ asche van den dapperen VISSCHER en
„ den braaven VAN DER VEERK, die
„ daar bewaard wordt, wier bloed, by
„ het herleeven van *Neerlands* Helden-
„ moed, het eerst voor de Vryheid ge-
„ stroomd heeft; toen zy aan de *Vaart*

III. BOEK. 1796. „ toonden, dat ook *Neerlands* Burgermagt „ op geoefende Militairen de heerlykste „ overwinning bevegten kon. — Ja, „ Medeburgers! het kan niet anders zyn, „ of gy gevoelde dat zelfde heldenvuur „ nog in uwen boezem gloeijen, toen gy „ van ons begeerd hebt, dat wy een Plan „ van Burgerwapening voor de geheele „ Republiek zouden ontwerpen, en U „ in eene geregelde Krygsmagt afdeelen.

„ Aan dit groot, dit uitgebreid werk „ is door ons voldaan. 't Is waar, wy „ hebben dat Plan moeten schoeijen naar „ den aart van het Reglement, tot Byeenroeping der Nationaale Vergadering; „ hier in vonden wy onze bepaalingen. — „ Maar, daar gy uwe begeerte verklaard „ hebt, dat de *Bataafsche* Natie moest „ gewapend zyn, is ons dat verlangen „ van U, is ons het grootsch voorbeeld „ onzer Voorvaderen, in vroegere tydperken gegeeven, een waarborg voor „ den gelukkigen uitslag onzer poogingen, daar wy U thans, ingevolge van „ dat door ons beraamd Plan, oproepen, „ om de Wapenen in handen te neemen. — Van hier dan alle tegenstribbelingen van kleinhartigen! Van hier „ alle beuzelagtige tegenspraak van verslaafden, die door het harde juk, dat „ zy zo lang getorscht hebben, van allen Republikeinsch gevoel — van alle „ verpligtingen, op vrye menschen rustende, vreemd zyn.

„ 't Is slegts ruim twee honderd jaaren,

„ 't is

„ 't is flegts zints de tyden van CAREL „ DEN VYFDEN, dat ſtaande Legermag- „ ten bekend zyn; maar ook van die „ tyden tellen de Volken het verlies hun- „ ner Vryheid. Of zoudt gy het niet „ weeten, Medeburgers! dat onder het „ Despotisme, een hand vol Grooten en „ een drom Soldaaten, meestal uit de ge- „ ringſte klasſe des Volks genomen, za- „ menſpannen — zamenſpannen om de „ Stemgeregtigde Burgerſchaar tot een „ Niet en een afhangelyk Lichaam te „ te maaken — haar, die de kragt der „ Natie is, en in wier boezem haare Op- „ permagt in de daad huisvest.

CV. BOEK. 1796.

„ Geheel het tegendeel is de ſtaat van „ een Vry Volk — daar is ieder — daar „ zyn alle handen gewapend — en gewa- „ pend Burger, en Militair zyn Zoonen „ van één Vaderland — zyn Broeders, „ bezield met dezelfde beginzels om het „ Vaderland te beſchermen, en de Vry- „ heid te bewaaren, die het geluk en de „ welvaard van allen, in haare zegenende „ handen draagt.

„ Denkt egter niet, Medeburgers! dat „ wy U tot het opvatten der Wapenen „ oproepen, om ſtraks U in 't Veld te „ brengen. — Het betaamt wel aan geen „ Vryman, dat hy hier door zou worden „ afgeſchrikt; maar het is egter onze be- „ doeling niet — veel eer wenſchen wy, „ dat, in 't kort, een lieve Vrede perk „ ſtelle aan al het eindloos bloedvergie- „ ten: dan mogt gy, of nu, of in het

„ ver-

CV. BOEK. 1796.

„ vervolg, ondanks onze vuurige wen-
„ schen, ooit tot verdeediging uwer Have
„ en Bezittingen, geroepen worden; mogt
„ de hoogste nood des Vaderlands een-
„ maal tot zyn bescherming, uwen stryd-
„ baaren arm vorderen — dan verwagten
„ wy vastlyk, dat de oude Krygsdeugd
„ der *Bataaven* weder in U zal leevendig
„ worden; dat gy gedagtig aan de groote
„ voorbeelden uwer Voorvaderen, noch
„ gevaaren, noch vermoeijenissen U zul-
„ len te groot zyn; maar dat gy den voor
„ U zelven onsterflyke Eerlaurieren zult
„ behaalen, en de zegeningen van het
„ dankbaar Vaderland U zullen vergezel-
„ len, tot aan uwen jongsten leevensfnik!"

Aanmerking daar op terug gekaatst.

Deeze Proclamatie, aan den Volke droeg de zigtbaarste kenmerken, in styl en taal, dat de Voordraager VREEDE niet alleen de Mededeeler, maar ook de Steller was van een stuk, waar op de Volksvertegenwoordiger NIEHOFF de aanmerking maakte, dat dezelve, tot beter verstaanbaarheid voor het Publiek, meer in den Volksstyl hadt moeten gesteld worden. Dan hy hadt naauwlyks uitgesprooken of SCHIMMELPENNINCK gaf te verstaan, van gevoelen te weezen, „ dat het zeer te „ bejammeren zou zyn, indien het Volk „ die taal niet verstondt, en dat, zo dit „ ongelukkig plaats mogt hebben, het „ dan meer dan tyd was, om het daar „ aan te gewennen (*)."

Meer

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 607. en IV

Meer dan gelukwenschingen, met een grootschen woordenpraal by de Nationaale Vergadering uitgestort, behelsde de begroeting van wegen het Committé tot de zaaken van de Marine. Immers, naa een korten aanloop, wegens de verandering in 't beheer van 's Lands zaaken, waren zy ter Vergaderinge gekomen, „ om Uliederen," zo sprak de Woordvoerder, „ in „ wier Persoonen wy de Oppermagt des „ Volks eerbiedigen, de behoorelyke hulde aan te bieden, met de plegtigste „ verzekering, dat hetzelve Uwe, ten „ heil van den Lande te neemene besluiten steeds ten rigtsnoer hunner werkzaamheden zou stellen — werkzaamheden, die zo veel invloeds zullen hebben op het vestigen uwer Vryheid en „ Onafhangelykheid, ja van wier goed „ succes het staan of vallen van dit Gemeenebest zal afhangen — werkzaamheden, herzeg ik, welke het *Britsche* „ Ministerie, niettegenstaande deszelfs geduchte Zeemagt, met even zo veel „ vreeze bespiedt, als de *Bataafsche* Natie van dezelve onverduldig het herstel „ van zynen voormaaligen op de beide „ Halfronden wyduitgestrekten Koophandel, bescherming van Scheepvaard, herwinning van onschatbaare *Oostersche*, „ en verdeediging van aangelegene *Wes-*

XV. BOEK. 1796. Begroeting van het Committé van Marine aan de Nat. Vergadering.

„ *ter-*

IV. D. bl. 367 enz. By den voordragt van het Gewestlyk gebeurde, ten deezen Jaare, hebben wy hier en daar vermeld, welk de uitwerking was van die Proclamatie.

„ *tersche* Bezittingen verwagt, en door welke het Committé, indien het hetzelve niet aan de noodige Fondſen ontbreeken zal, eens wenscht in ſtaat te zyn om dit Gemeenebest tot den voorigen luister terug te brengen, en de Vryheid der Zeeën daar te ſtellen.

„ Doortrokken met de yverigſte zugt tot heil van het gemeene Vaderland, is het Committé ſteeds, zedert deszelfs eerſte erectie, in deeze edele taak volyverig bezig geweest, het vermeent zich hier op, voor het oog der ganſche Natie, te kunnen beroepen, 't geen heeft kunnen opmerken, tot welk een trap van hoogte 's Lands Zeemagt, zedert January des voorleden Jaars, reeds is opgebeurd uit den afgrond van diep verval, waar in dezelve, op dien tyd, verzonken was, en zulks niet tegenſtaande het zelve, by aanhoudenheid, door de traage Furnisſementen der reſpective Bondgenooten, hoe zeer wy van de welwillenheid, doch tevens het onvermogen van zommigen overtuigd zyn, in de geconcedeerde Petitien van *Tien* Millioenen, met nog *Vyf* tot afbetaalinge van oude Schulden, voor het verloopen Jaar, waar van ruim *Zes* Millioenen ſlegts in de Kas der Marine zyn geſtort geworden, in zyne operatien is belemmerd geweest (*).

„ Het

(*) Een Tabelle hier van handigden zy te dezer gelegenheid over.

„ Het zy ons dus vergund, Burgers Re- „ presentanten! hoe ongaarne wy Klaag- „ toonen onder de Feestgalmen tragten „ te mengen, dat wy, onder diep ge- „ voel onzer indispensabele verpligting, „ aangevuurd door de warme zugt voor „ *Neerlands* hoogste belang, straks by „ deeze plegtige Audientie, aan Ulieder „ ernstige aandagt moeten aanbevelen, „ den bekrompen, ja, wy zeggen niet te „ veel, den benarden staat onzer Finan- „ tien, welke Ulieder spoedige voorzie- „ ninge zal vereischen, zal het Committé „ zyne reeds vergevorderde taak kunnen „ volvoeren.

„ Wy moeten Ulieden rondborstig be- „ tuigen, by den welmeenendsten yver, „ en onvermoeiden arbeid, niet in staat „ te zyn, zonder daarstelling van ge- „ noegzaame Geldmiddelen, de beraam- „ de maatregelen, om den Vyand afbreuk „ te doen, tot de volgende Campagne „ ten uitvoer te brengen. — Dat wy niet „ te veel zeggen, getuigen onze Broede- „ ren, die nog voor weinige dagen, met „ ons werkten; doch, door de gebieden- „ de stem des Volks ons ontrukt, thans „ Leden deezer hoogaanzienlyke Vergade- „ ring zyn, onder welken wy den ver- „ dienstlyken PAULUS in den Presidiaalen „ Zetel mogen begroeten. — Wy heb- „ ben vermeend, geen oogenblik, Ulie- „ den, van deezen toestand der zaaken on- „ kundig te mogen laaten, wilden wy „ ons onschuldig houden voor het groot

„ be-

XIII. BOEK.

1796.

CX. BOEK. 1796.

„ belang der Natie; dan houden ons te-
„ vens verzekerd, dat uwe Wysheid; door
„ gepaste maatregelen, hier in, hoe moei-
„ lyk ook deeze uwe taak zyn, zal voor-
„ zien. —— De gansche Natie bezeft ze
„ met ons, en gevoelt de aangelegenheid
„ van het groote tydstip, waar in zich
„ dit Gemeenebest, by zyne Herschep-
„ ping, bevindt; een tydstip, 't geen ie-
„ der *Nederlander*, ja gansch *Europa*, met
„ een opmerkzaam oog gadeslaat, en ons
„ toekomstig lot zal beslissen.

„ Dat, derhalven, Burgers Represen-
„ tanten! kloekmoedigheid en beleid, ge-
„ voegd by de naauwgezette betragting
„ der pligten, Ulieden, by het Regle-
„ ment, als door den wil des Volks be-
„ kragtigd, voorgeschreeven, uwe daaden
„ met wysheid regele, dat heerschzugt,
„ vuig eigenbelang, of intrigue, nimmer
„ dit Heiligdom binnen sluipe; noch twee-
„ dragt of partyschap U verdeele; maar
„ veel eer hartlyke eensgezindheid, en
„ waare Vaderlandsliefde, uwe harten, als
„ Broeders en Leden van het zelfde Huis-
„ gezin, zamenstrengele; ten einde de ge-
„ heiligde woorden van *Gelykheid*, *Vry-
„ heid* en *Broederschap* geene ydele klan-
„ ken mogen worden bevonden, neen!
„ maar uw kragtig voorbeeld daar toe
„ strekke, dat ieder *Nederlander*, hoe zeer
„ nog in denkwyze van zynen Medebur-
„ ger verschillende, door de wysheid van
„ uw Bestuur verlicht, zyne dwaalingen
„ erkenne, en met zyne Broederen, die

„ de

„ de onvervreemdbaare Regten van den „ Mensch en Burger wenschen uit te oe- „ fenen en tevens de daar aan verknogte „ Pligten betragten, dankbaare offers bren- „ gen op het altaar des Vaderlands. — „ Uwe gestrengheid straffe hun, die de „ Maatschappy, onder eenigen glimp wil- „ len beroeren, en het Nationaal Gezag, „ als het dierbaarste pand der Vryheid, „ aan Ulieden toevertrouwd, beledigen. „ Handhaaft met waardigheid, het gezag „ der Geconstitueerde Magten. Zyt Be- „ schermers der verdrukte Onschuld. „ Koophandel, Fabrieken en Trafieken, „ zo veele zenuwen van onzen Staat, „ ontvangen, onder uw Bestuur, een „ nieuw leeven. Het Zedenbederf, de „ kanker der Maatschappye, worde door „ heilzaame inrichtingen en verbeterin- „ gen van het Schoolweezen, als ander- „ zins, beteugeld; nuttige Kunsten en „ Weetenschappen, door Ulieden aange- „ moedigd; onvrugtbaare heiden in wee- „ lige akkers herschaapen. Eindelyk de „ Koopman, de Handwerksman, de Kun- „ stenaar en de Landbouwer, juiche uwe „ verrigtingen toe, terwyl de Uitvoeren- „ de en verder Geconstitueerde Magten, „ in de verschillende vakken, door Ulie- „ den aangespoord en gerugsteund, uwe „ tot heil des ganschen Volks genomene „ Besluiten, ten uitvoer brengen, waar „ toe het ons wel aan kragt; doch nim- „ mer aan lust zal ontbreeken!

„ De Opper-regeerder van het Heelal,

CV. BOEK.

1796.

„ van wiens wenken alle raadslagen der „ Stervelingen afhangen, bekwaame ons „ allen hier toe, en verleene, op uw Be„ stuur, zynen milden Zegen! Hy neeme „ uwe Persoonen onder zyne heilige en „ bestendige hoede, en brenge uwe agt„ baare Naamen in Zegening over tot een „ dankbaar, vry en laat Naageslacht."

Beantwoording.

Te wagten was het dat de Voorzitter, die zo lang in de zaaken van de Zee voorheen, en met nieuwe kragt, na de Omwenteling, hadt gearbeid, deeze Bezending met aandoening, en eene meer dan gewoone hartlykheid, zou ontvangen. Blyk hier van droeg diens antwoord. PAULUS sprak; „ Burgers! nog naauwlyks terug „ gekomen van myne zo kort geleedene „ geliefde Amptgenooten, thans zeer ge„ agte Medeburgers! van de aandoening, „ die my het verlaaten van uw Committé, in welks oprichting ik zo veel deels „ hadt, en waar in ik met Ul. zo veel „ genoegen heb mogen smaaken, heeft „ veroorzaakt, wordt dezelve verleeven„ digd, door dit nieuw bewys, dat ik „ my waarlyk niet meer in Ulieder mid„ den, als wel eer, bevinde: want dan „ toch zou ik, by deeze plegtige gele„ genheid, my onder Ul. agtenswaardig „ Corps hebben mogen bevinden, en hoe „ aangenaam zou my dit niet steeds ge„ weest zyn! —— Dan dit zo niet heb„ bende mogen weezen, verheug ik my „ nogthans, dat het my mag gebeuren „ de mond deezer Vergaderinge tot Ul.

„ te

„ te zyn, en Ul. uit haaren naam, te be- „ danken „ voor het goede, dat Gyl. over „ haar en haare besluiten wel hebt gelie- „ ven, uit te boezemen. Zy zal tragten „ daar aan steeds, zo veel in haar is, te „ voldoen; en zy merkt den door Ul. „ aan haar toegewenschten Zegen, als een „ welmeenend offer aan, dat door Ul. op „ het Altaar der Vryheid, en van het Na- „ tionaal geluk en voorspoed, is aange- „ bragt. Laaten Ulieder Amptsverrigtin- „ gen, waar van gy U, tot hier toe, met „ zo veel yvers, en goedgevolgs, gekwee- „ ten hebt, verder strekken, tot bevorde- „ ring van 's Lands Magt en Aanzien ter „ Zee: terwyl het te hoopen is, dat het „ deeze Vergadering zal mogen gebeu- „ ren Ul. de daar toe noodige Pennin- „ gen in handen te kunnen stellen; ten „ einde de Natie het bedoelde effect van „ uwe poogingen kan verwagten, waar „ toe dezelve ondertusschen by aanhou- „ denheid strekken moeten!" — De eer der Zittinge werd hun aangeboden (*).

Het leedt niet lang of de Vice-Admiraal de Winter vervoegde zich ter Nationaale Vergaderinge, de Burgers Representanten, met deeze korte woorden, begroetende; „ 't Zyn de verschillende pligten en bezigheden, die 's Lands Zee- „ officieren op dit oogenblik beletten, dat „ Zylieden niet en Corps, voor Ul. kun- „ nen verschynen, om hulde aan deeze „ Ver-

Februarÿ. — 1796.

Aanspraak van den Vice Admiraal de Winter.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 11 en 109.

XV. BOEK. 1796. „ Vergadering te bewyzen, en het genoegen te betuigen, dat Zylieden gevoelen van de geheele *Nederlandsche* Natie, in deeze Vergaderinge vertegenwoordigd te zien.

„ Ik kom dus, als Commandant en Chef van 's Lands Vloot, en als Mede-officier van dat Corps, in hunner aller naam Ulieden, op het plegtigst, verzekeren van hunne trouwe en yver voor 's Lands dienst, verknogtheid aan het Vaderland, en aan de edele zaak der Vryheid. Wy wenschen niets vuuriger, dan dat, door uwe poogingen, en wyze maatregelen, 's Lands Vloot welhaast die versterkingen moge erlangen, om den trotsch eens jaloerschen Vyands te beteugelen, en dat de Nieuwe Vlag van 's Lands Marine, die zo veel aanmerkelyker is, om dat dezelve op den eigen dag ontrold werd, toen Gylieden alhier, voor de eerste maal *Neerlands* Volk vertegenwoordigde, eenmaal mag worden, de schrik onzer Vyanden, en een steun en beschermer van onze thans vervallene Koopvaardyvaart.

„ 't Is uit die zekere overtuiging, dat het zo lang vergeeten Corps Zeeofficieren, die nog nimmer, in deeze Republiek, een vast bestaan gehad hebben, dat ik dezelve aan Ul. aanbeveele, op dat zy welhaast eene behoorelyke Organisatie en verzekerd bestaan mogen erlangen, waar omtrent het Committé van de Marine een Plan te uwer tafel zal brengen.

„ Ik

„ Ik besluit met Ul. de beste Zegenin- CV. BOEK. 1796.
„ gen toe te wenschen, en dat Ul. ver-
„ rigtingen mogen verstrekken tot nut en
„ heil van Burgers en van het Vaderland!"

Het mogt deezen Vlootvoogd niet gebeuren de beantwoording zyner Aanspraake uit den mond van den Voorzitter PAULUS te verneemen (*), geduurende diens ziekte, zyne Plaatsbekleeder, nu de Opvolger des overledenen op die aanzienlyke post, VAN DE KASTEELE, voerde DE WINTER dit woord te gemoete — „ Bur- Hoe beantwoord.
„ Admiraal! Uwe verschyning in deeze
„ Vergadering, moet het Patriottisch En-
„ thusiasmus van elken Vaderlander gaan-
„ de maaken. — Het zien van den Com-
„ mandant en Chef van 's Lands Vloot,
„ herinnert ons den roem onzer Voor-
„ vaderen. — 't Is waar, de *Britsche*
„ invloed deedt dien luister, een gerui-
„ men tyd, taanen; maar de zugt tot
„ Vryheid doet wonderen.

„ De Zee, die ons de Vryheid gaf; de
„ Zee, die ons onzen Rykom schonk;
„ de Zee, die *Nederlandsch* roem ver-
„ wierf; de Zee is nog ons Element —
„ En de GOD onzer Vaderen, die *Ne-*
„ *derland* sterkte en zege gaf, is nog de-
„ zelfde GOD. Hy zy onze toevlugt,
„ onze verwagtinge!

„ Gaa met uwe Medehelden en over-
„ win! — Deeze Vergadering zal on-
„ der haare eerste en aangenaamste be-
„ zig-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIV. D. bl. 306.

CV. BOEK. 1796.

„ zigheden tellen, voor 's Lands herschaa-
„ pen Zeemagt te zorgen. —— Zeg aan
„ uwe Vlootelingen, dat zy ons op het
„ harte leggen.

„ De Allerhoogste zy Ulieden ter be-
„ scherminge en ten zegen, en geeve ons,
„ dat de roem dien Gyl. verwerven zalt,
„ het vuur van Vaderlandsliefde by alle
„ onze Landgenooten doe ontbranden, den
„ moed by ieder ontsteeke, op dat met
„ welvereenigde kragten onze Onafhan-
„ gelykheid gehandhaafd, onze Vryheid
„ bevestigd, onze Koophandel beveiligd,
„ onze Welvaard met onze Bezittingen
„ hersteld, onze Vlag geëerd en onze
„ Vriendschap gezogt worde!"

Zo de verschyning van DE WINTER ter Vergaderinge, als zyne aanspraak en derzelver beantwoording, verwekte eene algemeene en zigtbaare aandoening by de Leden der Vergadering, en onder de aanschouwers, in die maate, dat de Voorzitter met spreeken niet voleindigd hadt, of sommige Leden, en eenige Aanschouwers op de Tribunen, toonden, door handgeklap, hunne goedkeuring. De aanmaaning des Voorzitters staakte terstond dit vreugdebedryf. Naar gewoonte kreeg hy de eer der Zittinge (*).

De nieuwe Lands Vlag ingevoerd.

DE WINTER gewaagde van het ontrollen der Nieuwe Vlagge voor 's Lands Zeemagt, ten dage der eerste Zittingneeming van de Nationaale Vergadering. Die dag was

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 81 en 172.

was reeds door hun Hoog Mogenden bepaald, en vastgesteld, dat voortaan de Nationaale Vlag van deezen Staat zou weezen de *Bataafsche* of zogenaamde *Hollandsche* Vlag; bestaande, gelyk allen bekend is, uit drie evenwydige horizontaale banden, van gelyke breedte, de bovenste rood, de middelste wit, de onderste blaauw. Dan voor zo verre de *Zeemagt van den Staat* betrof, hadt 'er een aanmerkelyk onderscheid plaats. Het langwerpige vierkant wit geschilderd stuk in het roode gedeelte gezet, *Jack* of *Jeck* genaamd, zou moeten bestaan in de Afbeelding van eene Maagd, in eene bevallige houding, op eenig loof, of groen, nederzittende, houdende een Speer, waar op de Hoed der Vryheid werd gedraagen, rechtstandig voor zich, met de eene hand vasthoudende en met de andere rustende op een Schild, waar op de *Romeinsche* Bundel en Bylen afgebeeld waren: terwyl aan haare voeten een Leeuw, in eene zittende of eenigzins liggende gestalte was afgemaald, zo dat hy met eene Voorpoot op den grond rustte, en met den anderen Klaauw de Speer, beneden de Hand der Maagd, omvatte, als willende zorg draagen, dat men de Speer niet aan de Maagd ontrukte; voorts met een zydelings gedraayden Kop, en norsch en grimmig gezigt buitenwaards en als naar buiten het Stuk omkykende. Een dergelyke Afbeelding moest in *Geus* en *Wimpel* praalen. Voorts zouden de Vice-Admiraals

CV. BOEK.

1796.

CV. BOEK. 1796.

zo wel als de Schout by nagts Vlaggen, eenkleurig rood, wit of blaauw zyn, naar derzelver rang: dit zelfde zou plaats grypen ten opzigte van de Standaarts.

De Koopvaardyvaarders mogten geen andere dan de beschreevene *Bataafsche* of *Hollandsche* Vlag eenvoudig voeren, zonder eenige Afbeelding hoe genaamd in dezelve. Schepen, Vlaggen daar mede beschilderd voerende, zouden als niet onder de Vlag der Republiek vaarende, worden aangemerkt, en dus beroofd weezen van de gewoone bescherming van 's Lands Zeemagt, van de gewoone *Turksche* of andere Paspoorten (*).

Staatlykheid daar by in *Texel*.

Het invoeren deezer Nationaale Vlagge op 's Lands Oorlogschepen, ter Reede van *Texel*, ging met veel staatlykheids toe. Alles droeg zo zeer de kennelykste blyken van de gesteltenis dier dagen, dat wy een verslag deezer gebeurtenisse onzen Leezeren niet mogen onthouden. — Vier Gelastigden uit het Committé tot de zaaken van de Zee, de Burgers VAILLANT, SPEELEVELD en IN DE BETOUW, hadden zich na de *Texelsche* Rede begeeven. De Vice-Admiraals DE WINTER en REINTJES, de Schout by nagt BLOIS VAN TRESLONG, en alle Scheepsbevelhebbers, bevonden zich aan boord hunner Schepen. Het oogenblik waar op de Zitting der Nationaale Vergadering beslooten werd, was het oogenblik, bestemd om de Nieuwe

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 540.

we Nationaale Vlag aan den top der groote mast van 't Schip des Vice-Admiraals DE WINTER, Commandant van 's Lands Vloot, te ontrollen. Zulks geschiedde. Op het gezigt daar van hoorde men het gebalder des Geschuts van alle de Oorlogschepen daar ter Reede. Elk derzelven begroette deeze nieuwe Zee-banier, met één en twintig schoten, door den Vice-Admiraal DE WINTER met een gelyk getal schoten beantwoord. CV. BOEK. 1796.

Het Committé hadt maatregelen genomen, om, aan den eenen kant, 's Lands Zeevolk de waarde van deezen Dag te doen gevoelen; en, aan de andere zyde, denzelven te doen dienen tot opwekking en aanvuuring van dien geest, welke de *Bataaven*, in vroegere dagen, door de dapperheid der Zeehelden tot dien trap van luister en schrik opgevoerd hadt.

Aan boord van het Schip *de Vryheid*, door DE WINTER gevoerd, gaf deeze een Middagmaaltyd, op welken alle de te scheep zynde Bevelhebbers genoodigd waren, nevens de derwaards Gelastigden. Zo ras het schieten der Oorlogschepen en het beantwoorden daar van door den Commandant der Vloote geëindigd was, verscheenen de Afgevaardigden op het halfdek, en een hunner deedt de volgende Aanspraak.

Aanspraak aan het Zeevolk.

„ Medeburgers! Ziet daar dan eindelyk, naa meer dan twee Eeuwen, het
„ tydstip gebooren, het welk onze dap-
„ pere Voorvaders zo zeer, maar te ver-

 „ geefsch,

CV. BOEK. 1796. „ geefsch, gewenscht hebben te mogen „ beleeven.

„ Zy wierpen het juk van *Spanje* af, „ om dat de *Bataafsche* hals geen ketens „ dulden kon; dan helaas! terwyl zy alle „ pogingen aanwendden tot verkryging „ hunner wenschen, en ter vernedering „ van den *Spaanschen* Dwingeland, ver- „ zuimde de fyn gesleepene Staatkunde „ der getytelde Volksplunderaaren niets, „ om het *Bataafsche* Volk, zo verheeven „ in zich zelven, zodanig te verblinden „ en in den draaykolk van de zogenaam- „ de Staatkunde om te voeren, dat zy, „ op eene kunstige wyze, byna twee „ Eeuwen, hetzelve, zonder grondslag „ van Regeering, hebben doen bestaan.

„ Het waren de Stadhouders en de „ Aristocraten, die beurtlings met malkan- „ der, om het Oppergezag streeden; en het „ was het Volk, dat zich onderling ver- „ nielde en uitputte, om deeze verguldo „ plunderaars, tot hunne eigene vernede- „ ring, in de hand te werken.

„ Het waren de BARNEVELDEN en DE „ WITTEN, welke den afgrond der *Ba-* „ *taaven* ziende, denzelven eenigzins trag- „ ten te dempen; maar, helaas! de *Ba-* „ *taaven*, te zeer verblind door eenen ver- „ keerden Godsdienst, of het klatergoud „ van Prinslyke en Stadhouderlyke Waar- „ digheden, die het Regt GODS en der „ Natuur verkragteden, voerden deeze „ Handhaavers hunner Regten op het „ Moordschavot, en ontheiligden den *Ba-*

„ *taaf-*

„ *taasschen* grond, door hun geheiligd „ bloed! CV. BOEK. 1796.

„ Het zyn de TROMPEN, DE RUY-„ TER, en een aantal *Zeehelden* geweest, „ die, onder alle deeze barningen, belet-„ teden, dat de beroemde *Bataaven* geene „ Cynsbaaren aan het barbaarsche, trot-„ sche en roofgierige *Engeland* wierden.

„ Het waren uwe dappere en onver-„ schrokke Voorvaders, welken, onder „ de Banieren van deeze Helden, de Eer „ der *Bataaven* handhaafden, maar, zeg „ ik, waar van zy nimmer gewenschte „ gevolgen hebben mogen zien; en ter-„ wyl deeze stoute, maar te gelyk onbe-„ dorvene Zielen, de Uitwendige Onaf-„ hangelykheid van het *Bataafsch* Gemee-„ nebest, en de Inwendige Rust voor de „ Naakomelingschap meenden te verzeke-„ ren, werden zy door Staatkunde en „ Huichelary bedroogen, aan dewelken „ zy verkeerdlyk hun vertrouwen gaven, „ met dat eindelyk gevolg, dat door de „ Verradery der Stadhouders, de Heersch-„ zugt der Aristocraaten, de bedrieglyk-„ heid der Geestlyken, en door de Eer-„ loosheid der *Engelschen*, het *Bataafsch* „ Gemeenebest, de spot der Natie en de „ veragting zelfs van deezen onzen eeu-„ wigen Vyand geworden is.

„ Dan de *Bataaven*, altoos beroemd, „ dat zy hunne halzen onder geen juk „ kunnen krommen, en eindelyk alle dee-„ ze rampen, bespotting en vernedering „ moede, hebben hunnen slaapenden

„ Leeuw

CV. BOEK. 1796.

„ Leeuw doen ontwaaken, welke al grimmende den vryen Speer in de handen der Vryheid verzekert. — Dit gezigt ontvlamt op nieuw het Naageslacht van *Nederlands* Waterhelden, en deeze roepen U, onder hun beleid, dat geene te bevestigen, 't welk ik even zeide, dat het bedrog en de list aan onze braave Voorouders niet heeft toegestaan.

„ 't Is waar, dat allen, die op den *Bataafschen* grond woonen, geen *Bataaven* zyn. Een hoop ontaarte plunderaars, onder den Standaart van Eigenbelangzoekende (zogenaamde) *Grooten*, en van de onbeperkte Heerschzugt der Geestlyke Bedriegery, niets ademende dan bloed en moord, blyft nog gereed om alles wat eerlyk is den dolk in het hart te stooten; en vereenigd met het moordrot van het roofziek *Engeland*, de verzamelplaats van alle menschlyke boosheid, zouden deeze wangedrogten, indien zy konden, hun eigen Vaderland, en den Naam der *Bataaven*, in een eeuwigen afgrond van vergeetelheid doen wegzinken.

„ Maar, zo lange de Vlaggen en Wimpels 's Lands Schepen vercieren; zo lange 's Lands Vlooten, onder het beleid deezer dappere Bevelhebberen, met onverschrokken Matroozen en Soldaaten, zyn bemand, zullen de Handhaavers van het Bestuur der Republiek, onbelemmerd en onbekommerd voortgaan, tot het leggen der Fundamenten van

„ dat

„ dat groote Staatsgebouw, het welk het „ heil van 't Algemeen, den bloei, wel- „ vaard en rust der Naakomelingschap „ bevatten zal — en het oogenblik — „ waar in ik dit spreek, waar in de nieu- „ we Nationaale Vlag ontrold wordt, en „ de Wimpels door de lugt zwieren — „ is het zalig oogenblik, waar in de eerste „ steen van dit Heiligdom gelegd wordt, „ door de Zitting der Nationaale Con- „ ventie!

CV. BOEK. 1796.

„ En, terwyl het ongedierte des af- „ gronds het leggen van deezen eersten- „ steen poogt te verhinderen, en uit de „ handen der Grondleggeren te rukken, „ belachen deeze Grondleggers, de heil- „ looze pogingen van dit ongedierte, „ steunende op 's Lands Vlootvoogden en „ hunne dappere Matroozen en Soldaaten, „ welke altoos de schrik der Vyanden „ geweest zyn, en die, onder deeze nieu- „ we Banier, met veragting van alle ge- „ vaaren, niet minder dan onze Voorva- „ deren, de glorie der *Bataaven* zullen „ nastreeven.

„ Welaan dan, braave Verdeedigers! „ weest getrouw aan uwen pligt, en gy „ kunt verzekerd weezen, dat uwe Be- „ velhebbers uwe Vaders zyn, dat zy, „ die thans het Zeeweezen bestuuren, „ uwe Beschermers zyn zullen. — Meent „ niet, dat zy met vermaak de Ondeugd „ straffen; neen, zy beweenen de harde „ noodzaaklykheid, die hun, door ver- „ zuimden of verwaarloosden pligt, tot

„ het

CV. BOEK. 1796.

„ het straffen dwingt. — Meent niet, „ dat gy thans meer beschouwd wordt „ als een hoop Deugnieten, gedoemd om „ op de Oorlogschepen, als op Gevan- „ genhuizen, te vaaren. Neen, myne „ Vrienden! de Natie beschouwt U als „ haare Verdeedigers; en reikhalzende om „ U met Eerlauwrieren te bekroonen, is „ zy gereed, om de geheiligde wonden, „ welke gy voor de Vryheid moogt ont- „ vangen, te verzagten door dankbaar- „ heid! En, indien gy uw leeven, op „ het bed van Eer, voor 't Vaderland, „ mogt opofferen, voor uwe Vrouwen en „ Kinderen te zorgen. — Zy wil, dat „ Gylieden de waarheid gevoelt, welke „ ik Ulieden, uit naam van het Commit- „ té tot de zaaken van de Marine; ja, „ in naam der gansche welmeenende Na- „ tie aankondige. — Uwe Officieren „ staan gereed, Ulieden, als 't ware, den „ eersten Vaderlandschen Dronk toe te „ reiken, en het hart, waar mede gy „ dien aanvaart, zal de duure Eed van „ Getrouwheid, van uwen Pligt aan het „ Vaderland, en aan uwe Bevelhebbers „ zyn.

„ Ik moet U, braave Mannen! de „ waarde van deezen Dag indrukken, „ waar op de Zon der Vryheid, in haa- „ ren vollen luister, boven de nevelen „ van den horizont verschynt, en welke „ Dag zodanig een Tydstip in de Ge- „ schiedenis van ons Vaderland, zal uit- „ maaken, dat het Committé besllooten

„ heeft,

„ heeft, denzelven, als den grootsten Gedenkdag, alle jaaren, plegtig door de Zeelieden op 's Lands Vloot, te doen vieren. VI. BOEK. 1796.

„ Heiligt denzelven dan door eene gepaste vrolykheid; drinkt op de Zegepraal, die U wagt; hoort van verre de Zegeningen, die over U worden uitgesprooken! De Hoogste Regtvaardigheid is gereed het brandend verlangen, om de geschondene Eer der Republiek, en de Regten van den Mensch en Burger te herstellen, en de zugt om op het Fundament, op dit oogenblik gelegd, het gebouw te schraagen, dat onwrikbaar, onder uwe verdeediging, tegen allen geweld, het heil der Maatschappye verzekert, met haaren Zegen te bekroonen, en de Galm, welke Gylieden heden, onder 't wuyven van de oude Zeemans Muts, onder het oog der Voorzienigheid uitboezemt, zal het Amen van onze Wenschen zyn — *Leeve de Vryheid!*"

Naauw hadt de Voorsteller van deeze Aanspraake den mond geslooten, of de lugt weergalmde van het Vreugdegeroep Hoezee! der Schepelingen. Aan boord van elk Schip werd die Aanspraak, met dezelfde uitwerking, voorgeleezen. Hier op werd de Vaderlandsche Dronk, van welken gewaagd was, ingeschonken, en door de Commissarissen, Vice-Admiraals en alle de Lands Zeeofficieren, aan de Schepelingen toegebragt, 't geen door den Vice-Ad- Vaderlandsche Dronk.

CV. BOEK. 1796.

Admiraal met deeze korte woorden, voor den Zeeman zeker beter te verstaan, dan de lange Aanspraak, geschiedde — „ Kinderen! Ik breng U deeze *Borrel* toe, „ op het goed succes van deeze Nieuwe „ Vlag. — Gedenkt dat dezelve, aan „ Boord van *de Vryheid*, nimmer moet gestreeken worden. — Brengt deezen „ Dag in gepaste Vrolykheid door, en „ vergeet nooit, dat de Verdeedigers van „ het Vaderland aan de Wetten en Orders onderworpen zyn. — *Leeve de* „ *Republiek!*"

Anderwerf verhief zich het goedkeurend Zeemans Hoezee! Allen beloofden zy den Vlootvoogd en de Zeehelden, onder de Nieuwe Vlag, te zullen vergezellen, om te stryden en te overwinnen. Een gepast Muzyk verving deeze Toestemmingen. Vrolykheid heerschte op elken Scheepsbodem. Een kunstig Vuurwerk aan boord der *Gelykheid*, gevoerd door den Vice-Admiraal REYNTJES, besloot die Inhuldiging der Vlagge, en deezen vrolyken dag (*).

Voordragt van het Committé om Manschap.

Met hoe veel yvers het Committé tot de zaaken der Marine ook gearbeid hadt om, als 't ware, eene Oorlogs Vloot te scheppen (†); met hoe veel gronds hetzelve daar van mogt spreeken ter gelegenheid van de Gelukwensching by de Nationaale Vergadering uitgeboezemd (§), was

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796 bl 1135 *enz.*
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXII. D. bl. 232.
(§) Zie hier boven bl. 157.

was welhaast dit Committé, ter gemelde gelegenheid van de noodzaaklykheid om met geld onderſteund te worden, geſprooken hebbende, de Nationaale Vergadering aan, met eenen Brieve, over eene andere en misſchien nog bezwaarlyker te vervullene behoefte, die van Volk om de Schepen te bemannen. Ten zelfden dage dat de Vice-Admiraal DE WINTER, uit naam zyner Medeſcheepsbevelhebberen ſprak (*) verſcheen 'er een Brief van het Committé der Marine aan de Nationaale Vergadering gericht, met het voorſtel, dat, zou men gebruik maaken van de Schepen reeds op de Reede liggende, of die nog gereed gemaakt werden, zouden deeze de Havenen der Republiek verlaaten en den Volke doen zien, dat de ſchatten, daar aan ten koste gelegd, niet geſpild waren om eene ydele vertooning van Zeemagt te maaken; maar om den Vaderlande dienst en den Vyand afbreuk te doen, 'er Manſchappen vereischt worden, en wel ten ſpoedigſten. Het Saiſoen om de *Bataafſche* Vlag in Zee te vertoonen, om den Zeetocht, ter beſtrydinge van den Vyand, aan te vangen, naderde met groote ſchreeden. De nieuwe orde van zaaken, en de geestdrift daar door by veelen in den Lande opgewekt, boezemden het Committé het vertrouwen in, dat de buitengewoone en beſlisſende middelen, welke de Vergadering in haare wysheid zou aanwenden, van

CV. BOEK. 1796.

(*) Zie hier boven bl. 136.

XV. BOEK. 1796. van het meest voldoende gevolg zouden kunnen weezen.

Men hadt, op aandrang van het Committé, in *Holland* wel eenige poogingen aangewend om Jongelingen uit de Godshuizen tot den Zeedienst te verbinden; doch zulks hadt luttel betekend; en behalven in de Stad *Haarlem* (*), zeer weinige, en dan nog zeer ongeschikte Manschappen, opgeleverd.

De noodzaaklykheid eener onverwylde Bemanning betoogden zy op duchtige gronden, met byvoeging van de hoope, dat dan onze Zeemagt, op de *Noordzee*, die der *Engelschen* zou evenaaren, zo niet overtreffen, en daar door in staat zyn om den Handel onzer Vyanden op de *Oostzee*, welken men tot hier toe den vryen loop hadt moeten laaten, zulke gevoelige slagen toe te brengen, dat ze onze Vlag roem deeden verwerven, niet alleen; maar ook ontzag voor de *Bataafsche* Zeemagt inboezemden, en de trotschheid van het roofziek *Engeland*, even als op *Doggersbank*, met nadruk, beteugelden (†).

Voorstel om die aan te werven. Een voordragt der onverwylde werkzaamheid eener Commissie aanbevolen, die het doen van eene Proclamatie aan den Volke noodig oordeelde, en teffens het benoemen van negen Leden om in de bemanning van de Vloot mede te werken; ter-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXII. D. bl. 392.
(†) *Dagv. der Nat. Verg.* I. D. bl. 81 en 174.

terwyl zy het voorstellen van Premien noodig keurden, en wilden dat het geld, zo daar toe, als anderzins, tot deeze zaak, in de onderscheidene Gewesten verstrekt, zou dienen tot korting in de tien Millioenen, ten behoeve van 's Lands Zeemagt gevorderd en toegestaan. De Vergadering nam genoegen in dit Verslag (*).

XV. BOEK. 1796.

De aanmerkelyke Proclamatie op den zestienden van Lentemaand vastgesteld, luidde; „ Burgers van *Nederland*, bemin„de Landgenooten! De onregtvaardige „ en verderflyke Oorlog, in welken wy, „ door het afgunstig *Britsche* Ministerie „ gesleept zyn, vestigt onze geheele aan„dagt; hy is de eerste onzer zorgen, „ om dat door het kloekmoedig beleid „ in denzelven een eerlyken Vrede moet „ worden daargesteld, onze Vryheid be„vestigd, de onafhangelykheid van den „ Staat gehandhaafd, en de Voorouder„lyke Roem bewaard.

Proclamatie ten dien einde.

„ Onze Zeemagt is, naast de Godlyke „ Voorzienigheid, het natuurlyk en byna „ eenigst middel, om den euvelmoed en „ trotsch van het *Engelsch* Ministerie paal

„ en

(*) Zeker mogt men 'er zich iets beters van belooven, dan van het Plan eener zeer voordeelige Lotery, volgens 't welke een som van 15000 Guldens, van wegen het Committé van Marine verdeeld zou worden onder 1000 Manschappen, welke zich zouden aangeeven om den Lande als Matroozen ter Zee te dienen. Men vindt het in de *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 537.

CV. BOEK. 1796.

„ en perk te stellen, en ons dierbaar Vaderland wraak te verschaffen, over het verraadlyk gedrag en wreede mishandeling van het Verbondbreekend *Groot-Brittanje.*

„ Hier toe waren de yverigste poogingen der beste Vaderlanderen onophoudelijk werkzaam — van dat oogenblik, dat onze harde kluisters, door medehulp onzer *Fransche* Broederen, verbrooken werden — van dat ooghnblik, dat de aan *Engelands* wil verslaafde Stadhouder, met zyn Geslacht, en zynen Aanhang, den *Nederlandschen* Grond verliet — met één woord, van dat oogenblik, dat wy ruimer begonnen adem te haalen, en op het behoud der beste bronnen van onzen Welvaard, van onzen Koophandel, Visscheryen, Zeevaard, Colonien en Fabrieken, vermogten werkzaam te worden.

„ Door onze Zeemagt, Medeburgers! zyn onze Voorouders groot geworden; de *Nederlandsche* Vlag was gekend, gevreesd, geëerbiedigd door de Vier Werelddeelen. Zy werd, onder het voorig Bewind, veragt, verguisd, bespot; zy was eene aanfluiting der Volken geworden.

„ Het is dus onze eerste pligt de Zeemagt ten hoogsten top, waar voor onze Nationaale vermogens vatbaar zyn, op te voeren. — De yver van het Committé tot de zaaken van de Marine heeft, daar bykans *niets* was, *veel*

„ voort-

„ voortgebragt, deszelfs poogingen waren CV.
„ onvermoeid. Dan, in den opluikenden BOEK.
„ ſtaat van onze Zeemagt, zyn alle han-
„ den, als 't ware, het Zeewerk ontwend, 1796.
„ alle harten daar van vervreemd; *Neer-*
„ *lands* Jongelingſchap bouwt niet, gelyk
„ weleer, de Zeeën op 's Lands Oorlogs-
„ vlooten.

„ Is dan onze Natie minder braaf, min-
„ der verbitterd op onze Vyanden, min-
„ der Vaderlandlievend, dat ten tyde der
„ WARMONDEN, der WASSENAAREN,
„ der PIET HEYNS, der TROMPEN, der
„ DE RUYTERS? — Neen, Medeburgers!
„ dat zy verre, wy durven, wy moeten,
„ ons alles goeds van uwe Burger deugd
„ belooven, en van uw gevoel van
„ 's Lands hoogen nood verwagten.

„ Waarom zouden wy dan dien nood
„ voor Ulieden verbergen? — Het ſtaat
„ in uwe hand, aan denzelven te gemoet
„ te komen. — Onze Schepen, die veele
„ zyn, en meer dan genoegzaam om
„ de overmagt in onze Zeeën te behou-
„ den, den Vyand allen toevoer van
„ Mond- en Scheepsbehoeften uit het
„ *Noorden* af te ſnyden, en alzo tot eenen
„ ſpoedigen Vrede te dwingen, — onze
„ Schepen hebben Volk gebrek. De ge-
„ woone Wervingen gaan traaglyk voort —
„ De loflyke, hoe zeer min voordeelige
„ maatregelen, in zommige onzer Gewes-
„ ten beraamd, tot ſpoediger bemanning
„ der Vloot, hebben de verhoopte uit-
„ werking niet gehad! — Geen wonder,

CV. BOEK. 1796.

„ 't waren afzonderlyke poogingen, en „ geenzins een uitvloeizel van den wil „ van de volle Vertegenwoordiging van „ het *Bataafsche* Gemeenebest.

„ Deeze kan zich dan eindelyk doen „ hooren; zy zal uwen wensch vervul- „ len, en door Ulieden onderschraagd, „ het Vaderland redden. —— Dat dan, in „ alle Steden en Dorpen van *Nederland*, „ het Volk plegtig worde opgeroepen. „ Dat het voorbeeld van *Haarlem*, het „ vryheidminnend *Haarlem*, dat alleen, „ in deeze dagen, meer dan twee hon- „ derd rappe Jongelingen aan den Zee- „ dienst geschonken heeft, overal ter naa- „ volginge strekke. —— Dat alle Gecon- „ stitueerde Magten, in hunne onder- „ scheidene betrekkingen, de *Bataafsche* „ Jeugd aanmoedigen, de Nationaale Ver- „ deediging van hunne handen vorderen! „ Die bloeiende Jongelingschap zal niet „ doof zyn voor de stemme van het zuch- „ tend Vaderland! Dat toch is hunner „ aller eerster Moeder, die hun, van „ hunne geboorte af, gekoesterd, gevoed „ en beschermd heeft.

„ Wel aan, dat dan allen toevliegen tot „ de algemeene Verdeediging. —— De ty- „ den van mishandeling, van verdrukking „ op 's Lands Schepen, zyn voorby. „ 's Lands Vloot staat onder bevel van „ Vaderlandsche Mannen, die in hunne „ Vlootelingen geene Slaaven; maar hun- „ ne Medeburgers beschouwen. Het oog „ van 's Volks Vertegenwoordigers is on-

„ op-

„ ophoudelyk gevestigd op de behoef- „ ten van 's Lands Zeevolk; en ook dee- „ ze hunne Vertegenwoordigers zullen, „ door gepaste maatregelen, toonen, „ dat het beloonen van Heldenmoed en „ Trouwe, het aangenaamst gedeelte van „ hunnen grooten arbeid zal uitmaa- „ ken.

CV. BOEK. 1796.

„ Waarom zouden dan onze Vader- „ landsche Jongens aarzelen, of huive- „ rig zyn? Dat dan alle Vaders hun- „ ne *Zoonen*, de *Zusters* hunne Broe- „ ders, de Oudsten des Volks de Jon- „ gelingen, tot heldenmoed, tot daad- „ lyke deelneeming in 's Lands *Zeedienst*, „ tot handhaaving van de Eer der *Ba-* „ *taafsche* Vlag — tot redding van het „ Vaderland aanspooren!

„ *Zy* willen, naa het volbrengen van „ die edele taak, hunne belooning in „ onze tederste zorge voor hun en „ de hunne, in de *Zegeningen* van „ alle Braaven, in de dankbaare toe- „ juiching van geheel *Nederland* ontvan- „ gen (*)."

Rondgaande Brief aan de Gewesten.

De Hoogstgeconstitueerde Magten in de onderscheidene Gewesten van *Nederland* ontvingen deeze Proclamatie, onder geleide van eenen opwekkenden Brieve, waar in dezelve onderrigt worden, dat de begrooting van de benoodigde Manschappen 1800 of 2000 bedroeg (†). Dat de

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 96

(†) Naar de bevolking gerekend, zou één uit de

CV. BOEK. 1796.

de Representanten, benoemd om met de Gewesten, en anderen in deeze zaak betrokkene, te handelen, waren BLOK, SCHIMMELPENNINCK, PASTEUR, VAN MARLE, VALCKENAER, VAN MAANEN, VAN DER ZOO, BICKER en TIP (*).

Commissien deswegen na *Amsterdam*.

Het magtig, volkryk en by den Koophandel en Zeevaard hoogst belanghebbend *Amsterdam* werd in deezen met onderscheiding behandeld. Twee Commissien verscheenen binnen Amstelsveste, eene uit de Nationaale Vergadering, bestaande uit de Burgers BICKER en SCHIMMELPENNINCK, en eene uit het Provintiaal Bestuur van *Holland*, de Burgers CALKOEN en BROUWER, ten einde met de Raad der Gemeente dier Stad de beste middelen te beraamen en werkstellig te maaken om 's Lands Vloot, ingevolge der Proclamatie, spoedig van de nog ontbreekende Manschappen te voorzien.

Op den dag naa de aankomst deezer Burgeren, werden zy, nevens de Leden van het Committé tot de zaaken der Marine, de Vice-Admiraal DE WINTER, en eenige Zee-officieren, door eene Bezending uit den

de duizend moeten uitgeleverd worden. Zo dat men zou verwagten uit

Gelderland	225	*Overyssel*	125
Holland	825	*Stad en Lande*	120
Zeeland	75	*Drenthe*	45
Utrecht	90	*Bataafsch Brabant*	210
Friesland	150		
		In 't geheel	1865

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 102.

den Raad, onder geleide van eene Bende Burger Grenadiers en Jaagers, met Muzyk, voorafgegaan door zes Stadsbodens, van het Zee-Kantoor afgehaald, en, op het Huis der Gemeente ter Vergaderinge ingeleid en ontvangen. Terwyl zy daar waren, stondt een Bataillon Burger Voetvolk en een Esquadron Burger Paardevolk onder de wapenen. In tegenwoordigheid dier Commissien werd de gezondene Proclamatie, en eene Publikatie, van Stadswege, daar op slaande, by Pauken- en Trompettengeschal afgekondigd; en om die beide stukken nog meer tot kennis der Gemeente te brengen, geschiedde die Afkondiging desgelyks door eene Commissie, op de voornaamste plaatsen en pleinen der Stad.

Byzondere Uitnoodigende Belooning te dier Stede.

De Publikatie, van wegen Amstels raad, diende niet alleen ter naderen aandrange der Proclamatie; maar ook van de te dier Stede beraamde middelen om dit noodig werk te bespoedigen. Ten deezen einde zouden aan het Zee-Kantoor bezorgd worden de noodige Penningen, om ze te verstrekken aan des bekwaamen, die zich tot 's Lands Zeedienst wilden verbinden. Als voor eerst eene Premie van veertig Guldens by de aanneeming en vyftig Guldens by de komst aan boord; of wel Premie Biljetten, voor zo veel zy zouden verkiezen, tot negentig Guldens toe. — Ten anderen aan de zodanigen, welke hunne Vrouwen of Ouders wilden onderhouden, twintig Guldens by de aanneeming

XV. BOEK. 1796.

ning, en dertig Stuivers in de week aan de Vrouwen of Ouders der aangenomenen, voor den tyd van één Jaar, en een Billet van het gemelde Weekgeld (*).

Wat des elders in *Holland* voorviel.

De Leden der Nationaale Vergadering na *Amsterdam* afgevaardigd, bragten een allergunstigst verslag uit van hunne verrigting, en hoe zy ooggetuigen geweest waren van den yver veeler braave Vaderlanderen, om tot het heilzaam doel der Vergaderinge mede te werken; blykbaar uit de som bepaald tot de bovengemelde einden; als mede dat negen Leden van *Amstelsraad* aangeboden hadden, elk tien man aan den Vaderlande te leveren. — De Nationaale Vergadering kreeg ook de gunstigste berigten, wegens het aanneemen der Proclamatie in de Steden *Rotterdam*, *Dordrecht* en *Goude* (†). Uit de eerste deezer drie gemelde Steden ontving de Vergadering spoedig verslag dat 'er reeds honderd man, onder welke veele matroozen, voor den dienst van het Land aangeworven waren (§). — Van Stad tot Stad, van Plaats tot Plaats te gaan om de dienstneemingen te vermelden, zou een langwylig en noodloos werk weezen.

Dan wy mogen niet voorby, het een en ander, 't geen byzonder in 't oog liep, in ons Geschiedblad op te tekenen, als den geest en werkzaamheden deezes aan-

(*) *N Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1114.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 125.
(§) *Dagverh der Nat. Verg.* I. D. bl. 146.

aanmerkelyken Tydvaks met leevendige en echte trekken schetzende. CV. BOEK. 1796.

Eenige Municipaliteiten in *Schieland* openden eene Inschryving en stelden een Bus, om daar door een Fonds te verkrygen, waar uit aan de Huisgezinnen der zich in 's Lands Zeedienst begeevende, eenigen onderstand zou worden toegereikt, terwyl aan ieder In- en Opgezeten van *Schieland*, die, zonder tusschenkomst van Volkhouders of Wervers, zich by den Zeeraad te *Rotterdam* verbondt, boven de Premie van den Lande, betaald zou worden tien Guldens en tien Stuivers (*).

In eene der Landgewesten, *Gelderland*, zo menigmaal, en niet altoos ten onregte, beschuldigd van weinig met den Zeedienst op te hebben, en schaars daar aan toe te brengen, scheen thans een yver voor dit deel der bescherming en verdeediging des Vaderlands op te blaaken. Althans de Leden van het Gezelschap *Concordia* te *Arnhem* besloten, ter aanmoediging van den Zeedienst, aan elk der tien eerste *Nederlandsche* Mannen of Jongelingen, die zich uit die Stad vrywillig tot den Zeedienst verbonden, zo dat zy voor den vyftienden van Grasmaand, zich op 's Lands Vloot geplaatst vonden, boven het geen van 's Landswege werd goedgedaan, eene som van vyf en twintig Guldens te schenken. Deeze Voorstanders van de scheepsbevolking oordeelden dien stap niet te moeten doen In *Gelderland*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1400.

IV. BOEK. 1796. doen buiten kennis en verlof van het Gewestlyk Bestuur. Zy gaven deeze en verzogten zulks. Niet alleen schonk het Gewestlyk Bestuur daar aan zyne goedkeuring, maar besloot teffens openlyk te verklaaren, dat dit Vaderlandsch Gezelschap, door die voorbeeldige daad wel by het Vaderland verdiend hadt, en dat van dit blyk eens welmeenenden yvers voor de belangen van het Vaderland, op alle mogelyke wyze loflyk gewag zou worden gemaakt, tot aanmoediging van anderen, — Een aanzienlyk getal Jongelingen van daar hielp de Vloot bemannen (*).

De Raad der Stad *Nymegen* noodigde, by openbaare Afkondiging, Mannen en Jongelingen in de Stad en het Stads Regtsgebied uit tot 's Lands Zeedienst, met toezegging van vyf en twintig Guldens aan ieder, die des bekwaam, zich als Matroos daar in begaf (†). — *Bommel* stak hier uit. De Raad dier Stad hadt naauwlyks de uitnoodiging gedaan, of vier Jongelingen kwamen zich, de een naa den ander, aanbieden. Onmiddelyk werden zy aangenomen, gekleed, en voorts gevolmagtigd tot verdere aanmoediging der Jongelingschap. Ondersteund door de Leden van den Raad en andere Vaderlandlievende Burgeren, kweeten zy zich zo wel van deeze taak, dat het heldenvuur in den boe-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 879. *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 444 en 456.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1321.

boezem van *Bommels* Jongelingschap opblaakte, zo dat, binnen weinige dagen, in die Stad, welke ten hoogsten genomen, slegts verpligt was drie man te verschaffen, veertien wakkere Jongelingen zich aanboden: en van daar na *Rotterdam*, onder een deftig uitgeleide van gewapende Burgers, vertrok. Zeven eereschooten uit twee metaalen Veldstukjes waren de afscheidsgroete. — Dan ten tyde deezes heenengaans hadt in het nabuurig *Thiel* zich nog geen één tot den Zeedienst aangeboden (*). CV. BOEK. 1796.

De Representanten des Volks van *Zeeland* zogten, ingevolge der uitnoodiging van de Nationaale Vergadering, de Inwoonders van dat Gewest, zo zeer by den Zeedienst belang hebbende, daar toe uit te lokken, door aan elk bevaaren Matroos, honderd en tien, aan ieder Jongeling, meer dan zeventien jaaren oud, en tot de Zeedienst bekwaam, negentig Guldens, boven de gewoone maandgelden, aan te bieden. De Jongelingen in Wees- Armen- Diakonie- of andere Godshuizen, zogt men in *Zeeland* te trekken, door den Kinderen des bekwaam, niet alleen de gezegde belooning aan te bieden, zonder eenige korting; maar deezen teffens ontslag uit het Huis naa volbragten en welgedaanen dienst aanbiedende, met behoud van 't geen zy zouden mogen verkreegen hebben; als eens geevens geld zou het Ge- In *Zeeland*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1325.

VII. BOEK. 1796. Gewestlyk Bestuur aan de Godshuizen daar voor vyf en twintig Guldens betaalen (*).

Behalven deeze Aanmoediging van wegen het Gewestlyk Bestuur was de Vaderlandsche Volks-societeit binnen *Middelburg* werkzaam om de drift tot 's Lands Zeedienst aan te vuuren. Overtuigd van de welwillenheid hunner Landgenooten, die, by de Zee opgevoed, niets meer verlangden dan *Neerlands* roem op Zee te doen herleeven, en den wrevelen en trouwloozen *Brit*, zyn te lang misbruikte heerschappy ter *Zee* te betwisten, en zo mogelyk te ontweldigen, en dat zy door niets anders van hunnen pligt aan den Vaderlande verschuldigd, werden terugge gehouden, dan door eene tedere en pryzenswaardige zorge voor hunne Vrouwen en Kinderen, omtrent welker bezorging zy in eene ontmoedigende onzekerheid verkeerden; en zich verzekerd houdende van de kragtdaadige medewerking hunner Stad- en Landgenooten, stelden voor, het oprichten van een Fonds, 't welk eeniglyk zou dienen tot aanmoediging en beloonning van de zodanigen, die zich in 's Lands Zeedienst begaven. —— Uit deeze ingezamelde penningen zou aan ieder In- en Opgezeten, die vóór den twintigsten van Grasmaand een Man, boven de zeventien jaaren oud, aan het Committé der Marine te *Vlissingen* zou hebben aangebragt, bui-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1416.

buiten en behalven de Premie door den Lande toegezegd, aan elk bevaaren Zeeman tien *Zeeuwsche* Rykxdaalders, en aan elk onbevaaren Persoon zes *Zeeuwsche* Ryksdaalders worden toegelegd. Wyders zouden alle In- en Opgezetenen, die zich, vóór den gemelden dag, zonder tusschenkomst van Wervers of Volkhouders, op een der Lands Schepen, in dienst begaven, boven en onverminderd de schoone belooningen door de Representanten des Volks van *Zeeland* uitgeloofd, dezelve Premie te wagten staan; zo dat een bevaaren Matroos honderd zes en dertig Guldens en tien Stuivers, en een onbevaarene honderd vyf Guldens en achttien Stuivers kon trekken. — Daarenboven zou uit het Fonds aan de Vrouwen en Kinderen van de achttien eerst dienstneemende Burgeren, geduurende de afweezigheid der Mannen en Vaders, eene gunstbelooning van zes Guldens, elke maand, worden betaald (*).

XIV. BOEK. 1796.

Niet vrugtloos waren deeze poogingen van het Lands-bestuur en der Volks-societeit; binnen acht dagen tyds, verbonden zich in *Middelburg* één en veertig manschappen. 't Geen by deezer vertrek na boord plaats greep, kenschetst der *Zeeuwen* yver op eene zo uitsteekende wyze, dat Tydgenooten en Naakomelingschap zulks, in onze Geschiedenis, ter hunner eere moeten leezen. 't Gemelde aantal Persoo-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1422 *enz.*

VII. BOEK. 1796. zoonen tot den Zeedienst gereed, vergaderde, ten dage huns vertreks bestemd, in de Leeszaal der Volks-societeit, waar een Vaderlandsch ontbyt hun wagtte. Eene bezending uit de Commissarissen (*) van het Fonds tot de Marine begaf zich derwaards om die Vaderlanders na *Vlissingen* te geleiden, tot welk bedryf zich een aantal Leden uit de gewapende Burgery te *Middelburg* hadt aangeboden. Eer de Manschappen uit het Societeitshuis gingen sprak de Burger-capitein KAKENBERG hun aan met eenige Dichtregelen (†), door een herhaald *Hoezee! Leeve de Republiek!* beantwoord.

In staatlyken optocht onder Burgerkrygsgeleide, trokken de aangenomene Man-

(*) Deeze waren de Burgers A. J. SINCLAIR, THOMAS HOCHART, P. VAN GORTE, P. HOFFMAN, J. A. HEEREN, JAN TAK, C. J. SERLÉ, C. D. SCHANSMAN en ANTH. DE WIND.

(†) Deeze Dichtregelen droegen blyk van de Geestdrift dier tyden in *Zeeland*, zo by uitstek werkzaam; wy gunnen dezelve plaats;

Vaar wel, bestry den Brit! wreek, wreek uw Vaderland!
Die dierb're Moeder zal in u haar Kind'ren groeten,
Haar teedre dankbaarheid zal u met vreugde ontmoeten,
Als gy haar Vryheids-vlag op Engelands Schepen plant.
Doe 't woedend Albion voor uwe sabels beeven,
Wees RUITERS, ZOUTMANS, HEINS, *vervloek de Slaaverny!*
Zo zult ge in 't Dagboek van der Zeeuwen daaden leeven,
Zo blyft de Republiek door alle eeuwen vry!

Manschappen twee aan twee, door de voornaamste straaten van *Middelburg*, en sloeg den weg na *Vlissingen* op. Aan de *Rammekenspoort* wagtten hun Afgevaardigden uit het Corps Zeeofficieren, die hun na het Zee-kantoor geleidden, waar de Burger VAN DOORN, Lid van het Committé der Marine, de Commissarissen voor hunnen betoonden yver plegtig bedankte. Na de Kaay begaf de geheele stoet, schaarde zich in een kring. De Burger Colonel SERLÉ sprak de manschap, gereed om aan boord te gaan, op deezen trant een Vaderlandsch vaarwel toe; CV. BOEK. 1796.

„ Burgers! Medebroeders! Vrywillige „ Verdeedigers des Vaderlands! Dat ik „ Ulieden, zo uit naam der Commissie, „ als van wegen een aantal braave Pa- „ triotten, Vaarwel zegge. —— Hebt Gy- „ lieden moeds genoeg om de Republi- „ keinsche Eer te gaan verdeedigen, en „ eenen snooden Vyand te bevegten, die „ altoos Ulieder, altoos onze Vyand, de „ Vyand der Vryheid, de Vyand van „ ons Vaderland was. —— Gaat, myne „ Medeburgers! bevegt den trouwloozen „ *Brit*, geleidt, bewaakt en beschermt „ *Neerlands* kostbaare Kielen; doet die „ aterlingen zien, dat de Naaneeven van „ den onsterflyken DE RUITER, wiens „ Geboortegrond wy heden betreeden, „ en nog met een dankbaaren traan be- „ vogtigen — dat Gylieden, dat gy *Zeeu-* „ *wen*, nog geen bastaarden van uwe dap- „ pere Voorgangers zyt. Dondert hem

IV. BOEK. 1796.

„ met uwe kartouwen, tot dat hy het „ geroofde zal wedergegeeven hebben, „ en om den Vrede bid. — Gaat in de „ Mogenheden van Hem, die de Elementen gebiedt, de Winden tot zynen Wagen, en Zeeën tot zynen voetbank „ heeft. — Gaat, strydt, en keert zegepraalend, met geplukte Eerlauwieren, in „ Vrede, tot ons weder; dan juichen wy „ U toe, ziet daar de Verdeedigers van „ ons Vaderland! ziet daar die Braaven, „ die zich by 't zelve verdienstlyk hebben gemaakt, en verwelkomen U, met „ dien aangenaamen en blyden uitroep, „ waar mede wy heden van U scheiden, *Vivat de Vryheid! Vivat de Republiek!*"

Herhaalde Hoezees! en leeve de Vryheid! Haat aan de Tyrannen! waren de beantwoordingen der Manschappen, die na de Schepen, op welke zy bestemd waren, vertrokken (*).

De Raad van *Vlissingen* deedt mede uitlooving aan de Vrouwen van zes bevaaren Matroozen, Inwoonders van de Stad, die zich ten Zeedienst verbonden, 's weeklyks één Gulden tien Stuivers uit 's Stads kas aanbiedende. Deeze bestemde, voor ieder der drie Weeskinderen, die zich tot 's Lands Zeedienst verbonden hadden, twee *Zeeuwsche* Ryksdaalders, en verordende eene gelyke gifte voor ieder Jongeling in Stads

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1422.

Stads Armenhuis onderhouden, die zich op de Vloot begaf (*). XXX. BOEK.

Niet min waakzaam was men te *Zierikzee*. De Publikatie der Repréfentanten van *Zeeland* was daar ter Stede niet afgekondigd, of er werd eene vrywillige Infchryving geopend, waar op een aanzienlyk getal der Ingezetenen intekende. De Stads Regeering beftemde uit haar midden drie Leden, om dit werk den noodigen uitvoer te doen hebben. Dit alles hadt het gelukkig gevolg, dat er geen zes dagen verliepen, of een aantal van niet minder dan acht en tweeëntig wakkere jonge Manspersoonen, zo Weeskinderen als anderen, verbonden zich vrywillig tot 's Lands Zeedienst (†). 1796

De Repréfentanten in *Stad en Lande* stelden eene belooning van twaalf Dukaten, boven het gewoone Handgeld vast, voor de zodanigen, die, vóór een bepaalden tyd, zich tot 's Lands Zeedienst verbonden. Een Fonds ter aanmoediging werd in *Groningen* geopend. Een door de Stad trekkende, met Krygsmuzyk vergezelde optocht van de diensgenomen hebbende Manfchappen, ftrekte om den yver tot den dienst aan te vuuren. Welhaast vertrokken tusfchen de veertig en vyftig na de plaats hunner beftemminge (§). In *Stad en Lande*

De

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796 bl 1430.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1431.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1465.

CV. BOEK. 1796. Gunstige berigten wegens de bemanning der Vloot.

De Volkwerving nam, door deeze maatregelen en aanmoedigingen, dermaate toe, dat, in het voorst van Bloeimaand, ter Nationaale Vergadering de Commissarissen tot de *Zeezaaken* te *Rotterdam* het gunstig berigt gaven, dat aldaar vier Linieschepen en een Brik geheel bemand waren; als mede dat men, uit *Hellevoet*, vaartuigen na *Texel* gezonden hadt, om derwaards Zeevolk over te voeren, met last om dezelve terstond terug te zenden, ten einde de nog overige Manschappen, welke zich daar bevonden en door aanhoudenheid der wervingen uit de Gewesten staag vermeerderden, af te haalen (*).

Het Volk deel aan de buit gegeeven.

Onder de aanspoorende redenen van 's Volks toeloop moeten wy niet vergeeten te vermelden, het voorstel van den Representant Vonck, om, in naavolging van een maatregel in *Frankryk* genomen, waar van hy de heilzaamste uitwerkzels gezien hadt, de afkomst van de gemaakte Pryzen onder de Schepelingen te verdeelen, aan ieder naar gelange van zyn graad, zonder eenige korting, dan de onkosten en ongelden op de verkoop van zodanige buitgemaakte goederen loopende, en zonder dat het Land eenig deel in den gemaakten Buit hadt. 't Zelve was in overweeging genomen, en baarde eene schikking, die, naa eenige over- en wederspraak, in eene besluit, grootlyks ter aanmoediging

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 444 en 456.

ging van het Scheepsvolk strekkende, uitliep (*). CV. BOEK.

In Bloeimaand beliep het getal der in dienst zynde Schepen, en die, welke men rekende, binnen drie maanden, gereed te zullen hebben, groote en kleindere, acht en tachtig Schepen (†). Niet weinige van 's Lands Oorlogschepen voerden Naamen, in vroegere jaaren gegeeven, welke men thans onvoegelyk vondt. Een der Leden ter Nationaale Vergadering stelde voor, het Schip de *Staaten Generaal* genaamd, te herdoopen; 't welk aanleiding gaf tot het besluit om alle de Schepen en Fregatten van Oorlog, wier naamen met den tegenwoordigen staat van zaaken niet strookten, te veranderen. Dit vondt goedkeuring, en de vernoeming geschiedde (§). 1796. Aantal der Schepen, en Naamsveranderingen.

Voor den Jaare MDCCXCIII was het lot van bykans alle Officieren, die zich aan 's Lands Zeedienst toewydden, geheel onzeker. Allen keerden zy, zo ras zy den Bo- Plan tot eene vaste Jaarwedde der Zee-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 89. 371 en 502.

(†) De Naamlyst deezer Zeemagt is voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1796 bl. 1548. In Herfstmaand was dezelve tot bykans honderd aangegroeid. *Ald.* bl. 2442.

(§) *Dagv. der Nat. Verg.* I. D. bl. 444. Deeze geschiedde niet zonder toespeeling op de veranderde omstandigheden. Zo werd het Schip, voorheen PRINS FREDERIK WILLEM, nu DE GELYKHEID, dat den naam van PRINSES LOUISA gevoerd hadt, nu DE BROEDERSCHAP, 't geen eertyds PRINSES FREDERICA SOPHIA WILHELMINA geheeten hadt, nu DE BRAAVE geheeten.

CV. BOEK. 1796. Officieren ontworpen.

Bodem, waar op zy het land gediend hadden, by de afdanking, verlaaten moesten, zonder eenig bestaan, na hunne Huisgezinnen of Familien terugge. Ten gemelden Jaare werd het Plan om dit te voorkomen, tot stand gebragt (*). Dan dewyl, in den voorleden Jaare, het aanweezen van een Corps Zeeofficieren werd vernietigd, was het lot van hun, welken zich, in die moeilyke en onzekere omstandigheden, waar in het Gemeenebest zich bevondt, op nieuw tot deszelfs Zeedienst gereed getoond hadden, wederom *een tyd lang onzeker* en wisselvallig geworden (†).

De Burger JACOBSON deedt deswegen een treffende voordragt, met verklaaring van een gunstig vooruitzigt op het toekomend lot der Zeeofficieren, wier omstandigheden hy, met leevendige en sterke trekken maalde: teffens te verstaan geevende, dat het Committé tot de zaaken van de Marine, van den beginne der Omwenteling, reeds bezig was om te raadpleegen over een Plan, tot het doen ophouden dier onaangenaame onzekerheid. Veele omstandigheden, uit de tydsgesteltenisse, en het gebeurde met de Zeeofficieren, gebooren, hadden de inlevering verwyld; dezelve geschiedde den zevenden van Hooimaand deezes Jaars (§).

Hoofd-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXV. D. bl. 260.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXII. D. bl. 315.
(§) *Dagverb. der Nat. Verg.* II. D. bl. 309.

Hoofdzaaklyk kwam het Plan neder op den voorslag, om aan 's Lands Zeeofficieren, wanneer zy zich niet in daadlyken Dienst bevonden, een vast en redelyk bestaan te bezorgen, terwyl zy op hunne Bodems, werklyk dienst doende, in het genot waren van hunne Tractementen en de Voordeelen aan ieders rang verknogt. De Leden der Nationaale Vergadering, in wier handen het Plan gesteld was, bragten, in 't voorst van Oogstmaand, een zeer gunstig verslag uit. De Mist liet zich, naa reden van dit verwyl gegeeven te hebben, onder anderen dus, uit naam zyner medegelastigden, hooren. „ Eischte „ een scrupuleus onderzoek van het ge„ heele Plan, met alle deszelfs details een „ geruimen tyd, het kost U, Burgers Re„ presentanten! maar één oogenblik om „ edelmoedig te zyn, en dit kost niets „ aan uw hart. — Het oogenblik nadert; „ dat een groot gedeelte van 's Lands „ Vloot, den Vyand zal moeten onder „ de oogen zien — onze braave Zeelie„ den *kunnen*, en, zo de Almagtige aan „ hunne zyde staat, *zullen* daar Lauwren „ behaalen, en de uittartingen van hunne „ en onze benyders straffen. — Maar „ deeze Lauwren zyn ook met Doornen „ doorvlogten. Een Held veragt die wel, „ als het 'er op aankomt om zyn Vaderland „ te redden; maar het is hem niet onver„ schillig, of dit Vaderland ook prys stelt „ op het bloed, dat hy vaardig is voor „ deszelfs behoud te doen stroomen, en

CVI. BOEK.

1796.

Voordragt van 't zelve.

CV. BOEK. 1796.

„ of hy zich vleijen mag, dat, naa zyne „ terugkomst, de dankbaare armen van „ dit Vaderland zullen uitgeſtrekt zyn, „ om hem te ontvangen, en hem voor „ zyne Deugd en Dapperheid te beloo„ nen. Het vooruitzigt, dat, wanneer „ hy het zyne zal hebben toegebragt om „ den Vrede te bewerken, zyn lot, op „ nieuws, onzeker weezen zal, en dat, „ terwyl zyne Medeburgers de gelukkige „ gevolgen van den vernieuwden Vrede „ en des Overvloeds zullen ſmaaken, „ hy weder, met angstvalligheid zal moe„ ten omzien na middelen van beſtaan, „ en menigmaal zal moeten verwenſchen „ het anders gelukkig oogenblik waar in „ hy Man en Vader werd — dit vooruit„ zigt moet hem moedloos maaken — en „ van welk een invloed moet deeze moed„ loosheid niet zyn in het geduchte oogen„ blik, dat hy alle de Elementen en den „ Dood moet tarten, om zyn Vaderland „ te behouden?

„ Een enkel woord van Ul. Vertegen„ woordigers van het vrye *Nederland!* kan „ hem den moed terug geeven. Roept „ hem toe — *De Natie zal, wanneer zy* „ *uwen dienst niet daadlyk behoeft, egter* „ *voor uw eerlyk Onderhoud zorgen!* en gy „ zult uwer waardig handelen.”

Voorts wordt de geringheid der vereischte Geldſommen, en de dienst, dien het Vaderland van waardige Vlootvoogden, n veelerlei opzigten, kan trekken, ja volſtrekt behoeft, met eigenaartige kleuren ge-

gefchetst; en de meerdere behoefte deezes tyds voor de Zeeofficieren, met de voorige tyden vergeleeken.

Zeer ter fneede hadt de Commisfie den *vyfden van Oogstmaand* tot het indienen van dit Verflag uitgekoozen. Hier van gewaagende, zegt de Woordvoerder; „ Wel „ aan dan, Burgers Reprefentanten! het is „ heden den *vyfden Augustus* — Een dag, „ die den *Brit* zo wel als den *Nederlander*, „ nog eeuwen lang zal heugen. Terwyl „ *die* op heden verjaart, verjaart ook de „ herdenking van zynen gefnuikten trots „ op *Doggersbank* — laaten wy, en de geheele Natie, door uwen mond verjaaren „ de heuchlyke herdenking, dat op deezen „ Dag de Eer van 's Lands Vlag bewaard, „ en onze oude roem, by de geheele befchaafde Wereld, herbooren werd! En „ laat het aanblyvend gedenkteken van „ onze Nationaale Dankbaarheid zyn, een „ op heden, en zonder refumptie te neemen Decreet, 't geen uwe Gecommitteerden U voorflaan.

„ De Nationaale Vergadering befluite — „ dat een fomme van drie Tonnen Gouds, „ of daar omtrent, uit 's Lands kas, zal „ worden geasfigneerd, om daar uit te „ vinden vaste Tractementen voor 's Lands „ Hooge en Lagere Officieren ter Zee. — „ Zy gelast haare benoemde Commisfie „ om het Plan, ten dien einde door het „ Committé der Marine ontworpen, haar „ aangeboden te onderzoeken, en zo „ fpoedig mogelyk daar over haaren raad-

CVI.
BOEK.
1796.

,, flag uit te brengen. — Van dit Ver-,, flag en het Besluit 'er op genomen, ,, zal een Affchrift aan den Vice-Admi-,, raal DE WINTER, of, by diens afwee-,, zigheid, aan den Officier over 's Lands ,, Vloot in *Texel* gebiedende, gezonden ,, worden om des de Commandanten, ,, Hooge en Laage Officieren op 's Lands ,, Schepen dienst doende, kennis te gee-,, ven, als mede aan het Committé der ,, Marine."

Omhelsd. De Voorzitter DE KEMPENAAR, getroffen door deeze voordragt, liet zich onverwyld daar op hooren, dat hy geen geschikter middel wist, om den Nationaalen moed aan te vuuren, en *Noerlands* Heldendeugden, waar van nog het laatste zo roemryk blyk op *Doggersbank* gegeeven was, te verleevendigen, dan juist op den Dag, waar op deeze roemryke Zegepraal verjaarde, dit Verslag daadlyk in een Besluit te veranderen. Dit geschiedde onverwyld (*). — De Vice-Admiraal J. SELS betuigde, kort daar op, by eenen Brieve, aan de Vergadering, zyn genoegen en dank, wegens dit den Zeeofficieren zo gunstig besluit (†).

Dordrechts voorstel om te dier Stede een

Veelvuldig waren, in vroegere dagen, de geschillen tusschen de Gewesten, en in een en het zelfde Gewest tusschen onderscheide Steden, om ter Bouw- Berg- en Bewaarplaats van 's Lands Schepen te dienen.

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* II. D. bl. 550 enz.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 673.

gen: Die vernieuwden zich ten deezen dage. Een aantal Burgers uit *Dordrecht* verzogt, dat het afgeschafte Stapelregt (*) weder mogt ingevoerd, of dat, in hunne Stad, een Scheepstimmerwerf voor den Lande mogt opgericht worden (†). Ten aanzien van dit laatste verzoek bragt het Committé der Marine dit Verslag uit, dat de Stad *Dordrecht*, de gunstige ligging in aanmerking genomen zynde, boven andere Steden de voorkeur zou verdienen: naardemaal de Linieschepen, aldaar gebouwd en te water gebragt, niet meer dan twee of drie etmaalen zouden behoeven, om na *Hellevoet* te worden overgebragt: daar men dit, in gelyke gevallen, en met nog zeer veel moeite vergezeld, in geen elf of twaalf etmaalen verrigten kon. Zulks zou *Dordrecht* boven *Rotterdam* verkiesbaar doen zyn, moest 'er een nieuw Zeekantoor, of een nieuwe Timmerwerf aangelegd worden: 't welk thans het geval niet was, daar *Rotterdam* van beide, op de beste wyze, voorzien was. Zodanig een Timmerwerf te verlaaten, en eene nieuwe, die verbaazende geldsommen zou kosten, aan te leggen, voegde niet in een tyd, dat eene welgeregelde spaarzaamheid aan de orde van den dag was. Daarenboven hadt men daar naby het Dok te *Hellevoet*, waar men zo zeer alles, wat tot uitrusting en vertimmering der Schepen vereischt werd,

CV. BOEK.

1796.

Scheepstimmerwerf voor den Lande aan te leggen, van de hand gewezen.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 66.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 204.

XV. BOEK. 1796. *Hoorn*, *Enkhuizen* en *Medemblik* dingen om tot Werk- en Legplaatzen voor de Vloot te dienen.

werd, by een voudt: en wel zo dat nog nimmer een Schip ter vertimmering na *Rotterdam* was opgezonden. — Op deeze gronden werd dit verzoek afgeslaagen (*).

In *Hollands Noorderdeel* dongen *Hoorn*, *Enkhuizen* en *Medemblik* na eene meerdere begunstiging des Landsbestuurs, ten aanziene van de bezorging der Lands Vloote, elk wilde zyn Stad tot een Havenstad gekoozen en aangelegd hebben (†). Eerstgemelde Stad boodt aan, de hinderpaal eener bekende Zandbank, te doen wegneemen (§).

Hangende deeze zaak hadt de Representant BACOT van *Delfzyl* gesprooken als eene plaats, welke bovenal in aanmerking kwam. Tegenspraak ontmoette hy van den Burger NIEUHOFF, die beweerde, dat welk eene geschikte plaats *Delfzyl* ook anderzins mogt weezen, en welk eene party men daar van reeds in de voorige Eeuw getrokken hadt, men evenwel van die plaats, ter Havenplaats, geen gebruik kon maaken, daar dezelve aan de *Eems*, en wel aan de boorden van het *Pruisisch* Grondgebied gelegen was. Oordeelde men het *Nieuwe Diep* niet genoegzaam veilig, hoe veel minder was het die nieuw aangeduidde Havenplaats (**).

Het

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* II. D. bl. 66. 485.
(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* II. D. bl. 66.
(§) *Dagverb. der Nat Verg.* III. D. bl. 500. 564.
(**) Men zie de Beschryving dier Plaatze in den *Tegenwoordigen Staat van Stad en Lande* III. D. bl. 364.

Het voorstel van BACOT, *Delfzyl* betreffende, werd eerlang sterk onderschraagd, door een Brief van de Municipaliteit dier plaatze, waar in zy te voorschyn traden als niet, door den vernederenden geest van plaatslyk eigenbelang; maar door zuivere Vaderlandsliefde gedreeven, het zo dikwerf vergeeten plekje gronds aan de boorden van de *Eems*, aan het uiterste einde des Vaderlands gelegen, aanpryzende, als, by verbeterde omstandigheden, geschikt om een onberekenbaar gemak, voordeel en aanzien aan *Nederland* te verschaffen. De Rivier de *Eems*, welke langs *Delfzyl* heen stroomt, beschreeven zy als een der geschiktste Rivieren voor de Zeevaard, overal den besten ankergrond, veilige schuil- en legplaatzen opleverende, door de batteryen langs den dyk beveiligd. Behalven eene kleine Droogte, doch die by hoog water genoegzaam water hadt, vertoonden zy de Rivier als zeer diep, zo dat de zwaarste Oorlogschepen tot aan *Delfzyl*, konden naderen; daar ter reede voor hun anker zwaaijen en draaijen. Veilig was het de *Eems* binnen te zeilen. De Haven van *Delfzyl*, schoon verzuimd en verslykt, zou, met weinig kosten, slegts met slyk en geen zand bezet zynde, opgeruimd en zodanig gemaakt kunnen worden, dat de Oorlogschepen zich veilig in derzelver boezem zouden bevinden.

CVI. BOEK. 1796. Hoe *Delfzyl* daar toe wordt aangepreezen.

Zy gewaagden, de *Eems* aanpryzende, dat, ten tyde van de bloei der *Asiatische* Compagnie te *Emden* een vier en twintig

voe-

XV. BOEK. 1796. voeten diepgaand *Oost-Indisch* Schip, met volle laading, voorby *Delfzyl* na gemelde Stad gezeild was, dat omtrent den Jaare MDCCLVII eene geheele *Engelsche* Vloot, waar onder verscheide Linieschepen, op de *Eems* gelegen, en zulks ook ten tyde der jongste Omwenteling plaats gegreepen hadt; terwyl, in vroegeren dage, de Zeeheld DE RUITER de t'huiskomende *Oost-Indische* Vloot te *Delfzyl* voor de loerende en roofzugtige *Britten* geborgen hadt (*).

Daarenboven beriepen zy zich op de getuigenissen eeniger kundige Zeeofficieren; op den geweezen Vice-Admiraal VAN KINSBERGEN; op den Capitein PIETERSON; op den Luitenant DROOP, op den Luitenant Ingenieur DE GROOT, welke laatstgemelde voor den Vlootvoogd DE WINTER, van wien hy was afgezonden, de Haven opgenomen, een plan gemaakt en medegedeeld hadt ter verbeteringe en tot het aanleggen van een Dok.

Op de Verslagen deswegen gedaan, weezen zy de Representanten, als bronnen waar uit zy eene genoegzaame kennis konden scheppen van *Delfzyls* aangelegenheid, en de geschiktheid tot berging van 's Lands Schepen. Ten slot schryvende; „ Welk „ een voordeel! — Geene lastige Ka„ meelen behoeven hier hunnen weg te „ lee-

(*) Dit even aangestipte en nog meer van den dienst der *Delfzylsche* Wyk- en Bergplaatze verdient nageleezen te worden in BRANDS *Leeven van de* RUITER bl. 389 en 727.

„ leenen aan het bytebrengen, terwyl eene „ menigte dagen onder deezen moeizaamen „ arbeid heenen snellen, en 's Lands geld „ verminderen. — 'Er zou aan het ein- „ de der Republiek eene Haven te meer „ zyn, zo gemaklyk in tyd van Oorlog, „ voor terug keerende, en op kruistocht „ uitzynde Schepen. — *Engeland* zou „ eene Haven meer moeten insluiten, en „ dit zou zyne magt tevens meer verdee- „ len. — Eindelyk, wy zouden altyd „ even zo vroegtydig als onze natuurlyke „ Vyand, een Esquader in de *Noordzee* „ kunnen hebben, en welk een aanzien, „ en voordeel zou dit den Vaderlande „ kunnen geeven! (*).”

CIV. BOEK. 1796.

De Municipaliteit van *Delfzyl* vaardigde eenen naderen Brief aan de Nationaale Vergadering af, ingericht om de Havenplaats aan te pryzen, en wel byzonder om de zwaarigheid, wegens de nabyheid van het *Pruisisch* Grondgebied tegen te gaan, en geheel weg te neemen; terwyl zy teffens de veiligheid tegen der *Engelschen* aanval en roofzugt poogden aan te wyzen. — Uit hoofde der gelegenheid van *Delfzyl*, 't welk zy boven *Vlissingen* verheffen, en het wegneemen der ingebragte zwaarigheden, oordeelden de *Delfzylsche* Municipaliteit, dat het tegenwoordig Landsbestuur van deeze Haven noodzaaklyk gebruik behoorde te maaken, ten minsten tot een Leg- en Bewaarplaats, als de

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 274.

CV. BOEK. 1796. de schoonste gelegenheid, welke zich ergens aanboodt. Zy beriep zich op een Advys door den Burger Bacot ingebragt, strekkende om by de *Noordhollandsche* Steden, welke in overweeging kwamen, *Delfzyl* in opmerking te doen neemen, en aan te pryzen (*). — „*Delfzyl*," schryven zy ten slot, „kan men niet langer „verwaarloozen, indien de zuinigheid „zal plaats hebben: want hoe veel zou „de missing der Kameelen niet uitwin„nen? Indien men het regt der Natie „niet wil te kort doen, indien Algemeen „Belang de hoogste wet, indien het on„regtvaardig is onder een één en on„deelbaar Bestuur, Gewestlyke en Ste„delyke belangens, boven die van het „algemeen Vaderland te stellen, indien „men niet ondankbaar wil zyn tegen het „Opperweezen en de Natuur! Want „zullen wy eens het kind by zynen rech„ten naam noemen, is niet deeze Gewest„lyke en Stedelyke geest des verderfs, die „weleer, in alle Vergaderingen en Col„legien, rondwaarde, de eenigste oor„zaak van het verzuim onzer Haven en „Reede? Doch wy willen al zulke by„zonderheden laaten berusten, onder de „puinhoopen van het oud Bestuur, in „verzekerde verwagting, dat ons tegen„woordig Gouvernement zich alleen zal „laaten leiden door Algemeen Belang, „als

(*) Dit stuk is voorhanden in het *Dagverh der Nat. Verg.* IX. D. bl. 381.

„ als zynde de beste en eenigste regel „ voor de bevordering van geluk in alle „ betrekkingen, welvaaren onder alle Stan- „ den, en voor de verbetering van eene „ gezonkene Marine tot een voor ons Va- „ derland berekend punt van voldoenend „ vermogen en glansryke nutheid (*)." — De beslissing van dit stuk valt in een ander tydvak.

CV. BOEK. 1796.

Veranderingen hadden 'er op 's Lands-werf te *Amsterdam* plaats gegreepen, schikkingen en handelingen vloeiden daar uit voort, die met een ongunstig oog van zommigen beschouwd werden, en stoffe van beschuldiging opleverden tegen den Smitsbaas Jan Rickers, wiens zaak aan een regterlyk onderzoek was onderworpen; tegen den Scheepstimmermansbaas Dorsman; tegen den Onderbootsman Cornelis Kraay, en wegens de handelwyze omtrent het koopen van Kruidvaten gehouden. Eene Commissie derwaards gezonden, bragt, ten aanziene van alle de Beschuldigingen, voor de Beschuldigden een gunstig verslag uit; 't zelve ontmoette ter Vergaderinge niet weinig wederspraaks (†).

Beschuldigingen wegens de Lands Werf te *Amsterdam* onderzogt.

Grooter en heftiger woorden vielen 'er by eene andere gelegenheid. Reeds hoorden wy, by de begroeting der Vergadering een klaagtoon aanheffen door het Committé der zaaken van de Zee, wegens

Dringende eisch om Geld, door het Committé der Marine.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 297 enz.
(†) *Dagv. der Nat. Verg.* III. D. bl. 553—581.

CV. BOEK. 1796.

gens de uitgeputtte ſtaat der Geldmiddelen, gepaard met een ſterken aandrang om vervulling van die dringende behoefte (*). Deeze was met Herfstmaand tot een ontzettende hoogte opgeklommen. 't Gemelde Committé diende, ten dien tyde, een zeer breedvoerig ſtuk in, met de ſterkſte kleuren affchetzende de zorglyke omſtandigheden, waar in hetzelve zich, ten aanziene der Geldmiddelen, bevondt. Meermaalen herhaalde het aan den Volke deeze verantwoording verſchuldigd te zyn, wilde het zich aan geen pligtverzuim tegen de Natie ſchuldig maaken. Niet alleen beſtondt hun voordragt in eene opgave van 't geen ieder Gewest, in de toegeſtaane Petitie, hadt opgeſchooten; maar behelsde daarenboven een verſlag, zo van het beſteeden dier Gelden, als van den tegenwoordigen toeſtand van 's Landstimmerwerven, met opgave van de aldaar voorhanden zynde Scheepsbouwſtoffen. Ten ſlotte de Vergadering bezweerende, om toch, hoe eerder hoe beter, in deezen dringenden nood te voorzien, zou zich het Committé niet aan de ſchroomlyke en ſchrikbaarendſte gevolgen vinden blootgeſteld.

Wat deswegen ter Nat. Vergadering voorviel.

In het begin der voorleezinge van dit ſterkſpreekend en kragtig aandringend ſtuk, luisterde de geheele Vergadering met de grootſte aandagt; dan die ſtilte ging door gemor verzeld, by het Verſlag der ſtukswy-

(*) Zie hier boven bl. 158.

wyze opgave, van de Scheepsbouwstoffen te *Amsterdam* voorhanden. Het misnoegen tekende zich duidelyker en duidelyker op veeler gelaad, het gemor werd heftiger. MIDDERICH vraagde het woord, en verzogt, dat het verder leezen van dit stuk, in de openbaare Vergadering, mogt gestaakt, en in een Committé Generaal voortgezet worden: dewyl de byzonderheden in hetzelve begreepen, zyn inziens, van dien aart waren, dat de openbaarmaaking daar van onvoegelyk was. — Onderscheide Leden ondersteunden dit. — DE VOS VAN STEENWYK noemde dit Vertoog eene openbaare beschuldiging tegen de Nationaale Vergadering, even of dezelve in haare verpligtingen jegens dit Committé was te kort geschooten; daar het ondertusschen even zeer aan de Leden van het Committé, als aan die der Vergaderinge, bekend was, uit welke bronnen dit alles voortvloeide; dat het daarenboven ten uitersten onstaatkundig was, zodanige zaaken voor het oog der gansche wereld openbaar te maaken. Hoogst verwonderde het hem, dat het Committé, zonder daar over den Voorzitter te hebben onderhouden, zodanig een Stuk, op eigen gezag, ter tafel bragt.

CV. BOEK. 1796.

De Woordvoerder des Committés liet zich daar op hooren, dat de zaaken, in het Stuk door hem voorgeleezen, begreepen, reeds niet dan al te wereldkundig waren; dagelyks werd het Committé door eene menigte van hun, die goederen gele-

CV. BOEK. 1796. verd hadden, lastig gevallen. — Wat het kennisgeeven aan den Voorzitter betrof, die was des verwittigd, en hadt verlof ter voordragt gegeeven. — De Voorzitter CAMBIER bekende, dat hy, van ter zyde, verstendigd was, wegens het doen eener dergelyke voordragt, dat hy den Voorzitter van het Committé des gevraagd en daar op bescheid bekomen hadt; doch in geenen deele zodanig, dat de inhoud op zulk een leest zou geschoeid weezen. Hadt hy des onderrigt ontvangen, hy zou de voordragt niet toegelaaten hebben.

Misnoegen vertoonde zich op veeler gelaad; en HAHN openbaarde met woorden, de bron van dit misnoegen, als hy sprak. „ Byaldien de voordragt, van wegen het Committé tot de zaaken van „ de Marine, hier gedaan, te wege kon „ brengen, dat het daadlyk voorzien werd „ van penningen, zou ik 'er op zwygen; „ maar dit is het geval in geenen deele, „ en ik zie 'er nu niets in, dan eene „ pooging om de schuld van het gebrek „ te wentelen op deeze Vergadering. — „ Ik vind deeze pooging zeer onheusch; „ de betigting van onzen President, als „ of hy van het stuk kennis hadt gedraagen, en waaromtrent hy de Vergadering zo even heeft voorgelicht, smart „ my zeer, en ik moet het gedrag van „ hem, die van wege de Marine spreekt, „ des te meer berispen, daar hy zo vaak „ zich beroept op de verantwoording „ aan de Natie. — Tot myn leedwee-

„ zen

„ zen heb ik al eens meer opgemerkt, „ dat de Committés zich willen opwerpen als Nationaale Commisſien, en het „ wordt meer dan tyd, dat men hun de „ waarheid eens recht doe hooren. De „ Vraag moet hier zyn, wat de letter en „ de zin van de tegenwoordige Wet mede-brengt? en dan is het boven allen „ twyfel, dat het Volk van *Nederland* gewild heeft dat de Uitvoerende Magt „ afhangelyk zou zyn van, en verantwoordelyk aan deeze Vergadering. Deeze is verantwoordelyk aan de Natie; „ maar juist om dat ze verantwoordelyk „ gesteld is, zyn de Committés aan haar „ onderworpen. Ik meen dat het Committé van de Marine, zich dergelyke „ gevoelens en uitdrukkingen niet behoort „ te veroorlooven. De verwarring is anders onvermydelyk. Ik ben een Slaaf „ van de Waarheid en van de Wet. Ik „ gevoel dat ik, als Vertegenwoordiger „ des Volks my van mynen pligt kwyte, „ en ik dank GOD, dat ik dit doen kan, „ en doen durf!"

XV. BOEK. 1796.

Het meer en meer opblaakend vuur van misnoegen, werd eenigzins gestuit door de gerustſtelling van DE VOS VAN STEENWYK, waar by hy verzekerde, dat die zorglyke oogenblikken, binnen kort, zouden ophouden, zo ſlegts de poogingen, in onderſcheidene Gewesten, tot ſtyving van 's Lands Finantien aangewend, niet werden tegengewerkt. SCHIMMELPENNINCK als Medelid der Commisſie van

Finantiën, zeide dit zelfde volmondig te kunnen betuigen, en wilde deeze zo veel opspraaks wekkende Memorie voorts in handen dier Commissie gesteld hebben.

Anderen oordeelden, dat het zeer onstaatkundig zou weezen de verdere voorleezing deezes stuks te staaken, dit zou het Volk veelligt in 't vermoeden brengen, dat 'er zaaken, vol van de zorglykste vooruitzigten, in voorkwamen: het akeligste des tafereels was reeds opgehangen: te onbeschroomder kon men met leezen voortgaan, daar de Commissie van Finantiën zo plegtig verzekerd hadt, dat de bronnen, waar uit alles voortsproot, nu verstopt zynde, eerlang weder zouden vloeijen. —— Eenigen wilden de voorleezing plaats doen hebben, met agterlaating van de byzondere opgave; ten einde 's Lands Vyanden met dit alles naauwkeurig op te tekenen, van deeze onze gesteltenisse geen gebruik mogten maaken. —— Met deeze agterlaating werd de voorleezing ten einde gebragt.

Blok deedt de taal des misnoegens over de aanmaatigingen des Committés, op den trant van Hahn, andermaal hooren, en wilde dezelve gelast hebben zich voortaan van ongepaste uitdrukkingen te onthouden. Hahn las het Artykel des Reglements, hier op slaande, voor (*), en verzogt,

(*) Dit XCV. Artykel luidde; *De Uitvoerende Magt zal van de Nationaale Vergadering steeds geheel afgescheiden blyven; doch aan haare bevelen* ge-

zogt, daar OLIVIER het gedrag des Committés verdeedigde, den Voorzitter, dat hy geene verdere wederſpraak van de Leden der Uitvoerende Magt in de Nationaale Vergadering zou toelaaten. Voorts ſtemde hy in het voorſtel des Voorzitters, om het ſtuk te geeven in handen der Commisſie van Finantien; met byvoeging, dat, zyns bedunkens, die Commisſie niet alleen haar gevoelen deswegen zou uitbrengen; maar tevens eenen algemeenen ſtaat der Fournisſementen van de onderſcheidene Gewesten opgeeven: op dat eens eindelyk de Vergadering, gebruik maakende van de Magt haar by het Reglement toegekend, die Gewesten, welke agterlyk bleeven, kragtdaadig tot derzelver pligt mogt brengen. —— Het beſluit viel overeenkomſtig dit Voorſtel, en maakte een einde aan een tooneel, waar op ſcherpheid van taal, zich ten vollen deedt hooren (*).

CV. BOEK. 1796.

Welhaast bragt de Commisſie der Finantien een Verſlag uit. Zonder zich in te laaten tot de wyze van voordragt, over welke de Vergadering reeds haar ongenoegen hadt te kennen gegeeven, moest zy, wat de ſchaarschheid van Penningen betrof, bekennen, dat, ofſchoon men in verſcheidene Gewesten reeds buitengewoone mid-

Verſlag van het Committé der Finantien.

agtervolgens het Gezag aan haar by dit Reglement opgedraagen, verantwoordelyk, en aan haar onderworpen zyn.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 113. 114.

CV. BOEK. 1796.

middelen hadt aangewend, dezelve niet genoegzaam waren. Zy schreef dit daar aan toe, dat byzonder in *Holland*, die poogingen door de Ingezetenen werden tegengewerkt. Het voorstel om, door een rondgaanden Brieve aan de Gewesten, inhoudende eene aanmaaning om geene middelen ter styving van 's Lands Geldmiddelen onbeproefd te laaten, ging door; daar de Vergadering, in allen gevalle, gebruik zou maaken van de magt, haar by het Reglement opgedraagen. Hier mede overeenkomstig stemde de groote meerderheid (*).

Holland verdeedigt zich daar op.

Holland, zo zeer met naame aangeduid, ontving deezen Brief niet, of beantwoordde denzelven onmiddelyk; vertoogende de inrichtingen en werkzaamheden van het Provinciaal Bestuur in deezen, welke der Vergaderinge niet onbekend konden zyn (†). Voorts erkenden zy, in alle oorden diens Gewests, die bereidvaardigheid niet gevonden te hebben, welke zy van der Ingezetenen Vaderlandsliefde verwagtend waren. Eene traagheid, gedeeltlyk gebooren uit de overtuiging en daadlyke ondervinding, dat de Ingezetenen van *Holland*, by aanhoudenheid, genoodzaakt waren meerder opofferingen te doen voor de algemeene belangens, dan, tot hier toe door de Ingezetenen der overige Gewesten was ge-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 195.

(†) Men vergelyke hier mede wat wy, wegens de Finantieele Operatien, in *Holland* vermeld hebben, in onze *Vaderl. Hist.* XXXV. D. bl. 192.

gedaan. — Wel konden zy niet ontkennen, dat onwil by zommigen, onvermogen by anderen, traagheid en byzondere belangen by veelen, hunne heilzaame bedoelingen steeds tegenwerkten: waar door zy zich gedrongen voelden om middelen ter hand te neemen, welke zy, zo lang mogelyk, verschooven hadden. De middelen van een gestreng onderzoek na die opbrengst, welke zy hoopten dat van eene genoegzaame uitwerking zouden weezen, vastlyk besslooten hebbende, om dit hun voorneemen, geenzins te laaten uitloopen op nietsbeduidende klanken: maar dezelve, met al hun vermogen, gestand te doen, en daar door te toonen, dat geen gebrek aan klem, in het doen ten uitvoer brengen van de genomene besluiten, hun met grond, zou kunnen worden ten laste gelegd. — Met genoegen hadden zy, uit den gezonden Brieve de verzekering vernomen, dat de Representanten des Volks van *Nederland*, gereed waren om de kragtdaadigste hulp en bystand te verleenen tot het volvoeren van hunne Financieele Besluiten, op regtvaardigheid en billykheid gegrond. — Zy vertrouwden, dat hunne Medeburgers, des verzekerd, en overtuigd van hunne verpligting om het Vaderland, met alle hunne vermogens te onderschraagen, hun nimmer in de onaangenaame noodzaaklykheid zouden brengen om des gebruik te maaken. — Voorts namen zy de vryheid aan de vaderlyke zorge der Nationaale Vergadering aan te bevelen het wegneemen

CV. BOEK. — 1796.

XV. BOEK. 1796.

men van de maar al te billyke klagten der *Hollanderen*, dat de Ingezetenen der andere Gewesten, tot den richtigen opbrengst der Quota in de algemeene behoeften, tot hier toe, door derzelver Bestuurderen, tot geene zo groote opofferingen waren gevergd geworden, als waar toe het Bestuur van *Holland* zich, zedert de heuchlyke Omwenteling, ten dien einde reeds genoodzaakt, gevonden hadt (*). — Ten slot brengen zy de Representanten onder het oog, dat het verleenen van opschorting van deeze Geldheffingen aan zommige Plaatzen of Districten van *Holland*, onlangs by herhaaling op het bloot te kennen geeven der Verzoekeren, niet dan eenen nadeeligen invloed kon hebben op de Financieele werkzaamheden (†).

Van den Oorlogte Lande valt, wat onzen Staat betreft, weinig te melden.

Zo veel geboekt hebbende van de Land- en Zeemagt des Vaderlands, ten deezen Jaare, wagt men zeker, dat wy van het daar mede, in dit tydsbestek, uitgevoerde zullen spreeken. Breedvoerig zou onze beschryving worden, wilden wy den gevoerden Landoorlog vermelden: dan men moge tot dusdanige verhaalen de toevlugt neemen, als men, op elk jaar, waar in de Landsgeschiedenis, schaars stoffe oplevert, iets wil vermelden; dan de gebeurtenissen des voorgevallen, waren thans me-

(*) Men vergelyke hier mede wat wy, de gesteldheid en werkzaamheden der byzondere Gewesten vermeldende, deswegen hebben opgetekend.

(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* III. D. bl. 231.

menigvuldig, vreemd, en, vorderden eene breede vermelding. De Kryg te Lande ging niet gepaard met die voor ons Vaderland geduchte gevolgen, welke de voorstellen der Volksvertegenwoordigers Blok en Vreede scheenen te voorspellen (*). — Elders werd dezelve, met groote heftigheid gevoerd. Buonaparte zette, in *Italie*, zyne vermeesteringen voort; de lauwer der overwinninge bekranste steeds het hoofd van deezen Held (†).

CV. BOEK. 1796.

De oorlog in *Duitschland*, schoon in den aanvange alzins voorspoedig en merkwaardig zo door belangryke vermeesteringen als bloedige veldslagen, nam nu en dan een ongunstige keer, voor de *Franschen*. Breed zouden wy hier kunnen spreeken van de krygsverrigtingen der *Fransche* Veldheeren Jourdan en Moreau, hoe de eerstgemelde verliezen geleden hadt, en de laatstgemelde voortrukte, daar door zich in gevaar gebragt, en in het onaangenaam geval bevondt, om niet op nieuwe veroveringen bedagt te weezen, maar voor de veiligheid zyns Legers te moeten zorgen, 't geen hy deedt door een vegtenden terugtocht, die op de lyst der schoonste Krygsverrigtingen met volle regt geplaatst wordt (§).

Dan,

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIV. D. bl. 389 en 392.

(†) Men leeze den *Veldtocht van den Generaal* Buonaparte *in Italie*. Te *Rotterdam* by J. Bronkhorst 1798.

(§) Onder anderen kan de *Nederduitsche* Leezer, die

VI. BOEK. 1796.

Dan, aangemerkt ons Leger, schoon ten velde gebragt, nevens onze Landgenooten, slegts van verre aanschouwers waren van die Krygsverrigtingen, zonder daadlyke deelneeming, zou een verhaal daar van hier niet voegen. Te meer mogen wy ons des ontslaagen agten: dewyl van die buitenlandsche Krygsverrigtingen, in de daad, zeer groot en opmerklyk, veele verhaalen voorhanden zyn, waar in de desbegeerigen hunnen lust kunnen boeten, en den vreemden wisselkans des Oorlogs, dikwyls door geheime raderen gewyzigd, met verwondering naagaan. — Alles hadt den uitslag, dat de Kryg van onze grenzen verwyderd bleef.

De Zeeoorlog voor 's Lands hier zynde Vloot van geen belang.

Meer zou hier te zeggen vallen, wegens het uitgevoerde met, en het geledene door 's Lands Zeemagt, wanneer wy niet ten oogmerk hadden afzonderlyk van 's Lands Volkplantingen in de *Oost-* en *West-Indiën* te spreeken. Wat den Zeeoorlog, ten deezen Jaare, anderszins gevoerd, betreft, deeze hadt luttel te beduiden. Der *Engelschen* blykbaare groote overmagt ter Zee hieldt onze Schepen in de Zeegaten opgesloten. Alles komt neder op eenige weinige byzonderheden, welke wy niet onvermeld mogen laaten.

Een

die des een beknopt berigt verlangt, te regt komen in de Leevensbeschryving van MOREAU, geplaatst in SCHILLERS *Leevensbeschryvingen van eenigen der meest beroemde en beruchte Mannen* IIde Deel bl. 246 *enz.* Te *Haarlem* by F. BOHN 1802.

Een Smaldeel der Schepen na *Noorwegen* gestevend, bestaande uit het Fregat *de Argo*, van zes en dertig Stukken, en de Brikken *de Mercuur*, *de Vlieg* en *de Echo*, ontmoette eene *Engelsche* Vloot, achttien Schepen sterk. Ontzeilen was de te kiezene party, by het opdagen van zulk eene verbaazende overmagt; dan hier in kon, noch het Fregat, noch de eerstgemelde Brik, veiligheid vinden, beide vielen zy den *Engelschen* in handen. Schoon de twee andere Brikken, in 't ontzeilen des Vyands, slaagden, vonden zy zich genoodzaakt het op strand te zetten. Een opkomende storm verbryzelde dezelve; de Manschap bragt 'er het leeven af (*).

IV. BOEK. 1796. Onheil een Smaldeel overgekomen.

Op de reede van *Delfzyl* waren van 's Lands wege drie Kanonneerbooten geplaatst. Een Brikscheepje van *Embden* afgevaaren, spoedde den weg, zonder eenige vlag te vertoonen. De Bevelhebber der Kanonneerbooten, deedt een schot; de Brik liet daar op een *Engelsche* vlag waaijen, zette zyn koers voort, ook naa een tweede schot, schoon toen de vlag strykende; op een derde schot wendde de Brik, en bleek te *Newcastle* t'huis te hooren. Dezelve werd te *Delfzyl* opgebragt. Nog twee of drie *Engelsche* Vaartuigen waren op dezelfde hoogte genomen. Het leedt niet lang of de *Fransche* Staatsdienaar Noël diende ter Nationaale Vergadering een Vertoog in, te verstaan geeven-

Engelsche Schepen op de *Eems* aangehouden. Wat des te doen viel.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 505.

CV. BOEK. 1796. vende, dat, van wegen het *Pruisfische* Hof te *Parys* klagten waren ingekomen over het neemen van een *Engelsch* Schip op de *Eems*; met verzoek dat de Vergadering de zaak zou onderzoeken, en het met fchadeloosftelling terug doen geeven, als een blyk van regtvaardigheid en edelmoedigheid jegens de Vyanden.

Men vondt zich met deeze zaak belemmerd, en merkte aan, dat de reden, waarom, van wegens *Pruisfen*, die klagten niet rechtftreeks aan de Nationaale Vergadering gedaan waren, meer of min gefchikt fcheen om de gevoeligheid van onzen Staat op te wekken; wenschlyker kwam het ook voor, dat het *Franfche* Staatsbeftuur dergelyke bezwaaren, welke *Pruisfen* in liet brengen, rechtftreeks aan de *Bataaffche* Republiek verzondt, en niet, by wyze van tusfchenkomst, daar aan voorftelde, en met allen invloed fcheen te onderfteunen. Dan, het eerfte was een eigenaartig gevolg van den ftaat der zaaken tusfchen het Hof van *Berlyn* en onze Republiek; en het laatfte hadt men geheel toe te fchryven aan de begeerte van het Directoire Executif, om kennis te draagen van, en deel te neemen in de waare belangen van onzen Staat, en om voor te komen, dat het Hof van *Berlyn*, geen voorwendzel, hoe genaamd, van beleediging zou kunnen hebben; niet twyfelende, of dat zelfde Directoire zou ook van onze zyde, den Koning des wel willen onderhouden.

On-

Ontwyfel- en onbetwistbaar was het intusschen, dat het grondgebied van de *Eems*, althans van de *Wester-Eems*, welke de kust van *Groningen* bespoelt, en tusschen de *Wedde* door na de *Noordzee* stroomt, onzen Staat toekwam, en niet aan den Koning van *Pruissen*. De mond aan de *Wester-Eems*, aan deeze zyde van de Republiek, was ons Vaarwater, gelyk die aan geene zyde het Vaarwater van *Pruissen*. Was nu het neemen in de *Wester-Eems* geschied, dan was de *Engelsche* Prys, met vollen regt, genomen, zonder dat men zich behoefde te bedienen van het bewys, 't welk de *Engelschen* deeden gelden, naamlyk dat men vyandlyk Eigendom, overal waar dezelve te zoeken is, ondanks de onzydigheid des grondgebieds, of de bescherming der Vlagge van eene onzydige Mogenheid, mag en moet neemen. Wel was aangemerkt, dat het verschil van grondgebied, niet in aanmerking kwam: dewyl de Prys gerekend kon worden in volle Zee genomen te zyn; by een nader inzien en onderzoek was het *Engelsch* Schip niet over de *Wadde* gekomen, en werd gerekend binnen gaats prys gemaakt te zyn.

Op deeze gronden luidde de raadslag des Committés van Buitenlandsche Zaaken, dat zeker, aan den eenen kant, de yver van 's Lands Vlootelingen te pryzen was, en alle aanmoediging verdiende; maar dat, aan de andere zyde, de zaak zelve meer of min twyfelagtig kon voorkomen, en

Besluit tot Vrygeeving genomen

CV. BOEK. 1796.

en dat, zo de groote Staatkundige belangen het medebragten, om van onzen kant zelfs den schyn van aanval te willen vermyden, het der Nationaale Vergadering niet onwaardig zou weezen, den voorslag te doen, om de *Eems*, tot den Vrede toe, onzydig te verklaaren, voor alle ongewapende Vaartuigen, en dat, op dien voet, het genomene Brikscheepje vry zou gegeeven worden. Het belang van de vrye Vaart op de *Eems*, en de handelbetrekkingen met *Embden* waren grooter dan veelen misschien dagten, en het belang des Volks van *Nederland* scheen hun toe te vorderen, om die, zo min mogelyk, te stremmen. Voorzigtigheid en beleid, waardigheid, en gehegtheid aan goede grondbeginzelen, oordeelden zy, paarden zich in deezen handel, en vleiden zy zich de Handel- en Staatsbelangen, op die wyze, te vereenigen. Byzonder zou dit het geval weezen, indien de Vergadering kon goedvinden, de Commissie van Buitenlandsche Zaaken te volmagtigen, om met overleg van het Committé der Zeezaaken, op de geschiktste wyze, voor te komen, het uitdooven van den yver der Vlootelingen in dit neemen betoond. — Overeenkomstig met deezen raadslag besloot de Vergadering tot de wedergave; dan het Onzydigverklaaren van de *Wester Eems* hieldt men in beraad (*).

Drie

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* II. D. bl. 102.

Drie *Fransche* Fregatten en vier Corvetten, waren onder het bevel des Capiteins BESCOND ten kruistocht, in Hooimaand, uit *Vlissingen* gezeild. Hy bevondt zich met dit Vlootdeel, in den naamiddag des uitzeilens, by stil weer, dwars van *Hellevoet*, en ontdekte een Schip. Het gaf terstond fein van herkenning, 't geen BESCOND niet kon begrypen. Hy deedt daar op seinen van herkenning, tusschen de *Bataafsche* en *Fransche* Zeemagt in gebruik. Deeze bleeven onbeantwoord. Het onbekende Schip naderde. De *Fransche* Scheepsbevelhebber deedt fein van verschanssen, en aanstalte tot het gevegt. In deezen toestand naderden zy elkander. Geen van beiden liet een Vlag waaijen. In die onzekerheid liepen zy verscheide keeren digt by elkander heen. Met den avond kwamen zy zo naby elkander, dat het toeroepen nader ontdekking kon geeven. Wederzydsche vraagen, zonder antwoord, was alles, tot dat het Oorlogschip van vier en zeventig stukken de *Engelsche* Vlag hees. Capitein BESCOND vertoonde daar op de *Fransche* Vlag, en gaf ten zelfden tyde de volle laag. Deeze werd beantwoord. De nabyheid des vyandlyken Schips bewoog den *Franschen* Scheepsvoogd om te enteren. Dit scheen in 't eerst te zullen gelukken; dan het bleef by schieten. De nagt scheidde de vegtende. De koers door het *Engelsche* Schip gehouden, zou de *Franschen*, hetzelve opzoekende en nazettende, na *Texel* gebragt heb-

Een Smaldeel *Fransche* Schepen van Oorlog komt te *Hellevoet*.

CV. BOEK. — 1796. hebben, waar omtrent zich de *Engelsche* Zeemagt bevondt. Die met het onder zich hebbend Smaldeel te naderen, oordeelde Bescond ongeraaden. Terwyl ook de schade hem toegebragt, het raadzaamer deedt keuren in *Hellevoet* binnen te loopen. Zyn Fregat, *l'Incorruptible*, 't geen vier en twintig Stukken vier en twintig Ponders, tien acht Ponders en twee Canonades van zes en dertig Ponden, en drie honderd vier en veertig man voerde, hadt drie grondschoten bekomen van die aangelegenheid, dat de lekken daar door veroorzaakt, op Zee niet konden gestopt worden: daarenboven was zyn voormast weinig voeten boven het dek, door een twee en dertig Ponder, dermaate doorboord, dat dezelve, ondanks de daar om gelegde woelingen, dreigde over boord te storten. Eenige Manschappen hadt hy verlooren, en ook gekwetsten bekomen. De andere Schepen scheenen niet gevogten te hebben.

Het daar omtrent verrigtte. By het komen ter Reede van *Hellevoet* liet Capitein Bescond aan de Nationaale Vergadering de weet doen van zyn wedervaaren, en van zyne behoeften, met verzoek om voorziening in dezelve. De Minister Noël zondt daar op eene nadere lyst der benoodigheden, voor dit *Fransche* Vlootdeel in *Hellevoet*, waar in voorzien werd (*).

Vredehandel. Zo veel van de aanstalte tot den Kryg te Land en te Water vermeld hebbende, oor-

(*) *Dagv. der Nat. Verg.* II. D. bl 275 en 480.

voordeelen wy geene plaats, in onze Geschiedenis, voeglyker, dan deeze, om te spreeken van de onderhandelingen tot Vrede, eer nog dit Jaar zynen kring besloot.

CV. BOEK. 1796.

Aanzoek van Engeland.

Reeds vroegtydig hadt de Koning van *Engeland* en de Keizer aanduidingen van Vredehandeling gedaan, over welker mislukking de eerstgemelde zich hoogst beklaagde, en geheel aan der *Franschen* onverzettelykheid toeschreef (*). In Herfstmaand deedt men, van de zyde van *Engeland*, openlyker stappen, door een verzoek om Paspoorten voor eenen Gezant, die, om openingen tot den Vredehandel te geeven, zou overkomen. Het Directoire Executief gelastte den Minister van Buitenlandsche Zaaken, dezelve te verleenen aan een *Britschen* Afgezant, „ bekleed," gelyk het zich uitdrukte, „ met volmagt niet alleen om de „ Voorbereidzels tot een Vredehandel te „ maaken, en den Vredehandel zelve; maar „ ook om dien volkomen te sluiten tus„ schen de beide Mogenheden."

Hoe ingezien door het *Directoire Executief*.

Het Directoire Executief of Uitvoerend Bestuur mistrouwde die Zending: immers by de bekendmaaking van dit voorstel en het toestaan der Paspoorten, voegt het bedenkingen van deezen aart. Indien dan het *Engelsch* Staatsbestuur opregt is, indien deeze stap niet, gelyk alle andere, welke het tot hier toe in dit stuk gedaan heeft, enkel strekt om de wereld in den waan te brengen, dat het den Oorlog

(*) *Universal Magazine* Vol. C. p. 51 enz.

CV. BOEK. — 1796.

log met wederzin voert; ten einde onderstandgelden te krygen, welke het Volk, met zo veel leedweezen, ziet verspillen — indien dit Staatsbestuur eenen onregtmaatigen haat aflegt, en het oor opende voor de stem der Menschlykheid; indien het luistert na den wensch des Volks, wiens belang en welvaard aan 't zelve toevertrouwd is, zal de Vredehandel geen uitstel lyden, of eenigen hinderpaal ontmoeten (*).

Voordragt van Lord MALMESBURY.

De Afgezant van *Groot-Brittanje*, Lord MALMESBURY, deedt, in dit character, den vyf en twintigsten van Wynmaand, zyn openbaare intred in *Parys*, gaf aan CHARLES DE LA CROIX, Minister der Buitenlandsche zaaken zynen lastbrief over. Deeze was in 't *Latyn* geschreeven, zeker om allen twist, wegens de taal, te ontwyken, en schonk de Koning dien Afgezant daar by de volkomenste volmagt. De overgifte hier van ging gepaard met eene aanspraak, strekkende om het oogmerk der Zendinge te ontvouwen, en een algemeen beginzel, waar op de volgende onderhandelingen zouden steunen, vast te stellen. Wedergeevingen en afstanddoeningen kwamen hier in aanmerking. *Groot-Brittanje* hadt, naa een onafgebrooken oorlogvoeren ter Zee, geen wedergave van *Frankryk* te vorderen, en van *Frankryk* in tegendeel, Vastigheden en Volkplantingen bemagtigd van het hoogste aanbelang, en eene bykans on-

(*) Getrokken uit het *Journal officiel*.

onschatbaare waarde. — Doch aan den anderen kant hadt *Frankryk*, op het Vasteland van *Europa*, vermeesteringen gedaan, waar omtrent zyne *Groot-Brittannische* Majesteit niet onverschillig kon weezen: dewyl 'er de heiligste verbintenissen van zyn Kroon in betrokken waren. — Omtrent dit alles hadt men schikkingen te maaken, door geëvenredigde wedergaven aan *Frankryk*, en voldoening aan de regtmaatige vorderingen van 's Konings Bondgenooten, tot bewaaring der staatkundige balans van *Europa*. — Naa deeze eerste opening zou zyne Majesteit duidelyker en bepaalder opgave doen. Dezelve moest ten algemeenen grondslag van alle volgende onderhandelingen strekken. Dan vooraf moest hy verklaaren, dat, indien deeze algemeene aanbieding niet werd aangenomen, of indien ongelukkig de onderhandelingen, daar over vallende, de verlangde uitwerking niet hadden, noch dit algemeene voorstel, noch 't geen ingevolge daar van nader bepaald mogt worden, alle kragt zou verliezen.

CV. BOEK. 1796.

Aanmerkingen daar op van DE LA CROIX.

DE LA CROIX, door het Directoire ter onderhandelinge gevolmagtigd, maakte by de overleevering van dit aanvanglyk stuk, de aanmerking, of hy, in den naam der Bondgenooten van *Groot-Brittanje* spreekende, en derzelver belangen waarneemende, des volmagt bekomen hadt? Hierop luidde Lord MALMESBURY's antwoord, dat hy daar mede niet voorzien was; maar dat hy, wanneer het Directoire, ten aanzie-

CV. BOEK. 1796.

ziene van deezen grondslag des Vredehandels, haar gevoelen verklaard hadt, de Bondgenooten des zou verstendigen, en derzelver bevelen ontvangen. Op de vraage, of hy ten minsten het beginzel van wedergave, en 't geen de *Republiek* en *Groot-Brittanje* betrof, niet kon opgeeven? gaf de *Engelsche* Afgezant te verstaan, dat hy, naa het antwoord van het Directoire ontvangen te hebben, naderen last, ten opzigte van dit punt, zou vraagen.

Hoe het *Directoire* de zaak inziet.

Het Directoire was verre van voldaan te zyn. In stede van de hoop op een spoedig wederkeeren des Vredes, boodt, haars oordeels, het voorstel van Lord MALMESBURY niets aan dan vertraagende en zelfs op een verren afstand gelegene middelen om de Vredesonderhandeling ten einde te brengen. Niet zeer overeenkomstig met diens lastbrieve, zou uit dit voorstel, een Zamenkomst der in den Kryg betrokkene Mogendheden, noodig weezen, welker langwyligheid genoeg bekend was. Dat, zonder benadeeling van Lord MALMESBURY's oogmerken, zonder eenig gevolg te trekken uit de strydigheid deezer verklaaring met den lastbrieve, zonder te veronderstellen, dat hy eenige geheime onderrigtingen hadt, die de kragt der geopenbaarde vernietigden; zonder te zeggen, dat het *Groot-Brittannische* Staatsbestuur, een tweevoudig oogmerk hadt — om door algemeene voorslagen, de byzondere van andere Mogenheden te voorkomen, en van het Volk van *Engeland* de middelen

te

te bekomen tot het voortzetten van den Oorlog, door de Republiek de fchuld te geeven van eene vertraaging, die hetzelve veroorzaakte, — het Directoire in het voorftel van MALMESBURY niets meer kon zien, dan eene vernieuwing, onder vriendlyker fchyn, van het voorftel, door den Heer WICKHAM gedaan, en dat het flegts een hoop van Vrede, op eenen verren afftand, gaf. IV. BOEK. 1796.

Daarenboven kon het Directoire, ten aanzien van het beginzel van wedergave, hier voorgefteld, niet zien, dat hetzelve, op eene zo in 't wilde fchermende en op zich zelve ftaande wyze, voorgedraagen, ten grondflage eener Vredesonderhandeling kon ftrekken.

Niet te min was het Directoire, bezield met een zugt om den geesfel des Oorlogs te doen ophouden, en om te toonen, dat het geene voorflagen van Bevrediging wilde van de hand wyzen, gereed om te verklaaren, dat, zo ras Lord MALMESBURY, aan den *Franfchen* Minister der Buitenlandfche zaaken, genoegzaame volmagt vertoonde van de Bondgenooten des *Groot-Brittannifchen* Ryks, om derzelver belangen te handhaaven, vergezeld met eene belofte van dier Bondgenooten zyde, om alles te bekragtigen, wat, in hunnen naam, zou beflooten worden, het Directoire een fpoedig antwoord zou geeven op de onderfcheiden voordragten; als mede dat de zwaarigheden zouden uit den weg geruimd worden, in zo

CV. BOEK. 1796. verre zulks bestaanbaar was met de veiligheid en waardigheid der *Fransche* Republiek.

Nader verklaaring van de *Engelsche* zyde. Lord MALMESBURY vaardigde een Boode af, om de geverderde magtverleening te verzoeken. Kennelyk liet zich het misnoegen der *Engelschen* hooren by het nader antwoord, 't geen inhieldt, dat den Afgezant volmagt gegeeven was, op den gewoonen voet; maar dat die magtsverleening hem den aart en de voorwaarden van het te sluitene Vredesverdrag niet voorschreeven. Ten deezen aanziene zou hy, naar de voorlang vastgestelde gebruiken in *Europa*, de lastgeevingen zyns Hofs volgen; en de Koning zou niet luisteren na voorstellen, welke de belangen zyner Bondgenooten van de zyne zouden afscheiden. Deezer tusschenkomst was, in den loop der onderhandelingen, onvermydelyk noodig, en hoopte zyne Majesteit hun bereidvaardig te zullen vinden. Voor af hadt hy de grondslagen willen leggen, door van de wederzydsche teruggaven te gewaagen. Waar op van de *Fransche* zyde, niets bepaalds was geantwoord. MALMESBURY kreeg last om dit voorstel te herhaalen, en 'er eene volkomene verklaaring op af te wagten, en daar by te voegen 's Konings betuiging, dat deeze gemeenschaplyk met diens Bondgenooten zou te werk gaan.

Onderhandelingen over Hier op vorderde het Directoire de onverwylde aanwyzing van de voorwerpen der wederzydsche teruggaven, als mede, den

den *Engelschen* Gezant af te vraägen, welke de gezindheden waren tot den Vredehandel, van welke zyne Majesteit en de Keizer, zulk een doorslaand blyk gegeeven hadden, by den aanvange des Veldtochts. Het Directoire was 'er onkundig van. De Keizer en de Koning mogten van een Wapenstilstand gesprooken hebben.

CVI. BOEK. 1706. de Volmagt.

Dien eigen dag gaf MALMESBURY daar op een antwoord, bestaande in eene herhaling des meer gedaanen voorstels: zonder welks aanneemen, of het omhelzen van een soortgelyk, geen onderhandeling kon worden aangevangen. Met byvoeging van eene betuiging, door den Baron D'ENGELMAN, van 's Keizerswege gedaan, diens gezindheid tot den Vrede in Zomermaand deezes Jaars aanduidende.

Het antwoord hier op behelsde, dat het Directoire, by het reeds voorgedraagene, niets te voegen, en alleen te vraagen hadt, of de *Engelsche* Gezant, op elke officieele mededeeling, welke plaats greep, noodwendig een Boode moest afvaardigen, om eene byzondere lastgeeving te haalen? — De vraag van MALMESBURY was, of hy dit laatstvoorgestelde door DE LA CROIX voor een officieel antwoord moest houden? Hy kreeg hier op een verzekerend bescheid, en gaf te verstaan, dat hy 't zelve onverwyld aan zyn Hof zou doen toekomen, en dat hy, in het tegenwoordige geval, telken maale, als hy een officieel antwoord ontving, om byzondere last zou vraagen.

De last hier op ontvangen en medege-

XV. BOEK. 1796.

deeld, kwam volstrekt op 't ende neder. De beantwoording van de *Fransche* zyde behelsde dezelfde vorderingen van eene onderscheidene opnoeming der wederzydsche teruggeevingen. Hier van verstendigde de *Britsche* Gezant zynen Koning.

Vertrouwelyke Memorie van wegen *Engeland* ingediend.

Van alle deeze wederzydsche zo korte en afgebrookene onderhandelingen was eindelyk in Wintermaand het gevolg, de mededeeling eener Vertrouwlyke Memorie, over de voornaame gronden van teruggaave, van vergoeding, en wederzydsche schikking. In deeze, op dat wy 'er eene korte opgave van plaatzen, vroeg zyne *Groot-Brittannische* Majesteit — De teruggaaf aan zyne Majesteit den Keizer en Koning van alle deszelfs Staaten, op den voet van de bezitting vóór den Oorlog — De herstelling van den Vrede tusschen het Duitsche Ryk en *Frankryk* door eene voegzaame schikking, die met de wederzydsche belangen, zo wel als met de algemeene zekerheid van *Europa*, overeenkwam. — De ontruiming van *Italie* door het *Fransche* Krygsvolk, onder verband van geene bemoeijing met de inwendige zaaken van dat Land, 't welk, zo veel mogelyk, in den eigensten staat als vóór den Oorlog zou gebragt worden.

Ten aanziene der andere met zyne *Groot-Brittannische* Majesteit verbondene Mogenheden, vroeg hy, dat aan het Hof van *Petersburg* volkomen overgelaaten zou blyven in deeze Onderhandeling deel te neemen, zo dra het zulks zou goedvinden,

of

of wel tot het definitief Tractaat toe te treeden, en dus in staat van Vrede met *Frankryk* te geraaken. — Desgelyks vraagde de Koning van *Groot-Brittanje*, dat haare Allergetrouwste Majesteit in de Onderhandeling begreepen zou weezen, en wederkeeren tot Vrede met *Frankryk*, zonder eenigen afstand of bezwaarende voorwaarden van den eenen of den anderen kant.

Op deeze voorwaarden boodt de Koning aan *Frankryk* de geheele en onbeperkte teruggaave aan van alle vermeesteringen op die Mogenheid behaald, in de beide *Indien*; als mede de wedergave van de Eilanden *St. Pierre* en *Miquelon*, en de Visschery op *Terre Neuve*, op den ouden voet als vóór den Oorlog. —— Doch indien hy daarenboven zou moeten afgaan van het verkreegen Regt door de uitdruklyke bepaalingen des Vredesverdrags van *Utrecht*, te weeten, dat het *Spaansche* gedeelte van *St. Domingo* aan *Frankryk* zou kunnen afgestaan worden, dan zou hy, in wederkeer van deezen afstand, eene vergoeding vraagen, welke, althans gedeeltlyk, de handhaaving van de balans der wederzydsche Bezittingen, in dat Werelddeel, zou verzekeren.

In alle gevallen van Afstanden en Wedergaven zou men, van beide kanten, aan byzondere Persoonen de vryheid laaten om met hunne Gezinnen en Goederen op te breeken, hunne Landeryen en Vaste Goederen te mogen verkoopen. Men zou

schik-

CV. BOEK. 1796. schikkingen maaken tot de opheffingen van inbeslagneemingen, en het voldoen aan de regtmaatige eischen, die byzondere Persoonen, te wederzyden, op de beide Gouvernementen mogten hebben.

Een byzonder Stuk des Vrede met *Spanje* en *Holland* betreffende

Met dit stuk, door de gewoone Naamtekening bekragtigd, ging een tweede gepaard, waar aan die staaving ontbrak. Het betrof den Vrede met *Spanje* en *Holland*. 't Zelve kwam hier op neder. Dat de Bondgenooten van *Frankryk*, tot hier toe, geene begeerte of gezindheid betoond hebbende, om met zyne *Groot-Brittannische* Majesteit te handelen, deeze zich zou hebben kunnen outslaan van, ten hunnen opzigte, in eenige byzonderheid te treeden: dan, ter voorkoming van allen schadelyken uitstel, gaf de Koning, ten dien opzigte, de volgende verklaaring.

Dat, indien de Catholyke Koning mogt begeeren in de Onderhandeling begreepen te worden, of in het Definitief Vredestractaat toe te treeden, zyne *Groot-Brittannische* Majesteit zulks niet zou afwyzen. Van wederzyden waren geene Vermeesteringen, aan den eenen of anderen kant, gemaakt: geene wedergaven of vergoedingen kwamen dus in aanmerking, uitgezonderd, 't geen ten opzigte van het gezegde wegens *St. Domingo* zou kunnen voortvloeijen, en 't geen uit den loop des Oorlogs, staande de Onderhandelingen, zou kunnen opkomen.

Wat de Republiek der *Vereenigde Nederlanden* betrof, hadt zyne *Groot-Brittan-*

tannische Majesteit en deszelfs Bondgenooten, een te daadlyk belang in den Staatkundigen toestand van die Gewesten, om te kunnen toestemmen tot derzelver begunstiging in den staat vóór den Oorlog, ten aanziene van de grondbezittingen, ten ware Frankryk deeze Gewesten desgelyks kon herstellen, in derzelver Staatkundigen toestand, in welke zy vóór den Oorlog verkeerden. Indien men, in die Gewesten de *Oude Constitutie* kon herstellen, (gelyk men geloofde, dat de begeerte van de groote meerderheid van derzelver Inwoonderen was,) dan zou de Koning genegen zyn zich, ten hunnen behoeve, te laaten vinden, omtrent een zeer aanmerkelyk deel der voorwaarden, op welke hy, uit hoofde van den tegenwoordigen staat der zaaken, noodwendig moest blyven aandringen. Doch moesten *Engeland* en de Keizer handelen met de Republiek der *Vereenigde Nederlanden* in deszelfs tegenwoordigen staat, dan zouden zy zich verpligt zien, de vergoeding en zekerheid, welke deeze staat van zaaken onontbeerelyk maakte, te zoeken in aanwinningen van Grondgebied.

CV. BOEK. 1796.

Wedergaven hoe genaamd, ten behoeve der *Vereenigde Gewesten*, zouden geen plaats kunnen hebben; dan voor zo verre zy vergoed zouden worden door schikkingen, strekkende tot zekerheid der *Oostenryksche Nederlanden*. — De middelen om hier toe te geraaken, werden gevonden in de Afstanden, door *Frankryk* gevorderd, in

het

CV. BOEK. 1796.

het Vredestractaat met de *Vereenigde Gewesten*, en welker bezit door die Mogenheid, in alle gevallen, onbestaanbaar zou zyn met de zekerheid der *Oostenrykſche Nederlanden* in handen van zyne Keizerlyke Majesteit.

Op deeze beginzelen zou de Koning van *Engeland* gereed zyn tot den Vrede met de *Vereenigde Gewesten*, in derzelver tegenwoordigen toestand, en de byzonderheden van zodanig eene onderhandeling zouden noodzaaklyk ſtrekken tot het overweegen van 't geen men aan de belangen en de regten van het *Huis van Oranje* verſchuldigd was.

Antwoord daar op door het *Directoire*.

Schor klonk het antwoord van het Directoire op de ontvangst deezer Stukken. Het verklaarde geen agt te kunnen ſlaan op eenig ongetekend vertrouwlyk geſchrift. Met bygevoegde vordering om officieel, binnen vier en twintig uuren, het *Ultimatum* door den *Engelſchen* Gezant getekend, over te geeven. — Getekend zondt hy de voorheen niet onderſchreevene papieren terug. — De ſtellige aanvraag om een *Ultimatum*, hieldt Lord MALMESBURY daar voor, dat het den weg ſloot tot alle volgende onderhandeling, en hy dus niets kon doen, dan de verzekeringen herhaalen, welke hy, zo by monde, als by geſchrifte, aan den Minister DE LA CROIX gegeeven hadt.

De Onderhandelingen afgebroken.

In deezen ſtand der dingen volgde onmiddelyk het afbreeken der Onderhandelinge. DE LA CROIX gaf, op last van het Directoire te verſtaan, dat het geen gehoor

hoor kon geeven aan eenige voorstellen, en strydig met de Constitutie, de Wetten en de Tractaaten, welke de Republiek verbonden; en dewyl Lord MALMSBURY, by elk onderhoud aankondigde, dat hy onderrigting van zyn Hof noodig hadt, waar uit voortvloeide, dat hy enkel eene lydelyke rol in de Onderhandeling vervulde, maakte zulks diens Lords tegenwoordigheid in *Parys* onnut en onvoegzaam. Op deezen grond werd hy gelast, binnen tweemaal vier en twintig uuren, met allen die van zyn gevolg waren, *Parys* en voorts het Grondgebied der Republiek te verlaaten. — Verlangde het *Britsche* Kabinet den Vrede, het Directoire was gereed om de onderhandelingen te vervolgen, door wederzydsche toezending van Brieven.

EVEN. 1796.

Lord MALMSBURY hadt dit besluit niet ontvangen, of hy schreef 's volgenden daags, dat hy zich gereed maakte om *Parys* te verlaaten, en de noodige Paspoorten voor zich, en zyn Gevolg, verzogt. Onverwyld vaardigde hy een Brief af, aan den Keizer, met een verslag van de behandeling en afloop der zaaken. Een sterke klagt hief het Staatsbestuur van *Groot-Brittanje* aan, over deeze handelwyze der *Franschen*, en wierp op hun al de schuld van het voortduuren des Krygs, welke dit bykans ten einde snellend jaar aan het volgende overleeverde (*).

We-

(*) Dit berigt hebben wy ontleend uit de oorsprong-

XV. BOEK. 1796. Men hadt van wegen onzen Staat Gevolmagtigden benoemd.

Wegens deeze te houdene Vredeshandelingen ontving de Nationaale Vergadering in Slachtmaand berigt, en vervolgens door Noël een voorstel, om, van haaren wege, een of meer Gevolmagtigden, ten spoedigsten, na *Parys* te zenden. Onmiddelyk werden de Burgers Lestevenon, Pasteur en Meyer, die zich in *Parys* bevonden, daar toe gemagtigd (*). — De onderhandeling afgebrooken zynde, ontving de Nationaale Vergadering de stukken daar toe betrekkelyk, nevens Noëls verzekering, dat het *Fransche* Staatsbestuur, nimmer zyne Bondgenooten zou verlaaten; doch dier zaak steeds volyverig blyven voorstaan (†). — Staande die korduurende Vredehandel, mag dezelve dien naam draagen, liepen 'er gerugten van een Wapenstilstand te Lande; aan de *Fransche* zyde nogthans, met uitzondering van *Mantua* (§).

sprongIyke stukken deezes kortstondigen Vredehandels, voorhanden in het *Universal Magazine* Vol. XCIX. p. 298. 356 en 437. Vol C. p. 43—54.

(*) *Dagv. der Nat. Verg.* III. D. bl 501 en 517.

(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* III. D. bl. 350.

(§) *Dagverb. der Nat. Verg.* III. D. bl 648.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD ZESDE BOEK.

INHOUD.

Stoffe deezes Boeks. Bezending uit het Committé der Oost-Indische Maatschappy aan de Nationaale Vergadering. S. Ip. Wiselius *doet eene Aanspraak. Door* P. Paulus *beantwoord. Het Provintiaal Bestuur van Holland stelt eene Benoeming van zes Leden voor tot het Committé der zaaken van de Oost-Indische Maatschappy. Aanmerkingen van* Vreede *deswegen. Voordragt van het Committé daar over. Verslag van het opneemen der vierjaarige Rekening der Oost Indische Maatschappye. De Aanstelling der zes Leden onnoodig geoordeeld. Voordragt uit Amsterdam om het Beheer der Oost-Indische Maatschappye op den ouden voet te brengen. Sterke taal van* Nuhout van der Veen *daar tegen. Besluit daar op genomen.* Nuhout van der Veen *verzet 'er zich tegen. Vertoog van het Committé der Oost Indische Maatschappye over* CVI. BOEK.

XVI. BOEK. *het niet in handen stellen des gemelden Vertoogs.* TEDING VAN BERKHOUTS *Aanmerkingen op dat Vertoog. Strydige gevoelens. De zaak in handen eener andere Commissie gesteld. Het Committé in verlegenheid over eene Aanmaaning van Holland om Geld. Verzoek om uitstel. Raadslag by Holland ingebragt. Het verzoek van het Committé om Betaaling der Penningen voor de Krygsgevangenen in Engeland afgeslaagen. De Bevelhebber van de Kaap de Goede Hoop* SLUYSKEN *levert zyne stukken, wegens de overgave dier Bezittinge in. Aanzoek der getrouw gebleevene Lands-officieren aan de Kaap. Uitgebragt Verslag op dit stuk. Valsch gerugt wegens het herneemen van de Kaap door de Franschen. Berigt van de overgaave van 's Lands Schepen onder* E. LUCAS *na de Oost gestevend. Verslag van* LUCAS *zelve. Berigt van de Engelsche zyde. Verslag van den Hoogen Zeekrygsraad in de zaak van* LUCAS. *Vryverklaaring der andere Zeeofficieren. Amboina en Banda vallen den Engelschen in handen. Berigt wegens den toestand in Batavia.* B. BLOKS *taal by het verneemen daar van. Aanspraak van het Committé der West-Indische Volkplantingen.* NOLSTS *betuiging by het afleggen der Verklaaring. Het Committé vordert de Aanstelling der Krygsofficieren. Aanmerkingen daar op en Bepaalingen.* BRAAK *na de West-Indien. Berigt wegens de gesteldheid op Curaçao. Wedervaaren van Capitein* WIERTS *op dit Eiland. Gesteldheid op Suriname. De Vice-Admiraal* BRAAK *sterft aldaar.*

BLOKS

BESLUIT. Wondtogt derwegen ter Nationaale Vergadering. Demerary en Esfequebo gaan aan de Engelfchen over. BOEK. I.

In het laatstvoorgaande Boek van 's Lands Zeemagt en derzelver verrigtingen gewaagende, verschooven wy de opgave van het door dezelve, in de Oost- en West-Indische Volkplantingen, uitgevoerde, tot de plaats, waar wy van de voorvallen, in die afgelegene oorden, zouden spreeken. Dan wy kunnen niet welvoeglyk tot de vermelding daar van treeden, zonder vooraf, ten opzigte van die Volkplantingen en derzelver beheer, het weezenlykste opgegeeven te hebben. Het een en ander zal de Stoffe deezes Boeks uitmaaken. Wy vangen 'er aan met de Oost-Indische Maatschappye. 1798. Stoffe deezes Boeks.

Om den staat deezer Maatschappye, in dit Tydsgewrichte, te kennen, moeten wy terugwyzen op het des aangetekende, in den voorleden Jaare, besloten met het berigt, dat het Committé tot de zaaken van den Oost-Indischen Handel, met Louwmaand deezes Jaars, zyne werkzaamheden zou aanvangen (*). Dit was gebeurd, en niet lang daar naa de Nationaale Vergadering te zamen gekomen. Afgevaardigden uit dit lichaam, de Burgers S. Ip. Wiselius, Duurveld, Fennekol en Fyn- Bezending uit het Committé der O. I. M. aan de Nat. Vergadering.

(*) Zie onze Vaderl. Hist. XXXIII. D. bl. 46—183.

XVI. BOEK. — 1796.

FYNJE, vervoegden zich, den derden van Lentemaand, te dier Vergaderinge. Eerstgemelde was Woordvoerder, en 't zal ons niet verdrieten diens Aanspraak af te schryven. Welke herinneringen! welke vooruitzigten!

8. Irz. Wiselius doet eene Aanspraak.

„ Burgers Representanten! Ons in het „ midden eener Vergaderinge te bevinden, welke het geheele Volk vertegenwoordigende, met deszelfs Oppermagt „ bekleed is; ons in 't midden eener Vergaderinge te bevinden, over welker zamenkomst elk regtgeaart *Nederlander* „ zyn hart van vreugde heeft voelen kloppen; ons in het midden eener Vergaderinge te bevinden, aan welker hoofd „ wy een Voorzitter (*) zien mogen, die „ van zyn Verstand, Vaderlandsliefde en „ wys Beleid, zo veele onwyfelbaare en „ doorslaande bewyzen heeft gegeeven: „ dit alles treft ons op het gevoeligst, „ en de aandoeningen, welke daar uit in „ onze zielen opwellen, beneemen ons „ byna de kragten, om tot U te spreeken.

„ Hoe verschillend is thans de toestand „ van *Nederland*, van dien, waar in het „ zich bevondt, nu ruim een jaar geleden! overheerd door dwingelanden, „ wier toomlooS geweld de klaagstem van „ den Burger, door het gekletter der wapenen verdoofde; die, schoon zelve „ Slaaven van eenen trouwloozen Staatsdienaar, in hunnen kring onmedoogende „ Ty-

(*) Pieter Paulus.

„ Tyrannen waren, en zich met niets be- CVI.
„ zig hielden, dan met de veragtlyke zorg, BOEK.
„ om zich zelven, hunne kinderen en
„ kruipende afhangelingen, ten koste van 1796.
„ de algemeene belangen, te bevoordee-
„ len en groot te maaken. Meer en meer
„ naderden wy den afgryslyken afgrond,
„ welke voor onze oogen gaapte: wy
„ ſtonden op den rand des verderfs, zon-
„ der ſteun of toeverlaat; en gereed om
„ in dien poel, welks boorden bereids
„ onder onze voeten weg zonken, ter
„ neder te ſtorten — en de Almagt, wier
„ plan ſlegts medebrengt ons te vernede-
„ ren, geenzins te vernietigen, deedt het
„ grootſte Volk van den Aardbodem, te
„ onzer redding, aanſnellen — zy herſchiep
„ de vloeiſtoffen in vaste lichaamen —
„ de Rivieren, agter welke onze Beulen
„ zich veilig rekenden, agter welke zy
„ hun bloedrol bleeven voortſpeelen, her-
„ vormde zy in gebaande wegen — de
„ ſterkſte Vestingen bezweeken als op één
„ oogenblik voor den heldenarm onzer
„ Verlosſeren — zy kwamen tot ons —
„ de eerlooze Geweldenaars zidderden —
„ het zwarte tafereel hunner euveldaaden,
„ vertoonde zich eensklaps voor hun be-
„ dwelmd gezigt — eene getergde Natie
„ kwam hun in haare volle Majeſteit te
„ vooren, en — de yzeren ſtaf ontviel
„ hunne trillende handen.

„ Eenige onverzaagde Vaderlandſche
„ Mannen, die moeds genoeg gehad had-
„ den, ook toen reeds, wanneer die Pes-

CVI. BOEK. 1796. „ ten op hunnen throon zich nog veilig „ rekenden, deszelfs fundamenten te ondermynen, vatteden de verlaatene teugels van het gebied op, verheften hunne stemmen voor het Vaderland, openden de oogen hunner Medeburgeren, en zagen zich wel ras onderfteund door een aantal Vryheidsminnaaren, die alzo vereenigd met hun, de Natie den afgrond ontdekte, welke zo lang voor haar was verborgen gebleeven — zy fpraken tot het Volk, en 't zelve toonde terftond af te ftammen uit de Overwinnaaren van de magtigfte Monarch der XVI. Eeuw.

„ De afgrond was egter daar door niet gedempt — het Vaderland was daar door nog niet behouden — fchoon van kluisters ontflaagen, waren wy daar door nog niet gered uit den vertwyfelden toeftand, waar in het godloos beftuur van *Oranje*, en deszelfs Bondgenooten, ons gedompeld hadden. — Zy, die in het Bewind als toen geplaatst waren, zogten angftig aan alle zyden na redmiddelen; en het eenig redmiddel bleek te zyn de geregelde Vertegenwoordiging van het geheele Volk, de byeenroeping eener Nationaale Vergadering.

„ Dan, men komt nimmer tot het genot der Vryheid, dan, naa het overwinnen van veelvuldige hinderpaalen — de traage Hommels hadden zich langzaamerhand meester gemaakt van den

„ ar-

„ heid der nyvere Byën, en beroemden VII.
„ zich op derzelver kunstige bewerking, BOEK.
„ als op hun eigen werk.
1796.
„ Heerschzugt en eigenbelang vereenig-
„ den zich met drieste onkunde en alver-
„ nielende dweepzugt om de byeenkomst
„ van zodanig eene Vergadering tegen te
„ houden. Binnenlandsche Aanhangers
„ van het voorig Bestuur spanden alle
„ hunne vermogens hier toe in — Bui-
„ tenlandsche Vyanden zagen die Verga-
„ dering met vreeze te gemoet, en wend-
„ den allerlei kunstgreepen aan om het
„ oogenblik van derzelver Byeenroeping
„ te verwyderen — ORANJE gevoelde
„ den doodlyken slag, welke daar door
„ hun zou worden toegebragt, en daar
„ zyn eenige hoop op het tot nog toe
„ plaats gehad hebbend *Federalismus* ge-
„ vestigd was, moest de eerste stap, wel-
„ ken het *Bataafsche* Volk tot de geluk-
„ kige *Eenheid* deedt, voor hem ontzag-
„ lyk zyn; en hem den moed doen ver-
„ liezen van immermeer zyne misdaadige
„ handen in BATOS eigendom te slaan.

„ Niettegenstaande alle deeze beletze-
„ len is dat oogenblik egter gekomen —
„ het is daar — en wy hebben werklyk
„ de eer te spreeken tot eene Vergade-
„ ring, welke, door den algemeenen Wil
„ daargesteld, en op de puinhoopen van
„ eenen Stadhouderlyken Throon gezeten,
„ alleen in staat is de oogmerken onzer
„ benyderen te verydelen; eene goede en
„ op de eeuwige Wetten der Natuur

CVI. BOEK. 1796.

„ gevestigde Regeeringsvorm daar te ftellen en het algemeen geluk daar door te „ volmaaken — Eene Vergadering, welker ontzagwekkende houding eenen iegelyk den diepften eerbied inboezemt, „ welker wyze maatregelen ongetwyfeld „ het Heelal zullen doen verftommen, en „ op welke de oogen der *Bataaven* ftaaren, die, ontvonkt door hetzelfde Vryheidsvuur, het welk in haar midden „ gloeit, zich als een ondoordringbaare „ muur rondom haar fchaaren.

„ Het byzonder belang van verfchillende Landfchappen, door een zwakke „ hand in fchyn zamengeftrengeld, heeft „ de algemeene belangen onophoudelyk „ doen vergeeten — het heeft Burgers „ tegen Burgers, Broeders tegen Broeders, „ in het harnas gejaagd, en den Throon „ van het verraadlyk Huis van *Oranje* genoegzaam onflegtbaar gemaakt. — Verre van Ul. alle verzagtende hulpmiddelen voor dien kanker! Dat het *Bataaffche* Volk, gezeten op den grootften „ hoekfteen van het gebouw zyner Vryheid, eerlang blyde juiche en zich zelve geluk wenfche met de zekerheid, „ *dat deeze Republiek* één en onverdeelbaar „ zyn zal!

„ Het Committé, Burgers Reprefentanten! tot den *Oost-Indifchen* Handel en „ Bezittingen, heeft ons herwaards gezonden om Ulieden met uwe Byeenkomst geluk te wenfchen, en het is „ niet, dan met den diepften eerbied, dat

„ wy,

„ wy, in deszelfs naam, U onze hulde „ bewyzen. CVII. BOEK.

„ Wy ook, Burgers Repreſentanten! „ hebben een zwaare taak op ons genomen, „ en getreeden in de plaats van een „ Beſtuur, welks verkeerde maatregelen „ en onnutte geldverſpillingen, deeze weleer „ zo bloeijende Maatſchappy hebben „ doen ten gronde gaan, is thans het Bewind, „ over alle die uitgeſtrekte Bezittingen, „ welke het *Bataafſche* Volk in „ twee onderſcheidene Werelddeelen heeft, „ aan onze zorg en toevoorzigt aanbevolen. „ — Wy gevoelen den geheelen omvang „ onzer verpligtingen — Wy gevoelen „ te wel de akelige omſtandigheden, „ waar in zich dat Lichaam bevindt, „ om niet, dan met huivering, onze werkzaamheden „ te beginnen. — Dit egter „ mogen wy Ul. verzekeren, dat wy geene „ pogingen onbeproefd zullen laaten; „ dat niets ons te dierbaar zyn zal om dien „ bykans geheel verdorden tak van *Neerlands* „ Welvaard te herſtellen in deszelfs „ voorigen luister — om dien zenuw van „ den Staat deszelfs oude veerkragt weder „ te geeven. 1796.

„ Doch ook, in deeze onze pogingen „ berust de hoop op een goeden uitſlag, „ alleen op uwen byſtand en wyze maatregelen, „ van dezelve alleen verwagten „ wy den tyd onzer Voorvaderen te zullen „ zien herbooren worden, toen de „ hoorn des overvloeds van onze vrugtbaare „ Volkplantingen zich opende, en

III. Boek. 1796.

„ derzelver ryke voortbrengzelen, in den „ schoot van den Staat gestort, de algemeene welvaard alomme deedt bloeijen. „ Dat wysheid U hier toe in alle uwe „ daaden voorlichte! Voorzigtigheid en „ Volksliefde, in alle uwe besluiten door„ straale! Dat *Bataafsche* Mannenmoed „ U, in uwen moeilyken loopbaan, by „ elken tred, vergezelle! Dat uit dit al„ les voortvloeije de herstelling der Re„ publiek in dien staat, waar door zy „ voor haare Vyanden geducht en ont„ zaglyk, en voor haare Vrienden nuttig „ en belangryk zyn kan. — Deeze is „ de Zegen, om welken wy den God „ van alle Menschen, den oneindig goe„ den liefderyken Vader van alle zyne „ Schepzelen, met diepst gevoel van kin„ derlyke liefde, dagelyks vuurig smeeken „ zullen."

Door P. Paulus beantwoordt.

Treffend was het antwoord des Voorzitters — „ *Burgers!* de Nationaale Ver„ gadering ontvangt van Ul. met genoe„ gen, de hulde, die Gyl. haar door eene „ Commissie plegtig komt aanbieden; en „ zy verzekert Ul. op haare beurt, van „ alle die bescherming, welke Gyl. bil„ lyk van haar zoudt mogen verwag„ ten. — Zy kent, zy gevoelt zeer lee„ vendig, de zwaare taak, die Gyl. op „ uwe schouders gelaaden hebt, door „ goedwilliglyk de post van Leden van „ het Committé tot de Colonien en Be„ zittingen in de *Indien* op U te neemen, „ in een tydstip, dat de zogenaamde *Oost-*

„ *In-*

„ *Indische Compagnie*, door haare eigene „ zwaarte is ingevallen, en door het gekraak van het instortend gebouw de Regeering des Lands heeft wakker gemaakt, „ en eindelyk verpligt om 't zelve, op „ geheel nieuwe grondslagen te moeten „ nederzetten. Maar uwe taak, om dit verbaazend groot en omslagtig werk gaande te houden, wordt in de daad nog „ grooter, in een tydstip, dat veele van „ onze gewigtigste Colonien, in de *Oost*, „ op de verraadlykste wyze in de handen „ onzer Vyanden gekomen zyn. —— „ Dan, hoe dit ook weezen moge, uw „ roem zal te grooter zyn, wanneer het „ Ul. mag gebeuren, het zinkend schip „ boven water te houden, tot dat gy 't „ zelve, by gunstiger tyden, in eene veilige Haven, zult gebragt hebben, wanneer het toch niet zo verbaazend moeilyk weezen zal, om deeze gewigtige „ Bezittingen van den Staat, tot den hoogst „ mogelyken bloei en welvaard, te brengen. En, zo dit onverhoopt niet mogt „ kunnen plaats hebben, en dit schip geheel ten gronde ging, zal dit Ul. ook „ des te minder kunnen worden geweeten, daar gy 't zelve, in geenen anderen staat uit handen van deszelfs voorige Bestuurders, ontvangen hebt.

„ Ontvangt ondertusschen den welmeenenden Zegenwensch deezer Vergaderinge, over Ul. poogingen en verrigtingen, tot herstel van 't geen in deezen vervallen is, —— maakt daar in

„ steeds

VIII. BOEK. 1796.

ONS BOEK. 1796.

„ steeds staat op haare medewerking en „ aanmoediging, en zyt verzekerd, dat „ zy UL altyd, met volvaardigheid, in „ haar midden hooren zal, wanneer Gyl „ iets, in deeze uwe betrekking, aan haar „ zult hebben voor te draagen. Terwyl „ ik Ul. de eer der Zittinge aanbiedt (*)."

Het Provintiaal Bestuur van Holland stelt eene Benoeming van zes Leden voor tot het Committé der zaaken van de O. I. M. Aanmerking van VREEDE deswegen.

Het Provintiaal Bestuur, van *Holland* droeg eerlang, by eenen Brieve, der Nationaale Vergadering eene Benoeming voor van zes Persoonen, tot Leden van het *Committé tot de zaaken van de Oost-Indische Compagnie* (†). — Deeze voordragt bewoog een Representant VREEDE in 't midden te brengen, om, aangezien de hooge waarschynlykheid, welke zich opdeedt, dat alle 's Lands *Oost-Indische* Bezittingen reeds in handen der *Engelschen* gevallen waren, het Committé nog twee en twintig Leden sterk zynde, te over genoeg was voor de zo zeer verminderde werkzaamheden van dit Departement. Met byvoeging, dat het uitwinnen dier Jaargelden, zeer aan 's Lands schraale kas voegde. Hy vondt hier in medestanders, en bragt dit het in beraad houden deezer Benoeming te wege (§).

Voordragt van he Committé hier hier over.

Hangende dit stuk vondt het Committé goed, in een breeden Brieve, te ontvouwen het oogmerk van deszelfs aanstelling, niet

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 15 en 126.
(†) Deeze waren de Burgers JOHANSEN, SEUVERIN, VAN WAARDENBURG, ELLINKHUIZEN, KRAAYVANGER en PAATS VAN TROOSTWYK.
(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl 170.

niet alleen om de loopende zaaken der *Oost-Indische Maatschappye*, in plaats van de afgezette Bewindhebberen, te behee ren, maar ook om de ontelbaare gebreken, zo by het in- als uitwendig Bestuur plaats hebbende, te verbeteren, en een algemeen Plan te vormen voor het Bestuur. — Waar uit men opmaakte, dat de stilstand van de rechtstreeksche Bestuuring van *Neerlands Indien* geene verandering in de werkzaamheden van het Committé kon veroorzaaken. — werkzaamheden, die zeer uitgebreid en omslagtig waren. De voorgestelde Bezuiniging was, by misrekening, de helft te groot opgegeeven, en merkten zy op, dat het eene verkeerde en in 't einde schadelyke bezuiniging zou weezen. Daarenboven was het getal van *acht en twintig* Leden voor dit nieuw Bewind, in vergelyking van *één en zeventig*, die het oude Bewind hadden uitgemaakt, waarlyk, op zich zelve te klein, dan dat het eene vermindering van zes Leden zou kunnen lyden; welke ook zou aanloopen tegen den aart en de verdeeling der werkzaamheid, by besluit van hun Hoog Mog. aan het Committé toevertrouwd, en waar in het, volgens het Reglement voor de Nationaale Vergadering, onverminderd moest blyven volharden, tot dat de Constitutie daar in andere schikkingen zou hebben gemaakt. Op welke gronden zy op de daadlyke benoeming der zes Leden aandrongen (*).

De

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 318 en 452.

XII. BOEK.

1796. Verslag van het opneemen der vierjaarige Rekening der O. I. M.

De tyd was daar, dat, volgens de nieuwe Vaststellingen en Bepaalingen, eene Commissie, bestaande uit vyf Leden door de Hooge Regeering des Lands verkoozen, en vier Leden door de Deelhebberen in de Compagnie worden aangesteld, die de noodige inzage zou hebben van de Rekeningen en het Beheer, ten einde hunne aanmerkingen daar op te kunnen inleveren (*). De vyf Leden der Nationaale Vergadering, de Burgers TEDING VAN BERKHOUT, J. LUBLINK *de Jonge*, G. VAN DER ZOO, W. A. DE BEVEREN en P. VREEDE begaven zich na *Amsterdam*. Staatlyk was derzelver ontvangst, en vonden zy zich met alle tekenen van toegenegenheid en vertrouwen vereerd. Na het beraamen der schikkingen op de werkzaamheid in deezen te volgen, toog de Commissie, begeleid door een Burger Ruiterwagt, naar het *Oost-Indische Huis*, en nam 'er de vereischte inzage van de Stukken tot de Rekening behoorende, in welke zy genoegen namen, voor zo verre de rekening betrof; de overneeming vorderde verdere Werkzaamheden.

Deeze groote zaak afgehandeld zynde, werden de Afgevaardigden, van wegen het Committé, gevraagd, hun gevoelen te zeggen, wegens de Betaalingen, welke, by het overbrengen der vier jaarlyksche Rekeningen van de *Oost-Indische Compagnie*, zo aan de daar toe benoemde Com-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIII. D. bl. 183.

Commissie uit de Hooge Regeering, als aan de Gecommitteerde Bewindhebbers en Hoofdparticipanten, tot hier toe gedaan waren. Men hadt naamlyk, in den Jaare MDCCXXVIII, by de Algemeene Staaten, een besluit genomen, groote veranderingen maakende in den vorm der vier jaarlyksche Rekeningen, ingericht om de Maatschappy eene aanmerkelyke som te doen uitwinnen, terwyl in tegendeel de Afgevaardigden uit de onderscheidene Gewesten ter Vergadering van hun Hoog Mogenden, daar door zouden worden verstooken van verscheide voordeelen aan die Commissie door lang gebruik, verbonden, en vastgesteld, dat de Compagnie, of de Presidiaale Kamer gehouden zou weezen, by het overzenden der gemelde Rekening, te doen tellen in handen des Griffiers van hun Hoog Mogenden *acht duizend Guldens* ééns, met afschaffing van alles wat tot kleinigheden van Speceryen, Thee *enz.* tot nog toe door de Opneemers der Rekeninge genooten was, welke som, in gelyke deelen aan de Gedeputeerden moest worden uitgekeerd. — Ten zelfden tyde werd aan de Bewindhebbers en Hoofdparticipanten tot het opneemen en overbrengen der Rekeningen benoemd, eene vaste som ter hand gesteld, voor derzelver tydverzuim en verteeringen.

BOEK.

1738.

Omtrent het *eerste* hadden de Leden der thans afgevaardigde Commissie geen oogenblik in twyfel gestaan, om de voldoening van dit Commissiegeld volstrekt van de

hand

hand te wyzen, daar zy het zich tot eene misdaadige laagheid zouden gerekend hebben, om van een Lichaam, 't welk tot zulk eene voorbeeldelooze laagte vervallen was, en waar by zo veele ongelukkige Weduwen en Weezen schade leeden, eenig voordeel, hoe gehaamd, te willen genieten. — Ten aanzien van het *tweede* oordeelde de Commissie gunstiger te moeten denken; dewyl niet alleen de som, daar toe benoodigd, niet zeer aanmerkelyk was, en daarenboven van deeze Gecommitteerdens billykerwyze niet kon gevergd worden om het aanbevolen buitengewoone werk voor niet te verrigten, en de daar toe noodige Reiskosten en Verteeringen uit eigen beurs te voldoen. Niets stelligs hadt dezelve daar omtrent bepaald; maar gaf het der Vergaderinge in bedenking om des gunstig te besluiten.

Aanstelling van zes Leden, onnoodig gekeurd.

Te deezer gelegenheid kreeg de Commissie de stukken in handen, betreffende de aanstelling van zes Leden in het Committé tot de zaaken van den *Oost-Indischen* Handel (*). Naa veel overweegings erkenden de Afgevaardigden, dat, hoe zeer welligt, in het tegenwoordig tydstip, door de overneeming des geheelen Bestuurs van zaaken, en het daarstellen van verscheide nieuwe maatregelen, thans onvermydelyk, de werkzaamheden van het Committé grootlyks werden vermeerderd, het egter ontegenzeggelyk was, dat door het onge- luk-

(*) Zie hier boven bl. 252.

lukkig verlies der voornaamste *Oost-Indische* Volkplantingen en den geheelen stilstand der Vaart op en van dezelven, verre het grootste gedeelte van de werkzaamheden van dit Committé met de daad ophielden, en 'er dus, in zulk een tydsgewrichte, geen redenen waren, om het getal der Leden, welke, in eenen gewoonen tyd, tot alle de werkzaamheden van dit Lichaam voldoende waren geoordeeld, thans geheel aan te vullen; te meer, daar het in agt neemen van alle behoorelyke bespaaringen, thans meer dan ooit voorheen, een voorwerp van oplettenheid zyn moest. Waarom zy vermeenden, dat het geheel Bestuur der zaaken van de *Oost-Indische* Compagnie zeer voegelyk, door het tegenwoordig getal, wanneer het uit kundige en werkzaame Leden was zamengesteld, kon worden waargenomen.

CVI. BOEK. 1796.

Hadt de Nationaale Vergadering de na *Amsterdam* afgevaardigde Leden gevolmagtigd om de Verklaaring, onlangs vastgesteld, door de Leden, Ministers, Suppoosten en verdere Bedienden van het Committé tot de zaaken van den *Oost-Indischen* Handel en Bezittingen, te doen afleggen en ondertekenen, zulks was door hun, zo verre het noodig ware, verrigt (*).

Voordragt van CRASENB. om het Beheer

Ter bestrydinge van de nieuwe Inrichting op het beheer der *Oost-Indische* Maatschappye hadden de Provisioneele Representanten des Volks van *Zeeland*, te vergeefsch

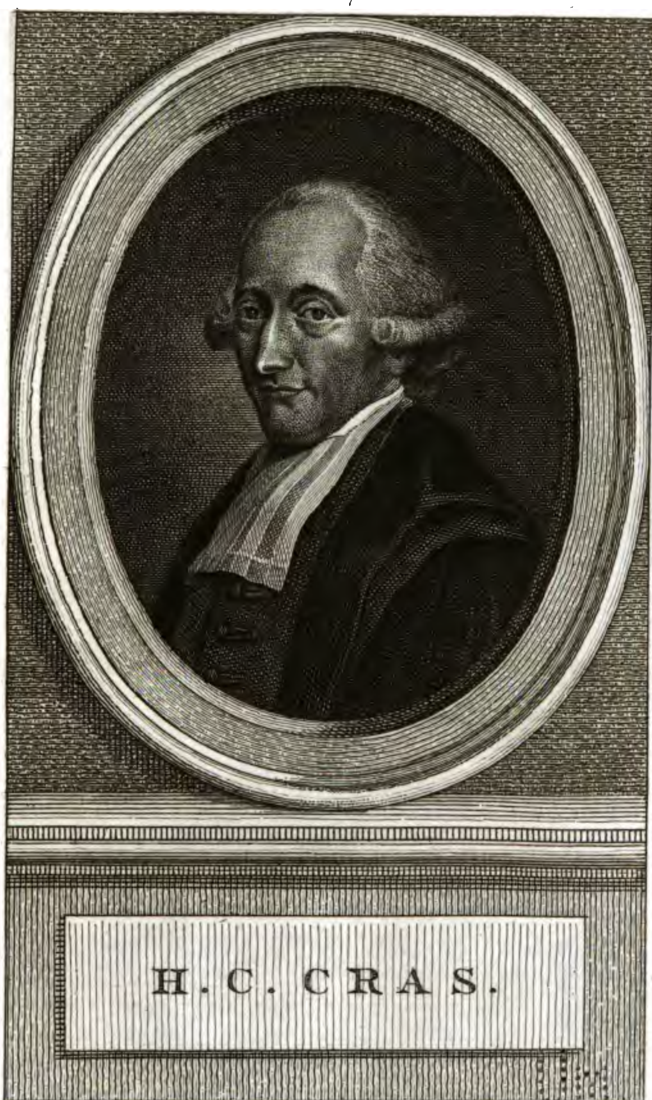
(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* II. D. bl. 92—96.

CIV. BOEK. —— 1796. der O. I. Maatschappy op den ouden voet te brengen.

geesch, veel in 't midden gebragt, en die herschepping gewraakt (*). Thans zogt men die, van eenen anderen kant, te bestryden. HENDRIK CONSTANTYN CRAS, WILLEM WILLINK en D. M. VAN GELDER DE NEUFVILLE, dienden ter Nationaale Vergadering een Stuk in, strekkende tot het terugbrengen der *Oost-Indische* Maatschappye tot derzelver voorige Inrichting. By de overlevering, gaven zy hunne verwondering en leedweezen te kennen, over de veranderingen, door hun Hoog Mogenden, de geweezene Staaten Generaal, gemaakt, —— veranderingen, waar door niet alleen, gelyk zy spraaken, aan de oorspronglyke inrichting der Maatschappye eene geheel nieuwe gedaante gegeeven was, derzelver eerste grondslagen vernield, en het voorig Bestuur in zynen aart en weezenlyke eigenschappen, te eenemaal vernietigd was geworden; maar ook daarenboven aan de gezamenlyke Deelgenooten en Eigenaars, buiten hunne kennis en bewilliging, ja zelfs, zonder eens gehoord te zyn, alle verdere beheering hunner eigendommen, werd ontnomen, en daarentegen aan geheel ongequalificeerde, en by de welvaard van de Compagnie, voor verre het grootste gedeelte, geen deel of het minste belang hebbende Persoonen werd aanbevolen.

Overtuigd zo wel van het wederregtlyke

(*) Zie onze *Vaderl. Historie* XXXIII. D. bl. 174—182.

A. de Lelie, pinx. *R. Vinkeles, sculp.*

lyke deezer handelwyze als van het noodlooze, ja zelfs geheel schadelyke deezer nieuwe Inrichting hadden zy terstond voorgenomen, om naa het daarstellen der Nationaale Vergadering, hunne grieven en bezwaaren in te brengen, in de verwagting, van dat Herstel te zullen verwerven, 't welk, naar alle Beginzels van Regvaardigheid en Billykheid, en overeenkomstig de belangen der Maatschappye zelve en van het Gemeenebest, welks belangen in deezen van den bloei en welvaard der Maatschappy onafscheidelyk waren, huns agtens, niet kon geweigerd worden.

CVI. BOEK. 1796.

Ten betooge hier van strekte het ingediende Stuk, waar in zy, naa *voor eerst* een verslag gegeeven te hebben van die Regten, welke zy oordeelden, hun en der overige Deelgenooten onvervreemdbaar eigendom uit te maaken; in de *tweede plaats* zogten aan te toonen, dat die hun, op eene wederregtlyke en naar de tegenwoordige Regeeringsvorm zelfs geheel onbestaanbaare wyze, waren ontnomen; en *eindelyk*, dat de noodzaaklykheid voor het algemeen belang hier in, niet alleen, niet *wettig* was beweezen; maar dat 'er, hoe ook geraamd geene *noodzaaklykheid* daar toe voorhanden, ja zelfs dat zulks voor de algemeene belangen volstrekt schadelyk was.

By het indienen van dit stuk betuigde NIJHOUT VAN DER VEEN zyne hooggaande verwondering over eene vervoeging tot niets minder strekkende, dan tot eene geheele vernietiging van het Committé tot de

Sterke taal van NIJHOUT VAN DER VEEN daar tegen.

CII. BOEK. 1796.

de *Oost-Indische* Bezittingen, en van de Besluiten, waar op de heilzaame werkzaamheden van dat Committé steunden; terwyl het daarenboven rechtdraads inliep tegen het XCVI. *Art*. van het Reglement voor de Nationaale Vergadering (*). Hy hieldt het gedaan verzoek voor een inbreuk op het Reglement; hy wilde, indien de Vergadering kon goedvinden het tegendeel te besluiten, niet verantwoordelyk zyn voor de gevolgen. Verzoeken, strydig met het Reglement, toe te staan, kon niet anders dan verwydering veroorzaaken tusschen de Nationaale Vergadering en de Uitvoerende Magt; het moest zo wel de werkzaamheden der Vergaderinge als die der gezamenlyke Committés geheel vrugtloos maaken, en eene deur openen voor alle Intrigues tot ondermyning van het Nationaal Gezag. — Deeze Representant vondt medestanders. Anderen wilden een middel-

(*) Dit Artykel luidde „ De Nationaale Vergadering zal de Committés van de Marine, tot de „ zaaken van den Lande, en tot die van de *Oost-* „ en *West-Indische* Bezittingen, in derzelver werk- „ zaamheden laaten volharden, tot dat daar om- „ trent, door de aangenomene Constitutie, andere „ schikkingen zullen gemaakt zyn." De Inleveraars van het gemelde stuk hadden, in hun voordragt reeds opgemerkt, op de Verandering en Herstel aandringende, dat dit zou geschieden, „ zonder „ verkorting van dat geen, 't welk zomtyds zou „ mogen worden geoordeeld, uit hoofde van het „ 96 Artykel van het Reglement der Nationaale „ Conventie *provisioneel* niet te kunnen verbeterd „ worden."

delweg betreeden. De meening des Voorzitters CAMBIER, dat onderzogt zou kunnen worden, in hoe verre men aan het verzoek zou kunnen voldoen, werd wedersprooken, en ten slot het ingediende stuk in handen eener Persooneele Commissie gesteld (*).

CVI. BOEK. 1796.

De daar toe benoemde Leden TEDING VAN BERKHOUT, JOH. LUBLINK *de Jonge*, GERARD VAN DER ZOO en W. A. DE BEVEREN, bragten een Verslag uit, dat zy, zonder in de verdiensten van het Verzoekschrift te treeden, van meening waren, dat, ingevolge van het Reglement op de Vergadering, het Committé tot den *Oost-Indischen* Handel in den tegenwoordigen vorm moest blyven, ten zy 'er by de aanstaande Constitutie verandering in werd gemaakt, en daarom wilden, dat de ingediende stukken in handen van de Commissie tot de Constitutie gegeeven, en voorts in beraad gehouden worden. Hier mede overeenkomstig viel het besluit (†).

Besluit daar op genomen.

NUHOUT VAN DER VEEN was, by 't neemen deezes Besluits, niet ter Vergadering. Hy hoorde het ter volgende Byeenkomst niet voorleezen, of hy betuigde met zekerheid vertrouwd te hebben, dat de Vergadering zich zelven gelyk zou gebleeven zyn, en op deeze stukken beslooten hebben, even als onder het Voorzitterschap van VAN DE KASTEELE, in een ge-

NUHOUT VAN DER VEEN verzet 'er zich tegen.

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* III. D. bl. 147 en 167.
(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* III. D. bl. 323 en 336.

XVI. BOEK. 1796. geval van gelyken aart, komende uit denzelfden hoek en van dezelfde Persoonen, „ dat het Verzoek geen Voorwerp van „ Raadpleeging voor de Nationaale Ver„ gadering kon worden, als rechtstreeks „ strydende tegen het XCVI. *Art.* van het „ Reglement voor dezelve bepaald (*)." — Tegen het Commissoriaal maaken hadt hy zich, te voorige gelegenheid, verklaard, thans voer hy met veel vuurs uit over de ingediende stukken. „ Zonder eens „ agt te slaan," sprak hy, „ op de hoo„ nende uitdrukkingen voor het Gouver„ nement, of den tegenwoordigen staat van „ zaaken, konden CRAS en de zynen „ geene andere bedoelingen hebben, *dan* „ *om het voorig bedorven Bestuur te herstel*„ *len, 't welk den val der Oost-Indische* „ *Maatschappy op alle mogelyke wyzen hadt* „ *verhaast; het welk voor niets anders wilde* „ *zorgen dan voor het behoud van zyne Per*„ *soonlyke Inkomsten, en de voordeelen aan* „ *zyne Bedieningen, in gunstiger tyden, vast*„ *gehegt dat eenstemmig met het voorig Gou*„ *vernement welks gunsteling het geworden* „ *was, en gerugsteund door het gezag van* „ *die heillooze beschermers, de Schatkisten* „ *van den Staat en der Ingezetenen hadt* „ *geopend, met oogmerk om die beide in den* „ *overweldigenden stroom van haaren onver*„ *mydelyken ondergang mede te sleepen, en te* „ *bedelven* (†)." —— Het toelaaten van dus-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 140.
(†) Ontleend uit de *Voordragt der Persoonele Com-*

dusdanige stukken hieldt hy voor het afgaan van de vaste grondbeginzelen der Vergaderinge, en dat het dan vergeefsch zou zyn eenen stap tot behoud des Vaderlands te doen. —— Hy geloofde ronduit te kunnen zeggen, dat de goede oogmerken der Nationaale Vergadering eenigzins scheenen verkloekt en verrast te weezen. Dezelve kon niet onkundig zyn, dat het geheele Fonds der Deelneemeren in die Maatschappy, niet meer dan *zes millioenen* was, daar de Natie deel genomen en onderstand verleend hadt, voor *twintig maalen* meer dan het ingelegde Fonds bedroeg, waar in *Holland* alleen voor *negentig millioenen* deeldt. —— Het was, zyns oordeels, allernoodzaaklykst geweest op dit Stuk den raad en inlichting van het Committé tot den *Oost-Indischen* Handel en Bezittingen te verzoeken, 't geen hy geloofde niet geschied te zyn. — De Burger TEDING VAN BERKHOUT hadt volgens zyne eigene bekentenis deel in de *Oost-Indische* Compagnie (*). De Burger VREEDE, Medelid der Commissie, was by het verhandelen dier zaake niet tegenwoordig, en VAN DER ZOO ziek geweest, en dus de eerste zeker en de laatste waarschynlyk niet by het uitgebragt Verslag tegenwoordig geweest, en liet

CVI. BOEK.

1796.

Commissie tot de O. I. Comp. in het Dagblad en Decreeten der Provisioneele Representanten van Holland 15 Sept. 1795.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 148.

CV. BOEK. 1796.

liet hy aan de Vergadering de beslissing over, of op dit Verslag niet het vermoeden van eenzydigheid zou kunnen vallen. De Voorzitter TEN BERGE stelde, op deeze heftige Aanspraak, voor, dat hy alleen in omvraage bragt of 'er iets op de *Aantekeningen*, en niet of 'er iets op de genomene *Besluiten* te zeggen viel; dat dus die aanmerkingen thans niet te passe kwamen; maar dat mogelyk de Burger NUHOUT VAN DER VEEN, binnen kort wel gelegenheid zou hebben om zyne aanmerkingen ter tafel te brengen (*).

Vertoog van het Committé der O. I. M. over het niet in hunne handen stellen des Verzoekschrifts van CRAS.

Die gelegenheid deedt zich ter zelfder Zitting op, by het voorleezen eens Vertoogs van het Committé tot den *Oost-Indischen* Handel en Bezittingen, by 't welk hetzelve zich beklaagde over het niet in haare handen stellen des Verzoekschrifts van CRAS en de zynen. Eerst hadt het voorgenomen, by eenen Brieve, de Vergadering omtrent dit stuk voor te lichten; doch naderhand besslooten tot eene Bezending by de Leden door de Vergaderinge benoemd om des een Verslag uit te brengen. De Leden uit het Committé, VAN LIEBEHERR, FENNEKOL en WISELIUS, uit *'s Gravenhaage* wedergekeerd, hadden berigt gegeeven van hun onderhoud met den Representant TEDING VAN BERKHOUT, hier op hoofdzaaklyk nederkomende, dat het Committé, schoon het genoegen niet hebbende mogen genieten om die

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 329.

die ſtukken te ontvangen, zich egter, ter liefde voor het algemeen belang, onvermydelyk verpligt geoordeeld hadt zich te bereiden tot het vervaardigen van eenen Brieve aan de Nationaale Vergadering, ter wederlegging van het daar ingediende ſtuk, „ welks ongegrondheid," gelyk zy zich woordlyk uitdrukten, „ ja ſtrafwaar„ dige valschheid, het Committé zich „ durfde vleijen, op de volledigſte wyze, „ te zullen kunnen aantoonen." Met bygevoegd verzoek, dat de Commisſie geen Verſlag zou uitbrengen vóór het inkomen van den vervaardigd wordende Brieve. CVI. BOEK. 1796.

Volgens het zeggen van den meergemelden Repreſentant behoorde het Committé met deszelfs Brief niet lang te draalen: dewyl het misſchien zou kunnen gebeuren, dat de Raadſlag van de Commisſie ſtrekte om dit ſtuk aan de Ontwerpers der Staatsregeling te zenden. Hier op was aangemerkt, dat hetzelve, in geenerlei opzigt, geſchikt was om aan die Commisſie gezonden te worden. De Nationaale Vergadering, hadt in een ſoortgelyk geval, verklaard, dat het geen voorwerp van raadpleeging voor dezelve kon uitmaaken.

Over den tyd der inzendinge des Briefs ſpreekende, oordeelde Teding van Berkhout den tyd van veertien dagen te lang, en hadt de Commisſie betuigd, dat het Committé zich zou beyveren om binnen acht dagen den Brief gereed te hebben. — Toen nog was de Perſooneele Commisſie der Vergadering niet byeen geweest,

VIII. BOEK. 1796. dan zou thans worden zamengeroepen. Dit gaf grond om nog eenige dagen verwyls van dit Verslag te verwagten, en men verzogt, in allen gevalle, dat het niet zou geschieden zonder voorafgaande kennisgeeving aan het Committé: in de billykheid van dit verzoek hadt de Representant gestemd.

Voldoende hadden de Afgevaardigden des Committés dit gekeurd, en het doen van verdere stappen, zonder des verwittigd te worden, niet verwagt, terwyl egter de Burger VAN BERKHOUT, twee dagen daar naa, het Verslag, met allen betoon van haast, indiende, zonder eenig berigt te geeven aan het Committé, of eenige de minste opening te doen van het officieele gesprek met hem gehouden aan de Nationaale Vergadering.

Dit Verslag hadt het Committé met zo gevoelige gewaarwordingen vervuld, dat zy alleen uit bezef van verpligting, om de betaamlykheid voor de Nationaale Vergadering niet uit het ooge te verliezen, zich onthielden om die gevoelens, met waare kleuren, te schilderen. Dan konden hunne gevoeligheid voor de Vergadering en het Volk, niet verborgen houden, over die behandeling, en het uitbrengen van zulk een Verslag, 't welk veel tyds vereischte, in 't verloop van twee dagen.

Deeze verontwaardiging willen wy liefst met de eigene woorden uitdrukken „ Neen!" schreeven zy, „ Burgers Re„ presentanten! gewoon zelfs met de beste

„ trouw

„ trouw te verkeeren in alle onze ver- CVI.
„ rigtingen, zyn wy vervuld met den BOEK.
„ grootsten afkeer van alle dubbelhartig-
„ heid, hoedanige wy, in dezelve, ter 1796.
„ deezer zaake, hebben moeten ontwaa-
„ ren; en het is in het vol vertrouwen,
„ dat ook uwe Vergadering zelve hier
„ in met ons stemt; dat wy te raade zyn
„ geworden, den ganschen toedragt van
„ deeze onaangenaame gebeurtenis aan
„ dezelve open te leggen, en naar waar-
„ heid af te maalen. Wel aan de eene
„ zyde, geheellyk aan deszelfs wysheid
„ overlaatende, hoedanig Gyl. in deezen,
„ ten aanziene van den Burger Represen-
„ tant TEDING VAN BERKHOUT, zult
„ vermeenen te moeten oordeelen; maar,
„ aan de andere zyde, tevens verzoeken-
„ de en met den meesten ernst, hoewel
„ vol gepasten eerbied, insteerende, dat
„ het, ter voorkominge van alle funeste
„ en schadelyke gevolgen, Ul. mag be-
„ haagen de genomene Dispositie te sur-
„ cheeren, te altereeren, of te annullee-
„ ren zo en in diervoege als Ul. in der-
„ zelver wysheid, het zy by gelegenheid
„ der resumtie, of anderzins, gevoeglyk
„ en geraaden zal voorkomen; op dat
„ niet, in cas van contrarie, het Crediet
„ van de Maatschappy, door ons, schoon
„ niet dan met veel moeite, gedeeltlyk
„ gerehabiliteerd, te eenemaale gerui-
„ neerd, en wy, by consequentie, in on-
„ ze werkzaamheden, zo mercantile als
„ andere, zodanig verlamd worden, dat

ons

CVI. BOEK. 1796.

„ ons geheele Bestuur voortaan, te eenemaal infructueus wordt gemaakt; iets 't „ welk nimmer de intentie kan weezen, „ noch van Ul. Vergadering, noch van „ het Volk, het welk door U wordt gerepresenteerd."

Teding van Berkhouts aanmerkingen op dat Vertoog.

Teding van Berkhout, in deezen Brieve, als den Bedryfal van dit verhaaste werk, met geene zagte trekken, afgemaald, vatte, naa het voorleezen, het woord, stelde het onderhoud met de Afgevaardigden uit het Committé voor als een byzonder mondgesprek, daar zy hem geene volmagt, hoe genaamd, vertoond hadden; dat hy hun onder 't oog gebragt hadt, hoe, zyns bedunkens, die stukken niet in handen van het Committé konden gesteld worden; dat het Besluit des Verslags, met éénpaarige stemmen ten huize van van der Zoo genomen was. — Hy vondt een volernstig voorstander in Kantelaar, zyns oordeels was de zaak verzonden daar dezelve behoorde; aan het verzoek, in den Brieve gedaan, kon niet voldaan worden, de Vergadering hadt zich eenvoudig aan het genomen Besluit te houden. De Beveren, nevens anderen ondersteunden zulks. — Schimmelpenninck kon de uitdrukkingen in den Brieve zo onbeschoft niet vinden als de Beveren ze hadt gelieven te beschryven, de zaak kwam hem voor van dien aart en dat gewigt, dat de Brief wel verdiende in handen eener Commissie gesteld te worden. Anderen wilden den Brief ter zy-

zyde gelegd hebben. Nog anderen konden niet instemmen met het uitgebragt Verslag.

CVI. BOEK. 1796. Strydige gevoelens.

Wanneer de Voorzitter, te midden van deeze strydige gevoelens, voorsloeg, om by het genomen Besluit te blyven, en dat het Committé in zyne geheele werkzaamheid zou volharden, terwyl aan 't zelve zou overgelaaten worden, om de Tegenbedenkingen aan de Commissie tot het vervaardigen van het Plan der Staatsregeling in te zenden, vondt VONCK dit geheel overtollig, en stemde in met SCHIMMELPENNINCK, zulks werd door VAN ZONSBEEK ondersteund. De Voorzitter wilde, by hoofdlyke stemming, in omvraag brengen, of die Brief zou gesteld worden in handen eener Commissie; dan of de Vergadering by het voorig Besluit zou volharden? — Naa niet weinig over- en wederspraaks, waar in NUHOUT VAN DER VEEN zich, met veel klems, liet hooren, besloot de meerderheid tot het overgeeven des Briefs aan eene daar toe bestemde Commissie.

De zaak in handen eener andere Commissie gesteld.

Daar op bragt de Voorzitter in overweeging of dezelfde Persoonen, of met byvoeging van eenige Leden, of geheel nieuwe, die Commissie zouden uitmaaken. TEDING VAN BERKHOUT verklaarde in dezelve niet te kunnen blyven, en betuigde zich nimmer in eenig gesprek met eenige Leden van het Committé meer te zullen inlaaten, dan in geschrifte. DE BEVEREN yverde voor eene nieuwe Commissie: vermids

XVI. BOEK. 1796. mids de Vergadering, door het even gevallen Besluit, gerekend moest worden haare Commissie de hand niet boven 't hoofd te houden. By hoofdlyke stemming werd tot eene Commissie beslooten, wordende daar toe benoemd de Burgers DE SITTER, VAN LANGEN, CAU, DE LA COURT en PROOT (*).

Het Committé in verlegenheid over een aanmaaning van *Holland* om Geld.

Het tegenwoordig Beheer der *Oost-Indische* Maatschappye vondt zich in dezelfde Geldbehoefte als het voorgaande. Oude Schulden, van veelerlei aart, stonden onbetaald open, en de beloofde Intrestgelden van de verbaazende som door *Holland* opgeschooten, bleeven agterwegen. Dit baarde allenthalven eene bekommernis, welke zich niet verbergen konde, en ten deezen Jaare losborst, ter gelegenheid, dat het Provinciaal Bestuur van *Holland* een Besluit hadt genomen, 't welk de betaaling der Renten van de door *Holland* geguarandeerde Hoofdsommen bepaalde. Getroffen voelde zich het Committé, door de uitdrukkingen, „ behoudens egter en gereserveerd, voor deeze Provintie, om de ter zaake voorsz. uit te „ schieten Penningen, niet alleen van de „ Compagnie in massa te repeteeren; „ maar speciaal om dezelve, uit de eerstvolgende Verkooping van Compagnies „ Goederen, te recouvreeren." Zulks hadt ook op de gemoederen der overige Schuldeischeren van de *Oost-Indische* Maatschap-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 329–335.

schappy eenen diepen indruk gemaakt, en drie eensluidende Verzoekschriften, aan het Committé doen aanbieden, door een aantal houders van Ongeconverteerde Anticipatiepenningen, strekkende om hun preferent regt op de Goederen der Compagnie te betoogen, met bygevoegde begeerte, dat 'er geene Betaalingen door het Committé zouden geschieden, ter benadeelinge van hun goed regt. CII. BOEK. 1796.

Wel erkende het Committé by hun schryven en het overzenden dier Verzoekschriften, de menigvuldige verpligtingen, die 't zelve aan *Holland* hadt voor de herhaalde ondersteuningen en reddingen uit de grootste ongelegenheden. Wel betuigde het zyne bereidvaardigheid, om, uit eigene beweeging, buiten het uitgevaardigd besluit, de gevorderde wedergave te doen; doch het was teffens overtuigd, dat het geheel beloop der penningen, uit de tegenwoordige Verkooping, zou benoodigd weezen tot het doen van betaalingen, overmydelyk noodig om het Credit van het Committé, en by gevolge ook het Committé zelve, voor een geheelen ondergang te hoeden. Hier van werd een bedroevende Schildery opgehangen, en daar op het verzoek gegrond, dat het Provintiaal Bestuur van *Holland*, zonder aanspraak te maaken op de afkomst van de toen loopende Verkooping, zonder het Committé, op dit oogenblik, eenige hindernis toe te brengen, en zonder zelfs een concurrent gedeelte van die Penningen Verzoek om uitstel.

XVI. BOEK.

1796.

gen te vorderen, aan het Committé de vrye en onbelemmerde beschikking gelief-de te laaten, zo wel als over de verdere Geldmiddelen der Maatschappy, op dat het in staat gesteld mogt worden de verdere Schuldeischers, waar onder zich veele behoeftigen bevonden, des te beter te kunnen bevredigen. —— Dit voorstel vergezellende met eene toezegging van de werkzaamheden, strekkende om eenmaal de schulden te vereffenen (*).

Raadslag by *Holland* ingebragt.

De Burgers J. GOLDBERG, A. J. N. VAN EYS, A. ROGGE en W. M. H. KEUCHENIUS, in wier handen deeze Stukken gesteld waren, bragten een Verslag uit, by 't welke zy aanmerkten; dat de Compagnie zich bevondt in diepe en byna onoverkomelyke Schulden, en dat *Holland* verre de grootste Schuldeischer was. De in baaren gelde door dat Gewest opgeschooten Penningen beliepen niet minder dan de ontzettende som van 24,125,000 Guldens, nog vergroot met 2,485,000 Guldens voor agterstallige Renten, zedert den Jaare MDCCXCIII onbetaald gebleeven. Hier by kwam boven al in aanmerking de wyze, waar op de onderscheidene Guarantien van *Holland*, voor verscheidene Geldleeningen der Compagnie, verleend waren. Deeze gaven dat Gewest het regt, om, by eene zo in 't oogloopende en steeds voortduurende wanbetaaling, langs alle wegen van regt, zich betaaling te ver-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1883—1912.

verschaffen. — By de laatste Omschepping van het Bewind der *Oost-Indische* Maatschappye, was allen invloed der byzondere Gewesten op dezelve vernietigd, en zy geheel afhanglyk geworden van de Nationaale Vergadering, en derzelver Opvolgeren. Hier door was ook de betrekking, welke *Holland* en *Zeeland* op het voorig Bewind der Compagnie hadden, geheel opgehouden, en die Gewesten kwamen nu in als Schuldeischers, die onmeetelyke sommen, van dit Lichaam, te vorderen hadden. Een staat dier Gewesten, hoofdzaaklyk te wyten aan de onverschilligheid en traagheid der andere Bondgenooten in het onderhouden deezer aangelegene Maatschappye. Dit strookte met de nieuwe Orde van zaaken, waar in het gelyk draagen in de algemeene Lasten, door alle de Gewesten, als een beginzel was aangenomen. De schuld der Maatschappye was een schuld aan 't geheele Volk van *Nederland*. Hier op hadden *Holland* en *Zeeland*, om in den algemeenen nood te voorzien, slegts vooruit betaald; daar door was de Compagnie tot nog staande gebleeven; deeze schuld moest aan die Gewesten betaald, of ten minsten op de afrekening van derzelver aandeel in de algemeene lasten geleden worden.

XVI. BOEK. 1796.

Op deeze in 't breede uitgewerkte gronden, oordeelden de Inleveraars van dit Verslag, dat de Vergadering van *Holland* moest volharden by het Besluit. Doch tessens, tot eene nieuwe proeve van de

 steeds

CVI. BOEK. 1796.

fteeds voortduurende goede gezindheid van *Holland* voor het Credit en den bloei der Maatfchappye, de volvoering daar van verwylen, tot de eerst volgende gewoone Vergadering; hier door het Committé in de gelegenheid ftellende, tot het opmaaken van een uitgewerkten Staat van de allerdringendfte betaalingen, als mede eene behoorelyk onderfcheidene opgaaf van de afkomst der laatstgehoudene Verkooping. Ook zou *Holland* de aangeboodene opgaaf van alle de Schulden der Maatfchappy te gemoet zien. Ten verderen blyke van vriendelyke geneigdheid der Vergaderingen, zou de Maatfchappy, tot den gemelden tyd, van wegen *Holland*, niet verhinderd worden in de Betaaling van eenige bepaald opgenoemde Schulden, mits het inzenden van een ftaat van alle zodanige der gemelde Betaalingen, welke uit de penningen der laatfte Verkoopinge zouden gedaan worden (*).

Het verzoek van het Committé, om betaaling der penningen voor de Kryggevangenen in *Engeland* afgeflaagen.

Het Committé van den *Oost-Indifchen* Handel en Bezittingen verzogt, ter Nationaale Vergaderinge, teruggaave van de Penningen door 't zelve uitgefchooten, tot onderftand en verkwikking der zich in *Engeland* bevindende Scheepelingen, met byvoeging dat de Vergadering, in den nood dier ongelukkigen wilde voorzien. Het verflag op dit verzoek uitgebragt en door de Vergadering goedgekeurd, behelsde wel eene betuiging van het innerlyk

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 2075—2086.

lyk medelooğen over het lot dier gevangenen (dan dat, deels uit aanmerking van schaarschheid by gelde, deels dewyl de Verzoekers nimmer anders konden worden aangemerkt dan als eene byzondere Associatie, en dat derhalven, alle andere Ingezetenen, en handeldryvende Associatien, even dezelfde aanspraak op de barmhartigheid der Vergaderinge zouden hebben, 't welk van de veruitziendste gevolgen voor 's Lands Financien zou weezen, zulks de Vergadering noodzaakte de voldoening aan dit verzoek te weigeren (*).

EUROPA. 1796.

Der *Engelschen* komst aan de *Kaap de Goede Hoop*, hun gehouden gedrag, en de vermeestering van dien belangryken uithoek, met de daadiging des Gouverneurs SLUYSKEN hebben wy beschreeven (†). Die geweeze Bevelhebber was, volgens zyn bericht aan den Voorzitter der Nationaale Vergadering, J. B. BICKER, in Grasmaand deezes Jaars gegeeven, met een Cartelschip van de *Kaap* vertrokken; maar door gebrek, genoodzaakt geweest in *Engeland* binnen te loopen, waar hy veel verdriets, smaads en elende hadt moeten verduuren, eer hy verlof kon bekomen om te vertrekken; terwyl dit verlof, tegen het gegeeven woord, en de uitdruklyke beloften der *Engelsche* Opperofficieren aan de *Kaap*, maar alleen aan hem en eenige Officieren, en niet aan het overige

De Bevelhebber van de *Kaap* levert zyne Stukken, de overgave betreffende, in.

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* III. D. bl. 518.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIII. D. bl. 187-198.

XVI. BOEK. 1796. rige Volk, was vergund. Met dit bericht stemde overeen een Brief diens Gouverneurs aan de Vergadering gericht, met toezending van de Aantekeningen, zo openbaare als geheime, betreffende het gebeurde aan de *Kaap*, geduurende den aanval der *Engelschen*, en aanbod, om zich over zyn gehouden gedrag te verantwoorden, ten einde allen mogelyken laster te ontwyken. De Brief met de Bylaagen werd in handen gesteld der Commissie van Buitenlandsche Zaaken om deswegen, met het Committé over de zaaken der *Oost-Indische* Volkplantingen, in onderhandeling te treeden (*).

Aanzoek der getrouwgebleeven Landsofficieren aan de *Kaap*. Ten tyde der overgave van de *Kaap de Goede Hoop* waren niet weinigen der Lands Officieren, in dienst der Compagnie zich bevindende, in *Engelschen* dienst overgegaan; anderen, de zaak des Vaderlands getrouw gebleeven, en herwaards gekeerd. Zy vervoegden zich by het Committé tot den *Oost-Indischen* Handel en Bezittingen, met verzoek om, op de eene of andere wyze, verzagting in hun ongelukkig lot te verwerven. Dit Committé maakte hun staat en begeerte aan de Nationaale Vergadering bekend, met voordragt om het Bondgenootschap te Lande te gelasten, een byzondere aandagt op die Officieren te vestigen, en dezelven, was het mogelyk, ten spoedigsten in de Armée van den Staat, overeenkomstig hunne verdiensten, te

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 328.

te plaatzen, tot dat het Committé in de gelegenheid zou gesteld worden, die Officieren weder in hunnen dienst te kunnen overneemen. CVI. BOEK. 1796.

De Gelastigden tot het onderzoek deezer voorstels bragten een wel niet ongunstig; doch niet geheel voor hun afdoenend Verslag uit. Aan de gunstige voordragt wilden zy niet twyfelen, schoon zy wel gewenscht hadden dat de *bewyzen*, nevens dezelve, waren overgelegd geworden. De zaak dier Officieren stondt in een naauw verband met die van den Bevelhebber SLUYSKEN, welke zaak nog hing (*). Intusschen oordeelden zy, dat, vooreerst, aan vier hunner (†) uit de Kas der Compagnie behoorde goedgedaan te worden alle de agterstallige maandgelden, en dat zy voorts, volgens Krygsgebruik, zouden be- Uitgebragt Verslag op dit stuk.

(*) De Heer SLUYSKEN heeft in 't licht gegeeven, een *Verbaal door hem gehouden, zedert het Arrivement der Engelsche Vloot onder Sir* G. KEITH ELPHINSTONE *op den* 10 *Juny* 1795 *in de overgave van die Colonien aan de Wapenen van Groot-Brittanje den* 16 *Sept. daar aan volgende.* In den *Haage* by J. VAN CLEEF 1797. Wy vermelden dit werk: dewyl hetzelve, behalven veel 't geen uit de Nieuwsmaaren bekend was, niet weinig behelst, uit egte bescheiden opgemaakt, 't welk onze zwakheid, kampende tegen der *Engelschen* trouwloosheid, in klaaren dag haalt, en verdient als een Geschiedkundig Gedenkstuk deezer gebeurtenisse, vol ontrouw en valschheid, bewaard en geleezen te worden.

(†) Deeze waren PHILIP JULIUS ERNST KUNTZER, ANDRIES GODLIEB BENRICH, WOLBORCH en HENDRIK LE SEIJER.

XLI. BOEK. 1796.

behooren te genieten, zo lang zy Krygsgevangen waren, en hunne zaak niet was afgedaan, zints de overgave, een *Half Pensioen*, uit de gemelde Kas.

Ten aanziene van één deezer verzoekeren (*) was meer bepaald voorgesteld, om aan hem, ten bewyze van goedkeuring zyns gehouden gedrags, eene Acte van Luitenant Colonel by de Armee te verleenen, en aan hem, onder het genot van het *Halve Pensioen*, hem reeds door het Committé tot den *Oost-Indischen* Handel toegestaan, een Verlof en Paspoort aan te bieden, ten einde na zy Vaderland *Wurtemberg* te kunnen vertrekken, om by den Hertog zyn ontslag te neemen, en naderhand by de Armée deezer Republiek te kunnen worden geplaatst. Aan getuigenissen zyns gedrags, als een Man van Eer, en van zyn loflyk gedrag in de Verdeediging der Volkplanting, ontbrak het niet; doch kon zyn gedrag niet ten vollen goedgekeurd worden, voor dat de zaak van het Hoofd der Volkplanting onderzogt en afgeloopen was. Voorts behoorde deeze Krygsman tot het Regiment des Hertogs VAN WURTEMBERG, die niet met den Staat, maar met de *Oost-Indische* Compagnie, eene Capitulatie hadt aangegaan, uit welken hoofde hy geen aanspraak kon maaken op eenigen, veel min op den gemelden Rang, by de Armée van den Staat. Aan de andere toezeggingen van verdiend Maandgeld,

(*) JOHN CHRISTIAAN FREDERICK VAN HUGEL.

geld, van vergoeding van geledene schadens, hadt het Committé zich te gedraagen en hem het Half Pensioen nevens de andere te schenken, zo lang hy Krygsgevangen en zyn zaak niet geheel afgedaan was. Het verzogte Paspoort te verleenen werd, onder zekere voorwaarden, door het Committé toegestaan. CVI. BOEK. 1796.

Schoon men vermeende dat in het verder verzoek der plaatzing van dien Held by de Armée niet kon worden getreeden, zou de Vergadering hem kunnen verzekeren, dat, wanneer alles, betrekkelyk de overgave van de *Kaap* zou onderzogt weezen, en daar by volkomen gebleeken, dat hy zich, als een man van eer en verdiensten, gedraagen hadt, als dan het Volk van *Nederland* geen middelen zou ontbreeken om hem en andere braave Krygslieden, te overtuigen, dat deeze Republiek waare verdiensten wist te beloonen (*).

Valsch Gerugt wegens het herneemen van de *Kaap*.

Hadt het verlies van de *Kaap de Goede Hoop*, hier te Lande by allen, die het heil des Vaderlands minden en zogten, aandoeningen daar mede overeenkomstig veroorzaakt, eene tyding, uit *America*, te *Bordeaux* overgebragt, en herwaards gezonden, door den *Franschen* Minister der Buitenlandsche zaaken, en door DE LA CROIX ter Nationaale Vergadering schriftlyk ingediend, dat het Smaldeel Oorlogschepen, uit *Rochefort* en *Brest* gezeild, naa een gelukkigen overtogt, en het neemen

(*) *Dagverh der Nat. Verg.* II. D. bl. 160. 357.

XVI. BOEK. 1796.

men van vyf *Engelsche* Schepen, aan de *Kaap* geland was, en die Volkplanting hernomen hadt, veroorzaakte vreugde (*). Wel wenschten veelen nadere omstandigheden, by de bevestiging, te verneemen; eenigen twyfelden aan de waarheid. Der eersten wensch werd niet vervuld, en de twyfeling maar al te gegrond bevonden.

Berigt van de Overgave van 's Lands Schepen onder E. Lucas na de *Oost* gestevend.

Deedt 'er zich geen nader beloofde tyding op, verdween die heuchlyke verwagting, als rook, welhaast ontving de Nationaale Vergadering, uit dien oord, zekerder berichten van eenen hoogstonaangenaamen en allerbedroevendsten aart.

Wy zagen een Vlootdeel onder den Vlootvoogd Engelbertus Lucas na de *Kaap de Goede Hoop* en de *Oost-Indien* bestemd, derwaards stevenen (†). — Een Brief van den Luitenant Metman, in 't laatst van Slachtmaand, uit *Portsmouth*, geschreeven, en door het Committé der Marine ter Nationaale Vergadering gezonden, hieldt de tyding in, dat onze Vloot in de *Saldanha-Baay*, aan de *Engelschen* was overgegeeven. Breed sprak dezelve van de oproerigheid en onwil der Vlootelingen, van hun *Oranje boven!* schreeuwen, en het pleegen veeler ongeregeldheden (§).

Verslag van Lucas zelve.

Eerlang stelde deeze, in 't Vaderland gekomen, een brief van Lucas ter hand, welke, by een Verslag van den Reistocht, de

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* II. D. bl. 379.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIII. D. bl. 202.
(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 192.

de komst in de *Saldanha-Baay*, en eenige weinig beduidende vermeldingen van het daar verrigtte by de aankomst, en het waterhaalen, op het aanrukken van *Engelsch* Krygsvolk, gestaakt, dat een der Schepen met gloeiende kogels beschoot. Zyn voorneemen was, naar zyn schryven, 's volgenden daags te vertrekken: dan hier in werd hy belet door een *Engelsch* Esquader, onder den Admiraal ELPHINSTONE, veel sterker dan het zyne: Deeze eischte de overgaaf der Vloote, en herhaalde dien eisch met aanzegging, dat hy geen schade, hoe genaamd, aan de Schepen zou doen; aan dit laatste, schryft LUCAS, dat hy zich weinig zou bekreund hebben, indien niet de vyfduizend man Landtroepen hem het landen zouden afgesneeden hebben: dewyl hy, toen wel ziende dat 'er niets dan overgeeven op was, zou hy dezelve in brand hebben gestooken. — In een belegden Krygsraad was men, volgens zyn schryven, eenstemmig van gevoelen, dat men in 't geheel, of ten deele, niet bestand was tegen deeze groote overmagt (*), gevoegd by den slegten geest des Volks, hier voorgesteld, als het ruim opbreekende, op eenige Schepen Oranje Liedjes zingende, en op andere bedreigingen des doods tegen de Officieren uitbraakende, waarom men het best vondt te daadigen.

De

(*) De volgende Lyst toont wel der *Engelschen* overmagt; doch tevens hoe groot een verlies aan en-

[illegible] BOEK. 1796.

De Verdragpunten, hoe gematigd ook voorgesteld, begeerde de *Engelsche* Admiraal niet aan te neemen (*). — „De „*Engelschen*," wy bezigen hier de eigene woorden van LUCAS, „ waren zo wel „ van onzen toestand onderrigt, dat zy … „ zeer …

… onze Zeemagt, te dier rampzalige gelegenheid werd toegebragt.

De *Engelsche* Vloot bestond uit

Schepen	Stukken	Manschap
Monarch	75	612
Tremendous	74	590
America	64	491
Stateley	64	491
Trident	64	491
Jupiter	50	343
Crescent	36	264
Phynx	24	155
Moselle	16	121
Echo	16	121
	610	4661

De genomene *Bataafsche* Schepen waren

Schepen	Stukken	Manschap
Dordrecht	66	370
Revolutie	66	400
Admiraal Tromp	54	280
Castor	44	240
Brave	40	234
Bellona	28	130
Sirene	26	130
Havik	18	76
Het Proviantschip		112
	312	1972

(*) De Verdragspunten, met derzelver veelal afslaande beantwoording, zyn voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 2670 *enz.*

„ zeer wel wisten, dat men niets konde CVI.
„ uitrigten, beginnende men toen ook al BOEK.
„ malkander op de Schepen dood te slaan;
„ dus waren wy genoodzaakt een Voor- 1796.
„ dragt te tekenen, dien ik niet verlangen
„ zou een enkelen minuut te overleeven,
„ was het niet, dat ik my, in myn Per-
„ soon, by Ulieden hoopte te verantwoor-
„ den, en Ulieden van het een en ander
„ omstandiger te kunnen onderrigten. —
„ Ik schreef dan aan den Admiraal ELPHINSTONE, dat ik my overgaf op de
„ volgende voorwaarden, niet om zyne
„ verdubbelde overmagt, voor welke wy
„ zekerlyk zouden hebben moeten zwig-
„ ten; maar om het gevloekt slegt ge-
„ drag van ons Volk: want dat kan ik,
„ als een eerlyk man, zweeren, als de
„ geest van ons Volk maar eenigzins goed
„ geweest was, al was onze magt nog
„ zo klein, dat ik 'er alles aan gewaagd
„ zou hebben — verliezen moest ik het! —
„ Maar dan hadt men de Schepen, en
„ van ons, en van den Vyand, kunnen
„ beschadigen, zo dat 'er die diensten
„ niet van getrokken zouden kunnen wor-
„ den, die 'er de Vyand nu van zal heb-
„ ben. Maar, daar wy zeker bewust wa-
„ ren, dat deeze beesten in menschlyke
„ gedaante, meer op de Officieren van
„ hun eigen Schepen, dan op hunne
„ Vyanden, zouden hebben geschooten,
„ heeft men, als mensch, het moeten
„ nalaaten.

„ Ee-

CIII. BOEK. — 1796.

„ Eenigen van ons wilden, zo zy dat
„ heeten, tot Eer van onze Vlag, eenige
„ schooten doen: dan ik heb dit aange-
„ merkt als kinderspel, en daar konde ik
„ my niet mede ophouden. — Nog ten
„ opzigte van het slegte gedrag van het
„ grootste gedeelte van onze Equipa-
„ gien iets gezegd, komt het my voor,
„ dat het meest veroorzaakt is door de
„ lange en fatiguante reize, en daar zy
„ zich geflatteerd hadden aan de *Kaap* te
„ zullen ververschen, en ziende dat men
„ voorneemens was te vertrekken, be-
„ gonnen zy de hoornen op te steeken. —
„ Wy hebben geen loot ververschingen
„ alhier kunnen krygen."

Berigt van de *Engelsche* zyde.

Deeze gebeurtenis, hier zo veel smerts verwekkende by alle Braaven, was in *Engeland* een stof van uitbundige vreugde, en de Verhaalen deswegen van dien kant gegeeven, behelzen veel, waar uit de verkeerdheid van het beleid des *Bataafschen* Vlootvoogds is af te neemen. Volgens der *Engelschen* bericht veronderstelde Lucas een klein *Engelsch* Esquader te zullen vinden, en verwagtte, door de *Franschen* versterkt te zullen worden. Elphinstone verklaarde het genoegen gehad te hebben, dat de brieven hem medegedeeld, zo naauwkeurig overeenkwamen met de bescheiden hem van eenen anderen kant ter hand gesteld, dat hy de aankomst der *Nederlandsche* Schepen reeds lang verwagt hadt, en daar door volkomen in staat gesteld

steld was om zich tot derzelver ontvangst gereed te maaken (*).

Het ontbrak hier te Lande niet aan wraakers en veroordeelaars der maatregelen door LUCAS genomen, en de Handelwyze door hem gevolgd (†). Onderscheide Burgers van *Haarlem* dienden ter Nationaale Vergadering een Verzoekschrift in, vorderende een naauwkeurig onderzoek in de zaak diens Scheepsvoogds (§). Men bleef niet in gebreke om het, in een Hoogen Zeekrygsraad, te doen, als mede het gedrag van de verdere Scheepsbevelhebberen, tot diens Esquader behoord hebbende. De Burger JACOB SPOORS, de post van Fiscaal by den Hoogen Zeekrygsraad bekleedende, deedt deswegen een Verslag, 't geen strekte om veele, wegens die gebeurtenis, reeds gemaakte bedenkingen, te bewaarheden, en de ongegrondheid aan te toonen van de gunstige gedagten, door zommigen, van tyd tot tyd, wegens LUCAS ingeboezemd. 's Mans agterhoudenheid, bruskheid en eigenzinnigheid, worden in dit stuk aan den dag gelegd, en het blykt, uit veelvuldige staalen, dat, zo vloeken, schelden, en laage behandelingen eenen Held vormden,

CVI. BOEK.

1796. Verslag van den Hoogen Zee-Krygsraad over LUCAS.

(*) Deels zyn de berichten voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* bl. 2666 enz.

(†) ZILLESEN geeft eene lyst van verkeerde maatregelen op, en ontkent veele byzonderheden in 't Bericht van LUCAS. Men slaa na zyne *Geschiedenis der Nederlanden* VI. D. bl. 91 enz.

(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl 278.

CVI. BOEK. 1796. den, LUCAS een Held van de eerste grootte zou geweest zyn. Toen hy, by het binnenzeilen der vreemde Schepen nog in de hoop was, dat het *Franschen* konden zyn, sprak hy; *Het zal zo een vaart niet loopen;* DE RUITER *heeft 'er wel doorgeslagen, waarom zouden wy het niet doen?* Doch toen hy wist dat het *Engelsche* Schepen waren, was het geheel anders gesteld met den man, die zich zo verwaaten by *Neerlands* grootsten Zeeheld durfde meeten. Hy hadt alle tegenwoordigheid van geest verlooren; wat anderen in 't midden bragten, hielp niets. Na voorstellen om door den Vyand heen te slaan, wilde hy niet luisteren, of zo hy 'er eenige vlugtige aandagt aan verleende, beantwoordde hy alles met onvoeglyke uitdrukkingen, onder anderen hadt hy, op een dergelyk voorstel, de laage taal gebezigd; *De jongelui willen Goddome een been uitsteeken by de Natie!*

Wat de groote zaak betreft, zegt de Fiscal SPOORS; „Men kan niet veronderstellen, dat LUCAS zyn Esqader in „'s Vyands handen heeft willen brengen. „In het onderzoek deezer zaake is geen „de minste schyn voorgekomen van eenig „verraadlyk inzigt. —— Aan persoonlyken moed schynt het hem mede niet „gemangeld te hebben; maar men is genoodzaakt te erkennen, wanneer men „de houding, gedurende deeze Expeditie, in aanmerking neemt, dat hy „met de verraaderlykste inzigten, of met „de

„ de vernederendste lafhartigheid, geen „ meer kwaads hadt kunnen doen." — VIII. BOEK. — 1796.

Spoors besluit zyn verslag, in deezer voege, zyne Medeleden des grooten Zee-krygsraads aanspreekende. „ Zo gy uit „ de Informatien, ten uwen overstaan, en „ met uw volyverig behulp, ingewon-„ nen, niet reeds mogt zyn overtuigd ge-„ weest, dat de Capitein LUCAS, in on-„ derscheidene opzigten, aan grove pligt-„ verzuimen schuldig staat, twyfel ik niet „ of een aaneengeschakeld Tafereel van „ zyn gedrag, geduurende deeze Oost-„ *Indische* Expeditie gehouden, zal U „ daar van ten vollen overtuigen. — „ De verdere taak, welke U, en my „ was opgelegd, moet door zynen „ Dood (*) gestaakt worden. Ik ben „ daar door ontheeven van Straf te vor-„ deren voor het geschonden Volksregt, „ en Gy van de wyze te bepaalen, waar „ op zulks zou moeten geschieden. — „ Zo gy echter, gelyk ik vaststel, met my „ overtuigd zyt dat 's Mans Eerlykheid „ en Goede Trouw onkreukbaar is ge-„ bleeven, en dat de ramp, het Esqua-„ der, waar over hy het bevel voerde, „ bejegend, veroorzaakt, is door gebrek „ aan Beleid en Krygskunde, te schade-„ lyker geworden door kwalyk geplaatste „ Hooggevoeligheid van zich zelven, zou „ U

(*) LUCAS was hier te Lande gekomen, ziek geworden, en hangende zyne zaak vóór den Krygsraad, gestorven.

XVII. BOEK. 1796. „ U mogelyk, zo wel als my, op het „ vellen van het wraakzwaard een traan „ van medelyden ontrold zyn, welke het „ gevoel van Volksregt niet hadt kunnen „ wederhouden. —— Indien het onheil „ Lucas wedervaaren, ten spiegel strekke „ voor andere Officieren, naa eenig be- „ vel te Water of te Lande staande, zon- „ der daar voor berekend te zyn, zal de „ Natie uit deeze rampspoed, vroeg of „ laat, aanmerkelyk voordeel trekken!" — Met dit alles laat niemand na hier by te denken, dat deeze Les zeer duur betaald is.

Om de gegrondheid deezer oordeelvellinge te doen zien, raadpleege men de Resolutien van den Hoogen *Zeekrygsraad*, agter het Verslag van Spoors gevoegd, welke de toedragt der zaake kortlyk schetst, en hier op nederkomt. Dat Lucas, reeds vóór zyn vertrek uit *Texel*, het voor volkomen zeker hadt gehouden, dat de *Kaap de Goede Hoop* in handen der *Engelschen* was, en daar uit hadt behooren te besluiten, dat, een en ander Artykel van zyn geheimen Lastbrief te eenemaal moest vervallen: te meer daar hem bekend kon zyn, dat de voormaalige Algemeene Staaten der *Vereenigde Nederlanden* dien Lastbrief hadden opgemaakt in een tydstip, dat de Overgang van de *Kaap* aan de *Engelschen* hier te Lande niet bekend was.

Gemaklyk ook hadt Lucas, uit de tydingen, geduurende de Expeditie, op onder-

derscheide plaatzen bekomen, wegens de sterkte der Vyanden, kunnen berekenen, dat de aan hem toebetrouwde Magt, en de wyze waar op het Esquader, waar over hy het bevel voerde, ingericht was, niet geschikt of genoegzaam ware om de *Kaap* te herneemen. Daarom hadt hy gebruik moeten maaken van den inhoud zyns Lastbriefs, welke hem verpligtte, om na *Isle de France* te verzeilen, wanneer hy zich buiten staat bevondt om iets, met hoop op eenen gelukkigen uitslag, tegen de *Kaap* te onderneemen.

Zag hy zich, door gebrek aan Water, Leeftogt, of anderszins, daar toe buiten staat gesteld, dan was hy verpligt geweest, toen hy zich op de hoogte van de *Brasilische* Kust bevondt, *St. Salvador* of *Rio Janairo* aan te doen, om zich van het benoodigde, aldaar op eene spoedige en gemaklyke wyze te bekomen, te voorzien, en als dan zyne reis voort te zetten. — Zelfs was die voorzorge te noodzaaklyker geweest, wanneer hy zyn geliefkoosd Plan, om de *Saldanha-Baai* in te loopen, wilde ten uitvoer brengen: dewyl eenige Schepen, by derzelver vertrek uit *Texel*, niet genoegzaam van Leeftogt en andere noodwendigheden, schynen voorzien te zyn geweest. — Dat hy de Kust van *Brasil* niet hadt behooren te verlaaten, dan naa Krygsraad belegd, en daar in volledige opening van zyn last, de *Kaap* betreffende, gegeeven te hebben; ten einde in denzelven, met genoegzaame kennis van

XVI. BOEK. 1796. zaaken te beslissen, wat, in de hachlyke omstandigheden, waar in zich het Esquader bevondt, te doen stondt.

Lucas hadt, in allen gevalle, welke reden hy ook voor dit verzuim mogt gehad hebben, nimmer de *Kaap* tot een Verzamelplaats moeten bepaalen, veel minder de *Saldanha-Baai* verkiezen, om veilig te zyn; immers niet, zo hy voor gebrek aan Water te vreezen hadt: vermids hy daar door buiten staat werd gesteld, die Baai, op aannadering van eenig gevaar, daadlyk weder te verlaaten.

Zich eens in de Baai bevindende, hadt hy een snel Fregat, of ander welbezeild Vaartuig, by het *Dassen-Eiland*, behooren te doen kruissen, om, tydig van de beweeging des Vyands verwittigd te worden; of, zo hy zulks, uit hoofde van de kwaade Mousson, niet raadzaam oordeelde, zich van die middelen van Verdeediging moeten bedienen, welke hem de gesteldheid van de Baai en de kunst aan de hand konden geeven, tessens de de Schepen onder zyn bevel, in zodanig een stand liggende en zeilvaardig houdende, dat hy, in gevalle van overmagt, of overrompeling, des noods altyd in staat was gebleeven, om, in eene behoorelyke orde, by tyds, te kunnen wyken.

Lucas hadt, op het gegeeven sein van vreemde Schepen door de Sloep *de Havik*, terwyl ten zelfden tyde, door den Vyand van de landzyde, een aanval op een zyner Fregatten werd gedaan,

daad-

daadlyk het teken van kappen, of laaten slippen der ankers moeten geeven; ten einde met de Schepen, die hem volgen konden, in Zee te steeken.

XVI. BOEK. 1796.

Eindelyk hadt hy, wanneer hem de Eer der Natie, en het mogelyk behoud der Schepen onder zyn bevel, waard en dierbaar was geweest, eene uiterste pooging moeten in 't werk stellen, en met of by het ten anker komen der Vyandlyke Vloot, of wel kort daar op, naa gedaan sein, met kragt van zeil, en een welbestuurd vuur, langs de eene of andere zyde, door de Vyandlyke Linie tragten door te breeken, en alzo, wanneer dit mislukt mogt zyn, tot eer der *Bataafsche* Vlag, liever strydende overwonnen te worden, dan zich, zonder slag of stoot, aan den Vyand over te geeven (*).

Vryverklaaring der andere Zeeofficieren.

Over de Scheepsbevelhebbers, die onder LUCAS deezen zo jammerlyken en schadelyken Tocht deeden, de Capiteins ter Zee JAN RYNBENDE, JACOB CLARIS, de Capitein Luitenants JAN VALKENBURG, JACOB ZOETEMAN, GUSTAAF ADOLF DE FALCK,

(*) In de daad, op het geval van LUCAS, zyn de woorden toepasselyk van den Ridder VAN KINSBERGEN, in zyn overheerlyk werkje *Korte Inleiding voor den Oorlog ter Zee.* Te *Zutphen* by H. C. THIEME 1798. bl. 11. „ Welk een elendige Situatie voor een Chef, zo hy zich in omstandigheden geplaatst vindt, waar toe hem de noodige kunde en ondervinding ontbreeken, om zyn Vaderland, overeenkomstig de post, die hy bekleedt, naar vereisch, te dienen!"

XVI. BOEK. 1796. FALCK, CHRISTIAAN DE CERF, en de Luitenants PIETER BESMER en HERMANUS BARBIER, ſtreek de Hooge Zeekrygsraad dit vonnis, dat zy, geduurende de geheele Expeditie, in hun gehouden gedrag, in aanmerking genomen zynde de byzondere omſtandigheden, waar in zy zich, uit hoofde van de willekeurige bepalingen des Bevelhebbers LUCAS, bevonden hadden, in geenen deele, gezondigd hadden tegen de Regelen van den Dienst; dat de Advocaat Fiscaal zich geheel onbevoegd oordeelde om hun, te dier zaake, en in 't byzonder mede uit hoofde van hunne toeſtemming in de overgave van de Vloot, te beſchuldigen; maar in tegendeel, zich verpligt agtte, hun volkomen te regtvaardigen. — Waar op de Hooge Zeekrygsraad, Regt doende in naam en van wegen het Volk van *Nederland*, verklaarde, „ dat zy zich, geduurende deeze Expeditie, en byzonder „ in het aangaan der Capitulatie, geconſidereerd de noodlottige omſtandigheden, waar in dezelven, op dat tydſtip „ zyn gebragt geweest, hebben gedraagen „ overeenkomſtig de Regelen van den „ Dienst. — Weshalven zy geabſolveerd „ worden van alle bedenkingen, welke, „ dien ten contrarie, zouden hebben kunnen of mogen gemoveerd worden; met „ bepaling, dat aan hun, voor Rekening van den Lande, zullen worden gerestitueerd en goedgedaan de uitſchotten, by derzelver Requiſitie voor den

„ Hoo-

„ Hoogen Zeekrygsraad gedaan en geleden, conform de getauxeerde Declaratie daar van by den Hoogen Zeekrygsraad ingekomen (*).” CVI. BOEK. 1796.

Maar al te gegrond bleeken de ongunstige verwagtingen, wegens het lot van 's Lands Bezittingen in het *Oosten*, gekoesterd by de overwinningen, welker leede maaren, ten jongst verstreeken Jaare, inliepen (†). Der *Engelschen* Vice-Admiraal REINIER berigtte, dat de *Britsche* Krygsmagt, in het Voorjaar, bezit genomen hadt van onze Eilanden *Amboina* en *Banda* met alle derzelver onderhoorige Plaatzen, begrypende alle de *Nederlandsche* Eilanden, uitgezonderd *Ternate*, waar op Nooten, Nagelen en Foely gevonden worden. Zy verkreegen die veroveringen, zonder dat dezelve hun iets kostten.

Amboina en Banda vallen de Engelschen in handen.

Amboina werd den zestienden van Sprokkelmaand, by Verdrag, overgegeeven. In de Schatkist aldaar vondt de Vermeesteraar 81,112 Ryksdaalders, en in Speceryen 515,940 aan Kruidnagelen, behalven andere Koopmanschappen en Krygsbehoeften. By de daadiging betuigden Gouverneur en Raa-

(*) *Rapport van* JACOB SPOORS, *als Fiscaal van den Hoogen Zeekrygsraad, omtrent het gedrag van den Capitein* ENGELBERTUS LUCAS, *en verdere Commandanten der Schepen, behoord hebbende tot het Esquader, in den Jaare 1796 na de Oost-Indien gedestineerd, benevens de Resolutie en Sententie ten deezen, door den Hoogen Zeekrygsraad genomen en geslaagen.* In den *Haag* ter 's Landsdrukkery 1798.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIII. D. bl. 198 *enz.*

XVI. BOEK. 1796. Raaden dier Bezitting, dat zy, zich niet in staat bevindende om wederstand te bieden aan de groote magt, die hun overviel, op de voorwaarden hun opgegeeven, zich in de bescherming van zyne *Britsche* Majesteit gesteld hadden.

Banda betradt het zelfde spoor, uit aanmerking van het groote gebrek aan Leevensmiddelen, en de verbaazende magt met welken de *Engelschen* voor deeze Bezitting verscheenen. Deezen vonden in de *Bandasche* Schatkist 66,675 Rydsdaalers, en in Speceryen 84,777 Ponden Nooten, en 19,587 Ponden Fouly. De verdere Koopwaaren en Krygsbehoeften worden niet opgegeeven.

Niets verzuimden de *Engelschen* om eene versterking van Krygsvolk derwaards te zenden, ter betere bescherming van deeze kostbaare Eilanden, welker vermeestering, zo veel vreugds te *Londen* baarde, als droefheids by den rechtschaapen *Nederlander*, die het onbeschermd laaten deezer Bezittingen vrugtloos betreurde (*).

Berigt wegens de toestand op *Batavia*. Het brandend ongeduld om tyding van den toestand op *Batavia* te krygen, werd eerlang voldaan. Schoon die Hoofdplaats onzer *Indische* Bezittingen niet in handen der *Engelschen* gevallen was, hadt men anderzins geen reden om zich over den toestand aldaar te verheffen of te verheugen. Twee Brieven, door den Commissaris S. H. FRYKENIUS in Lente- en Grasmaand van Ba-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 2686—2698.

Batavia geschreeven, en by de Commissie van Buitenlandsche zaaken in Wynmaand ontvangen, hielden in, dat men het Fregat *de Amazoon*, om dat het tot den dienst buiten staat was, hadt moeten verkoopen. Een Compagnies Bodem, met 's Lands Fregat *Medemblik*, maakten de eenige Verdeediging der Reede van *Batavia* uit. Van wegen gebrek aan Volk hadt men de andere gewapende Schepen moeten ontwapenen. Die twee Schepen, niet bestand zynde om zich tegen eene Vyandlyke Vloot te verdeedigen, hadden de Bevelhebbers last gekreegen, om op zodanig eene verschyning, die bodems te verlaaten; ten einde men als dan van die manschap het nuttigst gebruik zou kunnen maaken, om den *Engelschen* de Landing, van welke men veel sprak, te betwisten. Zo veele reeds behaalde vermeesteringen in het *Oosten*, van welke deeze Brief gewaagde, door ons reeds vermeld, maakten de vrees voor dit onaangenaam en hoogstgevaarlyk bezoek zeer eigenaartig.

CVI. BOEK.

1796.

De vrees, dat het de overgave van *Batavia* zou naa zich sleepen, was, naar 't oordeel van FRYKENIUS, maar al te gegrond: dewyl de *Engelschen* volkomen bewust waren, dat, wanneer men te *Batavia*, even als zy, de noodige ondersteuning uit *Europa*, niet bekwam, het hun niet moeilyk kon vallen om hunne vyandlyke oogmerken te bereiken; vooral wanneer 'er dan zodanig eene gunstige medewerking aan verknogt was, welke voor

CIII. BOEK. 1796. den Lande het nadeel hadt, om, in ſtede van aan onze zyde eene algemeene kloeke verdeediging, niets dan verwarring, mede te brengen.

Daarenboven hadt 's Lands Capitein KUVEL, wegens geledene onaangenaamheden, zyn ontſlag begeerd en genomen. Het Scheepsvolk van *de Amazone*, zeer door ziekte gedund, en na het Vaderland naa zoo een langen dienst haakende, hadt FRYKENIUS, met moeite, ſchoon zonder dwangmiddelen, tot onderwerping kunnen beweegen. Het Fregat *Medemblik*, met twee gewapende Brikken van de Compagnie was, volgens den laatſten Brieve, de éénige verdeediging van die aanzienlyke en dierbaare Reede geworden; het eerstgemelde was uitgezeild, op bericht, dat een *Engelsch* Fregat in die ommeſtreek kruiste. Met veel verlangen, ſchreef FRYKENIUS, een ontzet te gemoet te zien als in ſtaat kon weezen om paal en perk te zetten aan de onderneemingen onzer trotſche vyanden; ten einde aan de Maatſchappy eens mogten worden terug gegeeven, die Bezittingen, welke, maar al te ongelukkig, in 's Vyands handen gevallen waren.

B. BLOKS taal by het verneemen daar van. Geen wonder, in de daad, dat het voorleezen der Brieven van zodanig eenen inhoud, ter Nationaale Vergadering, veelvuldige en diepgaande indrukken baarde; geen wonder, dat de Voorzitter BERNARDUS BLOK zyne Medeleden te gemoet voerde — „ Deeze tydingen moeten U

„ en

„ en het Volk van *Nederland*, door U „ vertegenwoordigd, geenzins ontzetten; „ daar gy dezelve, als gevolgen van de „ trouwlooze daaden uws laatsten Stad- „ houders, reeds hebt kunnen vooruitzien, „ welke, niet te vrede met ons van on- „ ze Goederen hier te Lande, te beroo- „ ven, en tot den Vyand over te gaan, „ daarenboven onze kostlyke Bezittingen, „ in andere Werelddeelen, aan de *Engel-* „ *schen* heeft doen overgeeven, tegen wel- „ ke Natie het weldenkendste, ja het „ grootste gedeelte onzer Landgenooten, „ uit hoofde van alle de onheilen aan „ ons Vaderland, zo dikwyls berokkend, „ eene regtmaatige afkeer heeft.

XVI. BOEK. 1796.

„ Gy hebt getoond, Burgers Repre- „ sentanten! bedaard in voorspoed te zyn, „ en ik verwagt van uwe kloekmoedig- „ heid, dat gy, in tegenspoeden, U kalm „ zult gedraagen.

„ Het is waar, Burgers Representan- „ ten! *Engeland* zwaait den schepter in „ dat gedeelte der wereld, alwaar wel „ eer dit Gemeenebest geëerbiedigd, ge- „ agt en gevreesd was. — *Engeland* is „ door middel van verraad of overmagt, „ in het bezit van die Landen geraakt, „ welke tot den bloei en luister van ons „ Vaderland zo veel hebben toegebragt „ en de bronnen van welvaard voor den „ Staat uitmaakten; door welke onze „ Koophandel en Zeevaard in luister is „ opgetoogen, en een aantal van onze „ Landgenooten, een gelukkig bestaan

CVI. BOEK. 1796.

„ voor zich hebben verkreegen: terwyl „ ook verder door de alhier van daar „ aangebragte goederen, eene menigte „ Arbeidslieden aan de kost geraakte, „ en met deelneeming in de welvaard van „ ons Vaderland dankbaar hun welverdiend loon ontvingen.

„ Dat alles is niet meer — en wy hebben byna alle onze Bezittingen in dat „ gedeelte der Wereld verlooren. — „ Wie heeft U dit aanmerkelyk en gewigtig verlies toegebragt? Is het niet „ uw laatste Stadhouder WILLEM DE V? „ Ten bewyze hier van de aanschryving „ van denzelven aan alle Gouverneurs, „ Commandeurs en Bevelhebbers in de „ *Indiën* om alle Plaatzen, onder hun „ bestuur, in 't bezit van den Koning van „ *Engeland*, en Hem Prins VAN ORANJE, „ te stellen, en waar mede alle de opeischingen van den *Engelschen* Bevelhebber „ in de *Indiën* gepaard gingen. — o Stadhouder! o WILLEM DE V! de herinnering van die trouwloosheden zal U eene „ eeuwigdurende knaaging veroorzaaken!

„ Niettegenstaande deeze bekende misdaaden van dien laatsten Stadhouder, „ wordt dezelve nog in ons midden, door „ sommigen onzer Landsgenooten aangebeden, welke, de liefde voor het Vaderland uitschuddende, door hunne daaden toonen, liever de belangen van den „ Stadhouder te behartigen, dan het heil „ van 't Vaderland en Volksgeluk met ons „ te bevorderen.

„ Hoe

„ Hoewel dat gedrag ons niet onbe-
„ kend is, en wy ons, zonder ons aan
„ roekloosheid schuldig te maaken, ern-
„ stig tegen hunne machinatien moeten
„ doen waaken, zo moeten wy egter met
„ die zelfde wysheid, voorzigtigheid en
„ kloekmoedigheid voortgaan, hun opregt
„ en broederlyk te behandelen, in dat
„ aangenaam vooruitzigt, dat zy eerlang,
„ door het gevoel onzer grootmoedigheid,
„ van hunne dwaalingen zullen terugkee-
„ ren, en aangespoord door zuivere Va-
„ derlandsliefde, met ons, dit Gemeene-
„ best, tragten groot te maaken.

„ Intusschen, Burgers Representanten!
„ hebt gy in uwe wysheid reeds de noo-
„ dige maatregels genomen, om onze ont-
„ roofde Bezittingen te doen herneemen,
„ en welke wy, wanneer het Algenoeg-
„ zaam Opperweezen onze poogingen ge-
„ lieft te begunstigen, met eenen ge-
„ wenschten uitslag ons vleijen bekroond
„ te zullen zien. —— God zegene dezel-
„ ve, en opene spoedig voor ons de bron-
„ nen van onzen welvaard!." (*).

Wanneer Blok deeze bemoedigende en hoopvolle taal, in 't laatst van Wynmaand, voerde, was het verlies van onze Vloot na de *Oost-Indien* gezonden, aan de *Kaap de Goede Hoop* (†) nog onbekend. Dit schandvolle en schadelyke verlies stelde alle hoop op die uitzending, als mede van den

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* III. D. bl. 484 *enz.*
(†) Zie hier boven bl. 280.

CVI. BOEK. 1796.

den verwagten bystand der *Franschen*, geheel te leur. Men hadt allen grond om het ergste, en verlies van alles in het *Oosten* te duchten; de Vyand streelde zich met het uitzigt eener volslaagene bemagtiging van alles wat onze Staat weleer in dien Wereldoord bezat.

Aanspraak van het Committé der *West-Indische* Volkplantingen.

Laaten wy bezien of het in de *West-Indische* en de Volkplantingen van den Staat op de Kust van *Guinea*, ten deezen Jaare, beter gesteld was. Het Committé, waar aan derzelver beheer was aanbevolen, vervoegde zich ter Gelukwensching by de Nationaale Vergadering, betuigende; „ Het „ brengt U plegtig de hulde van deszelfs „ eerbied. — De eer, welke wy thans „ genieten, was zints lang het voorwerp „ van onzen vuurigsten wensch; de eer „ om de wettige Vertegenwoordigers van „ het geheel *Bataafsche* Volk, vereenigd „ en gereed om over de gewigtigste belangen des Vaderlands te raadpleegen, „ te mogen begroeten. — Is het in den „ tyd van groote rampen — 't is het wanneer eene geheele Natie de handen ten „ Hemel heft, en haaren verlooren welvaard terug vraagt — 't is het dan dat „ de Aanbiddelyke Voorzienigheid die „ Mannen zendt, welke de wankelende „ zuilen van het Vaderland herstellen. — „ Zo zal uit den schoot deezer Vergaderinge het geluk van dit Gemeenebest „ verryzen. — De jongste Staatsomwenteling, tot heden door moed agtervolgd, „ zal door wysheid geheel voltooid worden,

„ den, en de Natie zal uit uwe handen
„ het Ontwerp ontvangen van regtvaar-
„ dige Wetten, van eene duurzaame Re-
„ geeringsvorm, welke haare waare groot-
„ heid, haare duurzaame welvaard vesti-
„ gen, en het geluk van allen verzeke-
„ ren zal.

„ Mogt, ter bereiking van dit groote
„ doeleinde, de rust en kalmte uwe Raad-
„ zaal omringen! Mogten alle Burgers
„ zich vereenigen, om U, in uwe ge-
„ wigtige werkzaamheden, te onderfteu-
„ nen, en voor te komen, dat de Olyf-
„ tak des Vredes, welke Gy aan dit ge-
„ fchokt Gemeenebest moet aanbieden,
„ niet in uwe handen verwelke!

„ Wy, die onder uw oog, het Beftuur
„ uitoefenen over de aangelegenfte Bezit-
„ tingen van den Staat, onfchatbaar in
„ alle opzigten, meest onfchatbaar door
„ haare onwrikbaare verkleefdheid aan het
„ Moederland, wy zullen, in onzen kring,
„ uwe heilzaame Befluiten uitvoeren, met
„ den yver der warme Vaderlandsliefde,
„ en in alle onze betrekkingen toonen,
„ dat de onderwerping aan de Wetten,
„ de eenige waarborg der Publieke Vry-
„ heid is. —— Wy bevelen deeze Ge-
„ westen aan uwe zorge niet aan; wy
„ zouden oordeelen U te hoonen. Ja,
„ Gy zult ons altyd met belang hooren,
„ zo dikwerf wy U zullen komen te on-
„ derhouden over al 't geen die Bezittin-
„ gen betreft; waar de list vergeefsch
„ waande over de *Bataaffche* trouw te

„ zul-

CVI. BOEK. 1796.

„ zullen zegepraalen. —— De vereenigde
„ kragt der Natie zal zich derzelver be-
„ houd duurzaam verzekeren, en dezelve
„ in ſtaat ſtellen om, ten allen tyde, de
„ verklaaring van haare trouw den vyan-
„ den der *Bataafſche* Republiek, met
„ bloedige Letteren, op het voorhoofd te
„ ſchryven!"

De Voorzitter P. PAULUS, die zo veel deels hadt in die omſchepping deezes Beſtuurs (*), voerde de Afgevaardigden dit woord te gemoete —— „ Het is niet
„ wel anders mogelyk, Burgers! of het
„ moet deezer Vergaderinge hoogst aan-
„ genaam zyn, om ook in haar mid-
„ den, van Ul. te te ontvangen de ver-
„ zekering der gevoelens van agting en
„ dienstwilligheid aan haare te neemene
„ Beſluiten, welke Gyl. aan haar komt
„ betuigen.

„ Gyl. zyt, in alle opzigten, door het
„ goede werk der Omwentelinge, en door
„ 't zelve alleen, de eenige algemeene
„ Beſtuurders geworden van de Volkplan-
„ tingen van den Staat in *America*, ge-
„ lyk ook van de Etabliſſementen op de
„ kust van *Guinea*; Gy zyt daar door ook
„ het eerst in eene onmiddelyke Commu-
„ nicatie gekomen met de hooge Regee-
„ ring des Lands; zonder welke naauwe
„ betrekking ondertusſchen 's Lands alge-
„ meene zaaken en belangens niet behoo-
„ relyk konden worden waargenomen.

„ De

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIII. D. bl. 201 enz.

XVI. BOEK. 1796.

„ De Bezittingen van den Staat, in de „ voorzeide Werelddeelen, van de grootste aangelegenheid zynde, spreekt het „ van zelfs, dat ik de behartiging van „ alles, wat tot derzelver behoud dienen „ kan, Ul. op het nadruklykst moet aanbevelen. — Ik doe dit, in Naam deezer Vergaderinge, by de liefde, die „ Gy het Vaderland toedraagt, en by de „ Vryheid, waar op onze Revolutie gebouwd is. — De Vergadering zal het „ geen Gy haar, daar omtrent, nu of „ dan, hebt voor te draagen, altyd met „ genoegen van Ul. verneemen, en hoopt „ in staat te zyn, om aan uw welgegrond verlangen om behoorelyken onderstand, tot volbrenging van 't geen „ ten beste der Colonien zou behooren „ te geschieden, te kunnen voldoen." — In naam der Vergaderinge boodt hy hun de eer der Zittinge aan (*).

NOLSTS betuiging by het afleggen der Verklaring.

De Leden en Ministers van dit Committé betoonden zich allen bereidvaardig om de Verklaring den Amptenaaren afgevorderd, te doen, en met hunne naamstekening te bekragtigen. Geen hunner, gelyk de Burger NOLST, uit aller naam, verklaarde, hadt zich te vooren aan het vervolgen of strafbaare mishandelingen zyner Medeburgeren schuldig gemaakt. Het Committé wilde dus niet slegts voor *dit*, maar de volgende Geslachten toonen, dat het door de droevige ondervinding van voo-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 12 en 118.

VIII. BOEK. 1796.

voorige tyden geleerd, alle willekeurige Overheersching verfoeide, en niemand voor deszelfs Souverain erkende, dan het Volk alleen, en hun, die het Volk zelf tot zyne wettige Vertegenwoordigers verkoozen hadt (*).

Dit Committé vordert de aanstelling van Krygsofficieren.

Op grond eens Besluits door hun Hoog Mogenden, in Wynmaand des verstreeken Jaars genomen, oordeelden de Leden van dit Committé, dat aan hun toekwam de aanstelling van alle de Officieren en Militaire Persoonen, dienst doende by het Krygsvolk van den Staat in de *West-Indien*, het afneemen van den Eed, het verleenen van Commissiebrieven, en wat meer daar aan vast was. Het begreep, dat het Committé beschouwd moest worden, ten dien opzigte, den afgeschaften Raad van Staaten te vervangen. Daarenboven merkte het aan, hoe het hoogst nuttig en noodzaaklyk was, dat het aanstellen der Militaire Amptenaaren, aan het zelve werd opgedraagen. Als mede dat de algemeene overgifte van het beheer over het Krygsvolk, en de verdeediging der Volkplantingen, de aanstelling der Officieren insloot.

Aanmerkingen daar op, en bepaalingen.

De Leden der Nationaale Vergadering, in wier handen dit stuk gesteld was, merkten daar op aan, dat de werkzaamheden van den Raad van Staaten door hun Hoog Mogenden waren overgebragt in den boezem van hun het Committé van het Algemeen Bondgenootschap te Lande, en het

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 513.

het geheel beheer over 's Lands Armée en de Aanstelling van Militaire Amptenaaren, onder zekere bepaalingen, aan dat Committé was toebetrouwd, en dat uit dien hoofde het Committé tot de zaaken der Volkplantingen niet kon veronderfteld worden den Raad van Staaten te vervangen, of daar uit het beweerde regt van aanstelling afleiden. — Wel wilden zy niet betwisten, dat het verzoekend Committé, zich in de beste en naaste gelegenheid bevondt, om over de bevoegdheid, de geschiktheid en verdienstlykheid der zich aangeevenden om eenig Krygsampt te oordeelen; doch daar uit volgde geenzins het regt van aanstelling, zonder voordragt aan het Committé te Lande. — Hoe uitgebreid ook de verleende magt des Committés mogt weezen, en het Staatkundig Huishoudelyk Bestuur der Volkplantingen, als mede over de Krygsmagt en Verdeediging, volgde daar uit het regt van aanstelling in geenen deele. Aan het Committé van het Bondgenootschap te Lande was ook de aanstelling slegts tot den rang van Luitenant opgedraagen; over hoogere rangen te beschikken, geschiedde, op voordragt van dat Committé, door de Nationaale Vergadering zelve; en kon het dus het oogmerk van hun Hoog Mogenden niet geweest hebben om aan het Committé tot de zaaken der Volkplantingen een grooter voorregt op te draagen. — Op deeze gronden waren zy van oordeel, dat dit Committé

CVI. BOEK. 1796.

XVI. BOEK. 1796. een gelyk regt van Aanstelling tot den rang van Luitenant toe zou bezitten; als mede, ten aanziene van hoogere rangen, het regt van voordragt. Hier by overleggende een ontwerp des Eed van Zuivering en van Getrouwheid by dit Committé af te leggen. Het besluit viel overeenkomstig met deeze voordragt (*).

BRAAK na de *West-Indien.* De Vice-Admiraal BRAAK was, met gelyken last, als de Zee-Capitein LUCAS, na de *Kaap* en de verdere *Oost Indische* Bezittingen, na de *West-Indien* afgezonden, om alle Amptenaars, uit den ouden Eed te ontslaan, en den nieuwen af te neemen (†). Gelukkiger volbragt hy denzelven, gelyk uit het nagaan van het gebeurde, in die Volkplantingen, zal blyken.

Berigt van de gesteldheid op *Curacao.* Bleef het Eiland *Curacao*, in den voorleden Jaare door de *Engelschen* ongemoeid (§); zy zouden 'er egter, naar allen schyn, wel geslaagd hebben. Althans in Bloeimaand kwam ter Nationaale Vergadering een brief van dat Eiland geschreeven door JAN HENDRIK HANSZ, die by veele Leden, voor een geloofwaardig man bekend stondt; niets minder inhoudende dan een sterk beklag over het Gouvernement, en de daar zo spreekend aan den dag gelegde denkwyze. Niet alleen was, by een Raadsbesluit, verboden het

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 355. 417.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist* XXXIII. D. bl. 227.
(§) *Ald.* als boven.

het draagen der Alliantie-Cocarde; maar de draagers hadt men tot het afleggen genoodzaakt; aan openbaare tafels liet men openlyk zyne verkleefdheid aan den geweezen Stadhouder, en gezindheid tot de *Engelschen*, op het duidelykst, blyken; men smeekte 'er den Zegen over de *Engelsche* Wapenen af, en durfde, in 't openbaar, zeggen, dat, zo de *Engelschen*, naar welker komst men betuigde te verlangen, kwamen, zy deezen met genoegen, zouden inhaalen, en de *Hollandsche* Schepen in den grond booren (*). Dat

ELF-DE BOEK. 1796.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* I. D. bl. 533. Men vergelyke hier mede het Verslag, over de berigtgeeving deezes Mans *Dagverh der Nat. Verg.* II. D. bl. 263. Waar uit blykt, dat de berichtgeevingen van den Burger J. H. Hanse, schoon niet ten vollen in regten bewyzende, de mishandelingen, hem, wegens zyn betoon van de tegenwoordige orde van zaaken toegedaan te zyn, wedervaaren, egter, wat de uitgevaardigde Publikatie tegen het draagen van Onderscheidingstekenen, eene volkomene waarheid was. Dan kwam het den Verslagdoeneren, op het ingediende van gemelden Burger, voor, dat de Gouverneur, de Publikatie, volgens een door hem gegeeven bericht, gedaan hadt, uit hoofde van de ten dien dage plaats gehad hebbende omstandigheden op *Curacao*, wanneer de Negers in benedenkwartieren onlusten hadden aangerigt, welker bedoeling niet minder was, dan om alle de Blanken, die tegenstand booden, te vermoorden, en zich meester van het geheele Eiland te maaken; daar het Vuur van opstand onder zommige Negers, misschien heimlyk aangemoedigd door eenige weinige Blanken, die voordeelen uit die geweldenaryen te gemoet zagen, hoe zeer nog smeulend, door het Gouvernement ontdekt werd.

XVI. BOEK.

1796. Weder-vaaren van Capt. WIERTS op dat Eiland.

Dat dit geen onwaarheid of geen vergrootend bericht was, mogen wy opmaaken uit het zeer merkwaardig Verslag van den Zee-Capitein F. S. WIERTS, derwaards door den Vice-Admiraal BRAAK afgevaardigd. Hy vondt 'er den Capitein KIKKERT, met het Fregat *Ceres*, die den eed van trouwe en gehoorzaamheid aan hun Hoog Mogenden, in zyne handen deedt. De manschappen van zyn eigen Schip *de Medea* ontsloeg hy, uit naam van hun Hoog Mogenden, van de Eed aan den geweezen Admiraal Generaal. Capitein KIKKERT verrigtte zulks, op den boden onder zyn bevel. Op het voorleezen van den nieuwen Artykelbrief aan boord dier beide Schepen, met eene aanspraak aan de Officieren, Onderofficieren en de gansche Gemeente, als mede de vraag, of zy bereid waren denzelven te bezweeren? ontwaarde hy eene vry algemeene onbereidwilligheid, zo by de Officieren als by het Gemeen. Het laatstgemelde door de Officieren opgestookt, liet eene algemeene weigering blyken, zeggende, „zyn wy „van het eene ontslaagen, van het andere „ook." Vergeefsch waren de eerste poogingen om het Scheepsvolk tot andere gedagten te brengen.

Middelerwyl besloot WIERTS, met den Capitein KIKKERT en zyn eersten Officier, den Capitein-Luitenant HESHUSIUS, om den Gouverneur des Eilands DE VEER, onder den nieuwen Eed te neemen, die daar mede draalde, en in 't einde betuig-

de

de reeds zyn ontslag gevraagd en bekomen te hebben, zo ras een ander, in zyne plaats, zou zyn aangekomen: daadlyk verzogt hy zyn ontslag, en bekwam 't zelve (*). CVI. BOEK. 1796.

In den Raad opende de Scheepsbevelhebber WIERTS de geslootene lastbrieven, die den Algemeenen Boekhouder dier Volkplantingen J. J. BEAUSON, tot Opvolger van DE VEER, in geval van diens overlyden, benoemden. Hem werd die door het bedanken opengevallen post opgedragen, welken hy, naa een etmaal beraads, aanvaardde. Op bekomen ontslag van den ouden en het afleggen van den nieuwen Eed, volmagtigde WIERTS deezen om de verdere Leden van den Raad, Amptenaaren en Militairen, zyn voorbeeld, ten opzigte van den Eed, te doen volgen.

Weder aan boord gekomen, werd hem een Geschrift ter hand gesteld, uit naam des geheelen Scheepvolks, en door meest allen ondertekend. Zy verklaarden, daar in het verdiende geld te willen hebben, dat zy nu vry waren van den Eed, en dat zy, betaald zynde, zouden zien wat hun te doen stondt, of zy weder dienst zouden neemen, dan niet; vorderende hier op een besluit binnen vier en twintig uuren. Alles droeg de duidelykste merkte-

(*) Diens gedrag wees duidelyk uit, dat het Committé, op diens schryven, te veel vertrouwen gesteld hadt. Vergelyk de Aantekening bl. 307. hier boven.

XVII. BOEK. 1796. teken van opstooking. Capitein WIERTS werd met KIKKERT en HESHUSIUS te raade, om te bewilligen, geld ter betaaling op te neemen, en door die betaaling het Scheepsvolk tot het weder aanvaarden van den dienst aan te moedigen (*). Blykbaar stondt de Krygsbezetting op het Biland met het Scheepsvolk in verbintenis. Van eene battery, agter het Schip van WIERTS, haalden zy hun hart op met schelden; doch, op het vertoon van een met schroot gelaaden staartstuk, deinsden zy af; maar bragten vervolgens veldstukken op, met welke zy egter niets uitvoerden. Schroom voor het losbranden des gedachten stuk geschuts wederhield die wederspannelingen.

De Luitenant VAN DER BÜSCHE, in de Vergadering geroepen, hadt, uit naam van alle de Krygslieden, het doen van den nieuwen Eed geweigerd. Op twee Leden na hadden alle Leden van den Raad dien afgelegd. Capitein WIERTS ontving een geschrift, opgesteld door eenige Officieren der Krygsbezetting, eene volstrekte weigering behelzende om den nieuw aangestelden Directeur te erkennen, het herstel vorderende van den ouden, als mede van de twee Eedweigerende Raadsleden; en daarenboven dat de anderen den even gedaanen Eed zouden herroepen, met verklaaring, dat, werd hier aan niet

(*) Voor beide de Schepen bedroegen de Wissels niet minder dan 81,925 Guldens.

niet voldaan, zy voor de gevolgen niet wilden verantwoordelyk weezen. XV. BOEK.

Die gevolgen werden afgeweerd; het Eiland bleef voor een bloedbad bewaard. 1796. De opstookers slaagden niet. Het Krygsvolk verliet hun, weigerde deezen te gehoorzaamen, kreet hun voor Verraaders uit, en derzelver verzoek om te mogen vertrekken, werd gereedlyk ingewilligd. — 's Lands Scheepvolk op de *Ceres*, was, voor het grootste gedeelte, gereed om zich weder in den dienst te begeeven, op een billyken eisch, dien men inwilligde; teffens een handgeld aanbiedende aan de tot den dienst genegenen. — Men wierf Landsvolk ter Krygsbezetting aan, door ruimer maandgelden. Capitein WIERTS hadt op het oogenblik dat zyn Scheepsvolk den bodem verliet, 't zelve bemand met een Corps Vrywilligers, behoorende tot de *Fransche* Natie, en eenige weinige Manschappen van de *Ceres*. De *Medea*, schoon slegt en niet in staat geoordeeld om te vaaren, was nogthans bekwaam, om, bemand eenen aanval af te wyzen; manschap uit de Ingezetenen hadt hy daar toe in dienst genomen.

Door alle deeze maatregelen was alles op het Eiland in schynbaare rust. Woelziekens bleeven 'er over; doch buiten staat om iets te beginnen tot stoorenis. Uit de Burgery hadt men Voetvolk en Artilleristen aangeworven. Deeze met de Manschap op de beide Schepen oordeelde hy

XVI. BOEK. —— 1796. in staat om een bedreigden aanval der *Engelschen* af te weeren.

By den aanvang dier onaangenaame ontmoetingen, deezen Scheepsbevelhebber overgekomen, waar by alle andere, in een één en veertig jaarigen dienst, hem bejegend, niet konden haalen, hadt hy Vaartuigen na het *Fransche* Gouvernement op *St. Domingo*, na *Guadeloupe*, *St. Thomas* en na *Suriname* afgezonden, om onderstand te bekomen. Naa het stillen en dempen der onlusten kreeg hy tyding, dat zeer waarschynlyk een *Fransch* Fregat vyf honderd man sterk, te *Curacao* zou landen. Een *Fransch* Officier gaf hem bericht, dat de Generaal HUGUET, in de Boven Eilanden bevel voerende, eene versterking van drie Fregatten, twee Korvetten, en vyf andere kleindere Vaartuigen, zou afzenden, zo zy van dienst mogten geoordeeld worden; dan hy bedankte voor dit aanbod. Twee Fregatten kwamen daadlyk van *St. Domingo* op *Curacao* (*).

Niet onerkend, niet onbeloond bleef dit gedrag des Zee-Capiteins WIERTS. By het sammelen der Organisatie van het Corps Zee-officieren, in 't volgend Jaar, gaf de Commissie der Marine de Nationaale Vergadering te verstaan, dat dezelve vermeende intusschen den Capitein WIERTS, die zich thans in de *West-Indien* bevondt, ten Schout by nagt te moeten

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 261-264.

ten voordraagen, gemerkt de diensten, welke hy den Vaderlande hadt beweezen: daar men aan hem, gelyk de Vergadering bewust was, grootendeels, het behoud der Colonien van den Staat hadt dank te weeten. — Het bleek der Vergaderinge, uit medegedeelde en geleezene stukken, dat hy niet alleen om zyne verdiensten, maar ook volgens zyn rang, aanspraak hadt tot die bevordering in het Zeeweezen (*).

XVIII. BOEK. 1796.

Op *Suriname*, waar de Vice-Admiraal Adriaan Braak met vyf Lands en twee Koopvaardyschepen, den twaalfden van Bloeimaand, was aangeland, hadt de Gouverneur, in handen van dien Vlootvoogd, den Eed en Verklaaring afgelegd, daar in gevolgd door alle de opgeroepene Ampteenaaren, en was die Volkplanting, in Zomermaand in goeden staat (†).

Gesteldheid op *Suriname*.

In deeze Volkplanting trof den Vice-Admiraal eene ziekte, die hem, binnen weinige dagen, aan boord van 's Lands Oorlogschip *de Piet Hein*, den laatsten dag deedt beleeven. De Voorzitter Bernardus Blok maakte dit afsterven der Nationaale Vergaderinge bekend, en voerde, te dier droeve gelegenheid, dit woord; ,, Het Vaderland, Burgers Representan-,, ten! verliest in dien Admiraal eenen van ,, zyne uitmuntendste Verdeedigers, — ,, een getrouwen aankleever van die Party, [illegible] ,, wel-

Braak sterft aldaar. Bloks voordragt deswegen ter Nat. Verg.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 416. 467.
(†) *Dagverb. der Nat. Verg* II. D. bl. 321 III. D. bl. 285 – 87.

VIII. BOEK. 1796.

„ welke altoos, door haare daaden, ge-
„ vestigd op de gronden van regtvaardig-
„ heid en billykheid, heeft getoond, de
„ belangen van het Vaderland belangloos
„ te willen behartigen — eenen Officier,
„ welke, met zyne dappere Cammeraaden,
„ de Eer der *Hollandsche* Vlag, op *Dog-
„ gersbank* gehandhaafd, en den trotschen
„ *Engelschman* genoodzaakt heeft te moe-
„ ten afwyken — een Man, die in de
„ Jaaren MDCCLXXXVI en MDCCLXXXVII
„ bewyzen heeft gegeeven, liever alles
„ veil te hebben, dan in zynen pligt om-
„ trent het Vaderland nalaatig te zyn, en
„ uit dien hoofde aan den dienst van 't
„ zelve zich welmeenend ter verdeedi-
„ ging heeft aangeboden.

„ Het gevolg van zyne eerlyke begin-
„ zelen, en zyne verknogtheid aan het
„ Vaderland, bewerkte hem den haat van
„ den Stadhouder, en hy werd by de
„ omwending van zaaken, in MDCCLXXXVII,
„ uit zyn Vaderland voor den tyd van tien
„ jaaren gebannen. Zich na *Frankryk* met
„ zyne Lotgenooten begeevende, heeft
„ hy aldaar de agting van allen, die op
„ verdiensten weeten prys te stellen, ge-
„ nooten; en in zyn Vaderland blymoe-
„ dig terug gekeerd, werd hy tot Vice-
„ Admiraal benoemd, en vertrok, in het
„ Voorjaar, als Commandant en Chef van
„ 's Lands Esquader met het Schip van
„ Oorlog *de Piet Hein* na de *West-Indien*. —
„ Ter plaatze zyner bestemminge aange-
„ komen, heeft hy zich van den hem op-

„ ge-

CVI. BOEK. 1796.

,, gedraagen had getrouwlyk geweeten; ,, en het Vaderland kon zich verzekerd ,, houden, dat hy onze Bezittingen in ,, de *West Indien* tegen alle vyandlyke ,, aanvallen manmoedig verdeedigd, en ,, dus aan Ulieder verwagting, en die van ,, de gansche Natie ten vollen zou heb- ,, ben beantwoord.

,, Daar wy allen, Burgers Represen- ,, tanten! de dienst door den Admiraal ,, BRAAK aan het Vaderland beweezen, ,, moeten erkennen, en met alle braaven ,, in den Lande, het verlies van dien uit- ,, muntenden Officier en Bevelhebber be- ,, treuren, zo sla ik voor, dat de Ver- ,, gadering, by Decreet, gelieve te ver- ,, klaaren, dat de Vice-Admiraal ADRIAAN ,, BRAAK, zich by het Vaderland welver- ,, diend heeft gemaakt; als mede dat Ex- ,, tract van deeze Verklaaring aan des- ,, zelfs hoogbejaarde Moeder, de Weduwe ,, BRAAK, woonagtig te *Alkmaar*, tot ,, eene bestendige gedagtenis en blyk van ,, de agting deezer Vergadering, voor ,, den overledenen worde toegezonden." Zulks geschiedde (*).

Demerary en Essequebo gaan aan de Engelschen over.

Was *Demerary* en *Essequebo* der *Engelschen* vermeestering, in den voorleden Jaare, ontkomen (†), thans luidde de tyding door een *Americaansch* Schip te *Altona* gebragt, dat deeze beide Volkplantingen aan de *Engelschen* waren overgegaan.

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* III. D. bl. 453.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIII. D. bl. 220-226.

gaan. Ongelukkig werd die maare eens Scheepscapiteins, welke zo dikwyls ongegrond bevonden worden, maar al te zeer bevestigd. Daar verlang ter Nationaale Vergadering bericht ontving van de overgave aan de *Engelschen* Generaal Major Whythen, en de Zeebevelhebber Par, by Verdrag, op den twee en twintigsten van Grasmaand. Deezen daar verschee-nen, booden voordeelige voorwaarden aan, met één uur tyds van beraad; na welks verstryken, de aanval onmiddelyk stondt te volgen. Zonder eenigen tegenstand daadigden de Gouverneur en de Leden van den Krygsraad, en deeze deeden hier van, by afkondiging, de weete aan de Inwoonders, met aanmaaning om zich, tot welzyn der Volkplantinge, daar aan vreedlyk te onderwerpen. — Onder die voorwaarden was, dat, ingevalle de Volkplanting mogt blyven onder het *Britsche* Beheer by eenen algemeenen deeze Vrede, hetzelfde genot zou hebben van alle zodanige Handelvoorregten als de *Engelschen* in de *West-Indiën*. — Land- en Zee-officieren; als mede de Manschappen, zouden, indien het hun behaagde, ontvangen worden in *Britsche* Soldy, met vryheid van, by herstelling des Stadhouders, in diens dienst weder te keeren (*).

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* III. D. bl. 348. *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 2269.

BLAD-

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

Com-

Oor-

O.

P.

R.

S.

T.

U.

WI-